

H.C. ANDERSEN

BREVVEKSLING MED
EDVARD OG HENRIETTE COLLIN

BIND III

1861-66

KØBENHAVN · LEVIN & MUNKSGAARD · 1936

H. C. ANDERSENS
BREVVEKSLING MED
EDVARD OG HENRIETTE COLLIN

UDGIVET AF
C. BEHREND OG H. TOPSØE-JENSEN

BIND III • 1861-66

LEVIN & MUNKSGAARDS FORLAG • KØBENHAVN

1936

MED UNDERSTØTTELSE AF CARLSBERGFONDET
UDGIVET AF
DET DANSKE SPROG- OG LITTERATURELSKAB

TILSYN MED UDGAVEN
HANS BRIX OG PAUL V. RUBOW

INDHOLD AF BIND III

HENRIETTE COLLIN, Tegning af Constantin Hansen.....	Side IV
TIDSTAVLE 1861—66.....	- IX

BREVE 1861—66

1861: Nr. 350—390.....	Side 1
1862: Nr. 391—416.....	- 63
1863: Nr. 417—444.....	- 100
1864: Nr. 445—473.....	- 146
1865: Nr. 474—507.....	- 181
1866: Nr. 508—567.....	- 237

H. C. ANDERSEN til Edvard Collin. 1861: Nr. 359, 361, 367, 368, 370, 372, 374, 382, 385, 388. 1862: Nr. 391, 400. 1863: Nr. 421, 423, 425, 427, 432, 437. 1864: Nr. 455, 457, 461, 471. 1865: Nr. 474, 478, 479, 484, 488, 490, 493—495, 497, 500, 501, 503, 504. 1866: Nr. 509, 511, 516, 517, 523, 524, 527, 529, 532, 533, 537, 539, 542, 545, 549, 550, 556, 559, 565.

H. C. ANDERSEN til Henriette Collin. 1861: Nr. 350, 352, 354, 356, 358, 363, 371, 376, 380, 387. 1862: Nr. 394, 397, 399, 403—405, 408, 411, 412, 415, 416. 1863: Nr. 417, 429, 430, 434, 439, 442. 1864: Nr. 446, 448, 450, 451, 453, 460, 463—467, 469, 472. 1865: Nr. 475, 481, 483, 486, 489, 499, 505, 506. 1866: Nr. 508, 514, 519, 526, 531, 534, 540, 543, 552, 554, 558, 564.

H. C. ANDERSEN til Edvard og Henriette Collin. 1866: Nr. 547, 562, 567.

H. C. ANDERSEN til Henriette og Louise Collin. 1863: Nr. 420.

EDVARD COLLIN til H. C. Andersen. 1861: Nr. 351, 360, 366, 369, 379, 383, 386, 389. 1862: Nr. 392, 393, 402, 406, 413. 1863: Nr. 419, 426, 431, 433, 438, 440, 443, 444. 1864: Nr. 445, 447, 454, 456, 458, 462, 473. 1865: Nr. 477,

VIII

480, 485, 491, 498, 502. 1866: Nr. 510, 512, 515, 518, 530, 535, 548, 551, 561, 566.

HENRIETTE COLLIN til H. C. Andersen. 1861: Nr. 353, 357, 362, 364, 365, 375, 378, 381, 384, 390. 1862: Nr. 395, 396, 401, 407, 410. 1863: Nr. 422, 428, 435, 436, 441. 1864: Nr. 449, 452, 459, 468, 470. 1865: Nr. 476, 482, 492, 507. 1866: Nr. 513, 520, 536, 555, 557, 560, 563.

EDVARD OG HENRIETTE COLLIN til H. C. Andersen. 1861: Nr. 355, 373, 377. 1862: Nr. 398, 414. 1863: Nr. 418. 1865: Nr. 487, 496. 1866: Nr. 522, 525, 538, 541, 544, 546, 553.

HENRIETTE OG LOUISE COLLIN til H. C. Andersen. 1862: Nr. 409.

EDVARD, HENRIETTE OG LOUISE COLLIN til H. C. Andersen. 1863: Nr. 424.

EDVARD, HENRIETTE OG THEODOR COLLIN til H. C. Andersen. 1866: Nr. 528.

TIDSTAVLE 1861—66

1861 Vendt tilbage til Basnæs fra København (4. Januar). — »Nye Eventyr og Historier«, Anden Række, 1. Samling: Tolv med Posten, Skarnbassen, Hvad Fatter gjør, det er altid det Rigtige, De Vises Steen, Sneemanden, I Andegaarden, Det nye Aarhundredes Musa (Marts). — Fra København til Sorø (4. April); fra Sorø med Jonas Collin over Korsør-Flensborg, Harburg, Kassel, Frankfurt, Basel til Neuchâtel (5. til 11. April); fra Neuchâtel over Genève, Lyon, Avignon, Marseille til Nizza (13. til 18. April); fra Nizza over Oneglia til Genua (21. til 22. April); i Genua (22. til 25. April); fra Genua med Dampskib til Civita vecchia over Livorno, videre derfra til Rom (25. til 28. April). — I Rom (28. April til 29. Maj). — Fra Rom over Civita vecchia, Livorno, Pisa til Florents (29. til 31. Maj); i Florents (31. Maj til 4. Juni); fra Florents over Lucca og Livorno til Genua (4. til 7. Juni); fra Genua over Turin, Milano, Isola bella, Domo d'Ossola, Simplon, Brieg, St. Maurice til Bex (8. til 17. Juni). — I Bex (17. til 22. Juni); i Montreux (22. til 28. Juni); i Lausanne (28. til 30. Juni); over Freiburg, Bern, Interlaken, Luzern til Brunnen (30. Juni til 5. Juli). — I Brunnen (5. til 14. Juli). — Fra Brunnen over Einsiedeln, Zürich, Kempten til München (14. til 18. Juli); i München (18. til 22. Juli); fra München over Augsburg, Nürnberg, Hof, Chemnitz, Dresden til Maxen (22. til 26. Juli). — Ophold i Maxen (26. Juli til 14. August). — I Dresden (14. til 18. August); Hjemrejse fra Dresden over Leipzig, Braunschweig, Hamburg, Flensborg-Korsør til Basnæs (18. til 22. August). — Besøg paa Basnæs (22. til 26. August) og i Sorø (26. August til 1. September); atter i København (1. September). — »Nye Eventyr og Historier«, Anden Række, 2. Samling: Iisjomfruen, Sommerfuglen, Psychen, Sneglen og Rosenhækken (November). — Julerejse til Sorø (20. December) og Holstenborg (23. December).

- 1862 Vendt tilbage til København (1. Januar). — Besøg paa Basnæs (2. til 16. Juni); paa Holsteinborg (16. til 22. Juni); atter paa Basnæs (22. Juni til 6. Juli); paa Lerchenborg (6. til 13. Juli), i Roskilde (13. til 17. Juli). — Fra København over Sorø til Korsør (23. Juli), med Jonas Collin over Korsør-Flensborg (Isted-Løvens Afsløring), Altona, Göttingen, Frankfurt, Freiburg til Brunnen (24. til 30. Juli). — Ophold i Schweiz sammen med Edvard, Henriette og Louise Collin: i Brunnen (30. Juli til 13. August), over Bern og Freiburg til Montreux (13. til 16. August), i Montreux (16. til 30. August). — Fra Montreux over Lyon, Nîmes, Cette, Perpignan til Barcelona (30. August til 6. September); i Barcelona (6. til 16. September). — Fra Barcelona med Damper til Valencia (16. til 17. September); i Valencia (17. til 20. September); i Alicante (20. til 22. September); i Murcia (23. til 26. September), i Cartagena (26. til 29. September); fra Cartagena med Damper til Málaga (29. til 30. September). — I Málaga (30. September til 5. Oktober). — Fra Málaga til Granada (5. til 6. Oktober); i Granada (6. til 21. Oktober); fra Granada til Málaga (21. til 22. Oktober). — Atter i Málaga (22. til 29. Oktober). — Fra Málaga med Damper til Gibraltar (29. til 30. Oktober); i Gibraltar (30. Oktober til 2. November); fra Gibraltar til Tanger (2. November). — I Tanger (2. til 9. November). — Fra Tanger til Cádiz (9. til 10. November); i Cádiz (10. til 13. November). — I Sevilla (13. til 22. November); i Córdoba (22. til 25. November); fra Córdoba til Madrid (25. til 26. November). — I Madrid (26. November til 2. December); i Toledo (2. til 7. December); atter i Madrid (7. til 19. December). — Fra Madrid over Búrgos til Bayonne (19. til 23. December); i Bayonne (23. til 27. December); i Biarritz (27. til 29. December); fra Biarritz over Dax til Bordeaux (29. til 30. December).
- 1863 Fra Bordeaux over Angoulême, Poitiers, Tours, Blois og Orléans til Paris (14. til 21. Januar). — Ophold i Paris (21. Januar til 20. Marts). — Fra Paris over Aachen til Düsseldorf (20. til 21. Marts); i Düsseldorf (21.—25. Marts); fra Düsseldorf over Hannover, Hamburg, Flensborg, Odense, Korsør til København (25. til 31. Marts). — Besøg paa Christinelund (22. April til 2. Maj), paa Holsteinborg (2. til 8. Maj), paa Basnæs (8. til 20.

- Maj). — Fra København over Korsør til Glorup (19. til 20. Juni); paa Glorup (20. Juni til 7. Juli); fra Glorup over Korsør til Frijsenborg (7. til 8. Juli); paa Frijsenborg (8. til 19. Juli); paa Basnæs (19. Juli til 5. August); i Roskilde (5. til 10. August). — »I Spanien« (November). — Julerejse til Basnæs (23. December).
- 1864 Vendt tilbage til København (5. Januar). — »Paa Langebro«, Casino (9. Marts). — »Han er ikke født«, Kgl. Teater (27. April). — Besøg paa Basnæs (3. til 27. Juni). — I Søllerød (2. til 18. Juli). — Over Fredensborg til Helsingør (21. til 22. Juli); Ophold paa Marienlyst (22. til 27. Juli); over Hillerød til København (27. til 28. Juli). — Besøg paa Christinelund (3. til 11. August), i Sorø (11. til 13. August), paa Conradineslyst (13. til 19. August) og i Roskilde (19. til 23. August). — Julerejse til Sorø (22. December) og Basnæs (24. December).
- 1865 Vendt tilbage til København (7. Januar). — »Da Spanierne var her«, Kgl. Teater (6. April). — »Ravnen«, Kgl. Teater (23. April). — Besøg paa Basnæs (24. Maj til 12. Juni); paa Frijsenborg (12. til 30. Juni); i Hem (30. Juni til 5. Juli), i Hobro (5. til 6. Juli), i Randers (6. til 8. Juli); atter paa Frijsenborg (8. til 15. Juli). — Fra Frijsenborg over Aarhus-Korsør til Glorup (16. til 17. Juli); paa Glorup (17. til 25. Juli); i Sorø (25. til 27. Juli). — Paa Christinelund (27. Juli til 4. August). — I Søllerød (12. til 21. August). — Rejse fra København over Malmö, Jönköping og Falköping til Stockholm (14. til 17. September); i Stockholm (17. til 24. September); i Uppsala (24. til 27. September); atter i Stockholm (27. September til 7. Oktober); Hjemrejse over Hallsberg, Jönköping, Lund og Malmö (7. til 13. Oktober). — Hos Kongen paa Fredensborg Slot (5. til 6. November). — »Nye Eventyr og Historier«, Anden Række, 3. Samling: Lygtemændene ere i Byen, sagde Mosekonen, Veirmøllen, Sølvskillingen, Bispen paa Børglum og hans Frænde, I Børnestuen, Guldskat, Stormen flytter Skilt (November). — Julerejse til Sorø (9. til 10. December), Holsteinborg (10. til 17. December), og Basnæs (17. til 29. December); paa Espe (29. til 31. December); atter paa Basnæs (31. December).
- 1866 Vendt tilbage til København (12. Januar). — Fra København over Korsør og Kolding til Hamburg (31. Januar til 2. Februar); i Hamburg (2. til 4.

Februar); fra Hamburg over Celle, Hannover og Rheine til Utrecht (4. til 7. Februar); i Utrecht (7. til 10. Februar). — Ophold i Amsterdam (10. Februar til 14. Marts). — I Leiden (14. til 18. Marts); i Haag (18. til 23. Marts); i Antwerpen (23. til 26. Marts); i Brüssel (26. til 29. Marts); fra Brüssel til Paris (29. Marts). — Ophold i Paris (29. Marts til 13. April). — Fra Paris over Tours til Bordeaux (13. til 14. April); i Bordeaux (14. til 24. April). — Fra Bordeaux over Bayonne, San Sebastián og Búrgos til Madrid (24. til 30. April); i Madrid (30. April til 3. Maj); fra Madrid over Mérida og Badajoz til Lissabon (3. til 6. Maj). — I Lissabon (6. Maj til 8. Juni). — I Setubal (8. Juni til 9. Juli). — Atter i Lissabon (9. til 20. Juli); Udflygt til Aveiro og Coimbra (20. til 22. Juli); i Lissabon (22. til 26. Juli). — I Cintra (26. Juli til 8. August). — I Lissabon (8. til 14. August); fra Lissabon med Dampet til Bordeaux (14. til 17. August); i Bordeaux (17. til 29. August). — Hjemrejse fra Bordeaux over Blois, Paris, Köln, Hannover, Hamburg, Kolding, Odense, Sorø, Roskilde til København (29. August til 9. September). — Besøg paa »Rolighed« (9. til 29. September). — Besøg paa Holsteinborg (29. September til 5. Oktober), Basnæs (5. til 20. Oktober), igen paa Holsteinborg (20. til 26. Oktober), i Sorø (26. til 28. Oktober). — »Nye Eventyr og Historier«, Anden Række, 4. Samling: Gjemt er ikke glemt, Portnerens Søn, Flyttedagen, Sommergjækken, Moster, Skrubtudsen (December). — Julerejse til Basnæs (24. December) og Holsteinborg (30. December).

BREVE • 1861-66

350. *Til Henriette Collin.*Basnæs den 2^{den} Januar 1861.

Kjære Fru Collin!

Først glædeligt Nytaar! dernæst en Bøn. Er De ikke saa elskværdig at gjøre mig den Tjeneste, ikke længe efter at De imorgen har modtaget dette
 5 Brev, at sende et Bud hen til Verten hos hvem jeg skal boe, paa Hjørnet af Garnionspladsen og Toldbodgaden, jeg veed ikke ret hans Navn, ellers skrev jeg lige til ham, og underrette Manden om at jeg kommer til Kjøbenhavn paa Fredag den fjerde; jeg kommer med Middagstoget, der indtræffer omtrent henimod Klokken sex om Eftermiddagen og jeg øn-
 10 sker da at min større Stue maa være varm. Jeg vil haabe at Sadelmageren har lagt Gulvteppe paa, jeg gav Ordre der til, før jeg reiste. Det er Sadelmager Olsen under Hotel Phønix. Visen til den sjette Januar haaber jeg har Deres Bifald, De har modtaget den. De fjorten Dage her paa Landet have ikke været muntre, jeg har derfor ganske betragtet dem som Ar-
 15 beids Dage og virkelig udrettet en Deel, oversat hele anden Act af Le pardon de Pleörmel, omskrevet Historien om Bispen i Børglum og dernæst bragt paa Papiret endnu tre nye Eventyr, »Tolv med Posten«, — »Skarnbassen«, og »Sneemanden«; det sidste skrev jeg paa Aarets sidste Dag og reenskrev det igaar paa første Januar. Havde disse Eventyr været til før
 20 Julen, da havde jeg kunnet give et heelt Hefte ved at optage ældre f Ex: »De Vises Steen« der kun har staaet i Kalenderen. Nu trænger jeg til lidt Oplivelse, det har været en meget trist Juul. Iaften er Bal paa Borreby; Stedet kjender De fra »Waldemar Daa«; jeg er naturligviis indbudt, men

da jeg ikke dandser og ikke spiller Kort, vil det være skrækkeligt at maatte blive der til fem om Morgenen for at kunne komme hjem igjen, saa opgiver jeg heller den Fornøielse og sidder over i Stilhed paa Basnæs. I det nye Aar have endnu Ingen glædet mig med Breve, derimod fik jeg eet Nytaars aften fra Fru Serre. Hils nu kjærligt Deres Mand, Frøken Louise 5 og den vordende Professor Jonas Collin!

Deres hjerteligt hengivne
H. C. Andersen.

351. *Fra E. Collin.*

Det er ikke min Agt at give Jonas saamange Penge med, at han dermed 10 kan tilfredsstille den saa let begribelige Kjøbelyst, hvor han seer saameget Nyt; men paa den anden Side vil jeg dog ikke umuliggjøre ham fornuftige Indkjøb. For saadanne Tilfælde, og uden at paabyrde Dem noget Ansvar for Indkjøbenes Fornuftighed, vil jeg altsaa bede Dem laane ham Penge, saameget som De finder passende. Da De er velforsynet, sender 15 jeg ikke Penge nu med; De kan jo altid skrive mig til.

Skulde exempli gratia J. kjøbe nogle Naturalier i Italien, er Bravo nok saa god at assistere ham med Forsendingen; thi det maa De holde fast paa, at han ikke belemrer sig dermed som Reisegods.

Vor Herre være med Dem begge.

4/4 61.

Deres 20
E. Collin.

352. *Til Henriette Collin.*

Haarburg den 6 April 1861.

Kjære Fru Collin.

Det er Aften, det er koldt, vi har stærkt fyret i Kakkellovnen, Jonas sidder ligeover for mig og skriver paa Dagbog, jeg skriver her Begyndelsen af et 25 Brev som senere vil blive afsendt, men De maa dog hjemme lidt snart høre fra os. I Sorø veed De jeg traf min kjære unge Reise-Ven; smukt Veir

havde vi paa Beltet lige til Svendborg, saa blev det Regn og bidende koldt. Ved Sønderborg kom en Ven af Jonas ombord, en Hr Helms, han tog med for at de to kunde være noget sammen og jeg bad ham derfor drikke Thee hos os om Aftenen hvor vi hos Madam Rasch fik hendes største og
5 smukkeste Gjesteværelse. — Jonas syntes meget tilfreds og var imorges rigtig flink med at staae op. Halv otte kjørte Toget, men hvor vi have frosset i Dag! dog da vi kom over Eideren ind i Holsteen, var der rigtignok mere Tegn paa Foraaret end vi iaar endnu have seet; Buskene stode deiligt grønne, det saae oplivende ud, men saa var det vinterlig Blæst over
10 Elben saa at vi nu først i den varme Stue her i Harborg ere blevne tøde op. Jeg er en Deel Lidende ved en Byld paa Haandedet, Theodor tog det meget let og sagde jeg kunde spøtte paa den, det var Intet, men nu er det rigtignok en brændende Ild og det Sæbeplaster han gav mig frygter jeg er ikke længer virksomt Middel nok, det er meget smerteligt. Jonas er
15 meget elskværdig og jeg vil næsten tro at han er meget vel tilfreds og ikke skal lide for meget af Hjemvee, han kom nu nylig hjem fra en lille Vandring gjennem Byen og sidder nu med Pennen i Haanden indtil videre.

Cassel den 7 April 1861.

Imorges reiste vi fra Haarburg og kom iaften Klokken 5 her til Cas-
20 sel, hvor vi boe godt med Udsigt over Pladsen til Bjergene; efter at have faaet lidt Føde gik vi ud og Jonas forlængede alene Spadseretouren og kom nu hjem med nogle Snegle som om lidt skal i kogende Vand. Iøvrigt har han meget glædet sig ved den smukke Bjerg-Natur ved Münden; men mere Grønt end det var nede i Holsteen er det endnu ikke her
25 nede, dog imorgen naar vi naae Frankfurt haaber jeg Alt staaer med Grønt og Blomster i Anledning af Festdagen. Jeg bad Frøken Louise om at skaffe mig med et Blad med skriftlige Lykønskninger til Jonas, Lykønskninger fra hele Familien, men hun glemte det og jeg glemte det, nu har jeg slet Intet til ham imorgen. At De tænker paa ham, paa os begge to imorgen
30 veed jeg; vil Gud ere vi Klokken to i den gode Stad Franfurth am Mains.

Frankfurth 8 April 1861.

Imorges forlode vi Cassel, efter at jeg i mit og hele Familiens Navn havde lykønsket Jonas til hans Fødselsdag. Klokken noget over 3 vare vi her, tog vor Middag, saae os lidt om, saae blandt Andet Jødegaden og gik saa i Theatret hvor vi saae et nyt Syngestykke »Undine« efter La Motte Fou- 5
ques Fortælling, Musik af Lortzing; der var et Par smukke Decoratio-
ne[r], det var det Bedste. Nu sidde vi hjemme og om Gud vil sidde vi
imorgen ved denne Tid i Basel. Hils Deres Mand og Louise! bring Hilsener
til Der[es] Svigerfader, alle Drevsens, Linds Gottliebs og Deres Bro-
ders. Jonas skriver et Par Ord og lægger ved! tilgiv at dette er saa afjaget, 10
men Tiden til at skrive Breve har været saa godt som ingen! — ikke et Ord
Politik have vi hørt endnu paa Reisen her i Tydskland. Lev hjertelig vel!

Deres hengivne

H. C. Andersen.

353. *Fra Henriette Collin.*

Fredag 12 April [1861] 15

Tusinde Tak kjere Andersen for Deres Brev, jeg gik strax ud i Amalie-
gaden dermed da Bedstefader var saa længselsfuld efter at høre fra »de
Reisende« — At De siger at Jonas er meget elskværdig — glæder mig, som
jeg ikke behøver at sige, i mit inderste Hjerte, gid De maa kunne sige det
samme naar vi atter sees — Siig ham oprigtig naar noget mishager Dem, 20
jeg er vis paa at han har de bedste Forsætter. —

Alt er ved det Gamle i Familien, Edvard reiste igaar til Hertugdøm-
merne — Stænderforsamlingen er sluttet med en Tale af Presidenten hvori
han paa det heftigste udtalte sig mod Regjeringen — og derpaa udbragte
et Leve for Kongen — det er rart at denne Høflighed aldrig forsømmes 25

I den dramatiske Verden dandser Pepita for fuldt Huus i Casino — den
første Aften med accompagnement af en Pibe og paa Kongens Nytorv er
stadig Opløb udenfor Hotellet hvor hun af og til viser sig mellem sine

Blomster i Vinduet. — Kong Salomon har ikke moret Folk synderlig og det er da begribeligt. —

Jeg hørte igaar af Emma Buttenschön en Beskrivelse over et berømt Pallads ved Genua som vist har staaet omtalt i Goldschmidts »Hjemme og ude« og hvis Eier er aldeles hjemfalden til Jesuitterne — det var en saadan Forening af Natur og Kunst Herlighed at man jo maa tro sig i et fortryllet Land — Jeg glæder mig meget til at De vil fortælle derom. —

Naar jeg tænker paa at disse Linier naar Dem midt i den Romske Herlighed, saa faaer jeg en underlig benauet Følelse og Dr Tvergade forekommer mig mer end almindelig trykkende — dette maa De dog nødvendig antage for Misundelse, thi jeg veed for Øieblikket intet Menneske paa Jorden hvem jeg bædre under denne Glæde end den som De har taget med Dem og følgerig ogsaa Dem. —

Raasløff har udgivet sit Forsvar, men det synes ikke at gjøre synderlig Virkning — Rygterne om de 40,000 Mand som skulle være ifærd med at besætte Holsteen, blive idag modsagte — men egentlig er vi nok Alle lige kloge da maaskee hverken Tysk eller Dansk veed hvad der vil skee,

Og hermed Lev vel kjere Andersen — Tak for Alt hvad De har gjort, daglig gjør og fremdeles vil gjøre for Jonas Deres Jette C.

Hilsner i det Uendelige fra Alle de Mange der daglig spørge om Nyt fra Dem og Jonas. —

354. *Til Henriette Collin.*

Neuchatel 13 April 1861.

Kjære Fru Collin!

Om en lille Time reise vi; til Genf eller Lyon ville vi i Dag, men vi tage først Bestemmelse ude paa Jernbanen, da jeg er meget forkjølet; min Haand maatte jeg i Basel lade skjære, da jeg havde saa ondt i den; nu synes den at bedres. Jonas har samlet en stor Mængde Snegle i Basel, de ere expederede til Brunnen for at vente os der. Igaar gik han med Jules

Jürgensen, der besøgte os, heelt op paa Jura og kom hjem med stort Udbytte. Han er meget rar og elskværdig, flink til at staae op og jeg troer han morer sig! Igaar saae vi her Musæet som interesserede ham. Alle schweitzer Blade ere opfyldte af Roes over os Danske, vi er et energisk Folk, har en god Marine, og i mundtlig Samtale ere Folk ligeledes ganske for vor Sag. 5
I hele Tydskland hørte vi ikke et Ord herom. Hils Deres Mand, Louise og Deres Svigerfader, ligesom hver i Familien. Hjerteligst

H. C. Andersen.

355. *Fra E. og Henriette Collin.*

23 April 1861.

Kjære Andersen. At De har Jonas med Dem paa denne Reise, vil sagtens medføre, at en stor Deel af Meddelelserne fra Hjemmet ikke stiles til Dem; jeg vil derfor idetmindste begynde godt. — Forholdene her hjemme ere omtrent de samme, som da De reiste. Med Exsecution og Krig har det sagtens lange Udsigter, men disse ere der dog stadig; imidlertid vedblive vi Rustningerne og bruge mange Penge. — Jeg kommer nylig hjem fra 15
Hamborg; jeg havde da mit paa Reiser sædvanlige Theater-Held, idet jeg saae Davison som Hamlet og som Richard den Tredie. Dette kunde jeg have Lyst til at tale med Dem om, men mine Bemærkninger ere dog ikke saa vigtige, at jeg skulde betale Porto for at sende dem til Rom. Det er overhovedet vanskeligt at finde paa noget, som er denne lange Reise værd; 20
vort Liv er ikke rigt paa storartede Begivenheder, og jeg vil prise mig og mine lykkelige ved ret længe at kunne sige, at Alt er ved det Gamle; jeg holder mig til Faders Symbolum: Qui bene latuit, bene vixit. Det er nu ikke Deres Valgsprog. De vil see og sees. Jeg kan ikke gjøre Fordring paa det Sidste, alene af den Grund, at der ikke er nogen Udsigt til det Huus, 25
til hvilket jeg er fastgroet siden jeg idag for 29 Aar siden blev forlovet i samme.

Med Hensyn til Breve til Dem, forholder jeg mig som tidligere; jeg aabner og seer Underskriften og henlægger hvad jeg maa antage betydnings-

løst. Dette er Tilfældet med Underskrifter som : Joh. Edv. Jessen, Barfod (ikke Fr.) og M. Jespersen i Rønne, som sender Dem en lille Bog: »Nutid og Phantasiens nære Fremtid« hvortil han har anvendt som Motto nogle Ord af Aarhundredets nye Musa.

- 5 Puggaard bad mig igaar anmode Jonas, det vil da sige: Dem, om at see paa Kuchlers Maleri efter Perugino, og dernæst bede Bravo om at lade det afsende saasart det er ganske tørt. Jeg gad dog vide, om Kuchler kan huske mig. Jonas veed vel, at det er ham som har malet det store Stykke: der erste Schiffer, som hang i mit Værelse, men at han dog ikke
10 skal bedømme hans Rang som Kunstner derefter.

Det ligger mig meget paa Hjerte at vide, at De kommer taaleligt ud af det med Jonas. Opgaven er ikke let. Forskjellen i Alder og ligesaa meget i aandelige Retninger, er saa stor, at der ikke let kan være Tale om Sympathie, den Sympathie, der giver det fælleds Reiseliv sin største Nydelse.
15 Jeg betragter det derfor som et Offer i meer end een Henseende fra Deres Side, at medtage en saa ung Reisekamerat. Jeg tiltroer ikke mig selv den Bøielighed i Sindet, at jeg under saadanne Forhold altid skulde have klart staaende for mig, at Ungdommens Fordringer ikke ere min Alders, og derfor kan jeg ogsaa yttre min Frygt for, at De skal finde Dem besværet af
20 Deres Opgave. Dog haaber jeg, at dette skal indskrænke sig til forbigaaende Momenter, og at den gode Bund, som Gud har nedlagt i Jonas, ogsaa vil aabenbare sig i hans Forhold til Dem under Reiselivets vekslede Forhold, saa at De, erkjendende dette, overseer Meget, som ikke behager Dem, eller snart glemmer hvad der ikke har behaget Dem hos ham. Hans
25 Liebhaberie — jeg vil dog haabe, at det er noget meer — vil vel ofte drage ham i Retninger, som De ikke kan følge; dette fordrer nogen Overbærelse fra Deres Side. De kan ikke fortænke mig i, at jeg føler nogen Frygt for, at De, ved at gjøre ham en saadan Glæde, selv skal have Besvær; men jeg vil stole paa, at De, som en erfaren Mand ogsaa i denne Retning, forud har
30 veiet ham og Dem selv. Vor Herre være med Begge.

Deres
E. Collin.

Casino og hvori Pepita med sin el Ole fortrænger Cancane[n] fra Guder-
nes Hjem — — I Kunstnerverdenen er det Nyeste at Fru Jerichau igaar
fik en Søn. — Blandt Billedhuggerarbejderne er en Kain af den unge
Strambo det som bliver mest rost NB af det brünette Parti jeg tror at de
blonde frakjender den al Fortjæneste. — Dalsgaard som har faaet Ud- 5
stillingsmedaillen for »En Kone som gjør sin Kirkegang efter Barselfærd«
— bliver ikke mildt bedømt efter dette Billede — Skovgaards store Billede
fra Hellebæk er uomtvistelig Udstillingens Perle — han har ogsaa et meget
smukt Portrait af Fru Freund. — En temmelig ubekjendt men dog ældre
Maler Schmidt som ifjor havde en Audience Scene udstillet, vækker iaar 10
Opsigt og tildels Indignation ved Noget som han er uartig nok til at kalde
»En Kjøbenhavnsk Familie« — Et temmelig stort Billede hvori en sand
Meislingsk Dagligstue er fremstillet — Manden har trukket sin ene Sok
af og stikker alle Fingrene gennem dens Huller, Moderen sidder og læser
i en fiddet Leieroman, Datteren dandser i negligée for Speilet og ud af en 15
halv aaben Skuffe seer man Hødts Portrait mellem gamle Balblomster og
andet Roderi — der er endnu mange Personer og Gyseligheder, — Jeg
synes det er godt, men tør ikke sige det til Andre end til Dem der er saa
langt borte.

I Dansk Maanedsskrift staaer en dramatisk Afhandling som ogsaa bli- 20
ver meget omtalt og hvori Fru Heiberg løftes til Skyerne medens Hødt
bliver kaldet en »gammel koket Lærer«! og hans Skole aldeles fordømt,
Nu maa vel Viehe's til at svare! —

Hils min Dreng tusinde Gange fra mig, Jeg har Intet Nyt at fortælle
ham og Edvard skriver jo ogsaa . . . 25

See nu har jeg sniksnakket en heel Deel kjøbenhavnsk Vissevas for Dem
der er mellem saa storartede klasiske Omgivelser, det er vist dumt af mig,
men nu er det gjort —

Farvel kjere Andersen Jeg længes meget efter Brev fra Rom

Mange Hilsner fra Louise som ret snart skriver Deres 30

Jette Collin.

359. *Til E. Collin.*

Rom 5 Mai 1861.

Kjære Ven!

Tak for Deres Brev! det ligger Dem paa Hjertet at vide om jeg »kommer taaleligt ud af det med Jonas«, jeg vilde ønske at han besvarede Dem dette Spørgsmaal, min Opgave, min Glæde er at han maa have et Par lykkelige 5 Maaneder i sit Liv, en kort smuk Tid, han i en senere Alder maa regne med til eet af sit Livs Lyspunkter, kun det har jeg tænkt paa da jeg tog ham med, kun det fylder mig endnu. Give Dem et Billed af Jonas s Personlighed, vilde være underligt, De maa kjende ham meget bedre end jeg. Samlivet paa en længere Reise løfter jo vore gode og svage Sider hurtigere frem 10 end ved de vexlende Sammentræf i Hjemmet, jeg er saaledes nu i den Maaned Jonas og jeg have reist sammen kommet langt anderledes ind i ham end før, og hvad jeg seer og erkjender er kun godt og glædeligt. Jeg tænkte mig ham mere, halv Dreng, halv ungt Menneske, han er ganske anderledes fremme, langt mere aandelig og characterudviklet end jeg 15 troede. Der er en god Bund i ham, han er vistnok ufordærvet, har gode Grundsætninger. Lidt efter lidt har han meer og meer aabnet sig for mig, men heelt hans Tillid har jeg ikke endnu, saaledes som jeg næsten troer jeg fik mine tidlige[re] unge Reisefællers. Der har kun været et Par ganske smaa Stemninger hos ham, som jeg troer strax ere hævede, første Gang 20 var det i Basel, da jeg var ængstelig for at lade ham gaae ud af Byen alene og takkede den unge Maler Amberger der tilbød at være hans Ledsager, Jonas sagde mig at det generede ham min Ængstelighed, eengang senere i Genua kom det til en lignende Udtalelse, at jeg var for ængstelig for ham, troede jeg »havde Ansvar«, jeg forklarede ham hvorledes det udsprang af 25 den inderligste Kjærlighed, og Omhue, ikke af »Egoisme, Lyst til at dominere«, som det kunne misforstaaet kaldes, at jeg indsaae han var ganske anderledes udviklet, var ikke Barn, at jeg i Guds Navn vilde overlade ham ganske til sig selv, jeg vidste han kunde orientere sig og hjælpe sig og det har han og da vi saaledes ere komne bedre til at forstaae hinanden og jeg 30 har paalagt ham strax at udtale naar der truede med at komme Kurre

paa Traaden, at vi strax klarede Alt er det, troer jeg, gaaet fortræffeligt; han finder alene godt om i Rom, han har været i Campagnien med den unge Bissen, kun det Løfte har jeg taget af ham, aldrig om Aftenen alene at gaae paa Roms Gader, thi da er her ikke sikkert; han har paa et Par

5 Minutters triste Stemninger nær, som han siger han har hveranden Dag i Kjøbenhavn, været høist livlig og meddelelig, han seer Alt med største Interesse, han er opmærksom, hjertelig, god og velsignet og i mange Ting meget mere rolig og fornuftig end jeg, der let lader mig bevæge og afficere. Hyggeligt finder jeg det ikke, da Sikkerheden ikke er at lide paa og man

10 har fortalt mig at Onkel Peppo paa Trappen er mig hadefuld. Det sætter min Phantasi i Bevægelse og kun for Jonas s Skyld bliver jeg her[;] ellers var jeg allerede i det hyggelige Florentz. Jonas læser i sin Fritid meget i Kirkegaard, koger Snegle, dræber Fiirbeen, Skorpioner og mig ukjendte Dyr, dem han siger ere høist interessante. Han har virkelig stor Interesse

15 for Videnskaben; jeg troer og haaber der bliver noget dygtigt af ham, De faaer Glæde af denne Søn, som De allerede har det. Jeg har et godt Indtryk af ham og ønsker at jeg maa have givet det her, i det jeg har villet gaae til den nøgne Sandhed; gid at han maatte have opfattet mig ligesaa, derom har jeg dog ikke Vished, det skal glæde mig at høre, om der i denne

20 Retning lyser Noget frem i Brevene til Hjemmet. Med Hensyn til vor Alder gaaer det ellers meget ypperligt og jeg har gaaet i Rom med ham, som jeg i Aaringer ikke har gaaet hjemme, hele Dagen ere vi paa Farten til Fods og til Vogns. Fra Kückler har jeg venlige Hilsener, han er glad og rask, det fornøiede ham meget at see Deres og Deres Faders Photographie. Billedet

25 han har copieret efter Perugino er særdeles smukt og jeg hører af Alle at Pugaard faaer det for godt Kjøb. Vi have stadig Blæst og Scirocco; jeg har hver Aften lidt Feber-Gys, men haaber at slippe; Jonas er blomstrende og temmelig solbrændt; han skriver meget flittigt Breve hjem, til Familien og til Wanschers. Han er saa aandelig sund, saa opfyldt af hvad han seer,

30 og den første Aften betroede han mig, at da han mod Solnedgang, alene kom op af den spanske Trappe og saae Rom under sig, kom Taarene ham

i Øinene. Jeg har ham meget kjær og jeg haaber at hans Venskab til mig vil voxer i Fasthed og Varighed. De har stor Grund til at være glad ved ham, Gud bevare og udvikle hvad der er lagt af Godt i ham. Glæd ham snart med et Brev, kjærligt og velsignet, som jeg tænker man faaer det fra en Fader, jeg har aldrig eiet eet fra min! Hils Deres Kone og Louise. 5

Hjerteligst

H. C. Andersen.

360. *Fra E. Collin.*

Til H. C. Andersen.

I Samlingen af de betydningsløse, under Deres Fraværelse indkomne 10 Breve, har jeg idag henlagt et paa tykt Foliopapiir skrevet Brev fra Hr. F. v. Bodenhausen i Berlin, som minder Dem om et givet Løfte, da han, »forestilt for Dem af sin Fader, Ritmester B. i Weimar i 1858, bad Dem om nogle Bidrag til en Autograph-Samling, som han »auf Veranlassung der als Autographensammlerin bekannten Frau Schieck anzulegen beab- 15 sichtigte««. Jeg tvivler om, at De vil skrive til Berlin om saadan noget Skidt; ialfald kan han da vente til De kommer hjem. Skulde De mod Forventning ville svare nu, kan De lade mig vide, om og hvad jeg skal svare paa Deres Vegne.

Derpaa er fra en Heggelund sendt et skrevet Digt, tilegnet Dem »nær- 20 mest i Deres Egenskab ved det Anckerske Legat« (en naiv Bemærkning); han beder Dem sige, om det duer, hvis ikke at bruge det som Fidibus. Det kan saamænd godt ligge.

8de Maii. Atter idag faaer jeg to Sendinger fra samme Heggelund. Idag lader jeg ham vide, at De er paa Reiser. Saa bliver man vel fri for hans 25 Digte.

Idag er det Onsdag og Kl. er henved 11 Form. Jeg har stræbt at bekæmpe min Utaalmodighed efter at høre noget fra Jonas fra Rom, hvorfra efter min Regning kunde have været skrevet Søndag d. 8de April eller

dog Dagen efter. Jeg haaber endnu paa Dagsposten; kommer da endnu ikke noget Brev, ja — saa maa jeg finde mig i det.

Kl. 4. Gud skee Lov. Brevet var kommet, da jeg kom hjem fra Ministeriet. Nu vil jeg atter gaae i nogen Tid, uden at gjøre mig Bekymringer, som alene af den Grund ere dumme, at de ikke føre til noget. Jeg føler mig i dette Øieblik kun oplagt til at sige Dem, kjære Andersen, at jeg meer og meer paaskjønner hvad De gjør for Jonas. Den overordentlige Lykke for et Menneske i den Alder, at kunne see Verdens skjønneste Steder, skylder han alene Dem; jeg vilde ogsaa gjerne see Rom, men jeg under dog min Søn det bedre. Jeg haaber bestandig at De skal have Glæde af hvad De gjør; at Jonas er taknemmelig derfor, maa De være vis paa, om han end ikke giver det meget Udtryk i Ord; det er neppe hans Fag, saavist som det ikke er mit. Men jeg frygter bestandig for, at De skal lide under det Ansvar, som De troer at have. Du gode Gud, hvad kan vi Mennesker gjøre i den Henseende; vi have jo hvert Minut Damocles-Sværdet over vore Hoveder. Jeg ønskede jo nok, at Jonas under et saadant Ophold som dette, havde meer Øie for Reisens æsthetiske end dens naturvidenskabelige Side; men det kan ikke hjælpe at kæmpe derimod. At hans Interesser ikke sammensmelte med Deres, var De vel forud fattet paa. Bliv ikke vred, fordi jeg taler saa meget om Jonas; han er den ene af vore Øienstene, vi have kun to.

Nyt kan jeg ikke fortælle; saavidt man kan see, seer det fredeligt ud. Men Storm, Slud, Hagel og Sne have vi endnu d. 8de Maii.

Om den Tiggerhistorie, som De fortæller Jette og som jeg ikke skal fortælle videre, kan jeg kun sige, at jeg vel veed at De er nerveus, men dog ikke kan troe, at De for Alvor skulde lægge Vægt paa saadant Sludder, som man har behaget her at fortælle Dem. — I næste Brev venter jeg at høre, hvilken Dag vi skal skrive og hvorhen poste restante. Deres

9/5 61.

E. Collin.

361. *Til E. Collin.*

Rom den 17 Mai 1861.

Kjære Ven!

I dette Øieblik fik jeg Deres Brev med Indlæg til Jonas, jeg skriver strax, idetmindste begynder paa en Skrivelse for at sige Tak for Brevet, det vi med stor Længsel saae imøde, thi ogsaa vi have meget længe ikke hørt et 5 Ord, Jonas var endogsaa lidt vred derover, som rimeligviis er udtalt i hans Breve. Fra begge Sider løser det sig op i varm Deeltagelse, Længsel efter at vide hvorledes de Kjære have det. At De imidlertid har været urolig og at De har længe ventet paa Brev, er mig ikke ganske klart, thi Jonas og jeg have stadigt skrevet, han meget mere end jeg havde ventet det, ja han har 10 frivillig, uden Mindelse fra min Side, sendt Breve afsted og naar han var hjemme og ikke Snegle, Skorpioner og Skruptudser beskæftigede ham, var det altid om at sende Brev hjem. Hvad mig angaaer, da har jeg siden min Afreise skrevet 18 Breve og faaet tre igjen. Vi holde Bog over Afsendelsen og jeg seer at jeg Dagen før vor Afreise fra Genua, altsaa den 24 15 April skrev til Deres Søster Ingeborg, næste Dag reiste vi til Livorno, blev der een Dag og kom den følgende Dag om Eftermiddagen til Rom, strax Dagen derpaa afsendte Jonas Brev, deri laae eet fra mig til Deres Kone, det var den 29 April. Nu skrev jeg den 2 Mai til Fru Boye, den 4de Mai til Jonna, den 6 Mai til Dem og til Deres Fader, den 11te til Etatsraad Drev- 20 sen, den 16de til Louise Lind. De vil saaledes see, at naar jeg nu regner de forskjellige Skrivelser Jonas har givet, da have vi været særdeles skrivende, og kommer der et Ophold, da ligger det i, at enten er et Brev forkommet eller Jonas og jeg ere paa Reise, hvor vi ikke kunne faae Tid til at skrive eller afsende. See den lange Fortælling tog lidt for megen Plads op! Vi have 25 en skrækkelig Varme, altid Scirocco og uagtet det i gaar tordnede og lynede voldsomt er det ikke bedre i Dag. Jonas var da med Weilbachs og tre Damer ude i Tivoli, jeg var bundet her ved Pligt-Besøg, da Amerikanere og Engelændere overvælde mig, trættende, med Høflighed. Jonas kom meget glad hjem iaftes, overrasket især ved Hadrians Villa i Tivoli; han reg- 30 nede denne Udflugt til noget af det Interessanteste paa Reisen. I Dag skal

han for anden Gang i Vatikanet, som han ikke har ret Mod paa, da »der er for Meget!«, siger han, men vi have nu snart været her i tre Uger og saa maa man see at faae Bugt med Noget af »det for meget Herlige!« — Jeg troer at han har Gavn og Glæde af sit Ophold, han skriver stor Dagbog og er utrættelig; han udtaler sig jo lidt mindre end jeg vilde gjøre det, og blive meget glad ved, men hans Øine lyse imellem med stor Glands. Vi komme, troer jeg, (det maa De kunde sige mig), godt ud af det; han vil gjerne være »ældre« og jeg »yngere«, end vi ere, og saa mødes vi jo i vor Tilbøielighed. Han er ualmindelig fremme, veed Meget, er en god Natur, dog det veed De nok! — lidt prikken siger han selv han er og jeg vil ikke modsige ham. At jeg er lidt for ængstelig for ham, er en Svaghed hos mig; er han ude med de Andre, siger han mig temmeligt nøiagtig naar jeg seer ham igjen og jeg troer at hverken De eller Deres Kone kunne kjærligere flyve ham imøde end jeg, naar han da træder ind i Stuen! Forleden Aften var der Afskeds Gilde hos de danske Kunstnere, Bringstrup reiste; Jonas var med og jeg lovede ham, at kom han ikke til Elleve gik jeg iseng, men da Klokkeren var elleve, kom Angest over mig og De begriber ikke hvad jeg leed af taablig Frygt for at der skulde hændes ham Noget naar han seent gik hjem, uagtet jeg vidste at een eller anden Landsmand ledsagede ham. Gildet varede meget længe, Jonas var Een af dem der først brød op, men Klokkeren var halv eet og jeg var komplet syg af Angest, jeg saae det bedrøvede og overraskede ham og han var meget sød og rar, uagtet han ikke sagde Meget. Jeg troer han forstaaer hvor kjær han er mig, og jeg synes ogsaa at jeg rykker mere og mere ind i hans Fortrolighed. Han fortæller mig tidt ganske livligt Eet og Andet; meest slutter han sig til den unge Bissen, og til Bjørnsen, den første er dygtig, men temmelig taus, den sidste er genial og meget vel udtalende. De veed jeg synes ogsaa godt om Bjørnsen; Bissen synes mig af disse indadvendte Kunstnere, der har Dygtighed og ere høist respectable, men jeg veed dog ikke ret hvad der boer i ham, fordi man holder Mund er man ikke dybsindig. Jonas og jeg have en udmærket Appetit, og jeg vilde ønske De saa ham her, han er complet feed.

Vor Menage er, at vi Klokken 8 $\frac{1}{2}$ drikke hver to Glas Kaffe eller Chokolade og spise der til. Klokken 12 faae vi to, tre Retter varm Mad, meest Beufsteeg og friske grønne Ærter, samt en lille Fogliette Viin hver, Klokken sex tage vi Middag, tre Retter med Viin, i Mellemtiden, en Kop Kaffe og til Aften have vi hjemme Parmasan Ost, Frugt og Brød. Vi kjøre en 5 Deel, da Heden nu er for stærk og Sciroccoen ogsaa virker paa Jonas.

Fortsættelse.

den 20 Mai 1861.

I forgaars var Jonas og jeg, efter Indbydelse af Garibaldi's Veninde Fru Schwartz, ude i Bjergene, men det var en kold, graa Dag; hendes Vogn hentede os Klokken halv elleve, men da vi kom til Banegaarden, var Toget 10 afsted, man havde taget Feil af Tiden og vi maatte paa Banegaarden vente til Klokken 12 og da gaae med et Tog i en anden Retning, nemlig til Fraskati, hvor vi toge Vogn, dog det Udbytte havde Jonas heraf at vi da kom een af de smukkeste Bjergegne, gjennem en Skov af Eeg og Bøg, dernæst gjennem Byerne Marino, eet af de værste Røverhuller, og Castel Gandolpho, vi kjørte langs med Albanersøen og naede til Arizzia hvor Frøken Kjærulf fra Kjøbenhavn boer; hun var indbudt af Fru Schwartz til Byens Hotel, hvorhen vor Vertinde havde med Morgentoget sendt fra Rom gode Sager, Jordbær og Champagne, vi fik stegte Vaktler levede godt men maatte strax efter Bordet hjem igjen da Toget gik ind Klokken 7. Igaar, 20 Pindsedag igaar, kjørte vi til Peterskirken og hørte de rørende høie Mandstemmer; den egentlige Høitidelighed var i det sextinske Capel, hvor Paven og alle Cardinaler vare tilstede; men derind kunde man kun komme festligklædt, Jonas har allerede eengang seet Paven, jeg derimod ikke, men det var mig af Vigtighed at han kom ind til den Høitidelighed, nu var 25 Jonas i lang tyk Frakke og havde sin ny »Ønskehat« paa, hvad var da at gjøre, jeg fik ham ud af Kirken og ude paa Pladsen skiftede vi Klæder, han fik min sorte Kjole paa, der dinglede ham om Lemmerne, han lignede Christian Schmidt i Talismannen hvor han iføres den salig Afdødes Klæ-

demon; min Hat fik han paa Hovedet og skred nu op af Marmortrapperne ned i Capellet. Jeg havde iført mig hans Frakke, i hvilken Ærmerne naaede mig knap til Haandledet og havde paa Hovedet hans Kunstnerhat og med hans og min Stok i Haanden vandrede jeg saaledes gennem Gaderne
 5 hjem. Saaledes var jeg pindseklædt. Han kom hjem opfyldt af Festligheden. Siden kørte vi med Bjørnsen og Ravnkilde, de to jeg synes bedst om i vor Omgang, ud af Porta pia og saa Albaner og Sabinerbjerge: »staae i det blaaeste Indigo!« som en berømt Forfatter har sagt; Solen forgyldte Himlen; men det var Scirocco, altid Scirocco der virker stærkt paa mig
 10 og nu ogsaa lidt generer Jonas; jeg har det ellers ikke ganske godt, jeg lider af Hemorider og har voldsomt Blødtab. Enten er saaledes Humeuret tungt eller jeg meget udmattet; Jonas og jeg blive her Maaneden ud og gaae da til Florentz men det kan ikke hjælpe at De, efter at have modtaget dette Brev, sender os Breve andet Steds end til Genua poste restante. —

15 Naar vi nu, rimeligviis Onsdag den 29 Mai forlade Rom og over Livorno og Pisa gaae til Florentz kommer der en lille Standsnings i den Strøm af Breve vi have sendt hjem, men lad det ikke ængste Dem, dog, kan jeg skal jeg fra Florentz skrive for at De kan vide hvorhen De har senere at sende Breve, men indtil da, gaae disse, som sagt, til Genua poste restante. Jonas
 20 er meget lykkelig ved hvert Brev hjemme fra; han oprulles daglig meer og mere for mig, eller ogsaa udvikler han sig meer og meer her paa classisk Grund, beaandet af den varme Luft fra Africa. Saatiid tale vi om Dem, Deres Kone og Louise, ønske at vi havde Dem hos os. »Louise blev aldeles stille!« siger Jonas, naar jeg spørger hvad mon hun her vilde sige. »Hun
 25 vilde overvældes, og Fatter være rigtig glad!« vi tale tidt i Spøg om hvor vi vilde føre Dem hen havde vi Dem her en heel Dag! Fru Marie Boye vil Jonas kun have ned i Scipionern[es] Grave i al den Uhyggelighed med Labyrinther, Mulm og Kulde, alt det Gyselige der troer han vilde rigtig glæde hende. Fra Genua gaaer det over Milano til Lago Maggiore, i
 30 Schweiz har jeg store Planer for at Jonas ret kan faae et storartet Udtryk af dette mageløse Land. Jeg vil saa gjerne at det kjære Menneske ret skal

have en Sum af Minder fra denne hans større Reise i de første friske Ungdoms Aar han lever i. I dette Øieblik kommer Jonas og jeg hjem fra Peterskirken hvor jeg var øverst paa Taget men han oven over Kuppelen, han var henrykt over Skuet og Bygningens Storhed, som han nede i Kirken ikke havde troet saa mægtig. Jeg var i en Grad neerveus, som ikke i 5 lang Tid og det var et Helvede for mig at naae ned igjen, Vandet haglede ud af alle Porer, vi kjørte saa en Tour i den deilige Luft, i Dag er vi fri for Scirocco, Nordvinden kjøler saa deiligt og da vi kom hjem laae Brev, eet til mig fra Mathilde Ørsted, der fortæller at hun hører af Fru Wanscher at endnu den 9de havde man ikke hørt fra os i Rom, men Deres sidste Brev 10 er fra den Dag just og De har hørt fra os og nu senere i Fylde faaet Breve. Jonas fik i Dag Brev fra sin Søster Louise, deri laae Gud skee Lov et Par Ord til mig, jeg længtes meget, tak fordi De fik Deres Fader til at skrive og siig ham Tak fra mig! De og han have vist nu længst mit Brev til hver af Dem? Deres Kone havde været saa kjærlig at skrive Bladet fuldt, det var 15 deiligt af hende; men hun ytrer at der var stor Forstemthed i mit Brev, det første her fra Rom, det har jeg ikke klart. Jeg vil haabe det ikke findes da i dette. Beed hende snart unde mig lidt Mere Skriftligt og glæd især vor kjære, fortræffelige Jonas med et rigtigt godt Brev. Hils dem Alle kjærligst.

Deres trofaste 20

H. C. Andersen.

362. *Fra Henriette Collin.*

Onsdag 5te Juni [1861]

Kjære Andersen medens de kjøbenhavnske Gader og Huse vaier med Dannebrog-Flag og Luften er fyldt af »Danmark deiligst Vang og Vænge« og »Den tapre Landsoldat«, sidder jeg ene i min stille Dagligstue og holder 25 Grundlovsdag ved at skrive til Dem og sige Dem at jeg blev baade bedrøvet og forundret over Deres Klage over Mangel paa Breve hjemme fra, thi det forekommer mig at jeg næsten ikke har gjort andet siden De reiste, end skrive Dem til!! At Udskrivten som oftest er til Jonas gjør jo intet til

Sagen, desværre holde vi ikke Bog over Afsendelsen og Modtagelsen af vore Breve, hvad man vistnok altid burde, men jeg vil foreløbig haabe at Intet gaaer tabt imellem os. — I Søndags sendte vi Brev til Milano post restante og igaar til samme Sted fra Marie Wancher.

5 Jeg er ganske beroliget ved at vide Dem og Jonas borte fra den usunde romerske Hede, men jeg har lidt ondt ved at tænke mig formegen Varme, det har jeg endnu aldrig prøvet, og det er ikke mere end 8te Dage siden jeg gjemte min Muffe og øvrige Laadenskaber! —

Jeg behøver vist ikke at sige Dem kjere Andersen hvor glade Edvard og
10 jeg blive ved Deres Udtalelser over Jonas, thi at De finder Feil og Særheder ved ham er jo en ligefrem Følge af at han er et Menneske, men at De i Alt Væsentligt er tilfreds med ham og ikke angre[r] at have taget ham med, er os, som De kan vide til overordentlig megen Glæde. Jo ældre vi blive jo mere gaar vort Liv op i Børnenes Liv thi netop paa det Punkt som baade
15 Louise og Jonas ere, er det jo at vi skal lære at betragte dem som selvstændige Mennesker, som under Guds naadige Styrelse selv skulle finde Vei i Livet medens vi kun kunne bede af fuldt Hjerte for dem, til Ham uden hvis Villie ingen Spurv falder til Jorden, men netop fordi vi egentlig formaa saa lidet ved den directe Paavirkning er det at vi med saa uendelig
20 megen Bekymring iagttager enhvær Retning i deres forskellige Characterer og med blandet Haab og Frygt ikke kunne lade være at udmale os hvad Livet vil bringe dem af Godt og af de aldrig udeblivende Prøvelser. —

De er vist kjed af mine lange Moder Udtalelser kjere Andersen, men for Tiden er De jo hans Fader og vil derfor nok forstaae mig. Tak for Alt
25 hvad De gjør for ham og for hver kjerlig Overbærelse De viser ham. —

Søndag 9^{de}

Da dette Brev ikke kan afsendes førend Deres lovede Underretning om Hvorhen er kommet, vil jeg altsaa skrive videre og saa vidt mulig lade Dem kigge lidt ind i Kjøbenhavn og vel især i Amaliegaden — Min Sviger-
30 fader forekommer mig meget svag og selv taler han om sin Tilstand som

ussel og besværlig, dog kan han oplives naar Talen dreier sig om gamle Tider og om Alt hvad der henhører til hans kraftige Alder og Liv — Han gaaer flere Gange om Dagen i Haven men som det synes ikke mere ud — Theodor er ynkelig og lever i en stadig Medlidenhed med sig selv — P[h]otographien er hans Livs Solskin og Familiens Pigebørn sees i alle mulige 5 Skikkelser, det næste Brev fra Louise vil upaatvivlelig atter indeholde hendes Yndigheds Billede! Ingeborg er for Tiden hos Jonna og idag ventes Valdemar paa et kort Besøg fra Norge, Marie Boye har endnu en syg Tommelfinger som hindrer hende i at skrive, hun sender Dem og Jonas en uendelig Masse rørte og henrykte Hilsner[;] Jette Petersen er glad og 10 smuk og munter som altid og hendes Datter Sophie kan vist blive en forstandig og rigtig rar Pige, dersom hun udvikler sig efter sine gode Anlæg. — Helga er i Jylland og skal bringes i Forvaring i Horsens medens Kongen og Grevinden ere paa Silkeborg. —

Cavours Død har vakt almindelig Sorg, det arme Italien, hvem skal nu 15 lede Sagen med Maadehold og Klogskab som han — Garibaldi og Ricasoli ere jo begge syge, den stakkels Victor Emanuel, mon han kan gaae ene? Den engelske Dronning er jo nu blevet Offer for sin ulykkelige Familie-Sindssygdом, det er det 3^{die} kronede Hoved der ikke har kunnet bære Kronens Byrder til Enden. NB i Løbet af de sidste Aar. — I Aftes 20 var Roed her, han ønskede sig det Anckerske legat, ligesaa gjør nok Paludan Müller, —

Tirsdag 10^{de}

I Deres sidste Brev af 27 Mai, som vi modtog 4de Juni, skrev De at Breve som snarest afsendes skulle gaa til Milano poste restante, dette var alt skeet 25 ved vort og Marie Wanchers Brev afsendt den 2^{den} og den 4de[.] Siden have vi ventet paa nærmere Ordre og bleve meget skuffede ved idag i Gusta Collins Brev ikke at finde nogen Anvisning paa hvorhen vore Breve skulle drage[;] nu vænte vi snarest paa Brev til Tvergaden, det er saa una-

4 ynkelig] *Læsemaaden usikker; Ordet synes forskrevet.*

turligt at sende et gammelt Brev afsted, jeg synes der voxer Skimmel paa Ordene!

I Aftes var Louise og Jeg paa Studentercomédie af Ploug — Helten i Stykket Brændevinsbrænder Sørensen er misfornøiet med vor Tid og bliver derfor ved Bancos (NB den svenske Punsch) Aand hensat først 1000 Aar tilbage i Danmark og siden 1000 Aar frem i Tiden — Kjøge er Danmarks Hovedstad og regjeres af Peter den 33te — Mændene ere kun til for at passe Børnene og Qvinderne regjere Alt — som Oltidsminder vises vort Theater med den lille Fordeel og den store Bagdeel, Grundvigs Guldarmstage og en Dukke efter Pepita, Sprog Levin gaaer om som evig Jøde og samler Klude — for 1000 Aar siden samlede han bestandig Stof til Bøger men kom aldrig videre, nu samler han Stof til Papir — der blev gjort Løier med Alt og var i det hele taget meget morsomt. —

M^d Kellerman og M^d Hansen ere afskedigede fra Scenen og der nævnes adskillige Unge hvoriblandt Charlotte Bournonville, hendes Fader veed De forlader Theatret og gaar til Stokholm, han har taget en krænket men velskreven Afsked fra Publicum i Berlingske — Vores Konge reiser med Gemalinde i Jylland og Berlingske meddeler saa smukt om de unge Bønderpiger som kaste Blomsterkrandse paa dem! Prindsesse Louise har været med sin ældste Datter i Stregliets hvor nok den unge engelske Tronarving ogsaa er!! —

Med Janina Stampe skal det være kummerligt og Ingen kommer mere ind til hende, om hendes Reise til Syden er der for Øieblikket slet ikke Tale da hun er altfor svag dertil, den stakkels Moder, hun er uhyre at beklage, det er dog nok hendes Øiesteen og dertil hendes Stolthed. —

Forleden Morgen fik vi os en deilig Latter over Fru Maria Bøyesen (det Uhyre) som i Dagbladet lader indrykke et Avertissement hvori hun berolige[r] sine mange Venner overalt i Danmark, med Hensyn til sin Sundhed og forsikkrer at hun kun endnu opholder sig i maison de santée for at nyde den styrkende Luft i de omliggende Haver!! Er hun dog ikke et Afskum?! —

Nu tror jeg rigtignok at jeg atter lægger mit stakkels gamle Brev bort, det smuldrer vist hen til Støv og Aske inden De faaer det — Jeg maa dog sige at Jonas alt den 23 Mai skrev at hvis vi skrev hurtig skulle det sendes til Milano og derfor sendte vi, som sagt, Brev afsted til Dem og ham den 2^{den} Juni. — Louise Lind hvem det som De veed koster Kamp at skrive, sidder ogsaa med et gammelt Brev til Dem som hun ikke kan blive af med af samme Grund som

Deres

Jette C.

[*I Margen.*] Tusinde kjerlige Hilsner til min søde Jonas. —

363. *Til Henriette Collin.*

Genua 7 Juni 1861. 10

Kjære Fru Collin!

Man er komplet grusomme mod mig, (der er utrættelig i at skrive), ikke at glæde mig med Brev; De kjære Fru Collin er den som dog imellem giver mig et Par Ord, og jeg sætter stor Priis der paa; her i Genua var jeg aldeles vis paa at faae Brev fra Dem, det var lovet mig i et tidligere til Jonas, men 15 igjen stod jeg uden Brev; nu kommer det da i Lausanne poste restante? der troer jeg at vi maa lade vore Breve søge hen, da Montreux er saa godt som en Landsby og jeg ikke veed hvorledes det gaaer der med Brevene. I Dag kom Jonas og jeg her til Genua; vi havde stærk Søgang, hele Middelhavet (sydvest Vind) stod ind paa os, Skibet var, ligesom det hvorpaa vi 20 forlode Cevitta Weccia, overfyldt, Halvdelen af de Reisende maatte ligge paa Dækket, Damer og Herrer, uagtet de havde første Plads. Jonas og jeg sad uden for den store Kahyt og fik i mellem en Styrtesøe, vi vare begge søesyge, jeg i særdeleshed, det var den ubehageligste Nat jeg længe har prøvet; i Dag kan jeg neppe gaae, Alt seiler, mit Hoved er ørt og der 25 er ikke Tanke til Appetit, Jonas er heldigere stillet, han kan spise og løbe om. Imorgen reise vi, om Gud vil, til Milano og da gaaer det senere til Lago Maggiore og over Simplon, men vi gaae ikke strax til Montreux. Jeanina er nok dødelig syg! Er det Tilfældet at hun nu skal bruge Melke-

cuur i Interlaken? I Dag kom Jonas fra Posthuset med flere Breve til sig og to særdeles tykke til mig, men da jeg vilde aabne dem saae jeg at de var til en Capitain Andersen førende Skibet Makduf eller Macbeth eller Sligt, det var mig høist bedrøveligt; men Jonas havde faaet dem paa Po-
 5 sten efter mit Kort og ikke læst uden paa. Beed Frøken Louise endelig for-
 ære mig sin Photographi! De af Theodor finder jeg meget liig! — Nu har
 jeg hverken Kræfter eller Hoved til at skrive meer, jeg seiler, og udenfor
 Vinduerneruller Søen[.] Hils Deres Mand, Datter, Broder og Broderkone;
 samt hele den Collinske Familie

Hjerteligst

10

H. C. A.

364. *Fra Henriette Collin.*

Tirsdag 18 Juni [1861]

I Lørdags sendte jeg Dem med Edvard et langt Brev kjere Andersen, og her seer De mig atter, da jeg som sagt hader hvidt Papir og da jeg ikke kunde svøbe vedlagt[e] Billede ind i en Stykke »Berlingske« — saa var jeg
 15 jo uundgaaelig nødt til at beskrive det. — Jeg tænker det vil more Dem at
 kigge ind i Amaliegaden hvor De paa Bænken vil finde Bedstefader, Jette
 og Sophie Petersen — inde i Havestuen sidder Valdemar, i Døren staaer
 Louise Lind og udenfor sidder lille Ingeborg — store Ingeborg seer De ved
 siden af Bedstefader . . .

20 Jeg talte vist i mit sidste Brev til Dem om min Svigerfaders Svaghed med
 Hensyn til Talen, De kan ikke tro hvor underlig vemodigt det er at see
 ham sidde saaledes og tie stille og naar han saa vil tale, kun med Vanske-
 lighed kan udtale de Ord han vil bruge, jeg har aldrig seet ham mildere
 og blidere end han nu er og man hører ham aldrig klage over denne vist-
 25 nok store Byrde —

I Aftes var Hanne Wiehe hos os[;] hun fortalte at den Læge i Paris som hendes Broder konsulerede gav ham godt Haab om snarlig Helbredelse da hans Sygdom var meget mild — han er nu ved Badet Vichy (rimeligvis rent galt stavet). —

Tak Jonas fra mig for Brev og Cavour som jeg stadig begræder, han seer ud som en klog Mand, men egentlig ikke som en stor Mand og det var han dog, det generer mig noget at han ligner agent Renck . . .

Theodor lever i Photographier og seer ud og er daarlig, han og Edvard trænge begge stærkt til deres aarlige Besøg hos Grev Lerche — See nu kan De nok slippe for idag kjere Andersen — hils min kjere Jonas og siig ham at da han skrev om Domkirken i Mailand, som er det deiligste Menneskeværk jeg kjender, saa fik jeg gruelig Lyst og Længsel og Udvee, og maatte gaa lidt ud paa Langelinie og see paa Stranden, det er dog altid lidt paa Veien til Mailand!

Lev vel kjere Andersen

Deres

Jette Collin.

365. *Fra Henriette Collin.*

Lørdag 22 Juni Morgen tidlig [1861]

Kjere Andersen — Adolph Drewsen skrev Dem jo til i Forgaars og De veed altsaa tildeels den Sorg som hviler over Hjemmet i Amaliegade — Jeg antager at han fortalte Dem hvorledes Svigerfader blev meget syg i Torsdag Morges, (efter at jeg i Onsdags havde fundet hans Tale næsten aldeles uforstaaelig og hans Tanke meget uklar) — det saae flere Gange ud som om det sidste Øieblik var kommet, men henad Eftermiddagen reiste hans ualmindelige Livskraft sig i en mærkelig Grad, han stod op og gik alene omkring — siden er det blevet paa dette Punkt, han sover hele Natten — der er bestandig 2 hos ham — og gaaer meget og hurtigt om i Stuen om Dagen — spiser noget, nikker venligt og kjerligt til os Alle, men vil nødig see Andre end de nærmeste, siger simple og praktiske Sætninger temmelig tydelig og rigtig tænkt, men taler undertiden længe usammenhængende og uforstaaeligt, og de Ord »det er forunderligt«, »det er forfærdeligt« »det er tungt« høres da ofte — det synes som om han tydelig føler sin Tankes Uklarhed og lider derved[.] Edvard og Ingeborg have begge foreslaaet ham at læse for ham, men saa ryster han utaalmodigt paa Ho-

vedet og jeg er ganske vis paa at han ikke vil kunne forstaa det mindste deraf. —

Saaledes er hans Tilstand kjere Andersen og jeg har beskrevet den saa udførlig fordi jeg veed at De med Deres fulde Hjerte og Tanke er hos os
5 og ønsker at vide Alt — hvorlænge den velsignede Gamle skal vente paa sin Forløsning kan Ingen vide — og alle Familiens mange Læger have kun det Udsagn at det er ganske uberegneligt, Jeg tror at der endnu er en stor, og for hans Alder mærkelig Livskraft tilstæde, at vi Alle kun have Eet Ønske — det behøver jeg ikke at sige Dem. —

10 Theodor er forknyt og virkelig daarlig, han seer ganske elændig ud og klager meget over Smerter i Brystet, han kan paa ingen Maade vaage hos sin Fader og da han kun vil lade sig hjælpe af Sønnerne, saa veed jeg ikke hvorledes det skal gaa. — I dette Øieblik kom Edvard hjem fra sin Fader hvor han har tilbragt Natten — og gik iseng. —

15 I Juli Maaned skal Ingeborg være ude hos Jonna, det bliver haardt for hende at tage herfra og haardt for os Andre at undvære hende, dog det er jo ikke værd at bekymres saa langt ud i Tiden.

Janina Stampe er meget slet — og som det synes, paa sit Yderste — den gamle Baronesse er meget tilfreds med hendes Tilstand og forsikkrer til
20 Høire og venstre at nu er Sygdommen hævet og at hendes Bryst aldrig har været angrebet, »det er Gigt i Hjertet« og den (hektiske) Sved hun lider af er netop et ypperligt Tegn! — Jeg tror hun er lidt gal og hendes Øvelse i at sætte sin Villie igjennem ligeover for Mennesker bringer hende til at prøve paa om hun ikke kan faae Bugt med Vor Herre — den Stakkel! —
25 Dette beder jeg Dem ikke omtale for Nogen[.]

Jeg sender Dem indlagt et af Theodors Billeder som nok vil more Dem — I Eftermiddag slutter jeg mit Brev at De kan faae den seneste Tilstand at vide — at jeg ikke skal lade Dem vente paa Brev behøver jeg ikke at forsikre — Vi haabe snart at høre fra Dem og sende Brevene, til vidre
30 Ordre indløbe — til Lausanne. Bring min søde Jonas min kjerligste Hilsen[;] dette Brev er jo til ham som til Dem.

Lørdag Middag.

Jeg kommer nu fra Amaliegade og har fundet Bedstefader svagere og mere nedtrykt end igaar, han havde spurgt 2 Gange efter mig, som var den eneste af Svigerinderne som ikke var der — han vil gjerne see os Alle og spurgte om jeg havde hørt fra Dem og Jonas og om jeg snart skrev —⁵ dette maa jeg dog alt gjætte mig til og naar det er rigtigt nikker han med Hovedet. — Han har idag grædt og været meget bedrøvet —

Farvel kjære Andersen, jeg behøver ikke at bede Dem tænke paa os, jeg veed De kan ikke andet —

Deres hengivne

Jette C.¹⁰

Til Lausanne er sendt Breve til Dem — 1 fra mig 1 fra Louise Lind 1 fra min Louise og 1 fra Adolf D.

til Jonas 1 fra Louise og 1 fra Hanne Wancher — Dette er hvad jeg veed.

366. Fra E. Collin.

Deres sidste Brev (fra Bex til Jette Pedersen) bestemte mig til at sende¹⁵ Dem nogle Contrabemærkninger i Anl. af Deres Udtalelse om, at De her hjemmefra negligeres med Breve, og jeg havde allerede et ganske morsomt (for mig selv) Udkast i Hovedet; men jeg er ikke oplagt til nogen Slags Skjemten. De veed, at Fader blev alvorlig syg, Torsdag d. 20de om Morgenen, men at det rettede sig om Eftermiddagen; og saaledes er det²⁰ nu vedblevet. Hans legemlige Kræfter ere ikke synligt aftagne, men hans mentale i høi Grad. Ofte er jeg rigtignok i Tvivl om, hvorvidt det mulig alene er den næsten fuldstændige Hjælpeløshed i Talen, der nedtrykker ham; thi undertiden glimter endog en Skjemt i hans gamle Maneer frem. Han har afsluttet sit Regnskab med denne Verden og længes inderlig efter²⁵ at døe, og vi kunne jo kun bede Gud at tilfredsstille hans Længsel; uden legemlige Smerter lider han ved hvad han kalder: at han er til ingen Nytte meer, og denne Lidelse forøges ved den Følelse »at han er til Besvær for

sine Omgivelser«. Han seer ingen uden de Allernærmeste. De kan troe mig, at det er tungt, at see denne ædle og klare Aand saaledes omtaaget; Taagen spredes neppe mere her, men vi see dog gjennem den mange Glimt af hans usigelige Kjærlighed for os. Hans ubeskrivelige Fordringsløshed
 5 er netop under disse Forhold saa rørende. — Menneskelige Beregninger om, hvorlænge dette kan vare, vil jeg ikke omtale. Et eneste Angreb som det forrige, vil maaskee ende den, maaskee kan den vare i Maaneder eller længer. Men ialfald vil De i Tanken tage Afsked — og, jeg veed det, en
 10 kjærlig Afsked — med Fader allerede nu; thi ved Guds naadige Hjælp har han snart udstridt. De vil glemme det daglige Livs mange smaa Ujevnheder og bevare det store Billede af hans velsignelsesrige Liv og hans kjærlige Hjerte. Om hans Retfærdighed ligeoverfor Menneskene tør vi tale med opreist Pande; vi haabe at han, ligesom han har levet i Ydmyghed for Gud, han saaledes ogsaa i sin Død vil sætte sin Tillid alene til Naaden. —
 15 Vi kunne jo ikke være noksom taknemmelige for, at det har været os forundt at leve saalænge med Fader og vi tør ikke betragte hans Død som en Sorg; men hvilket et Savn denne vil afstedkomme, derom kunne kun de Enkelte — og blandt disse fornemmelig De — have en Forestilling, som
 20 vide i hvilken Grad han var Familiens Sammenholdspunct. Enhver anden god Familiefader ufortalt, jeg troer ikke at der let kan vises et Sidestykke til hans Familieforhold. —

Jeg har ikke Lyst til i dette Brev at skrive om andre Ting. Vor Herre være med Dem og min kjære Jonas. — De vil naturligviis stadig faae Efterretning om, hvorledes det fremdeles gaaer; indtil ny Adresse opgives,
 25 skrive vi til Lausanne.

24 Junii 1861.

Deres
 E. Collin.

D. 25de Junii.

Det forrige Blad var Aftenstemningen. Idag er Stemningen og Tilstanden klarere; i Efterm. bliver det vel som igaar, og saaledes vil det vel ved-
 30 blive at vexle, Gud veed hvorlænge. Men det er lige haabløst. —

Det tegner til et frugtbart Aar for Danmark; maatte det ogsaa blive et fredeligt, eller, som det hedder i Deres Sprog: gid Fredens Due flyve over Landene. (eller noget Lignende). Men vi frygte, at det er blevet noget tvivlsommere ved Cavours Død (som in parenthesi De ikke har meldt os og heller ikke behøvede, da vi vel vidste den omtrent ligesaa tidligt som De).

Jeg vil haabe, at De har faaet mit og Chr. Winthers Brev. Snart vente vi nu at høre om Reiseplanen for den øvrige Tid, og det næste Adressested. At Planen ikke lider nogen Forandring paa Grund af Faders Sygdom, betragte vi som en Selvfølge. Lev vel

Deres 10

E. Collin.

At Jette ikke skriver er grundet i, at hun ligger tilsengs af en stærk Forkjølelse.

367. *Til E. Collin.*

Montreux den 24 Juni 1861.

Kjære Ven!

15

Den syttende Mai modtog jeg Brev fra Dem og deri et Par Ord fra Deres Søster Fru Drevsen, det var den sidste Skrivelse jeg har modtaget fra hele »Familien«, det er nu over en Maaned siden, saa at De indseer at naar man, saaledes som jeg, sætter Priis paa, ude at faae Brev fra sine Kjære, saa er det lidt trist saalænge at vente forgjæves. Naar jeg nu om en fire til fem 20 Dage naaer Lausanne, vil jeg haabe findes Brev, ganske vist eet fra Deres Kone, fra hvem jeg ikke har hørt siden de første Dage jeg kom til Rom, maaskee faaer jeg ogsaa Brev fra Dem, der særdeles vil glæde mig. Omtrent 23 Breve til Hjemmet har jeg en Slags Ret at vente Svar paa, det fra Hartmann faaer jeg rimeligviis naar jeg kommer til Hamborg, hvor jeg 25 altid, paa min Hjemreise finder hans første Skrivelse; Jonas har været meget flittig med at skrive; af hans Breve maa De vide hvorledes han har nydt og befundet sig paa Reisen. Rom troer jeg har meget opfyldt ham

og paa Simplon Reisen saae og fornåm jeg hans Overraskelse og Glæde. — At det Videnskabelige, som De selv skriver, og ikke »det Skjønne«, er det Overveiende for ham, er maaskee ganske glædeligt, dersom han af vor Herre er bestemt til engang at virke af Betydning i Videnskabens Tjeneste; dvæler jeg ved Skuet af de glimrende Farver i Bjerge og Søer, da glider hans Øie hen ad den gamle Muur eller Klippevæggen for at finde en Snegl eller andet Krybdyr, men just denne stærke Interesse i een saadan Retning, midt i Guds store Herlighed, er saa characteristisk at, naar han bliver til Noget i sit Fag, dette maa frempeges til hans Roes. Jeg kan saa godt forstaae ham og derfor har han naturligviis aldeles sin Villie og Snegle, Fiirbeen og Skruptudser blive stadigt og dagligt beværtet hos os med kogt Vand eller sat paa Brændeviin og deres Formerelse voxe med hver Dag ud over al Plads i Kuffert og Natsæk. At sende dem forud hjem lader sig ikke gjøre, indseer jeg nok, det vilde ogsaa berøve Jonas den halve Nydelse af Reisen og Sagerne selv gik bestemt itu, altsaa maa vi føre Menageriet med. Nu have vi været snart 3 Maaneder sammen og i den Tid faaer man et Slags Indblik i hinanden; hvad jeg i eet af mine første Breve skrev om Jonas, da De udtalte Frygt for de Rivninger mellem os, der laae i Alder og i Interesser, maa jeg gjentage, »De kjender hans Character, bedre endnu end jeg!« — Ved det meget Gode hos ham vil jeg helst dvæle og af Hjerttet ønske at vor Herre stadigt vil lyse ind i den gode Grund der er i ham. Hans Vel og Vee ligger mig meget paa Hjerttet, jeg haaber imidlertid for ham en lykkelig Fremtid, thi han har allerede et Maal og dertil en ærlig Villie; mundtlig, som De selv har udtalt det, skal jeg sige Dem min Opfattelse af ham. Jeg har slet ikke kjendt ham hjemme, han er langt anderledes udviklet og ældre, end jeg tænkte og jeg var det, i hans Alder; han har Kundskab og Indsigt i sit Fag, han har Character og Villie, Alt være forstaaet i den bedste Betydning og som Forældre kunne have Ret til at bygge paa. — Efter Touren over Simplon overnattede vi i Brieg, blev to Dage i St Maurice og 5 Dage i Bex, hvor der er smukke skyggefulde Spadseretoure lige under det snebedækkede Dent du Midi, men Heden

var dog utaalelig og vedblev her i Montreux, tænk Dem 49 Grader i Solen, endelig fik vi iaftes et Tordenveir, der i Dag har afkjølet Luften. Det ly-
 nede fra alle Verdens Hjørner og slog ideligt ned i Søen og paa Bjergene, Lynstraalerne dannede de underligste Ild-Sløifer og Drønene rullede saa-
 ledes, det ene i det andet, at vi omtrent i tre Timer kun hørte eet Bulder, 5
 Lynblinkene oplyste hele Egnen, man saa selv de enkelte Viinstokke, det
 var som Solskins Dag; et saadant Veir, saa storartet og herligt har jeg sjæl-
 dent oplevet. Jonas og jeg have hver sit Værelse med Vinduer lige ud til
 Søen, endelig en stor Balkon, og her fra nøde vi dette Natur-Skuespil, ind-
 til det smertede i vore Øine og den stærke Føhn, syntes at vilde rive Al- 10
 tanen løs. Jernbanetoget der løber lige under Balkonen, bruste forbi flere
 Gange under Uveiret og een Sky sænkede sig næsten lige ned i Søen, som
 var den en kogende Damp fra Dybet. Over Lausanne gaae vi til Friburg,
 Bern og Interlacken, at han kan see nærved, en Gletsche, vi slaae os først
 til Ro i Brunnen og derhen beder jeg at De og Enhver der skriver Een af 15
 os til ville fra nu af, sende Breve, altsaa »Brunnen ved Vierwaldstedter-
 see (4 Cantons) i Schweits, poste restante«. Hils Deres Kone og Datter,
 ligesom ogsaa Deres Fader og hele den øvrige Familie.

Deres hengivne

H. C. Andersen. 20

368. *Til E. Collin.*

Lausanne den 28 Juni 1861.

Kjære Ven!

For en Time siden kom Jonas og jeg her til Lausanne, øieblikkelig gik
 han paa Posthuset og har jeg før smægtet efter Brev saa fik jeg nu rigeligt,
 ja overvældende; Jonas kom med 12 Breve til mig, mellem disse var det 25
 fra Professor Christian Winther om hvem jeg gav min Stemme til det an-
 kerske Legat, Brevet er fra den 12 Juni, man venter paa mit Svar, det jeg
 ikke directe kan sende til ham, jeg veed ikke hans Adresse, jeg maa øie-
 blikkelig svare og har af de Opgivne stemt for Chr. Richardt, vil De ikke

see til at Winther snarest faaer Brevet. Det var nu Pligtsager, nu Hjertets!
 — Drevsens Brev med Efterretningen om Deres Faders Tilstand har stærkt
 betaget mig; Brevet fra Deres Kone, der er skrevet to Dage senere, giver
 vel et svagt Haab, men jeg troer ikke derpaa. Begge Breve læste jeg høit
 5 for Jonas, vi sidde her alvorlige og stille hos hinanden. Maaskee, i det jeg
 skriver dette er Deres Fader allerede borte fra os! — Det er underligt at være
 langt borte og dog hjemme i Sorgen med de Andre. Skriv snart til Brun-
 nen, nu ile vi der hen, om fire til fem Dage maaskee ere vi der. Lad os vide
 Alt, vide om han [har] nævnet os, havdt os i sin Tanke i de sidste Øieblikke,
 10 thi han er vist ikke mere her. Hvor sælsomt, i Lausanneskulde jeg faae dette
 Budskab, her var det ifjor, jeg ængstedes saaledes i en Drøm om ham, at
 jeg strax skrev til Dem derom, — De husker det nok. — Lev vel! jeg har
 Intet at skrive. Jonas er vel, god og prægtig, gid i ham »Jonas Collin« maa
 have en gjentaget velsignet Betydning.

Deres

H. C. Andersen.

15

369. *Fra E. Collin.*

Kjøbenhavn d. 29 Junii 1861.

Igaar, Fredag, fik vi da endelig forstaaelige Breve baade fra Dem og
 Jonas. Ved »forstaaelige« mener jeg, at de gave os et længe savnet Indblik
 20 i Deres skjulte Reiseplaner og Opholdssted. Een eneste Gang er der skrevet
 — jeg troer fra Genua — at vi, naar vi skrev hurtigt, kunde adressere til
 Milano; det gjorde vi. Siden den Tid er kun opgivet os: Lausanne poste
 restante, og derhen have vi trolig skrevet; vi have derimod kun faaet Grov-
 heder og ingen Adresser. Hvorledes lader dette sig forklare af den »prac-
 25 tiske« Andersen? Hvorfor, spørge vi, har man, naar man tilbringer længere
 Tid i Bex, i Montreux etc. saa nær ved Lausanne, ikke skrevet til sidst-
 nævnte Steds Postcontoir om at sende Brevene med den og den Adresse?
 Som sagt, vi have lagt vores mange og gode Hoveder i Blød, og de have
 ligget i Blød i flere Dage, men uden Resultat.

Med Fader er der ingen væsenlig Forandring med Hensyn til Legemskræfter; imidlertid har i de to sidste Dage hans Tanker været meget klarere og hans Humeur bedre; for mine Øine seer det ikke urimeligt ud, at han kan komme sig og leve længe endnu; men det kan jo ogsaa hurtigt vende sig til det Modsatte.

5

Forresten er her ikke skeet andet Nyt end at Frue Heiberg har taget tre Børn til sig.

Vil De afrive næste Blad til Jonas.

Deres

E. Collin.

370. *Til E. Collin.*

Lausanne den 29 Juni 1861. 10

Kjære Ven!

Det Brev til Dem jeg igaar afsendte herfra og hvori laae en Skrivelse til Christian Winther har De vel faaet? Idag vilde Jonas og jeg allerede have været her fra til Fribourg hvor det interesserer ham at see den mærkelige Hængebroe, men vi kunde ikke igaar bestemme os til Afreisen, vi vare 15 begge betagne, og besluttede da at komme lidt mere til aandelige og legemlige Kræfter ved at ligge stille her denne Dag over; jeg havde desuden de to sidste Dage i Montreux ikke været ganske vel — og altsaa vi bleve og fik derved Deres senere Brev som kom her i Formiddags; det gav vel ikke lysere Udsigter, men dog ikke det sorte afgjørende Bestemte! — Tak for 20 hvert kjærligt Ord deri. Guds Villie skee her som i Alt! — Imorgen reiser Jonas og jeg med Deligense til Freiburg, vi have de to første Coupé-Pladse og efter en syv Timers Kjørsel er vi der og have da Jernbane til Bern, derfra, dersom Veiret tillader det, thi fra igaar har det begyndt med at regne og er meget koldt, saa at vi begge to have vore tykke Vinterfrakker paa, 25 reise vi over Thun til Interlaken og faaer der en lille Vogn som kan rulle os til Grindelwald, hvor man kan gaae ind i en Gletsche og desuden er tæt ved »Jomfruen« »Skrækhorn« osv; hvorledes Veien lægges derfra til Brunnen veed jeg ikke endnu men jeg har mældt dem der at vi indtræffe der den

5 Juli at de i Pensionen kunne have to Værelser til os. De veed at fra nu af, indtil videre, sendes Brevene til »Brunnen, 4 Cantons, Suisse, poste restante«. Nu har jeg et Par Ord til Dem i Anledning af Jonas, det vil da sige, det er mig, og af mig selv der falder paa at skrive derom, i det jeg seer
 5 paa min unge Vens Interesse. Han har nok spurgt Dem om hvor mange Penge De vilde tillade ham at tage op hos mig og De har skrevet, i Brevet han fik igaar, 50 Rdlr; Jonas er aldeles tilfreds dermed kan jeg forsikkre, da han jo alt fik ved Afreisen, men jeg opfatter det ikke som ham, da De ikke har givet mig nogen Begrænsning i den Henseende, og spørger der-
 10 for, om 50 Rdlr er den hele Sum jeg i Reisens Løb maa u[d]betale til ham; Pengene ere nemligt næsten allerede gaaede*), han har i Rom kjøbt Eet og Andet, sandelig meget lidt tænkende paa sig selv, men mere paa Andre, han har givet en Deel ud i Videnskabens Tjeneste, vistnok for 10 Rdlr Brændeviin til »Dyrene«, der ikke ville lade sig nøie med at faae det een-
 15 gang og i Syden er Brændevinet dyrt, Jonas siger at han kunde have kjøbt et heelt Anker fuldt for samme Sum, havde han kjøbt det hjemme. Cigaretter, Breve, et Par Støvler etc. — det klatter snart hen de medgivne Lomme-
 penge og de 50 extra; men som sagt, der er hos ham ikke Tanke eller Ønske om at faae mere, han finder det endogsaa urigtigt at forlange Sligt, synes
 20 at han har faaet særdeles Meget, jeg derimod synes — at jeg ikke har faaet Ordre til at stoppe, men jeg veed bestemt, kjender jeg min Ven, han ikke tager en Frank mere af mig til hvad han kunde have Lyst til, og med Rime-
 lighed, uden at jeg har Sort paa Hvidt fra »Fatter«. Denne ventes i Brunnen. Det er Jonas af særdeles Interesse i München at kjende den som Zoo-
 25 log berømte Professor Siebold, og da denne Mand altid har viist mig stor Opmærksomhed naar jeg var hos ham, vil det være mig let at indføre Jonas der, træffe vi kun Sieboldt hjemme, thi i Sommerferien er han meget paa Reise, imidlertid vil det udstrække Opholdet i München paa nogle Dage[,] uden dette var jeg flyvet der igjennem. Politiske Forhold kan jo ikke for-

7 efter forsikkre,] først skrevet (men atter udsløttet) og lægger dem til hvad han. 11 efter kjøbt] synes A. først at have skrevet Mosaik. 17 klatter] synes skrevet klattrer.

hindre os fra at tage til Maxen og blive en 14 Dage hos Serres, hvor der just er en Natur der vist vil skaffe Jonas et rigt Udbytte. — Derom skriver De nok, endnu til Brunnen et Par Ord; vi vente der et Par Breve hjemme fra da vi blive der en 8 a 10 Dage; Reiseplanen videre før vi søge til München faaer De nærmere at høre. Mellem de 12 Breve jeg fik her igaar, var 5 ikke færre end tre til mig fra Deres Kone, har jeg længe længtes forgjæves, da fik jeg nu velsignet og rigeligt, havde kun Glæden været ublandet og ikke Budskabet vi fik havde vendt Tanken kun til det. — Fra Bern afsender jeg dette Brev, da jeg først der kan faae skrevet færdigt et Brev til Deres Kone og et Par Ord til Louise. Lev hjertelig vel! H.C.Andersen. 10

[*I Margen.*] Jonas beder mig sige at han skriver snart hjem, men har i de sidste Dage ikke kunnet det af Travlhed med at skrive til Familien Wanscher.

[*Note til S. 35 L. 11.*]*) Han fik af mig i Genua 100 Frank og nu igaar 40 Frank — altsaa allerede de 50 Rdlr. 15

371. *Til Henriette Collin.*

Bern den 1ste Juli 1861.

Kjære Fru Collin!

Inderlig og hjertelig Tak for Deres Breve! hele tre paa een Gang! jeg har uendeligt længtes efter at faae Brev hjemmefra og nu kom der i fuldelig Maal, kun at der i disse vare Efterretninger som gjorde at jeg ikke kunde 20 glæde mig ved det Gode jeg fik. Strax skrev jeg til Deres Mand, det Brev har han faaet, jeg vedlægger her eet, som jeg skrev til ham iforgaars, meest i Jonas s Interesse, og eet som jeg imorges i Fribourg skrev til Louise i Tak for hendes velkomne Skrivelse og fortræffelige Portræt, i Anledning af dette siig da nogle Complimenter fra mig til den gode Theodor. At De 25 og Deres Mand har kunnet være i Tvivl om hvorhen De skulde sende Breve til Jonas og mig er os begge ubegribeligt, da jeg virkeligt, som det »ligner

Andersen«, efter Deres Udtryk, nøiagtig har opgivet, hele Routen og hvor vi søgte om Breve. I Rom bad vi om Breve i Genua og senere i Milano; fra disse Steder have vi opgivet Lausanne som det næstfølgende; at jeg ikke i et Brev fra Florents til Fru Augusta Collin har talt om noget Sted man 5 skulde sende Breve, er just, synes mig aldeles i sin Orden, da vi eengang have i den egentligé Brev-Række givet Kundskab, og kunde jeg ikke falde paa i dette Sidegreens-Brev at repetere hvad sagt var. Men skriftligt er nu ikke godt at disputere, altsaa blive vi paa begge Sider i Bevidstheden »vi have dog Ret!« — Brevet til Louise vil sige Dem hvor særdeles interessant 10 Opholdet i Fribourg var os. Her i Bern, har jeg i Dag søgt Præsten Baggesen, men traf ham ikke, han var reist til Basel. Imorgen, om Gud vil, gaaer Jonas og jeg med Jernbane til Thun, seiler med Dampskib derfra til Interlaken, den følgende Dag leies en Eenspænder for at naae Gletschen ved Grindelwald; vi vende da igjen til Interlaken og gaaer til Brientz, seer 15 Scheideck og kommer tilsidst, Veien er ikke nøiagtig at opgive, paa Fredag til Brunnen, her vente vi at finde Breve poste restante, og under vort Ophold der at faae Breve. Betænk nu mig, kjære Fru Collin. Jonas sidder i dette Øieblik her i Stuen ved et Fad kogte Snegle, der mellem os sagt, lugte, men de skulle være udmærkede, og han beholder jo kun Skallen. — 20 Han kommer lige fra de levende Bjørne, som gaae her i Berns Stadsgrave og fandt dem meget komiske, men han skriver selv siger han. I forgaars da jeg steeg i Deligensen i Lausanne, kom netop en stor Pakke til mig fra Frøken Heinke i Breslau, det var nu ikke saa ganske praktisk af den ellers praktiske og meget fortræffelige Pige, jeg kunde i Maxen have faaet sam- 25 me, men det interesserede hende nok snarest at høre min Mening om dette Arbeide, der rigtignok tyder paa en stor Interesse for Digteren, hun har, som De veed selv lært sig Dansk, og med uendelig Møie, meest ved Lexicon oversat hele det sidste Hefte af mine Eventyr, paa Aarhundredets Musa nær, som hun nok ikke har kunnet forstaae, og det er høist rimeligt naar 30 man som hun maa kjæmpe for at vinde hvert Ord; denne Oversættelse sender hun mig, men den er illustreret af hende med ypperlige Tegninger,

hun har givet en Række særdeles interessante Billeder, som man næsten kunde ønske kjendte; hun har et betydeligt Talent som Malerinde og er som De af dette Arbeide strax vil see en ualmindelig begavet Pige. Det rørte mig at see den mageløse Flid hun har a[n]vendt for at forstaae det danske Sprog, og hvorledes hun, instinktmæssig, for ikke at sige genialt har truffet det rette! jeg faaer hende imidlertid ikke at see i Sommer, hun reiser med sin Moder til et Bad, just paa den Tid, da rimeligviis Jonas og jeg komme til Maxen. — Ja, da ere vi allerede rykkede et godt Stykke nordpaa, derfra maa jeg begynde at tale om Leilighed, dog hører De om en slig, (Kongens Nytorv, Garnisonpladsen, tre Værelse, 20 Rdlr om Maaneden, Stue eller første Sal), da tænk paa mig, dog senere nærmere derom. Jeg har i Rom veed De skrevet en Historie: »Psycken«, og et Eventyr »Rosentræet og Sneglen«, fra Florentz skriver sig et Eventyr: »Sølvskillingen« og i Schweitz begyndte og halv fuldendte jeg en Historie om »Ørnereden«, saa at De seer jeg har usædvanligt Besøg af min høie Musa. — Hele Reisen til Rom var jeg usædvanlig rask, men siden Varmen der tog til og efter den lidende Nat paa Middelhavet, har jeg lidt af Hovedpine og været meget nerveus. Jonas er meget prægtig og seer rask ud, kom at see ham!

Lev nu hjertelig vel!

Deres hengivne

H. C. Andersen. ²⁰

372. *Til E. Collin.*

Brunnen den 5 Juli 1861.

Kjære Ven!

For et Par Timer siden kom Jonas og jeg her til Brunnen hvor vi blive 8 a 10 Dage; jeg fik et Par Breve, eet fra Dem og Jonna; Jonas fik ligeledes Brev. At vi ikke i Bex og Montreux have bestilt Breve eller fra Lausanne ladet afhente disse, ligger i en meget fornuftig Forsigtighed, da der paa disse Smaasteders Postcontoirer er en utrolig Uorden med Breve og vi ingen ville miste. Vi have nu faaet Syn for Sagen at De have skrevet til os

11 Sal)] *Ms. har først Slut-Parentesen efter derom.* 12 Psycken] *Ms. har Pscycken.*

og De ville see hvor gjensidigt det er. Fra Lausanne maa De have modtaget Brev fra mig efter at jeg hørte om Deres Faders Tilstand og fra Bern sendte jeg igjen ikke færre end tre Breve, eet til Deres Kone, eet til Louise og eet til Dem. Vi ville endnu her i Brunnen, naar Deskriver strax, kunne
 5 faae Svar paa dette, ellers gaae senere Brevene til »München, poste restante«; i Brevet til Jonas i Dag berører De Rimeligheden af fjendtlige Troppers Indmarsch i Holsteen og den danske Stemning mod Tydskerne. Vi kjende kun de franske Aviser, de tale om mindelig Ordning og de Tydskere vi have mødt ere aldeles fredeligt stemte mod Danmark. Siden vi
 10 forlode Bern har Jonas og jeg gjort en høist interessant Tour. Vi toge til Thun, seilede over Thunersøen og bleve i Interlacken 2 Dage. Her er den meest idyllisk schweitzer Natur jeg kjender; mægtige Valdnødtræer og nu den deiligste grønne Eng omsluttet af kjæmpehøie Bjerge; Jomfruen saae vi i »Alpeglühen«, saa mageløs deilig at der ikke er Ord derfor. Jeg leiede
 15 paa en Dag en Vogn og vi kjørte til Lauterbrunnen og saae Staubach, derpaa til de to store Gletscher ved Grindelwald, hvor Jonas, med Fører, gik ind i den nederste; siden seilede vi over Brientzersøen til Gieszbach og naaede over den høie Bjergryg ved Meiringen til Luzern hvor vi sov i Nat; imorges seilede vi her til Brunnen efter først at have seet Thorvaldsens Løve; da vi nærmede os Brunnen blæste »en Føhn«, saa at Dampskibet
 20 ikke turde lægge an, men en stor Baad kom fra Land at hente alle Pasa-gerer. Brændingen var saaledes at vi maatte søge et Landings Sted der kun benyttes i Storm; Bølgerne gik som i Geslers og Wilhelm Tels Tid, der var sex Roerkarle men vi dreve dog mod Brændingen, da maatte flere Pasa-gerer stille sig med til Aarerne, ogsaa Jonas tog fat, jeg ventede at Baaden
 25 skulde knuses med os, men vi naaede lykkelig Land, hvor de gode Folk i Hotellet, der vidste jeg kom havde pyntet min Stue med Grønt og Blomster, Jonas er noget forknøt over de triste Breve hjemme fra ellers blomstrende og meget tilfreds. Tak Deres Kone for hendes Photographie, den
 30 hun glædede mig med.

Hils alle Kjære.

Deres trofast hengivne

H. C. Andersen.

373. *Fra E. og Henriette Collin.*

6 Juli 1861.

Kjære Andersen. Jeg tager vel ikke fejl, naar jeg antager, at jeg engang har skrevet til Dem om en Heggelund, som vil plage Dem med Gjennemlæsning af nogle Digte og vide om han kan faae det Ankerske Stipendium. 5
Den Flab har nu skrevet et Brev til Dem paa 2 Brevark af det tykkeste Birkube, som meest indeholder Grovheder mod Chr. Winther, og forlanger lige frem af mig, at jeg skal sende Dem baade dette og hans Manuscript; det falder ikke den Lømmel ind, at bede Deres Adresse opgivet, for selv at sende det, istedetfor at lade Dem eller mig betale det. Dog kan jeg faae 10
det med en Boghandler-Pakke gennem Dresden til Dem, skal det skee. Men jeg vil foreløbig raade Dem til ikke at indlade Dem i noget Skriftligt med ham.

Jeg reiser imorgen med Theodor til vor sædvanlige Lerche-Jagt; dette vil være Dem det bedste Beviis paa, hvor godt det er med Fader. Men først 15
maa jeg dog svare paa Deres igaar ankomne Brev fra Lausanne af 29 Junii. Tak for Deres Omsorg for Jonas; det er ganske vist ikke min Mening at knibe paa 20 à 30 Rdl. meer eller mindre til ham, og jeg godkjender derfor forud alt hvad De udbetaler ham; han er ikke ødsel, og skal dog ikke paa en saadan Reise lide under Penge-Tryk, naar han har fornuftig Anven- 20
delse for dem. —

Jeg finder det ganske i sin Orden, at De ender en strabacicus Omflakken med en Hvile paa Maxen, og det vil ogsaa kunne skaffe Jonas meget Udbytte, naar han kan blive god Ven med Kammerherren og -inden. De politiske Forhold ere idetmindste nu ikke af den Beskaffenhed, at de kunne 25
lægge Hindringer iveien; De maa vel være saa øvet i Situationen, at De bestemt frabeder Dem enhver Berøring af denne Natur, at De kan skaffe Dem Fred, hvis nogen skulde være næsviis.

hils min egen Jonas. Fra Astrup skriver jeg neppe. —

Deres

E. Collin. 30

Mandag 8de Juli.

Tak for Deres Brev kjere Andersen. Det var mig saa inderligt velkomment, men da vi Qvinder altid som De nok veed ville have det sidste Ord i enhver Sag, saa skal De dog have denne Bemærkning til guter letzt at —
5 Vi intet Øieblik have været i Tvivl om hvorhen Brevene skulle sendes, men at vi i meget lang Tid vare aldeles uvidende derom, thi da De havde skrevet at Brevene som strax afsendtes skulle gaa til Milano og vi havde gjort det, saa vedligeholdte De og Jonas en haarnakket Taushed lige indtil De nævnte Lausanne. — og saa var det at vi der bestormede Dem med
10 Breve. — Dersom De nu kjere Andersen atter svare paa denne min Bemærkning, saa svare jeg igjen, og det bliver jeg ved med!!! — Nu kan De vælge! Bedstefader har det efter Omstændighederne godt, og da jeg sagde ham at jeg skrev og om jeg skulde hilse saa sagde han med rørt Stemme, jo hils dem 1000 Gange — Hans Tilstand er nu mindre sørgelig fordi hu-
15 meuret er bedre, men paa mig hviler den dog som et Bjerg — Vor Herre hjælpe ham og os Alle! —

Fru Anholm var forleden hos mig for at faae Deres Adresse, hun vil saa gjerne have Dem igjen og jeg synes ubetinget at De skal gaae ind paa hendes Tilbud som jeg antager at De nu har modtaget da hun strax vilde
20 skrive. Vi have jo nu Erfaringen for os at det er uhyre vanskeligt at finde noget som kan convenere Dem og altid til en uhyre høi Pris naar det skal være et Sted hvor De tillige kan faa hvad De ønsker. Fru Anholm holder af Dem og vil ganske vist behandle Dem samvittighedsfuldt. —

Da Bedstefader forleden sad og bladrede i gamle Bøger fandt han en
25 Epilog som De engang skrev for Cetty til hans Afskeds-Forestilling, jeg kan godt huske den, jeg var der den Aften og græd mine modige Taare. Bedstefader læste den med stor Rørelse og anbefalede os Alle at læse den, »den er saa deilig« sagde han, og det er den ogsaa. Ingeborg er endnu paa Christinelund og vi savne hende meget —

30 For 3 a 4 Dage siden skrev jeg til min søde Jonas, jeg haaber det er rigtig

kommet, nu kan vi efter mine Beregninger ikke skrive mere til Brunnen da det idag er den 8de og De har været der fra den 5te og kun bliver 8 a 10 Dage — . . . Jeg har en Masse Hilsner fra hele Familien og mange Venner hvoriblandt Blom, Fru Nees — Viggo hilser meget. —

Farvel kjære Andersen glæd snart igjen med Brev Deres hengivne 5
Jette Collin.

[*I Margen:*] Skulle vi skrive engang endnu til Brunnen saa bliver det vel sendt efter Dem derhen hvor De reiser, hvis De har forladt Stedet —

374. *Til E. Collin.*

Brunnen den 7 Juli 1861.

Kjære Ven!

10

Flittigere Brevskrivere end Jonas og jeg, har nok hverken De eller Nogen, men vi blive ogsaa paaskjønnede. Deres Ytringer om Krig og Fred, i Brevet til Jonas, om dansk Stemning mod Tydskland er blevet endnu mere fremhævet hos mig ved et Brev jeg iaftes fik fra Ingemann, der jo rigtig nok altid er en vild Bersærk i Freds og Krigs Spørgsmaalet. 15
Hvad det nu er der ligger mig paa Hjertet er om Stemningen er saaledes hjemme at jeg paa Reisen ikke kan besøge Serres; de vente Jonas og mig, glæde sig til Besøget og jeg veed at det bliver der en Hjertesorg om vi ikke komme; Fru Serre skriver, »min Sommer veed De dog, begynder først naar jeg seer Dem i Maxen«. Endnu igaar kom Brev og deri om Jonas: 20
»Sagen Sie Ihren jungen Begleiter, wir laden ihn herzlich ein, er sollte sie nicht fürchten, in Maxen hört man nichts von Politik, und wir lieben die Menschen und unsere Freunde, welche Landeskinde sie sind. Immer führt uns das Schicksal liebenswerthen Dänen gegenüber« etc. etc. og nu følger en Række elskværdige og høit skattede danske Venner til hvilke 25
hun haaber snart at regne Jonas. De seer det er mig tungt at opgive det og Jonas synes at have stor Lyst at komme der, men jeg gjør det ikke, naar De troer at jeg — som offentlig Person, som en Personlighed der er udsat

for at hvert Skridt jeg gjør komme i fremmede og indenlandske Aviser, at jeg med nogen fornuftig Rimelighed kan blive ilde omtalt derfor. Skriv snarest at jeg kan faae Brevet her i Brunnen hvor vi blive bestemt til den 13, ellers maa jeg finde det i München poste restante, men det er
 5 temmeligt seent, der som jeg skal bringe Bedrøvelse i Maxen. Hils alle
 Kjære! Deres Kone venter jeg Brev fra.

Hjerteligst

H. C. Andersen.

375. *Fra Henriette Collin.*Torsdag 11te Juli [1861]

Kjere Andersen I dette Øieblik modtog jeg Deres og Jonass Brev og
 10 iler med at besvare det paa Edwards Vegne da han er paa Astrup, hvad
 De vil have seet af et Brev som han skrev Dem til den sidste Dag han var
 i Byen og som jeg fuldførte, deri laae Eet fra Louise til Jonas — jeg haaber
 at Alt er rigtig modtaget —

Deres Betæneligheder med Hensyn til Besøget hos Serres troer jeg er
 15 fuldkommen ugrundede kjere Andersen, thi efter mine Erfaringer hver-
 ken høres eller tænkes paa Krig idetmindste veed jeg ikke det ringeste deraf
 og jeg lever jo dog ikke som Eremit, I Aviserne staaer ikke andet end hvad
 der altid staaer og jeg tror ingenlunde at Stemningen mod Tyskland er
 værre end den i de sidste 15 Aar har været. — Jeg begriber ikke hvad der
 20 kan have bragt Dem denne Frygt og naar Destrax paa egne og Jonæ Vegne
 frabeder Dem alle politiske Discussioner saa indseer jeg ikke hvad der paa
 nogensomhelst Maade kunde genere Dem ved en Reise i Tyskland — Jeg
 vilde saa gjerne sende Dem mere competente Meninger end min stakkels
 Egen, men jeg veed ikke hvor jeg skal henvænde mig og jeg er desuden
 25 ganske vis paa at Alle Fornuftige ville sige ligesom jeg, jeg fortalte Bedste-
 fader Deres Ængstelse og han var ganske af min Mening. — De beder os
 om at skrive strax at De kan faa Brevet i Brunnen »hvor De bliver til den
 13de«, men det er idag den 11te og det er altsaa umuligt da et Brev behøver

3 a 4 Dage for at gaae til Dem, jeg lader altsaa dette gaae af imorgen til München. —

Med Bedstefader gaaer det fremdeles fremad, idag hørte jeg ham gaae og nynne og han gaaer undertiden 2 Gange om Dagen i Haven, han har altid Een af os hos sig Nat og Dag og jeg tror han er glad derved . . . — Far-
vel kjere Andersen

Deres

Jette Collin.

376. *Til Henriette Collin.*

Zürich den 16 Juli 1861.

Kjære Fru Collin!

Et Brev til Dem vil jeg dog begynde paa her, hvorfra det afsendes veed
jeg ikke endnu! Jonas og jeg er nu paa anden Dag i Zürich i Baur's nye
store Hotel ved Søen, det eleganteste nok i Europa. Spisesalen har Spring-
vand og en Masse Slaver har man om sig til Opvartning, fra Galleriet klin-
ger Musik, en deilig Have, med norditalienske Træer strækker sig udenfor
ned til Søen. Imorgen reise vi imidlertid herfra, forlader Schweiz og over-
natter i Kempten. Aftenen før vi forlode Brunnen fik jeg »ein Ständchen«
fra Brunnens Musikvenner, de kom i en belyst Baad ude paa Søen og spil-
lede flere Stykker, jeg maatte ned og takke. Jeg blev særdeles feteret af
Fruentimmerne, Jonas sagde det var modbydelig at see dem blive saa
uqvindelige. — En stakkels ung Engelænderinde, meget smuk var hun,
forsømte at gaae med Dampskibet for at sidde i en Krog og see mig ved
Middagsbordet, og da hun saa endelig skulde bort var hun bevæget; Jonas
var næsten lidt indigneret derover, og ogsaa det fandt jeg moersomt, da
det Hele dog var saa uskyldigt, især slog det ham at en Dame sagde at man
kunde ønske sig i hans Sted hos mig! — Vi reiste derfra til Einsiedelen, det
af Pilgrimme særdeles besøgte Kloster og da Superiøren isærdeleshed øn-
skede min Haandskrift og jeg selv bragte ham den, (han havde i Brunnen
forsøgt at erholde den), blev Jonas og jeg vel modtagne og af de geistlige

Herrer (Dominikanere), ført om i det store, rige Kloster, ja førtes under selve Messen gennem Klosterets Gallerier og ind i alle Sale, Bibliothek og Naturalie Cabinet. Da vi siden kom i Klostergaarden for at høre en Slags Serenade de unge Skolarer i Klostret gav Abeden hvis Navnedag
 5 det var, blev jeg præsenteret for samme og han bad mig hen til sig ved det aabne Vindue hvorfra han fik sin Hyldest, da jeg siden kom ned tog hver Pilegrim jeg mødte Hatten affor mig, som om jeg hørte med til det hellige Huus. Det var Klosters 1000 aarige Stiftelses Fest, den hellige Meynrads Grav var derfor smykket med Blomster og Indskrifter, een af disse tiltalte
 10 mig, den var af min geistlige Ven her Superiøren Pater Gall-Morel, og lød saaledes:

»Ein Bächlein war es und wurde ein Strom,
 Ein Körnlein war es und wurde eine Eiche,
 Eine Celle war es und wurde ein Dom,
 15 Zwei Kerzen branten bey Meynrads Leiche,
 Die erleuchten und wärmen gar wunderbar
 Millionen Herzen schon tausend Jahr.«

I Kloster-Bibliotheket viistes os her en dansk Bibel. Da vi igaar kom her til Zürich og til Middagsbordet traf vi sammen med Duntsfelt og Frue,
 20 samt Datteren Fru Michelsen, de boe med os her i Hotellet.

Kempton den 17 Juli 1861.

For en Timestid siden kom vi her ind i det bayriske Høiland, Jonas og jeg have spist vore Foreller og Beufsteg, jeg vil nu i Hviletimen lade Pen-
 nen flyve afsted, at mit Brev strax kan afleveres naar vi naae München,
 25 der blive vi nok en fire Dage og gaae saa til Nürnberg og see at naae Maxen den 28de, da er det Serres Fødselsdag, og Fru Serre ønskede saa meget at vi kom til den, jeg vil troe at det slaaer til. Hvad det angaaer at fløtte ind
 igjen hos Fru Anholm da er der Meget for, men ogsaa en Deel imod, kunde

jeg faae for 20 Rdlr en god Stue-Etage eller første Sal, to Værelser, paa Kongens Nytorv eller hvor jeg boede før, men ikke op til Cafeen, da valgte jeg heller det. Tag Dem deraf, og er der Udsigt, da lægger De tilside vedlagte Brev til Fru Anholm, og siger mig Beskeed, men gaaer det ikke, da, efter at De har læst Brevet, hvori Ulemperne i det anholmske Huus er anførte, da er De saa god at sende samme, i en Convelut med Udskrift, til Fru Anholm og af hende faae Beskeed, jeg troer at jeg i Brevet meget venligt har udtalt mig om Manglerne jeg ønsker hævet og stillet Sagen paa reen Fod, tag Dem nu af det paa det Bedste. De seer at jeg har en Deel at være utilfreds med, men ellers er Fru Anholm en fortræffelig Vertinde, som jeg vist gjør bedst i at fløtte ind hos. Ikke sandt?

München den 18 Juli mod Midnat.

I Eftermiddag kom vi to Uadskjellige her til München, strax søgte vi Posthuset og [fandt] Deres Brev til mig eller rettere Jonas, for han fik rigtignok Broder-Parten af Indmaden og dog var han misfornøiet, Wanschers glemme nok at skrive. Vi komme nu fra Theatret og have hørt Glucks Opera Orpheus og Euredice. Vi blive til i Begyndelsen af næste Uge, Breve til os sendes nu til Fru Serre i Maxen ved Dresden. Glæd mig snart med et langt Brev. Hils Deres Datter og Mand hjerteligst H. C. Andersen.

377. *Fra E. og Henriette Collin.*

20

Deres sidste Brev fra Brunnen af 7 Julii (hvilket maa have været længe underveis) fik jeg paa Astrup hos Greve Lerche; det var altsaa umuligt at sende Svaret til Brunnen; Jette har jo meldt Dem min Mening, som er, at der aldeles ikke i nogen Henseende kan være nogen Betænkelighed for Dem ved at være paa Maxen. Dog vil jeg ikke skjule for Dem, at De kan vente et Mistillidsvotum af Gerson, men heldigviis skriver han ikke i Bladene. Følgerne ville ikke være af den Betydning for Dem, som for Jonas; denne vil til sin næste Fødselsdag til Straf kunne vente sig en porte-montre

eller noget lignende af den udsøgtteste Rædsomhed. — Jeg selv havde den største Lyst til at være nogen Tid paa Maxen. Jeg har af Beskrivelserne faaet den Idee derom at det er et hjerteligt Folkefærd, dygtig tydsk; men da jeg selv er dygtig dansk, kan jeg godt lide at en Tydsker er dygtig tydsk; men en schleswig-holsteensk Halvtydsker er mig en Modbydelighed, ligeledes de Heeltydskere, der ere Bladskrivere af Profession og gjøre sig en Indtægt af at beskrive vore Forhold uden at kjende dem.

Frue Serre ville De bringe min Compliment; hun vil nok erindre mit Brev, som maa have været excellent, siden hun i Svaret kaldte mig Excellence. Dersom hun vil lade noget af denne for store Opmærksomhed gaae over paa min Søn, skal det være mig kjært. —

Her hjemme er Alt ved det Gamle. At Faders Tilstand stadig forbedres, veed De jo. Ogsaa paa Christinelund, hvor de have havt det meget daarligt, gaaer det bedre. — Alle vore Marker — med Undtagelse af Litteraturrens — bugne af Frugtbarhed; faae vi et godt Veir i Høstens Tid, bliver det et af Danmarks rigeste Aar.

Hils min egen Jonas. Næste Gang skriver jeg til ham. Deres
17 Julii 1861. E. Collin.

Kjere Andersen i Torsdags den 11 modtog vi Deres og Jonæ Breve og 20 igaar fik Louise fra Jonas — i Fredags den 12te skreve vi til München poste restante — jeg haaber Brevene gaae rigtig — 2 Breve — hvis jeg ikke feiler — gik til Brunnen, — jeg venter snart at høre Deres Mening om Md. Anholms Tilbud. — Kjerligst Hilsen til min søde Jonas fra Deres hengivne
Jette C.

25 378. *Fra Henriette Collin.*

Onsdag 24 Juli [1861]

Kjere Andersen Tak for Brev — af Jonas vil De erfare hvorledes vi herhjemme leve tunge og lange Dage ved den elskede Bedstefaders Sygeseng — Vi have Alle kun Eet Ønske og Haab at han snart maa »gaae ind til sin

Herres Glæde« og jeg kan ikke tro Andet end at Døden kommer, men den har mange Kræfter at overvinde og der vil maaskee gaae længere Tid end man tænker sig mulig hos ham der er saa gammel. — At De strax faaer Brev naar der er nogen Forandring behøver jeg vel ikke at forsikkre Dem.

Med Hensyn til Deres Leilighed saa vide vi jo af Erfaring at det er umu- 5
 ligt til 20 Rd at finde hvad De ønsker — paa et Sted hvor De tildeels dog
 ogsaa vil have nogen Forpleining — og hvor De saa kommer hen vil der
 naturligvis være noget iveien for Deres fuldstændige Tilfredshed, det er
 altsaa min hjertens Mening og Overbevisning at De hos Fru Anholm dog
 vil have det bedst og jeg har derfor sendt hende Deres Brev, jeg gik gjerne 10
 selv til hende og talte med hende derom, men det er mig bogstavelig talt
 umuligt at faa Tid dertil da Louise ogsaa er patient og jeg maa dele min
 Tid mellem hende, Amaliegade og — hvad der bliver tilovers for min stak-
 kels Mand som De vel kan vide ingenlunde har det hyggeligt eller godt i
 sit Hjem — Gud skee lov at Alt iøvrigt er Godt i Familien og at jeg selv 15
 er rask

Jeg maa ile med at faae Brevet afsted, det var min Agt at vente til imor-
 gen, men Edvard mener at det er bedst det gaaer af idag derfor tilgiv mit
 Hastværks Arbeide

Deres

Jette C. 20

379. *Fra E. Collin.*

Kjære Andersen. Jeg har i vor nyhedsløse Tid kun at melde Dem, at det
 tager stærkt af med Fader, men at det dog kan trække længe ud endnu in-
 den hans Forløsnings Time slaaer. Lidende er han egentlig ikke, det er
 vor Trøst. — Vi have det naturligviis trist i hele Familien i denne Tid og 25
 have derfor liden eller ingen Opmærksomhed for det der i disse Dage be-
 væger Staden. Idag ventes Marquis Torre-Arsa fra Kongen af Italien; han
 skal modtages med store Festligheder. Iaftes kom Gjæsterne fra Slesvig,
 for hvem der ogsaa er stor Stads. For det Tilfælde, at De, hvilket jeg ikke

380. *Til Henriette Collin.*

Maxen den 5 August 1861.

Kjære Fru Collin!

Netop i Dag har Jonas og jeg været fire Maaneder sammen, seet en Deel Smukt og Godt, samlet en Deel Erindringer, mine blomstre allerede i et Par Eventyr; Sweitz løfter sig især i eet: »Snejomfruen«, det skal De en- 5 gang høre og maaskee synes om. Sceneriet vil De ogsaa faae et klart Begreb om ved en Deel stereoskop Photographier, som vi begge to bringe hjem med. Jeg troer at Jonas føler sig vel paa Maxen, han maa forstaae hvor velkommen han er. Forleden, som jeg nok skrev det til Dem, gjorde han en Udflugt til det sachsiske Schweitz, den unge Falkenstein, Søn af Hof- 10 Bibliothekaren, og kun 16 Aar, var hans Ledsager; jeg bad Jonas gjøre sig Touren saa beqvem han kunde, give mig Regning paa den, og da Fru Serre havde Forretninger i Dresden, skulde see en Veninde, der fra Rom reiste over Dresden til Berlin, bad hun Jonas og Falkenstein komme med Dampskibet fra det sachsiske Schweitz og blive hos hende derinde i Byen 15 og der bleve de to Dage, besøgte Theatret og hun førte Jonas til Professor Reichenbach og »auf der Vogelwiese«, der ligner vor Dyrehave. Paa tredie Dag kom begge de to unge Mennesker med Banetog og Postvogn her til Maxen, og Jonas traadte med usædvanligt straalende Ansigt ind til mig; han havde deiligt moret sig, ja stillede mig »Bastei« sammen med »Sim- 20 plon«, lidt vel høit beundrende, men det maa nu være, han havde moret sig og faaet et Album af Fru Serre til sine mange Vesitkort-Portrætter. Professor Reichenbach havde sagt ham at i Maxen var de eiendommeligtst[e] Snegle i hele Sachsen, at der paa Rabenstein, der tilhører Serre, var et større Udbytte end i det hele sachsiske Schweitz. Jonas havde alle- 25 rede fra Rabenhorst tidligere hjem bragt alle de Arter, Reichenbach omtalte og endnu i dette Øieblik medens jeg skriver dette, sidder han og renser Sneglehuse; han seer rask og blomstrende ud, har faaet Mundskjæk og Bakkenbarter, men det skal rages af siger han, aldeles bort, før han kommer hjem. Han føler sig ganske ugeneert her, viser sig ved Bordet i 30

Spisetiden og lister saa af, især naar han hører at jeg skal læse. »Jeg kan jo godt gaae!« hvisker han til mig. »Løb! løb!« siger jeg. Een Egenhed har han, som De nok ikke kjender, han taler meget isøvne, og her taler han altid Tydsk, ja fløiter og synger — men aldrig i vaagen Tilstand. Den 10 er Festdag i Deres Hjem, Jonas og jeg ere der da med al vor Tanke, vi skulle drikke Skaalen, kan De nok vide, saa hjerteligt som vi vare der. Gid Deres Svigerfader ikke lide for længe, — jeg har en Fornemmelse af at jeg endnu gjenseer ham her paa Jorden! kan han endnu modtage en kjærlig Hilsen fra Jonas og mig da vil De bringe den. Underligt tomt vil der blive i Gaarden bag det gamle Gitter, hvor mange Minder, lyse og mørke, som Livet 10 giver dem, har jeg ikke fra dette Sted.

Naar nu Jonas og jeg reise hjem, om det bliver over Berlin eller Braunschweig veed jeg ikke, da gaae vi mueligviis med Dampskib fra Flensborg; Ingen af os holde af at være Natten over tilsøes. Det er derfor af en Slags 15 Vigtighed at vide paa hvilke Dage Dampskibet gaaer fra Flensborg til Corsøer, at vi ikke skulle blive siddende i den lille Stad; vil De ikke derfor strax efter Modtagelsen af dette Brev, sende os, efter den opgivne Adresse det Stykke klippet ud af Avisen hvoraf vi see, hvilke Dage Dampskibet gaaer fra Flensborg. Louise sender jeg mange venlige Hilsener; mange 20 Gange har jeg til Jonas udbragt hendes Skaal. Hils Fru Pedersen og hendes unge Datter, hils hele Slægten i Amalie- og Bredgade. Hvorledes gaaer det Hjalmar, ligesaa Edgar? Det er mig om at vide hvad Fru Anholm svarer paa mit Brev, maaskee er hun blevet stødt fordi jeg sagde hvad jeg ønskede anderledes, jeg sagde det mildt og venligt, men hun er lidt pirrelig! 25 Skriv nu endelig et Brev og ikke en lille Snip som Omslag for Brev til Jonas og glæd Deres hjerteligt hengivne
H. C. Andersen.

Om Politik have vi endnu her i Tydskland ikke hørt et Ord!
[I Margen:] Tak Deres Mand for Brevet til mig.

381. *Fra Henriette Collin.*

Torsdag 8de August [1861]

Kjere Andersen, netop i det Øieblik jeg tog Plads ved mit Skrivebord for at begynde paa Brev til Dem og min kjere Jonas, bragte Postbudet mig Deres Brev, hvorfor jeg hjertelig takker Dem. — At Jonas kun i Søvn udtrykker sig paa Tysk, finder jeg uforsvarligt, men hans natlige Veltalen-⁵hed kjender jeg saa godt og det gjør mig ondt at Deres Nattero skal lide under den. — At De og han paa Lørdag vil være hos os i Tankerne derom er jeg overbevist, men tænk Dem endelig ingen Festdag, thi derom kan ikke være Tale under vore nuværende Forhold. — Bedstefader ligger endnu i samme haabløse uendelig tunge Tilstand, han kjender os Alle og kan¹⁰ ved nei og ja give sin Villie tilkjende, men forøvrigt er alt hvad han siger fuldkommen uforstaaeligt, det Eneste vi see er en dyb Sorg over hans Tilstand og en stadig Henvenden i Bøn til Gud om at skjenke ham Ro. — Egentlig Smerte tro vi ikke han lider, uden for saavidt at Træthed til Døden er det — Han seer ingen uden sine Børn, Gusta Jette Pedersen og mig, at¹⁵ bringe ham Deres Hilsen kjere Andersen ville være umuligt, han fatter kun hvad der berører hans Person i Øieblikket og det endda meget mangelfuldt — At vi Alle ere medtagne og nedtrykte behøver jeg ikke at sige Dem og de Timer hvor den elskede Gamle er opløst i Bedrøvelse og Længsel efter Døden, ere meget tunge at være Vidne til — I Gaar løb to store Taare²⁰ ned af hans Kinder

Jette Pedersen er en Hovedstøtte i Amaliegade, hun er den Yngste og Stærkeste af os og er utrættelig ved Bedst[ef]aders Sygeseng, Theodor sover nu altid oppe og foruden ham vaager de Andre skiftevis, med Undtagelse af mig selv da jeg knap har de fornødne Kræfter til Dagen og ikke tør²⁵ give slip paa Sønnen, om Dagen er Theodor næsten altid hjemme og fører sandelig et trist Liv. — I Søndags kom Laura Clasen fra Norge, hun har kun seet Bedstefader fra den anden Stue medens han sov. —

Fru Anholm var hos mig, en Dag jeg var sengeliggende og bragte mig Brev til Dem, som De nu vil have modtaget, hun er en vakker Kone og hun³⁰

holder meget af Dem, — det er et stort Fortrin hos en Vertinde og kan nok veie op mod adskillige Ulemper, dertil kommer at De hos hende boer langt billigere end noget andet Sted. —

Det seer heel vinterligt ud, naar man i Adresseavisen begynder at melde
 5 loge-auction og man paa Gaderne begynder at møde hjemvendte Skue-
 spillere, denne Vinter vil føre mange indgribende Forandringer med sig
 i vort Familieliv, og det vil være et føleligt Savn for en stor Deel af os, naar
 Amaliegadens gjæstfri Port ikke mere aabner sig for os — Gud veed hvor-
 ledes vort Samliv vil blive, jeg troer ikke paa Noget i den Retning, men
 10 denne Yttring er kun for Dem, den kunde misforstaaes, og Gud veed jeg
 mener intet Ondt dermed. —

See nu kjere Andersen har jeg fortalt Dem om det Eneste jeg i denne
 Tid kan tale om, thi vore Tanker som vor Person dreie sig i denne Tid kun
 om Hjemmet — Byen er stille og de Fleste i vores Kreds ere paa Landet,
 15 kridtete Vinduer og tomme Gader er ikke fornøieligt, men vi see ikke andet
 da vi ikke bevæge os længere end til Amaliegade. —

Levvel til vi sees kjere Andersen, men tro ikke paa at gjendsee Bedste-
 fader, det ville være altfor sørgeligt om Herren skulle lade ham vente saa-
 længe paa Forløsning fra det trætte gamle Legeme.

20 Louise hilser meget.

Deres hengivne

Jette Collin.

382. *Til E. Collin.*

Dresden den 16 August 1861.

Kjære Ven!

Iforgaars Eftermiddag kom Jonas og jeg her til Dresden hvor vi boe i
 25 Serres Huus og i en Fløi hvor der er os overladt ikke færre end 5 Værelser
 til vor Beqvemmelighed; vi gik strax i Theatret og hørte »Don Juan« hvori
 den berømte Madame Bürde-Ney sang Donna Anna; Excellensen Lüt-
 tichau, der er Theater Intendant saae fra sin Loge at jeg sad i Parquettet og
 gjorde strax Tegn til Overraskelse og pegede paa Pladser i sin Loge, jeg

gik i Mellem-Acten derop, men han var paa Theatret, jeg saae ham ikke og hørte at han næste Morgen tidligt reiste til Wisbaden, imidlertid havde han før sin Afreise givet Ordre at Logen stod til min og min unge Reisekammerats Afbenyttelse, en virkelig sand Opmærksomhed, som vi ogsaa benytte og igaar vare vi der begge to og Jonas var lykkelig ved første 5 Gang at see Göthes Faust og deri Davidson som Mephistopheles, i Aften høre vi Lortzing »Der Waffenschmied« og imorgen Wagners »Lohengrin«, saa at De seer det er et glimrende Repertoire; at jeg imidlertid ikke gaaer over Berlin er Deres Yttring til Jonas Skyld i, at al »Opmærksomhed mod mig der vilde mishage Kjøbenhavnerne«, jeg forstaaer Deres venlige Ud- 10 talelse, men maa tilføie at jeg jo i en næsten alfor ængstelig Grad undgaaer hver Venlighed af Fyrsterne, jeg har i mange Aar ikke været i Weimar, hvor man er mig saa uend[el]ig god, kun overnattet een eneste Gang i Berlin og nu jaget gjennem München; det er sørgeligt at jeg, der er udenfor al Politik ikke tør see og tale med Mennesker der kun vise mig, den 15 Danske, Venlighed og Hæder; De veed selv at jeg har kjæmpet med at besøge selv Venner som Serres der leve udenfor al Politik; men desværre veed jeg hvorledes man snakker hjemme og glemmer aldrig Hr Hages Indvælden paa mig i Ministeren Fengers Huus før min Afreise, med Spørgsmaal »hvilke tyske Førster jeg denne Gang skulde besøge!« jeg blev kræn- 20 ket, da jeg maaskee hører til de Danske der i Danskhed kunne staae i første Geleed. Har nogen Dansk bidraget i Udlandet til god Stemning for Danmark, da er jeg een af disse. Men nok derom. Jeg kommer ikke med Jonas til Kjøbenhavn, naar vi nu reise gaae vi over Leipzig og Braunsweig til Corsøer, der slipper jeg ham og reiser enten til Fru Scavenius eller til Inge- 25 mann. Det vil være mig et Savn at skilles fra Jonas, han er med sine Egenheder, sin Forskjellighed fra mig, dog voxet saaledes ind i mit Hjerte, at jeg har faaet ham meget kjær, uagtet han er saa forskjellig fra den lille Jonas jeg tænkte mig. De faaer Glæde af ham tør jeg troe; han er solid, han har Villie til at udrette Noget og der er en velsignet Bund, det er mit Skuds- 30

maal om ham, jeg gad vide hvorledes jeg afspeiler mig hos ham. I den første Tid paa Reisen var der hos ham Noget vel »prikkent«, lidt skjært at røre ved, det er nu saa godt som ganske dunstet bort, jeg troer han forstaaer jeg holder af ham. Gid han ved sin Hjemkomst ikke finde en alfor trist
 5 Stemning, jeg under ham det saa godt; At han vil læse langvarigt til en Examen og ikke, som det synes mig, følge sin egentlige Lyst, men kun det aldeles Forstandige, hover mig ikke ganske, men nu overgiver jeg Dem ham snart igjen; De vil forstaae ikke blot ham, men hvorledes hans Livs Vei bedst lægger sig. Gud bevare alt det Gode og Dygtige i ham. Tak fordi
 10 De betroede mig ham; jeg haaber uskadet at aflevere ham. Vedlagte Brev vil De snarest sende Fru Anholm. Hils Deres Kone og Datter.

Deres hengivne

H. C. Andersen.

383. *Fra E. Collin.*

Natten mellem 23de og 24de August [1861]

15 Jeg skylder Dem dog at lade Dem vide, at vi have Jonas i god Behold. Jeg kan tænke mig, at De var let om Hjertet, da De fik ham landsat i Korsør; saa var Ansvar et forbi, og det har dog ikke hvilt saa ganske let paa Dem. Han er just ikke blevet fed paa Reisen, men han seer dog ret rask ud. Han har naturligviis meget travlt med at udpakke sine mangfoldige Presenter
 20 og med at see til sine Venner, saa at jeg endnu ikke har havt meget Godt af ham.

Hvorfor Deres Afreise fra Maxen skulde være en Hemmelighed for os, kan jeg ikke forstaae; vi vedblev naturligviis at skrive, og mindst 3 Breve ere forgjeves afsendte. Idag ere de to retournerede. Et langt et fra mig til
 25 Dem har jeg nu revet i Stykker.

Dette Brev skriver jeg i Faders Dagligstue, hvor jeg sidder og vaager; alt imellem springer jeg ind til hans Seng, naar jeg hører en Lyd; thi tale kan han ikke meer. Imorgen er det nu 5 Uger at han ligger saaledes og

uden at have nydt det Ringeste; Folk ville ikke let troe, hvad der er den bogstavelige Sandhed, at han foruden ganske lidet Limonade, kun har nydt koldt Vand i hele denne Tid. Det er for Alle, selv for Læger, ubegribeligt, at et Legeme kan have saadan Kraft. Dog er han i de to sidste Dage aabenbart svundet hen, saa at han vel snart faaer Fred. 5

At et saadant Familieliv ophører — thi det kan ikke vedblive som nu — er en meget alvorlig Tanke, men vi kunne jo kun være taknemmelige for at vi saa lang Tid have nydt det; vi ere jo nu alle saa avancerede i Alder, at Savnet er mindre. For Theodor er det vanskeligst at træffe en rigtig Bestemmelse. Men han har da os Alle i Nærheden. 10

Jonas siger, at »De har skrevet nogle ganske udmærkede Ting« paa Reisen. Der har De altsaa den første Dom, thi han er vel den første, der har kjendt dem. Han taler ogsaa endeel om Malerier o. desl. i Italien. Skulde virkelig Øiet aabnes for den bildende Kunst ved at være i Italien? Saa kan jeg jo endnu vente at blive en Kunstkjender, hvis jeg til næste Aar kommer 15 til Rom.

Har De aldeles intet seet paa denne Reise, som kunde bearbejdes for Casino. Denne trænger virkelig til nogen Hjælp, hvis den ikke skal gaae sin Undergang imøde. Det Pepita-Uvæsen, som jeg nødig seer, vil man, som jeg hører, nu atter tage sin Tilflugt til. Det er Skade, hvis det gaaer 20 tilbage med dette Institut. Jeg faaer meer og meer den Overbeviising, at det har bidraget ikke lidet til at adle den simple Stands Fornøielser; naar man blot kunde komme saavidt, at man kunde afskaffe Maskeraderne.

Det er jo tidsnok, naar De kommer til Byen, at vi gjøre Afregning over, hvad De har laant eller lagt ud for Jonas. Han lader til at have været noget 25 spendabel med at kjøbe Presenter. Naa, lad gaae.

Det er et noget broget Brev dette, kan jeg mærke. Men det vimrer ogsaa lidt for mine Øine. Det maa vel være Søvnagtighed.

De kommer jo i Begyndelsen af September?

Alle hilse. —

Deres 30
E. Collin.

Ingeborg har idag holdt en meget stilfærdig, næsten ubemærket Fødselsdag.

Skrevet Bartholomæus-Natten, men mange Aar efter den bekjendte.

23 } 8. 61.
5 24 }

384. *Fra Henriette Collin.*

Lørdag Morgen i Amaliegade [24/8 1861]

Kjere Andersen Jeg blev igaar, ved tusinde Afbrydelser forhindret i at skrive Dem til og lade Dem vide at vi i Torsdags Aftes, med inderlig Tak til Gud, modtog vores kjere Jonas, glad og velbeholden.

10 Jeg har saa ofte hørligt og uhørligt i mit stille Sind, takket Dem for den store Glæde og den uberegnelige Gavn De har gjort vores Søn ved at tage ham med paa denne store rige Reise, og jeg gjør det her igjen af mit hele Hjerte. —

Vores Liv er saa forskilligt fra hvad det pleier at være og der er saa lidt
15 Samling i vort Hjem, at jeg endnu egentlig slet ikke har talt med Jonas, endsige hørt ham fortælle noget af det »Uendelig Meget« som han vistnok i Tidens Løb vil have at meddele, og vi glæde os Alle saa meget dertil, men De veed kjere Andersen at Svigerfader — Nat og Dag — kun passes af sine egne Børn, Svigerdøttre og Jette Petersen — saa De kan vide at vi ere i en
20 uafsladelig skiftende Bevægelse og kun kunne give vort Hjem det høist nødvendige — og Bedstefader saa meget som mulig af vor Tid — Hans Tilstand er nu saaledes at han egentlig kun lever af Luft og Søvn, thi i de sidste Dage nyder han yderst sjelden og egentlig ugjerne en Mundfuld Vand. — Jeg tror vist at han kjender os Alle, og jeg tror at hans hele Sjel lever i
25 Længsel og Bøn om Forløsning fra det trætte Legeme. — Det er vistnok en ganske særegen Tilstand og jeg behøver ikke at sige Dem hvor nedstemte vi Alle ere. —

Vi sees jo snart kjere Andersen, men det gamle Hjem i Amaliegade er da forbi for os Alle! —

Jeg skriver Dem disse Linier ved Bedstefaders Skrivebord. Edvard har vaaget her i Nat og Kl. 5^{1/2} løste jeg ham af, tilgiv de mange Klatter paa Papiret, jeg har tidt maattet afbryde. —

Farvel kjere Andersen

Deres hengivne og taknemlige

Jette Collin. 5

Da jeg er ene saa hilser ingen, men jeg tror at kunne gjøre Dem en lille extra Fornøielse ved at sende Dem indlagte Billede af Deres gamle og tro Veninde. — Nu kom hun selv herved og beder Dem at beholde hende for Dem selv og ikke lade hende see »De kjender hendes Følelser i den Retning«. —

10

385. *Til E. Collin.*

Basnæs den 25 August 1861 Eftermiddag Klokken 5.

Kjære Ven!

I dette Øieblik fik jeg Deres Brev med vedlagt Skrivelse fra Deres Kone og fra Jonna, jeg blev meget glad der ved og skriver strax igjen dette Par Ord at De kan vide hvor jeg er; imorgen gaaer Reisen til Sorø, hvor jeg 15 bliver nogle Dage hos Ingemanns; (Fru Scavenius er i hele næste Uge borte, til et Brøllup i Familien). Hvorfor De ikke hørte om Afreisen fra Maxen, laae i, at Jonas ønskede at man hjemme ikke vidste, eller fik at vide, paa hvilken Dag han kom; jeg har været taus dermed; hvorledes De vidste at vi kom til Corsøer den 22de, som De skrev til en Herre der besøgte 20 os i Flensborg veed jeg ikke; det var mig ukjært for Jonas s Skyld, uagtet jeg selv ikke hører til dem der har Glæde ved at komme bag paa sine kjære, ventende Venner.

De skriver, at De kan tænke Dem at jeg var let om Hjertet da jeg fik ham landsat i Corsøer — »saa var Ansvaret forbi, og det har dog ikke hvilt saa 25 ganske let paa Dem!« jeg maa svare her paa at jeg ikke »var let om Hjertet«, jeg var bedrøvet til Taarer ved at skilles fra ham; vi have nu i

26 ikke] *understregtet med to Streger.*

over halv femte Maaned, Nat og Dag, været sammen, lært at kjende hinanden i det Svage og i det Stærke; jeg troer at Jonas er kommet til at holde Noget af mig, og jeg har faaet ham kjær, som en Søn, for ikke at sige en Broder. I Begyndelsen paa Reisen, da jeg ikke kjendte ham, ikke vidste
 5 hvorledes han orienterede sig og vidste at hjælpe sig, ikke kjendte hans Forstand og hele Dygtighed, endnu saae kun »lille Jonas« i ham, da havde jeg mangan ængstelig Stund; men han er et heelt voxent Menneske, aandelig sund og god! jeg har i disse Dage uendeligt savnet ham og er selv i dette Øieblik i det jeg skriver disse Ord blød derved. Hils ham! Deres Kone
 10 lader De læse dette Brev, det er da halvt som jeg ogsaa havde skrevet til hende; maaskee faaer hun Brev heelt fra Sorø; jeg tænker at blive der til Fredag og da besøge Hartmanns i Roeskilde, saa at jeg neppe kommer til Kjøbenhavn før Mandag den 2 September. Deres Fader har jeg altsaa sidste Gang talt med; der løfter sig mange alvorlige Tanker ved hans Bort-
 15 gang fra os; dem i Familien jeg voxte fast til, bliver Forholdet det samme med, ja maaskee fastere; Gud lad os beholde Ungdom i vort Hjerte til at leve ret sammen med den unge Slægt.

De lader de Ord flyde fra Pennen om Dem selv: »hvis jeg til næste Aar kommer til Italien!« lad det blive til Virkelighed! De vinder en Skat af
 20 Erindring! Rom og Florenz maa De see! Schweiz maa De besøge! ja kig nu ind i den Stereoskop Jonas hjembringer, Lyst og Længsel vil vækkes! — Hvad Vinteren vil bringe mig i Hjemmet, ja det er jo som Alt for os, en lukt Bog. Gud give mig Ro og ringe Fordringer, saa gaaer det nok. Hils Deres Søster Fru Drevsen, jeg huskede hendes Fødselsdag, tænkte mig
 25 hende hos Jonna. Hvorledes staaer det iøvrigt til derude? Deiligt var det at faae et Brev endnu hjemme fra medens jeg var hos Ingemanns, men jeg venter Intet. Jonas, vil jeg haabe, seer blomstrende ud om han ikke er feed, som De nok synes at have væntet! —

Deres Ven

H. C. Andersen.

30 [I Margen:] Hils Deres Datter og ligesaa Jette Pedersen.

3 Noget] først skrevet noget (eller omvendt). 21 den] først skrevet det (eller omvendt).

386. *Fra E. Collin.*

I Middags endtes Faders langvarige Sygeleie ved en mild Død.

28/8 61

Deres

E. Collin.

387. *Til Henriette Collin.*

Sorø den 30 August 1861. 5

Kjære Fru Collin!

I dette Øieblik fik jeg Brev fra Deres Mand med Efterretning om Begravelsestiden, jeg havde allerede forud da bestemt mig til at tage ind med Morgentoget paa Søndag, da først har jeg mine Værelser; Hartmanns ventede at see mig som imorgentidlig, men jeg har i Dag givet Afbud, jeg 10 er disse to Dage i den Ro jeg trænger til hos de kjærlige gode Mennesker, Ingemann og hans Kone. Efterretningen om Dødsfaldet overvældede mig ikke, som det i en tidligere Tid vilde have gjort, men opad Dagen igaar, selv denne Nat og i Dag, fylder det stadigt min Tanke, jeg trænger til at være hos Dem, tale med Dem, men kommer dog ikke før Søndag; Daglivets 15 Smaating gjør saa ofte Udslag, her var det, som sagt, Ulyst til at komme ind i et Hotel og dernæst at jeg har Tøi i Vask, som jeg først faaer iaften. Jeg føler mig febril og bliver vistnok syg ved den Dag der forestaaer. — Søndag Middag naar jeg kommer ind, har jeg kun liden Lyst strax at gaae paa en Restauration; maa jeg den Dags spise hos Dem? — Jeg savner uende- 20 ligt Jonas! jeg var blevet saa glad om jeg havde faaet et Par Ord fra ham, men Tiden har været saa kort siden han kom ind, han har saa Mange han holder af og maae see og tale med; Bedstefaders Død giver ham ogsaa andre Tanker en[d] Brevskrivning, det er ganske i sin Orden at jeg ikke har hørt fra ham, men han har inderligt og broderligt været i min Tanke og 25 der skal han have sin Plads. Hils ham og Louise; hils Fru Drevsen, Fru Lind og Augusta Collin! — Et Par Ord har jeg skrevet over ham der gik os forud, men det er jo tidsnok at sende dem til Dagbladet, naar Begravel-

sen er skeet? — Det er en tung Hjemkomst, men vi som før holdt sammen,
maa nu holde fastere! Levvel!

Deres trofaste

H. C. Andersen.

388. *Til E. Collin.* [*Koncept*]

Kjøbenhavn den 20de December 1861.

5 Trofaste kjære Ven!

Tak for det gamle Aar! i al dets Alvor for os begge to, har jeg, synes mig, vundet det at være ligesom rykket Dem nærmere; De har været saa hjertelig, saa trofast mod mig, Deres Kone saa inderlig god og i Louise og Jonas har jeg tilvisse unge trofaste Venner! Jeg kan ikke tage paa Landet uden
10 endnu engang, gjennem disse Ord, at takke Dem. Hver Juul har De glædet mig med en lille Udsigt over mine Finantser, jeg kan da lægge Planer for det nye Aar, og De veed, hos mig »at reise er at leve!« jeg vil dertil have et Udbytte deraf og det troer jeg i det sidste Aar at have bragt i Skildringerne fra Skagen og nu senest fra Schweiz. (Ja, De har nok ikke endnu
15 læst »Isjomfruen«) Det er mig nu om at gjøre hver Gang jeg flyver ud at jeg da kan bringe Noget hjem, men nu har jeg snart seet og besjunget de fleste Lande; kun . . . [*Slutningen mangler*]

389. *Fra E. Collin.*

Tak for Brevet. — Glædelig Juul og glædeligt Nytaar. Idag sendes De-
20 res Brev til Louise, som altsaa faaer det Jule-Aften.

De kan med Sikkerhed regne paa, at De eier i rentebærende Capital 8,200 Rdl.

Om Deres Reiseplaner tale vi jo nærmere. Hvormeget jeg paaskjønner Deres Hensyn til Jonas, behøver jeg ikke at sige; men, skulde den udstræk-
25 kes videre end til Pariser-Touren, maatte der dog confereres med hans Lærere. Dog herom mundtlig.

Deres

23/12. 61.

E. Collin.

390. *Fra Henriette Collin.*

Lørdag Aften [28/12 1861]

Kjere Andersen Jeg burde for længe siden have takket Dem for Deres Brev og fordi De saa venlig erindrede Deres Løfte at skrive til Louise, men det er neppe min eneste forsømte Pligt — og De vil nok tilgive mig.

I Formiddag modtog Jonas Brev fra Dem og gav mig, med Deres Til- 5
ladelse, et Brev fra Bjørnson, til Gjennemlæsning, jeg har nu i en halv Time
pint mine Øine med dets blege Bogstaver og m[a]attet opgive det til Dags-
lyset kan hjælpe mig — Saameget tror jeg at have læst at han kalder Jonas
»den Haandfaste« — og dette Udtryk kunde ikke andet end glæde mig, da
jeg lægger en meer end legemlig Betydning i Ordet. 10

Det er jo mærkeligt nok at det eneste jeg kunde læse af Brevet var — om
Jonas! — jeg tænker mig det Tilfælde at De ikke har kunnet tyde andet af de
næsten usynlige Linier, end hvad der stod om Andersen! — men saa kan
vi jo hjælpe hinanden! Om Familien har jeg intet Nyt at fortælle Dem,
Julen er hos os Alle gaaet i den fuldstændigste Stilhed og Hjemlighed . . . 15

At den gamle Gaard er solgt til Justitsraad Schiøt fra Søholm, veed De
maaskee, han vil strax begynde at bygge en facade til Gaden, det vil blive
forunderlig vemodigt at see det hele tage en nye Skikkelse der hvor i saa
mange Aar et stort Familieliv havde sin Rede.

Louise har det Godt og føler sig særdeles vel, aandelig og legemlig, ved 20
sit stille Liv paa Heden[.] Præsten og hans Kone ere oprigtig glade ved
at have hende og det fortænker jeg dem ikke i. Savnet er stort herhjemme,
men det Offer bringe vi med Glæde naar hun kan vinde derved.

Nu da Jonas ogsaa er borte sidde vi to Gamle og forsøde hinanden Livet
efter bedste Evne, og Vor Herre lægger sin Velsignelse i vore Bestræbelser 25
— Lev vel kjere Andersen og kom glad tilbage til Deres Hjem og Ven-
ner! —

Deres hengivne

Jette Collin.

391. *Til E. Collin.*

Kjøbenhavn 20 Mai 1862.

Kjære Ven!

Vil De i Anledning af vor Samtale idag tillade mig et Par Ord. De sagde at jeg havde en kongelig Obligation paa 1500 Rdlr, og nu vilde De købe
 5 een paa 500 Rdlr at der kunde nedleg[g]es i Privat-Banken en Sikkerhed
 liig 2000; det er meget fortræffeligt, men tillad mig det Spørgsmaal, har
 jeg af de omtrentlige 8200 Rdlr jeg eier, kun een Obligation, nemlig den
 paa 1500 Rdlr og Resten er rede Penge der staae i Sparekassen. Naar De,
 i Løbet af otte Dage, faaer Tid til det, saa skriv mig det op paa et Papir.
 10 Min Gage, eller hvad man nu kalder det, er jo i den sidste Tid, ligesom
 senere medens jeg er borte, en Sum der maanedlig gik og gaaer i Spare-
 kassen, ligesaa de rede Penge der i bestemte Terminer fra Reitzel vil ud-
 betales Hr Carl Boye. Tilgiv denne Skrivelse midt i Deres mange Forret-
 ninger.

Deres hengivne

H. C. Andersen.

15

392. *Fra E. Collin.*

Det er et Smørrebrød for mig i 5 Minuter at besvare det, hvortil De
 giver mig 8 Dage.

- a. Foruden de..... 2500 R.
 20 som De nu i, Gud veed, hvormange Aar har havt staaende
 b. hos mig, og de..... 1000 R.
 som for et Par Aar siden udlaantes mod Obligation til Henrik

Stampe; (ved hvilke to Poster bemærkes, at de, hvis De ønsker det, kan blive udbetalte) har De i Kongl. Obligationer idag,

c. efterat jeg har kjøbt 500 R.....	2000 R.
d. og i Sparekassen c.....	3100 R.
	8600 R. 5

Af a. b. og c. vil De see Renterne indkomne i de aarlige Regnskaber, (ialfald i min Regnskabsbog), af d seer De naturligviis ikke Renterne, før De vil have dem; thi de blive lagte til Capitalen.

Jeg troer, at Deres Penge, netop efter Deres Leveviis, ere udsatte paa den hensigtsmæssigste Maade. Netop for den, hvis Gage maanedlig ind- 10 sættes og som forrentes fra samme Dag, giver Sparekassen bedre Rente end en fast Capital, naar der er Udsigt til at større Summer paa een Gang skulle forbruges. Thi det er en stor Ting, naar man skal bruge Penge, ikke at behøve at sælge Papirer, men at kunne hæve dem Daler for Daler. Den omhandlede Capital i Sparekassen vil, inden De reiser herfra, være for- 15 øget med 2 Maaneders Gage c..... 166 R.
Renter fra mig etc. c..... 100 »
266 R.

og De kan derfor regne paa den 1ste August d. A. at eie c. 8900 R., eller, med Renterne i Sparekassen, saavel = 9000 R. 20

Jeg har idag talt med baade Tietgen og Fugl. Vi ere blevne enige om, at den simpleste Fremgangsmaade er: C. Boye har i Sparekassen Deres og min Contrabog. Jeg giver Privatbanken Anviisning paa, hvergang noget hæves paa Creditiv, at faae det efter Regning hos Boye; derved afgjøres Sagen strax, uden Pant, og vi spare Renterne af det Henstaaende 25 og sætte os ikke i Gjeld.

Er De enig heri?

21/5 62 Aften.

Deres

E.C.

393. *Fra E. Collin.*

Her er igjen kommet et Brev fra et af Deres mange Fruentimmer i Tydskland; dette sender jeg Dem, men ikke den medfølgende Piece, før De forlanger den. Det lader til at være en Slags religiøs Bog, og da jeg, ved at
 5 gjennemblade den, ikke har fundet Deres Navn deri, antager jeg ikke at den vil interessere Dem. Den hedder: Grillen im Stillen von Charlotte von Gerdislaw; Fortalen er underskrevet Clara Groom geb: Stirrup. — De er altsaa ogsaa bekjendt paa Rügen.

Nu staaer Terminen for Døren. Jeg vilde ønske, at det engang faldt i
 10 Deres Lod at berigtige en saadan Termins Forretninger, for at De kunde skjønne paa, hvilket let Embede De har faaet i Verden ved at blive Digter.

5 Junii 1862.

Deres

E. Collin.

394. *Til Henriette Collin.*

Basnæs ved Skjelskjør 5 Juni 1862.

15 Kjære Fru Collin!

De maa dog vide hvorledes jeg har det, maaskee faaer jeg da om nogle Dage at høre fra Dem; daglig er De og Deres i min Tanke, det var jo i den sidste Tid næsten blevet mig en Vane at jeg hver Formiddag maatte see Dem. I Mandags var jeg allerede oppe før Klokkeren fem og før jeg forlod
 20 Banegaarden saae jeg der een af Vennerne, naturligviis var det Scharff, lidt efter kom Eckardt, de vilde Dagen der paa reise til Wien idet der fra Bournonville slet ikke kom Svar paa to Telegrafdepecher. Paa Reisen ud var det mig underligt at flyve forbi Sorø, det var første Gang i mange Aar jeg ikke standsede her for at være idetmindste et Døgn hos Ingemanns.
 25 Skoven saae jeg nu for første Gang iaar; Veiret er smukt og jeg har deiligt Fornemmelsen af at være velkommen her hvor jeg er. Igaar Morges tidlig tog Fru Scavenius ind til Byen da hun leed af Tandpine, iaften vente vi hende igjen. Igaar da det ret stormede, tænkte jeg meget paa Fru Drev-

sen, som nok gik ombord og neppe har havdt det godt i den Blæst; nu er hun vel naaet i Læ af den norske Kyst, nu jeg skriver dette. Til iaftes var i Slagelse anonceret Concert af Nyrup og Wiehe; Damerne her havde nok Lyst at komme der, jeg ikke, det var at kjøre omtrent 7 Miil for den For-

H. C. Andersen fotograferet af Theodor Collin.

nøielse. Igaar fandt jeg en lille smukt 5
farvet Snegl, jeg tænktestrax paa Jonas
og tog Sneglen op i min Stue, gik saa
til Frokostbordet, men da jeg kom op
igjen var Sneglen ikke at finde, jeg søg-
te og søgte, da krøb Dyret paa Bagsiden 10
af Bordet, nu lagde jeg den i Skaalen
hvor min Sæbe laae og fik Laag over;
iaftes vilde jeg gjøre mit Prøvestykke,
skaalde Sneglen, faae Kroppen ud og
bevare Huset til min videnskabelige 15
Ven og da jeg saa kommer at hente
Offeret, er det igjen forsvundet og den-
ne Gang forsvundet for alle Tider; Pi-
gen havde ryddet op og kastet Sneglen
ud af Vinduet, men Jonas vil dog see at 20
jeg har tænkt paa ham, med Tanker der
maa tiltale ham. Gid at han nu ret med
Sundhed og godt Humeur tiltræde Rei-

sen og ret maa beholde det! Hils Deres kjære Louise og Oluf! han hænger
hende vistnok saaledes ved Kjolen at man ikke kan hilse hende uden at 25
han faaer sin Deel deraf. Beed Theodor at forære mig een af de Photogra-
phier hvor han har stillet mig som Gaardsanger, jeg eier intet og vilde
gerne herude glæde dem med een; faaer jeg den, da min hjerteligste Tak,
faaer jeg den ikke — aligevel mange Hilsener. Jeg har deilig Ro herude,
arbejder, som sædvanligt meget mere her, end inde i Byen hvor jeg altid 30

forstyrres og ideligt har Trang efter at jage ud. — Send Drevsens og alle andre Venner Hilsener, glæd Dem nu selv til Reisen, snart begynder den; gid De Alle ret maa have Velsignelse af den. Alle Breve til mig sendes indtil videre til Basnæs ved Skjelskjør. Deres Svigerinde haaber jeg er nu vel
 5 og allerede oppe, bring hende da min Lykønskning hjerteligst
 ES Giv mig Deres Huus-Nummer. H. C. Andersen.

395. *Fra Henriette Collin.*

Tirsdag [10. Juni 1862]

Jeg er lidt Patient kjere Andersen og skriver Dem disse Linier i en halv liggende Stilling — tilgiv derfor min slette Skrift.

10 Indlagt de ønskede Billeder som jeg ikke tror vil behage Fru Scavenius — dertil ere de neppe elegante nok i deres hele Arrangement.

Vi leve og aande i skandinaviske Sympathier med Planer for den bedste Maade at glæde vore væntede Gjæster paa. Vore to Naturforskere ere de herrer Stolpe og Floderus. Jonas er gruelig kjed over ikke at kunne komme
 15 med paa touren til Frederiksborg, men hans Nummer blev ikke trukket og nogle maa jo være de Uheldige — til Theatret har han faaet Plads i 3^{die} Etage — kun ikke paa nogen af de to første Bænke!! det er haardt for Een der er vant til at lade sig invitere af Professor Andersen i No parquettet! . . . —

20 Ingeborg havde en rædsom Reise til Christiania under en nordvest Storm. Fanny Beutner som har gjort Reisen 7 Gange havde aldrig havt et saadant Veier —

I Aften har Theodor paa en Maade Bal — det vil sige hans Gjæster hører Alle til de Dandsende — dog det væsentligste — Damerne — mangle —
 25 Gade Carré og Fredstrup skulle spise Boeuf hos ham.

Nu har De hørt lidt om Familien kjere Andersen og for denne Gang vil De nok tage tiltakke da min liggende Stilling generer mig ligesaameget som det vil genere Dem at læse hvad jeg skriver, derfor Farvel for idag og lad os snart høre fra Dem

Deres Jette C.

396. *Fra Henriette Collin.*

Onsdag [18. Juni 1862]

Kjere Andersen Deres Taushed begynder at blive os noget ubegribelig og vi ønske meget, ret snart at høre fra Dem —

De kan tro at Kjøbenhavn har været i Bevægelse i den sidste Uge — om Alle offentlige Møder og Fester har Aviserne fortalt Dem, lad nu mig fortælle Dem lidt om den private Begeistring som ved denne Leilighed er steget til det høieste — Vores egne To — Magister Floderus og Student Stolpe, begge fra Upsala vare i enhver Henseende høist elskværdige og dannede Folk som gjorde os megen Glæde, og det er en underlig Tomhed der følger efter saadanne Dage — Magistren som skal til Tyskland bliver endnu nogle Dage i Kjøbenhavn — han er nogle og tredive Aar og givt — men ikkedestomindre bliver han befunden temmelig uimodstaaelig!

Ved Afskeden igaar var der en saadan Blomsterregn over vore Gjæster og en saadan Udvoxling af Kort-Portraitter, Sløifer etc. at jeg aldrig har seet noget lignende — naar der ikke var flere Blomster og et bedende Blik blev sendt op til et Vindue, saa fløi der baade Handsker og Baand ud og Alt ledsaget af straalende Øine og smilende Læber — der ligger dog noget dybere til Grund for denne Begeistring, end almindelig Gjæstfrihed eller endnu almindeligere Flirtation — som Engelænderne siger — og paa dette dybere — som Grundlag vil der i Tiden nok voxte noget Godt op for Danmark. —

Den svenske Minister Hamilton som den første Dag havde stort Gilde af Skandinaver hos sig, havde det kjedelige Uheld at — midt under hans smukke og hjertelige Tale — faldt hans rigt besatte Bord sammen i Midten og begravede Alt hvad der stod paa det — Han skal have taget sig træffeligt i det og øieblikkeligt gjort en passende Vending i sin Tale.

— Jeg haaber kjere Andersen at De har faaet de to Photographier som jeg i et Brev har sendt Dem for omtrent 8te Dage siden.

— I Familien er intet Nyt — Ingeborg har det godt i Norge — idag reiser Theodor Norske med Kone og Moder hjem.

Jonas har været daarlig i al den Tid vi havde Gjæster, men dog paa Færde fra Morgen til Aften og meget varm i Udøvelsen af sine Værtepligter. —

— Nu lakker det ad— Midt i Juli— og min Glæde antager meer og meer
5 en benauet Character — Gid vi sad i Brunnen kjere Andersen!

Nu haaber jeg ret snart at høre fra Dem og slutter med Min og Mines
hjerteligste Hilsen

Deres
Jette Collin.

[*I Margen.*] Nu kom Theodor og sagde han havde faaet Brev fra Dem
10 — det var jo rart!

397. *Til Henriette Collin.*

Holsteinborg den 20 Juni 1862.

Kjære Fru Collin!

Tak fordi De skrev! længe havde jeg ikke hørt fra Hjemmet i Tvergaden; det Brev De sendte mig var fra Ravnkilde i Rom, han skriver at Varmen
15 der er utaalelig, han fortæller om Frøken Munchs Confirmation i den protestantiske Kirke paa Capitoliet og at Bjørnstjerne Bjørnson er i Florentz, henrykt over Alt hvad han der seer. Jeg har fra i Mandags været her paa Holsteinborg og bliver til Søndag-Middag, da ventes jeg igjen paa Basnæs hvor jeg bliver til omtrent den 4de Juli. Ved at læse om Festlighederne inde i Kjøbenhavn følte jeg lidt Veemod ved ikke at være med;
20 det friske unge Liv tiltaler og rører mig, men jeg havde ikke længer Ro derinde, længtes efter Landet og den grønne Skov og saa foer jeg afsted fra de skandinaviske Glæder. I forrige Uge havde vi paa Basnæs Besøg af hele Herlufholms Skole, Lærere og Disciple; de gjordte en Skovtour og
25 bleve af Fru Scavenius beværtede i hendes Have. Der kom en Deputation til mig med Bøn om at læse et Eventyr for dem og særlig Bøn om »Walde-
mar Daa«, De veed Borreby ligger tæt ved Basnæs, jeg opfyldte deres Forlangende og fik, naturligviis, et tredoppelt Hurra! Her paa Holsteinborg

er i Besøg den gamle Grevinde, desuden Baron Oertzen, der er Cavaleer hos Prindsesse Anna, han er meget godmodig og har læst os for flere ret smukke Digte, han har skrevet; ogsaa Baron Rosenkrantz er her, det er første Gang jeg lever sammen med ham; han er meget underholdende og høist elskværdig mod mig. — Nu nærmer da Tiden sig til Reisen, lad mig endelig vide hvilken Dato De tager her fra, det bliver vel den 14de. Meget glæder jeg mig til at samles med Dem i Schweitz, vi skulle, haaber jeg til Gud, have smukke Dage i Brunnen, Interlachen og Montreux, der mener jeg vil Jonas ogsaa være i sit gode Humeur, han har jo da sine Kjære hos sig. Jeg lægger et Par Ord her ved til ham, det ligger aabent og indeholder kun om Snegle, de krybe ikke ud. Vil De takke Theodor fordi han skrev, jeg vil altsaa indtil videre ikke gjøre Brug af Recepten, da jeg ikke føler mig mat. Deres Mand faaer Brev fra mig naar Juli begynder, da tænker jeg han er over Termin-Sagerne og kan høre mig, det er Eet og Andet om Reisen jeg vil spørge om, eller rettere gjentage at spørge om. Hils Frøken Louise, gid at hun maa begynde at glæde sig og at Glæden maa tage til ude. — Fra Basnæs, veed De, jeg tager til Lerchenborg, derfra bliver det et for stort Sidespring at komme til Christinelund, altsaa opgives det. Fra Grev Moltke Hvitfeldt har jeg Brev om at besøge Glorup, hvorledes og hvorvidt det skeer, er jeg endnu tvivlrædig om, men der havde jeg nok Lyst at komme. Til omtrent den 20de Juli vilde jeg jo gjerne at Jonas og jeg selv vare istand til at flyve ud, maa han nu kun blive rask, det kjære Menneske. Etatsraad Drevsen skrev jeg forleden til og lagde i Skrivelsen et Brev til Fru Ingeborg, jeg vil haabe han har faaet det, uagtet der intet Huusnummer stod udenpaa. Hils nu alle vore fælles Venner og glæd mig snart med et Brev,

Deres hjerteligt hengivne

H. C. Andersen.

398. *Fra E. og Henriette Collin.*

Den 1ste Julii reiser jeg til Astrup hos Greve F. Lerche og vender hjem c. Søndag d. 6te; jeg gjør da mit Mulige for at fremskynde vor Afreise d. 11te eller 12te, da vi komme til at reise lidt langsomt gennem Tydskland.
 5 Da jeg ikke veed, om vi sees inden den Tid, meldes kortelig: at Deres Penge-Affairer ere fuldstændigt ordnede saaledes:

- a. Deres Sparekassebog beroer hos C. Boye, som udbetaler Dem deraf, hvad De vil have. Der staaer nu: 3270 R.
- b. Privatbankens Direction er underrettet om, at den hos Boye efter-
 10 haanden modtager hvad De trækker paa Creditivet, som De faaer.
- c. Reitzel — som jeg ikke har truffet personlig — har jeg skriftlig underrettet om Afleveringen af Honoraret til Boye.
- d. Deres Gage bliver maanedlig indsat paa Deres Sparekassebog.

Jeg kan ikke indsee, at der nu kan være nogen Tvivl tilovers. — Deres
 15 Ordener og Juveler afleverer jeg til Boye.

Forsaavidt man kan lægge en Plan for en lang Kjøretour, har jeg, gaaende ud fra Muligheden af at reise Fredag-Efterm., lagt følgende:

Lørdag (12te) i Altona, hvor vi desværre maae blive til Kl. 5., saa vi først komme Kl. halvtolv om Aftenen til Hannover.

20 Søndag 13 i Hannover. (hvis der er noget godt i Operaen).

Mandag. 14. 5 Timers Kjørsel til Cassel.

Tirsdag og Onsdag 15. og 16. vil gaae til den 9 Timers Kjørsel til Frankfurt og Opholdet der.

Torsdag 17de til Heidelberg. Derfra vil Touren efter nærmere Skjøn blive
 25 at fordele over Basel paa Fredag og Lørdag, saa at vi Lørdag Efterm. eller:

Søndag d. 20de ere i Zürich

(Deres Optegnelse paa 1 Dag Mannheim-Zürich, der maa være c. 50 Miil, anseer jeg for en Umulighed).

Til Ophold i Zürich, Ragatz, Einsiedeln og Reise til Brunnen tør jeg ikke regne mindre end 6 Dage, og troer jeg saaledes, at vi d. 26de el. 27de Julii komme til Brunnen, maaskee 1 à 2 Dage senere; længere behøver nu ingen Plan at lægges.

Da De, som jeg hører, d. 4 Julii gaaer til Lerchenborg, er det bedst, 5 at De derfra skriver til mig til Kjøbenhavn, hvad De maatte have at bemærke. Thi til Astrup finde Brevene ikke let Vei. Deres

29 Junii 1862.

E. Collin.

Kjere Andersen Af Edvard veed De nu vor Reiseplan — Gud give at Intet Uheld skal hindre dens Udførelse. 10

Jeg skal nok pakke Jonæ Kuffert inden vi reise og naar vi saa sees!!! — jo det skal blive en Glæde. — Gid vi sadde i Brunnen — den Tid som nu er tilbage er slet ikke rar og jeg gaar bestandig med beklemt Hjerte og gruer for det Øieblik der skal skille os, for saa lang Tid, fra saamange Kjere Venner og et lykkeligt Hjem. 15

— Hvad jeg kan gjøre for at komme afsted den 11—12 skal jeg vistnok, men jeg har bestandig en sygelig Følelse af at der aldrig kan blive noget af hele Reisen — det forekommer mig saa Uoverkommelig Stort. —

Edvard seer idag meget daarlig ud og har det ikke godt — gid vi kun vare afsted . . . 20

Farvel kjere Andersen — Til vi sees!

Deres

Jette C.

399. *Til Henriette Collin.*

Basnæs den første Juli 1862.

Kjære Fru Collin!

Iaftes modtog jeg Deres Mands og Deres velkomne Brev; Tonen i Deres 25 bedrøvede mig, De synes saa forstemt, saa ængstelig, jeg veed ikke med hvor megen Grund. De troer endnu ikke paa Reisen, De skulde just nu

glæde Dem til den! i vor Tid, da Dampen raader er det ikke langveis bort at besøge Rom og Neapel, vi have dertil den electromagnetiske Traad, paa een Dag kan høres hjemme fra, paa een Dag kan man tale til Hjemmet og høre Svar; der ligger en mægtig Trøst deri. Nyd ret denne store Udflugt! gid at ogsaa Louise maa nyde den; Deres Mand troer jeg vil have uendelig godt af den. Min største Glæde culminerer nu i Tanken om Samlivet i Schweiz, men iil ikke for meget saa at De komme til Brunnen før Jonas og jeg, vi to skulle just være der en Dag forud at vi kunne modtage Dem og før den 30 Juli komme vi ikke; bliv derfor lidt i Zürich, og lige saa i Ragatz; paa det sidste Sted er tre Dage ikke for længe, gaaer De saa over Einsiedeln: da naae de ikke før den 30 eller 31 Brunnen og der meente jeg vi nok kunde blive en 5 a 6 Dage, lige saa længe i Montreux[;] begge Steder ere smukke og de meest billige; dette er ikke Tilfældet i Interlaken, dog tre a 4 Dage bør vi tumle os der. Jeg haaber nu at Veiret bliver godt, her hjemme er det elendigt. Jeg har af det kolde Veir og den megen Træk paa Basnæs og især paa Holsteinborg, hvor Vinduerne stode aabne naar vi spiiste faaet daarlige Øine; i to Dage sad jeg nu med Omslag paa det ene Øie, kunde hverken læse eller skrive; igaar var det noget bedre; nu har jeg spansk Flue bag Ørene, de trække nederdrægtig, men jeg kan dog see at skrive, det ender mærker jeg med et forsvarligt Bygkorn paa det ene Øie, det er den Høst dette Sommerveir modner hos mig. Hvorledes har Jonas det? Han er nok ikke ganske vel endnu! faae ham endelig istand før De reise. Jeg bliver her paa Basnæs til paa Søndag den sjette, reiser saa til Lerchenborg, (helst opgav jeg dette Besøg og kom til Byen), gaaer fra Lerchenborg til Roeskilde og venter at indtræffe i Kjøbenhavn den 15 Juli, i fire, fem Dage ønskede jeg at faae Alt der istand og da jeg saa har maattet love Moltke-Hvidtfeldt at komme et Par Dage til Glorup, hvor hans Kone nu just opholder sig, vilde jeg tage derhen, det forandrer ikke det mindste den tidligere lagte Reiseplan. Jonas og jeg reise den 25 Juli, som Bestemmelsen var; forrige Gang tog han Plads til Corsøer, denne

7 komme] først skrevet kommer. 23 reise] først skrevet reiser.

Gang maa han da sørge for sig selv til Svendborg hvor jeg den 25 møder og vi gaae strax videre sammen over Flensborg ud i den vide Verden og som jeg haaber indtreffen i Brunnen den 30te. Hans Fader sørger nok for at han har en Skrivelse hvorved han kan hæve Pas, naar vi sammen gaae at hente samme i Poletiet. — Jeg lovede Bibliothekaren i Einziedeln, da 5 Jonas og jeg var der, at Bibliotheket skulde erholde en dansk Bibel, Conrad Rothe uddeler disse[,] jeg skriver et Par Ord til ham, vil De tage Bogen med, da vil den være et godt Adgangskort i Klostret, Jonas kan af sin Dagbog sige Dem hvad Manden hedder; glem det ikke. Har De ikke Plads til Bogen, da maa jeg see engang at faae den med Boghandler Leilighed. 10 Idag kommer altsaa Deres Mand til Astrup men er igjen paa Søndag i Byen, da faaer han Brev fra mig. Hils Frøken Louise, Jonas og Deres Broder med Frue samt Oluf.

hjerteligst

H. C. Andersen.

Vor gode Doctor er vel ogsaa paa Astrup?

15

400. *Til E. Collin.*

Basnæs den 4 Juli 1862.

Kjære Ven!

Overmorgen er De igjen i Kjøbenhavn og fem eller sex Dage efter reise De til Udlandet, De vil haaber jeg til Gud have stort Gavn, i Sundheds Henseende og aandelig megen Glæde af denne Reise; jeg tænker mig at 20 De kommer afsted Løverdagen den 12te, men da der neppe er Forestilling paa den Tid i Hanover, De kommer der, gaaer De rimeligviis næste Dag videre og kommer altsaa til Frankfort, som De opgiver det, den 15de og bliver der den sextende, vil De herfra skrive til Jonas, thi kun derfra kan Brev træffe ham sikkert i Kjøbenhavn, og efter at han er reist er der intet 25 Sted paa hele Reisen til Brunnen vi kunne spørge om Brev fra Dem, derimod kan De fra ham eller mig finde Brev i Zürich, er det ikke indtruffet før De forlader denne Stad, da lad Brevene derfra sendes til Dem i Ragatz. De skriver at jeg i Deres Reiseplan har antydnet, at paa een Dag gaaer man

fra Manheim til Zürich, det kan ogsaa skee, men jeg forstaaer ikke at jeg har opgivet det for Dem, da jeg jo veed at De vil overnatte i Basel og derfra tage til Zürich, der tager De ind i Bauers Pension og indtræffe, efter Deres Opgivelse, Søndagen den 20de. Her er smukt, her har De det godt, 5
bliv derfor et Par Dage, i det mindste to, den 23de seiler De over Zürich-Søen, gjennem Linthkanalen, og Wallenstädtersøe og naaer Ragatz, mindre end to Dage bør De ikke være der, altsaa derfra den 26de til Richterswyl, hvor der er et ret godt og billigt Hotel, bliv der Natten over og kjøb den 27de til Einsiedeln, her bliver De Resten af Dagen og tager den 28de 10
med Extrapost til Brunnen, omtrent tre Timers Kjørsel; men denne Indtræffen i Brunnen kommer Jonas og mig to Dage for tidlig, vi ville gjerne være der og tage imod Dem og det var maaskee i nogle Henseender ret hensigtsmæssigt, see derfor til at komme først om Formiddagen den 31, vi indtræffe ikke tidligere end den 30 med eet af de sidste Dampskibe 15
fra Luzern. Vor Reise er nemlig den 25de til Flensborg, 26de til Oelzen, 27de til Gundershausen, 28 til Heidelberg 29 til Olten, 30 til Brunnen. — Meget glæder jeg mig til at jeg med Jonas skal tilbringe flere Uger med Dem og Deres i det deilige Bjergland. Tak fordi De skrev mig til før De tog ud paa Astrup, jeg har endnu et Par Ord at føie til Deres givne Oplysninger. Paa Søndag den 6te tager jeg [til] Lerchenborg, Løverdags den 12 til Roeskilde og Onsdag den 16 vilde jeg komme til Kjøbenhavn, da var det mit Ønske at jeg havde Pas og Pengesager i Orden saaledes at jeg allerede den 20de kunde begynde min Udreise, i det jeg har lovet at lægge Veien over Glorup og blive der et Par Dage, saaledes at Bestemmelsen for 25
Jonas og mig blev uforandret, og vi, om Gud vil reiste den 25 Juli, men istedet for at vi ifjor begyndte Reisen sammen ved Corsøer, mødes vi nu paa Dampskibet ved Svendborg, Fredag den 25de Juli, og da i een Fart lige til Brunnen; lad os der finde Brev fra Dem, poste restante, skrevet ved Ankomsten til Ragatz og hvoraf vi see Tiden De komme. Til Einsiedeln 30
beder jeg Dem at tage en Bibel med, som jeg tænker Pastor Conrad Rothe, sender Dem, vil De fra mig give Bogen til Bibliothekaren i Klosteret Ein-

siedeln, Jonas har hans Navn opskrevet, Bogen vil være velkommen og De vil i Bibliothekaren finde en elskværdig dannet Mand, som viser Dem godt om i Kloster og Kirke. — Før De nu reiser er det Følgende jeg har paa Hjertet. ^a Glem ikke at give Jonas en Skrivelse fra Dem, ved hvilken han kan erholde Pas, naar vi sammen gaae op i Poletiet. 5

b) I Privat-Banken er jo Alt ordnet med Hensyn til at man udsteder mig Chreditivet, dette skal være paa Spanien, Stederne der har jeg opgivet, Summen maa ikke være ringere end 1600 Rdlr. Er det nødvendigt at Hr Etatsraad Fugl erindres herom, for at jeg den 16 og 17de kan have dette istand. Creditbeviserne kan jeg jo strax kjøbe naar jeg bringer 10
Penge med?

c). I rede Penge maa jeg fra Sparekassen have 400 Rdlr; disse kan maa-
skee Jonas have til mig naar jeg kommer til Kjøbenhavn, eller kan jeg
strax selv hæve disse hos Hr C. Boye. (hans Tittel veed jeg ikke).

d.) Vil De give mig Carl Boyes Adresse, ikke blot den at han er at finde 15
i Sparekassen, men hans Bolig, Stedet hvorhen jeg kan skrive til ham om
det behøves, naar jeg er afsted.

Nu har jeg nok lettet Alt fra Hjertet!

Preusiske Sedler kan De bruge til Basel, siden gaae kun franske Penge:
Napoleons; har De Creditbeviser da kan De paa disse hæve i Zürich, Lu- 20
zern og Interlaken, jeg nævner de tre Stæder der kan hæves paa, hvor
vi komme og overnatte; jeg tænker at hæve i Interlaken. Gid at nu Veiret
i Schweiz blive godt, jeg har før været heldig, her hjemme er det jo ynke-
ligt. Mit Øie er endnu ikke helbredet, jeg har baaret Omslag og Spansk
Flue, Alt en Følge af Træk og slet Veir. Hils nu hjerteligt Deres Kone og 25
Datter, Jonas ikke at forglemme. Sees vi ikke før i Brunnen, gid vi da ret
sees i Glæde og til Glæde.

Deres hengivne

H. C. Andersen.

5 i] først skrevet paa. 16 men] Ms. har mens.

401. *Fra Henriette Collin.*

Søndag [6. Juli 1862]

Kjere Andersen De er paa Lerchenborg og veed altsaa hvorledes situationen er — det hører til de Uberegneligheder i Livet hvoraf der findes adskillige Flere og som man modtager med en Slags Taknemlighed fordi,
5 som man siger — »det kunde have været langt værre!« —

Vi sees altsaa kjere Andersen naar De kommer til Byen og jeg har ellers Intet at meddele Dem — Tak for Deres sidste hjertelige Linier og Tak fra Louise og mig for Roserne.

Postbudet er ufortrøden i at bringe Snegle til Huset og Jonas ligesaa
10 ufortrøden i at henkøge de arme Dyr — Forleden Dag sendte vores Urtekræmmer ham den værdifulde Gave af en Rotte-Rede paa 8te Individder! Den blev modtaget med stor Taknemlighed. —

— Edvard ligger med Blyvands Omslag paa Foden og Emil Hornemann er sanguinsk nok til at tale om at faae ham transporteret til Skindergade
15 paa Tirsdag Middag da vi alle skal spise deroppe — Store Forvæntninger! —

Farvel kjere Andersen hils Greven og Grevinden fra Deres

Jette Collin.

402. *Fra E. Collin.*

At vor Afreise opsættes paa Grund af min Fod-Forvridning, kan De vel
20 tænke Dem; maaskee kan den blive Onsdag, maaskee først Fredag d. 18de. Da vi ikke ville jage bort fra Zürich og Ragatz, ligesom vi neppe reise som Courerer gennem Tydskland, vil De see, at De ikke behøver at frygte for, at vi for tidlig skulle komme til Brunnen; ialfald kan De gjøre sikker Regning paa, at vi ikke naae dette Sted før d. 31te. Antaget at vi komme til
25 Zürich d. 25de, (samme Dag som De vil forlade Kjøbenhavn) mener jeg, at vi strax derfra kunne skrive til Luzern el. Brunnen. poste restante; De vil da have større Sikkerhed for, paa hvilken Dag De kan vente os i Brunnen.

En temmelig væsenlig Afvigelse fra den oprindelige Reiseplan maa jeg dog nu meddele Dem; den kan nærmere omtales, naar vi sees, ialfald i Schweitz. Vi hige efter Syden og dens Sommer-Character og gaae derfor directe til Neapel. Men Jette frygter for den lange Søtour fra Marseille, og derfor tænker jeg fra Montreux eller Bex at gaae (formodenlig over Sim-⁵plon) directe til Genua og at indskibe os der til Neapel. Vor Samreise til Lyon etc. ryger da i Lyset. Cornice-Veien, Nizza etc. see vi da paa Hjemreisen; da have vi Tid nok. —

Jeg har givet Jonas Brev til Pas-Contoiret.

Sagen med Privatbanken er virkelig saa gennemgaaende aftalt, at jeg¹⁰ ikke oftere kan besvære Fugl med den Bagatel, da han har sagt mig, at den er i Orden.

Endnu simplere er Deres Mellemværende med Sparekassen, hvor De hver Dag fra 9 til 2 kan træffe Boye, hvor De hver Dag kan hæve Alt hvad De vil og Boye ligeledes, og der saaledes ingen Grund er til at træffe nye¹⁵ Befuldmægtigelse ogsaa for Jonas. Forresten har De jo Tid nok til at tale selv med Boye, naar det kun er udenfor Forretningstiden; han kommer gjerne til Dem, naar en bestemt Tid aftales: f. Ex. at han c. Kl. 3 kunde træffe Dem hos Reitzel, om hvis Indbetalinger der da ogsaa paa Stedet kunde gjøres Aftale.²⁰

Der kan ikke tænkes en sikkrere Adresse end:

Herrn. C. Boye.

Kassirer bei der Sparkasse

(Helliggeiststræde)

Kopenhagen.²⁵

Biblen haaber jeg at kunne tage med til Einsiedeln, skjøndt den er lovlig svær.

De fik vel de Breve, som jeg leverede Greven til Dem.

Deres

10 Julii 1862.

E. Collin.

403. *Til Henriette Collin.*

Lerchenborg den 11te Feb [3: Juli] 1862.

Kjære Fru Collin!

Strax da jeg i Søndags kom her til Lerchenborg fortalte Greven mig om det Uheld der var skeet paa Jagten, og at Deres Mand strax var reist ind
5 til Kjøbenhavn; jeg blev forstemt; underligt slog mig nu hvad jeg huskede af Deres forrige Brev, den Angest De deri udtalte for at et Uheld kunde indtræffe, at De ikke kom afsted, hele Deres Forstemning; jeg læste Brevet igjennem igjen og skrev saa strax til Theodor om at høre hvorledes det
10 stod til og han svarede med omgaaende Post; De selv havde imidlertid allerede Dagen forud forundt mig Brev, ogsaa Jonas havde skrevet, jeg vidste saaledes, som De selv kalder det »Situationen«; nu er det at opfatte den fra sin gode Side og jeg tænker da, hvo veed, denne Sinken, denne Udsættelse, frelser maaskee fra en Ulykke paa Jernbane eller anden Hændelse der kunde indtræffe vare De reiste, som i Dag; jeg haaber nu at De komme
15 afsted, senest i Dag otte Dage og det maa De vist nogenlunde kunde vide paa Søndag; da indtræffer jeg om Aftenen i Roeskilde, skriv da den Dag et Par Ord, som jeg kan modtage Mandag Formiddag, adresserede til Provst Ortved, hvor jeg boer; siig om De antager at Deres Reise bliver Fredag den 18 eller tidligere. Efter denne indrettes nogenlunde Jonæ og
20 min Afreise; jeg haaber at vi kunne blive ved vor Bestemmelse den 25 Juli; vi ville ikke gjerne reise før ottende Dagen efter Dem, da vi ellers flere Dage forud skulle ligge og vente i Brunnen. Hvad siger Frøken Louise om Udsættelsen; Theodor finder sig vel ganske godt i den, ligesaa »Luffe«! — Veiret er aldeles slet herude; jeg sidder paa mit Værelse med Vinterfrakke,
25 kan hele Dage, for Regn og Blæst, ikke komme ud. Imorgen, Fredag vilde jeg have reist, men da jeg særdeles blev bedet om at lægge i det mindste een Dag til Opholdet, lovede jeg at blive til Søndag. Helsted og Kone er her; hun synes en rar, fornuftig Kone. Jeg har et Par smukke Værelser ovre ved Riddersalen, i den Fløi, der er modsat Grevens Værelser; en Søn af
30 Meisling, Peter, er Gartner herude, han blev netop født da jeg var i Sla-

gelse, jeg har baaret ham og ikke seet ham før nu han er stor Familiefader. Mit Ophold her paa Gaarden har da staaet anmeldt i Kallundborg avis, ligesom det stod i Skjelskjør-Avisen at jeg var i Besøg paa Basnæs, der seer De hvilken Begivenhed Sligt er! jeg skrev der et nyt Eventyr, efter Etatsraad Drevsens Ønske, : Sommergjæk! jeg veed ikke om jeg har fortalt 5 Dem det. Hils nu hjerteligt Deres Mand og Børn og paa Mandag hører jeg — »ved Roars Kilde, naar Reise De ville!« see det rimede og med det vil vi slutte.

Deres hengivne

H. C. Andersen.

404. *Til Henriette Collin.*

Roeskilde 14 Juli 1862. 10

Kjære Fru Collin!

Tak for Brevet, jeg fik det imorges! dets Indhold var ikke saa trøsteligt som jeg havde haabet. Ogsaa jeg er syg; har en Hovedpine der er forfærdelig. Jeg paadrog mig i det slette Veir paa Lerchenborg en Forkjølelse, saa at jeg nær ikke havde faaet Lov at reise igaar, men jeg holder ikke af at 15 forandre mine Reiseplaner. Greven gav mig sin magelige Vogn til Slagelse, men jeg var ganske febril da jeg kom der og det var høist ubehageligt at reise videre til Roeskilde hvor jeg kom iaftes halv ti. Hartmann og Provstinde Ortved toge imod mig, jeg er godt indquarteret her hos Provsten, men maa i Dag holde mig inde og stille; Afreisen bliver nu ikke før 20 Torsdag-Morgen, jeg tager da ind i d Angleterre og tænker at jeg træffer endnu Dem og Deres i Byen. Om Jonæ og min Afreise bliver den 25de vil afhænge lidt af Deres, vi ville gjerne have Dem foran, men der maa man finde sig i hvorledes det nu føier sig med Sundheden. Fru Drevsen er vel kommet hjem fra Norge? Vil De sende Hende og alle hendes min hjerte- 25 lige Hilsen. Nu ønsker jeg at Deres Mand snart maa være fri for Følgerne af Fod-Vridningen og forresten befinde sig i Humeur. Louise haaber jeg er om et Par Dage vel, og min kjære Jonas, har jo prøvet saa megen Tand-

3 Skjelskjør] først skrevet Nestved. 28 megen] først skrevet meget.

pine og Forkjølles Onde at han nu maa have gennemstridt det. Jeg er saa betaget i Dag at jeg kan ikke skrive mere! Hils Deres Broder, hans Frue og liden Oluf.

hjerteligst

H. C. Andersen.

5 405. *Til Henriette Collin.*

Barcelona den 7 September 1862.

Kjære Fru Collin!

Vi ere meget begjærlige efter at høre fra Dem, vide hvorledes De og Deres have det og hvor De er. Vi kom igaar Aftes her til Barzelona; de første Reise-Plager ere da prøvede; da vi kom til Lyon manglede min
 10 Kuffert, den var gaaet videre og først næste Dag kom den tilbage, men saa sent at vi maatte blive til næste Dag igjen før vi kunde komme fra Lyon. I Nimes boede vi godt, men Jonas havde stærk forkjølet sig, hostede og havde stærk Snue, som nu først er i Aftagende. I Perpignan blev jeg snydt for 10 Frank og betalte dernæst 10 Frank for spansk Visa, som Consulen
 15 siden sagde ikke havde været Behov; Poletiet derimod meente jo og jeg betalte; altsaa tabt een Napoleons. Vi maatte dernæst blive til tredie Dags Morgen i Perpignan for at faae Plads med Deligensen, jeg sad inde, Jonas ovenpaa, og vi maatte afsted Klokken 3 om Morgen, hvorfor vi den Nat var i Klæderne før Klokken to. Pyrenæerne vare meget ubetyde-
 20 lig[e] at komme over, men deiligt glødede et Sneebjerg i Morgenstunden. Det var da vi kom ind i Spanien, som man her ikke kjendte til Broer, vi kjørte i susende Fart over Vandbeholdninger og Floder, eet Sted kom vi over en bred, rivende Flod, saa at Vandet gik ind i Vognen; nogle baskiske Bønder havde der en lille Indtægt som Førere, en tre fire Stykker der kun
 25 havde deres Trøie paa ledte Hestene og spadserede om uagtet der var mange Damer i Deligensen; jeg havde ikke Tanke om Fare og nu hører jeg at der paa samme Sted for nogle Dage siden væltede en Deligense og tre Pasagerer druknede. Aldeles ødelagt af Kjørselen naaede vi Gerona

25 Trøie paa] derefter tilføjet, men atter overstreget og ikke andet.

og kom til Hville i Jernbanens første Klasse, flere Timer kjørte vi her tæt ved det rullende Middelhav, Maanen skinnede der paa, men Klokken blev halv ti om Aften[en] før vi naaede Barcelona hvor Hr Schierbeck tog mod os og var os til stor Hjælp i den Forvirring og Heftighed her var. Det var næsten Uhyggeligt og Jonas mistede sine Nøgler til Kuffert og Kiste, 5 dem Schierbeck havde faaet da der igjen skulde aabnes Alt; endeligt havnede vi i Fonda del Oriente, hvor der er meget godt, men dyrt, vi blive nu til i næste Uge! glæd mig med Brev[;] hils Deres Mand og Luise.

Deres hengivne

H. C. Andersen. 10

[*I Margen S. 82, L. 7: Hver af os har sit Soveværelse og fælles en Salon.*]

406. *Fra E. Collin.*

Sorrento. 17 Sept. 1862.

Kjære Andersen. Igaar fik vi Brev fra Jonas, og fra Dem til Jette, for hvilket hun takker. Haabende, at vort Brev fra Genua er kommet til Dem, skal jeg kortelig melde, at vi efter 5 Dages interessante Ophold i Genua, 15 i Croce di Malta, hvor vi havde det bedste table d'hote paa hele Reisen, gik over det blikstille Middelhav, kun berørende Livorno, og uden Søsyge i 42 Timer til Neapel, boede i Hotel de Geneve yderst billigt 1½ Dag og kom saa hertil; dette Sted er jo uægtelig Glands punkt med Hensyn til Naturskønhed. Dette Indtryk havde jeg ikke af Deres Omtale og for- 20 klarer det derved, at De kom til at boe paa et saa uheldigt Sted, som Rosa Magra, der ligger aldeles kjedeligt og har Godtkjøbs-Beværtning, medens vi havnede i Rispoli, som vel er endeel dyrere (14 Carlin om Dagen), men af en aldeles mageløs Beliggenhed. Vore Værelser, store, luftige og lyse, staae i umiddelbar Forbindelse med en stor Platfond, hvis Fod . . . [*Fort-* 25 *sat med Blyant*] Jeg maa fortsætte her og med Blyant for det forbandede Papiirs Skyld. Om jeg kommer til Sicilien er endnu uvist; jeg venter Svar fra Messina om Forholdene. Jeg har skrevet til Bravo om Værelser til min

6 havde faaet] først skrevet fik. 11 Salon] maaske skrevet Sallon.

Disposition fra 15de October, men jeg antager at vi komme noget tidligere. Vi leve her meget gemytligt med en Dansk Enkefrue Hänschell fra St. Croix, og en engelsk Lord Fielden med Familie. Engelsk, Fransk og Italiensk tales mellem hverandre. Ernst Bojesen har hele Tiden reist forud
 5 for os, han har søgt os i Montreux og i Neapel, som han forlod Dagen før vi kom Toure herfra ind i Bjergene maae vi opgive, thi der vrimler af Røvere; i forrige Uge har man i Castella mare havt den Fornøielse at skyde nogle Stykker. I Amalfi er aldeles usikkert; i Sorrent haves Nationalgarde, og Røverne vove sig ikke lettelig til denne By, som ligger paa
 10 en Landtunge. —

hils min egen Jonas.

Lovise hilser.

Deres

E. Collin.

407. *Fra Henriette Collin.*

Sorent 26de Septbr [1862]

15 Kjere Andersen Jeg har virkelig faaet nogen Angst for at skrive til Dem, men vil dog nu see at overvinde den og fortælle Dem lidt — om ikke om mig selv, saa om min Familie. — Vi ere alle 3 meget lykkelige over den mageløse Natur her og for Louise og mig er dette stille Liv meget tiltalende, Edvard savner Beskjæftigelse og tager nu en tour til Palermo hvortil han
 20 glæder sig meget — saasnart han er vendt hjem derfra gaa vi til Neapel og see hvad denne urolige By har at vise og saa gaar Veien Nordpaa — Med Sproget gaar det noget besværligt kan De tro, og dog gaar Edvard hurtig frem og læser nu med Lethed de italienske Aviser — Jeg har opnaaet en forbausende Færdighed i Gesticulation og Mimik og fører paa denne
 25 Maade lange Samtaler med vores venlige Stupige, Louise indlader sig kun paa tysk, fransk og engelsk og det giver hende Hovedbrud nok — hendes fine blonde Ydre gjør megen Lykke her og hun ansees af vores Pige for et ualmindelig stort og for sin Alder adstadigt Barn — hun tror at hun

21 urolige] *Læsemaaden usikker.*

er 12 Aar, medens vores Vadskerkone kom Sandheden lidt nærmere ved at gjætte paa 13! — Jeg kunde fortælle Dem adskillige Røverhistorier kjere Andersen, men da vi endnu ikke selv have oplevet nogle vil jeg hellere lade det være, kun er det kjedeligt at vi ikke tør gjøre nogen Udflugt op i Bjergene. — De veed at vi tilbragte 5 Dage i Genua og fandt særdeles Behag i 5 denne By — man kan ikke gjøre sig selv Rede for hvad det er der tiltaler os ved det ene Sted og ikke ved det andet, men i Genua gad jeg nok have levet lidt længere. — Fra Kjøbenhavn skriver man at der er koldt og Efteraarsagtigt og her er Veiret aldeles henrivende, dog maatte det gjerne være lidt varmere — men om dette Ønske er jeg nok ene. — Her boer en vakker 10 engelsk Familie i hotellet, dersom de talte Dansk vilde jeg finde det var en høist behagelig Omgang. — De gamle Steinheims fra Rom bo ogsaa i Sorent — De kjender dem vist, det er to ypperlige gamle Mennesker . . .

Fra Familien Collin har jeg i længere Tid ikke hørt, dog veed jeg at Viggo er bedre og har været i Haven en Aften og godt kunnet taale Lysen 15 af Fuldmaanen, gid han snart maa kunne taale Solens Lys den Stakkel! —

Om 8 a 10 Dage forlade vi Sorent og blive tænker jeg, 8 Dags Tid i Neapel, Louise gruer lidt for disse Dage som skal tilbringes med at see og beundre og det trætter hende saa meget — Saa kommer Rom og det bliver jo det egentlige Reisehjem — naar vi nu kun maa finde en god Bolig — paa 20 Solsiden — Professor Boyesen havde netop forladt Neapel da vi ankom, det var kjedeligt nok, men vi haabe at finde ham i Rom hvor iøvrigt neppe mange Danske ville komme i Vinter —

Og hermed Lev vel kjere Andersen Gid De maa være rask og tilfreds i de ganske ny Omgivelser og finde rigt Stof for Deres Pen. — Edvard og 25 Louise hilse mange Gange —

Deres

Jette Collin.

408. *Til Henriette Collin.*

Granada den 8 October 1862.

Kjære Fru Collin!

Endelig, Gud skee Lov, fik da Jonas igaar Breve fra Dem, de første siden De forlod Genua, han har været meget længsfuld og nedstemt, der naturligviis ikke gjør Humeuret til det bedste; jeg fik ogsaa et lille Brev fra 5 Dem, tak derfor, men jeg forstaaer ikke Deres Udtalelse at [De] ikke tør skrive mig til, jeg kan kun deri udfinde et Skalkeskjul for at være fri for denne Uleilighed. Jeg fik for resten igaar et Brev fra Kjøbenhavn, der ærgrede mig, jeg havde skrevet H. P. Holst til, han maa have ladet hele Brevet 10 trykke, selv de Ord: »Jeg venter Brev fra Dig i Granada!« dette har en vittig Fyr, der kalder sig Student i Danmark og fortæller om sig selv at han er meget eenfoldig, antaget at det er ham der skulde skrive, thi han er Abonent af Berlings Tidende og troer at det er et Brev til alle Abonenterne; jeg blev gal i Hovedet og maatte dertil betale det tilsendte Brev. Saa vit- 15 tige og elskværdige er man i Fædrelandet; — Jonas og jeg gik den 16de fra Barcelona efter Dagen forud at have oplevet en skrækkelig Oversvømmelse hvor Folk druknede i Gaderne. Vi kom til Valencia, der mindst har tiltalt os og kjørte nu ind i Landet til Murcia, en Vei, Ingen gjør sig Begreb om, den var som et opgravet Vadested, Jylland har ikke Anelse om Sligt; 20 Men vi saae en Natur, den Sicilien ikke frembyder, en stor Palmeskov, hvor Dadlerne hang over os i store Classer. Hele Veiens Grændser vare Granatbuske med store tunge Frugter, Markerne et Vildnis af meer end favnhøie Cactus. De malerisk, halv maurisk klædte Bønder behagede os meget, mange Zigeunere saae vi; fra Murcia kjørte vi til Cartagena, hvor 25 vi i tre Dage maatte vente paa Skibs Leilighed og paa et høist snavset Fartøi naaede vi Malaga; den danske Consul der opbød Alt for at gjøre os Opholdet behageligt, een af Byens rigeste Mænd Hr Delius kjørte os omkring, vi saae hans Villa, hvor Pebertræerne og Gumielastigums Træer gav Skygge, Palmer vifte, Guldfiske sprang i Canalerne. Vi saae der før Af- 30 reisen en Tyrefægtning, gruelig og afskyelig, 13 Heste bleve revne op,

saa at Tarmene hang ned paa Jorden, jeg saa fire Tyre falde og kunde da nøies, Jonas blev der til den ottende Tyr faldt, den rev Tarmene ud af Dyret saa de hang om dens Horn, een af Fægterne blev saaret i Læggen, man peeb af ham og tilkastede ham en Krygge. Nu have vi naaet Granada, der er interessant som Rom, Dronningen kommer her imorgen og bliver 5
6 Dage, vi havde vor Nød med at faae Værelser og Hr Visby mældte os at under 14 Species daglig var ingen at erholde, det blev henved 200 Rdlr høiere Udgift end jeg var beredt paa, men vi kunde nu ikke forandre Reisen og ere her, i en Phantasiens By, vi faae det lidt billigere end der var opgivet og efter Dronningens Afreise fløtte vi op paa Alhambra. Hils 10
Mand og Datter. H. C. A.

409. *Fra Henriette og Louise Collin.*

11 Octbr. [1862]

Til Andersen

De maa dog ogsaa have en Hilsen fra Neapel kjere Andersen uagtet jeg ikke tror at De har nogen synderlig Forkjerlighed for denne urolige, uen- 15
delige og urenlige By — Her er i disse Octoberdage en saadan Varme at jeg godt kan forstaa at De en Julidag maatte besvime paa dens Gader. — At Edvard nu i 14 Dage har bereist Sicilien vil De høre af Jonas, han er overordentlig henryk[t] over Landet og jeg glæder mig meget over at han fik denne store Nydelse med og vel var det at han reiste derhen alene da 20
det at reise med Damer dog altid er som en Klods om Foden. —

— I Neapel ville jeg nødig leve, men det kan jeg unægtelig med samme Bestemthed sige om enhver anden By i hele Verden med Undtagelse af Kjøbenhavn — I denne Yttring er De maaskee enig med mig kjere Andersen ligesom i den at Italienerne i Reglen staae meget lavt og egentlig godt 25
kunde bære Hale. — Den lille Omstændighed at Enhvær som skal betales altid begynder med at forlange det dobbelte af hvad han tilsidst lader sig nøie med gjør jo al Forretning med dem høist utaalelig — I den morderiske Gavtyve Afdeling af Folket bliver nu ryddet godt op og mange hundrede

ere sendte til Sardinien hvor de rigtignok siges at maatte arbeide i Egne der hurtig dræbe Beboerne ved Climaets Usundhed. — Røverne begynde ogsaa nu frivillig at melde dem i store Bander fra Bjergene hvor de mangle Levnetsmidler fordi Regjeringen saa strængt lader al Tilførsel forhindre
 5 — der er saaledes en heel Deel Fremgang, men der maa nok gaa adskillige Generationer inden den egentlige Befolkning blive rigtige Mennesker. —

Fra Hjemmet antager jeg at De hører fuldt saa ofte som vi saa at jeg fra den Kant ikke kan meddele Dem noget som kan interessere Dem — I Familien er Alt ved det Gamle og Vinterlivet med Comedie og Kakkelovns-
 10 varme i fuld Gang — Stakkels Viggo sidder i uforandret Mørke men bær sit Kors med en ganske overordentlig Styrke og Taalmodighed — Paa hans stakkels Moder skal det have taget meget og det er jo hvad man kunde tænke sig. Nu hører vi vel snart ikke hvad De skriver, men at De skriver og jeg behøver ikke at sige Dem at vi glæde os meget dertil[;] hvis De en-
 15 gang fornøier mig med nogle Linier saa faar jeg vel lidt at vide derom. —

Jeg antager at vi om 8 a 10 Dage tage til Rom — Jernbanen er endnu ikke tilgjængelig for Publicum og man skal have Protection for at komme med — hvorvidt vi kunde komme under denne er meget uvist — maaskee
 20 maa vi gaa til Søes og det gjør jeg saa nødvendig — I Slutningen af Maanednen bede vi altsaa de mulige Breve sendte til Bravo i Rom. — Lev vel kjere Andersen Louise har udbedet sig en lille Plads og De veed man nægter nødigt sine Børn noget —

Deres

Jette C.

Den Plads, som jeg har »udbedt« mig er ikke indrettet til store Medde-
 25 lelser, det seer De nok kjære Hr Professor, og derfor vil jeg indskrænke mig til at sende Dem en Hilsen fra mig selv, med den Tilføielse at jeg nu har tabt alt Haab til mig selv, som Reisende. Mine Følelser for Neapel have i Ud-
 talen meget tilfælles med hine Ord i Interlaken, der stemplede mig som en Uværdig, og, skjøndt der jo ingen Sammenligning kan gøres, mellem disse
 30 to Steder har jeg dog eet Ord, hvormed jeg betegner dem begge. Men af

Neapel har jeg da heller aldrig ventet mig nogen Fornøielse, og denne Bye hører jo heller ikke til de Steder, man er forpligtet til at henrykkes over. Nu skal vi see om muligviis Herkulanum og Pompeji kan vække mig til Begeistring, og skulde dette skee, lader jeg Dem det vide.

5

410. *Fra Henriette Collin.*

Rom 29 Novb [1862]

Naar jeg ikke tager fejl kiere Andersen saa skal jeg nu have adskillige Breve fra Dem dersom det skal gaa retfærdigt til, men hvor ofte skeer det her i Verden?! Hvem der kunde kikke ind til Dem og see hvorledes De nu har indrettet Deres Vinterliv, — det maa De dog endelig fortælle os om, — Et Vinterhjem i Rom kjender De jo saa godt saa derom har jeg intet ¹⁰ at sige Dem. — Vi holde smaa Middagsselskaber paa 3 Personer som er det høieste Antal vor Stue kan rumme, idag spiser gamle rare døde Baron Carl Stampe hos os. — Stemningen hos Skandinaverne i Rom er gemytlig og rar — den mindst Tiltalende forekommer Digteren Arentsen mig at være, og om denne Mening er jeg ikke ene. — At Garibaldi's Kugle nu er ¹⁵ fundet og taget ud veed De da, Fru Schwartz siges i den Anledning at være vendt tilbage til Rom — Ex-Dronningen af Neapel derimod synes ikke at ville have mere med Italien at gjøre og bliver borte — Man kan nok med Rette ikke fortænke hende deri. —

Forleden vare vi paa Comedie, men et saadant Sammensurium har jeg ²⁰ aldrig oplevet, tænk Dem Werthers Leiden som Opera — og 2 forskellige Balletter rodede sammen mellem hinanden — og Werthers Leiden kunde forsaavidt ligesaa gjerne have hedt »Den grimme Ælling«, det havde med Hensyn til Indhold og Heltens Udseende passet ligesaa godt! —

Fra Hjemmet have vi i 16 Dage intet hørt, saa jeg antager at De veed ²⁵ mere end jeg derfra. — I 3 Uger har jeg arbeidet paa at vände min Mave til den romerske Mad, og maatte tilsidst tage en tysk Doctor til Hjælp og nu synes den at slaae sig til Ro NB vi faae vor Middag fra en fransk Kok. — Med det Italienske gaar det godt frem for Edvard som læser med By-

strøm og for Louise som taler 8 Timer om Dagen med vor Verts Datter Agnese — Mine egne Fremskridt ere høist ubetydelige. —

Vil De tillade os altid at adressere Jonas's Breve til Dem da de under denne Betingelse vistnok behandles med langt større Agtelse og gaae sik-
5 krere. — Hils min søde Dreng tusinde Gange fra mig, jeg skal snart skrive ham til. —

I Gaar besøgte Kùchler os paa sine bare Been, han er rørende elskværdig og lykkelig i alle sine Savn — Tænk Dem om Morgenens sort Kaffe med tørt Brød — om Middagen tynd Suppe med Riis og Grønt og et Stk. Kjød
10 — om Aftenen lidt Salat og dertil megen Vand i Vinen og saa — bare Been. For Gudstjænesten om Natten er han fritaget. —

[*I Margen:*] Tag tiltakke med denne lille Lap Snik-Snak kjere Andersen og læg gloende Kul paa mit Hoved ved snart at skrive mig et rigtigt Brev. —
Ravnkilde spørger om De aldrig har hørt fra Jenny Lind om nogle Sange
15 som han under Deres anbefalende Ord, sendte hende? — Lev vel!

Deres

Jette Collin.

411. *Til Henriette Collin.*

Toledo den 5 December 1862.

Kjære Fru Collin!

20 Uagtet jeg saa godt som aldrig faaer Brev fra Dem eller Deres Halvdeel, skal De dog høre fra mig, jeg fornemmer jo ogsaa at Deres eget Kjød og Blod, som De i Daaben gav Navnet Jonas, meget sjældent glædes med en Skrivelse, om det er Deres eller det italienske og spanske Postvæsens Skyld at Breve ikke indtræffe, kan jeg ikke afgjøre, men det har en meget ned-
25 trykkende Indvirken paa Reisen her i Spanien; Jonas er alfor tidt i kjedeligt Humeur, Alt dreiers sig om »il Correo«, det vil sige om Posthuset; vi maa indrette os efter at komme paa Posthuset og saa er der dog aldrig Brev til ham, jeg er heldigere, ikke et Brev til mig synes at gaae feil, men jeg tør jo heller ikke vente fra Italien. See det var nu en Stikpille, dog uden Vrede,

om end med lidt Bedrøvelse. Jonas gjør iøvrig grandiose Indsamlinger og jeg troer han har imanciperet sig saa meget det er tænkeligt og altsaa føler sig saa fri og glad, som han var mig qvit. De vil vist have Glæde af ham naar han kommer hjem, han har udviklet sig aandelig og legemlig, har Character og Bestemthed, Villie og Personlighed, som en Mand skal 5 have det; jeg haaber han skal hævde Navnet »Jonas Collin«. Glands-punktet af vor Reise var Opholdet ovre i Africa hos Drumond-Hay; derfra gik vi til Cadiz og løb om Natten paa Grund i Atlanterhavet. Cadiz var pyntelig og kjedelig, Sevilla derimod en livlig spansk By, med herlige mauriske Minder og en mageløs Kirke; i Cordova saae vi den gamle tyr- 10 kiske Moskee, kjørte saa 28 Timer i Deligensen og 12 Timer paa Jernbanen, som jeg godt holdt ud og kom til Madrid hvor det sneede, var koldt og rædsomt dyrt; nu ere vi i det malerisk-prægtige Toledo, en rigtig gammel spansk By, men overmorgen tage vi igjen til Madrid og blive der omtrent 14 Dage. Der er ikke hyggeligt, og Climetet er aldeles som i Kjøbenhavn, 15 men vi have en udmærket italiensk Opera og den svenske Minister Bergman er utrættelig i Opmærksomhed mod os. Jeg kjender ham fra Neapel, og det er et Held, thi vor danske Minister er i Kjøbenhavn, vi have i Madrid ikke nogen dansk Autoritet, som jeg finder besynderligt. Spørg Louise om jeg faar et Brev om Herkulanum og Pompeji; hils hende, Deres Mand 20 og Landsmændene og »inderne« med. Jonas og jeg holde Juleaften i Madrid, Burgos, eller Bajonne. —

Deres trofaste

H. C. Andersen.

[*I Margen:*] Spørger jeg Jonas, er der Hilsen i Brevene til mig svarer han ja, men siger det aldrig af sig selv[;] han siger det er jo latterligt at sende 25 Folk Hilsener! underlig er han.

412. *Til Henriette Collin.*

Madrid den 9 December 1862.

Kjære Fru Collin!

I forgaars kom Jonas og jeg, for anden Gang her til Madrid; De vil rimeligviis af Brev fra ham vide at vi tidligere fra Cordova kom her til, fandt
5 et ganske kjøbenhavnsk Climat, Sne om Morgen og Skylregn hele Dagen; vi boede meget dyrt, omtrent 16 Rdlr Dansk om Dagen og frøs dog forfærdeligt, da der ingen Kamin var i vore Værelser! vi reiste derpaa til Toledo, een af Spaniens meest spanske og høist interessante Byer, saa eensom, saa melankolsk, i en vild, nøgen Klippe-Egn; der have vi været
10 i sex Dage i et lille Hospedes, det bedste der var i Byen, men hvor vi i den gamle Riddersal der stødte op til vore to Sovestuer havde det isnende koldt. En Brasero med Kul stod midt paa Gulvet, vi hang over den, men koldt var og blev det. Jonas har to levende Skildpader fra Africa, dem fandt vi altid ligge under Ildfadet hvor de sad saa Skallen paa dem blev
15 glohed. I forgaars Aftes kom vi her tilbage til Madrid, hvor een af mine spanske Venner har skaffet os i Logi i Madrids første Hospedes for 8 Rdlr om Dagen, derfor have vi hver et Værelse med Alkove, Kaffe, Æg og Beuf om Morgen og en fortreffelig Middags Mad. Fonda dela Viscaina hedder Pensionen og ligger midt i Byen paa dens berømte Plads: Puerta
20 del Sol. Her fik jeg igaar Deres Brev, og dets Kjern[e] til Jonas; det havde kun været 8 Dage om Reisen, alle andre Breve vare 14 til 30 Dage. De glædede mig saa meget, (thi jeg tilstaaer, det laae mig paa Hjertet at jeg aldrig hørte fra Dem), at De nu strax skal have en Skrivelse igjen. Det var et kjedeligt Indtryk paa os ved vor første Ankomst at høre at her ingen
25 dansk Minister var; en skikkelig, men som det synes ringe Person, tog mod Breve som kom til Legationen og der gik tre Dage før vi fandt ham; imidlertid sagde han os at den svenske Minister Bergmann tog sig af de Danske som mueligt kom, jeg søgte ham op og fandt i Excellence Bergmann en ældre Bekjendt fra Neapel, som er isandhed utrættelig i at vise Jonas og
30 mig Opmærksomhed; han besøger os næsten hver Dag, sender os svenske

Aviser, laaner os sin Vogn, gjør Middag for os og fører mig til Hertuger og Hertuginde, hvor Jonas ikke vil med. — I Dag have vi været paa Tyrefægtning, jeg haaber for sidste Gang, men Jonas havde stor Lyst der til; vi saa Tarmene hænge ud af Livet paa de stakkels Heste, saa Blodet sprøjte for Tyrens Horn, hørte Folket juble, Musiken klinge med Trom- 5 peter og Castagnetter. Salonliv og Theater er Alt hvad Madrid har at frembyde, det veier ikke op mod dets Dyrhed og særligt mod dets slette Climat; vi blive her derfor kun 12 Dage, gaae da over Burgos til Bayonne, tæt udenfor Pyrenæerne og holde der vor Juleaften; hvorledes vi derfra lægge Veien til Bordeaux er endnu ikke bestemt, men Nytaarsaften feire 10 vi rimeligviis i Bordeaux hvor hen Breve gaae poste restante, naturligviis spørge vi ogsaa paa Posthuset i Bayonne om Breve. I Februar ere vi ganske vist i Paris, hvor Brevene gaae til den danske Minister Grev Moltke-Hvidtfelt. Lad os nu ogsaa vide om Deres Vinter-Ophold, lad os høre Deres Reiseplan, og om vi mødes i Paris. Hils Ravnkilde hjerteligt fra mig. At 15 han ikke har hørt fra Jenny Lind undrer mig aldeles ikke, hun skriver aldrig til Folk, takker aldrig naar Nogen sender hende Bøger eller Musik, hun erkjender det vist af Hjertet, for hun er en god Natur, men hun er nu saa forvænt og vist træt af at takke; jeg, som De veed, har ikke faaet Brev fra hende, siden hun blev Fru Goldschmidt, dog tvivler jeg ikke paa hendes 20 venlige Sind for mig. Hils alle Landsmænd, men især min kjære gamle Ven Kückler; bed ham bringe en Hilsen til den unge tyske Munk i samme Kloster, den unge Munk jeg besøgte og syntes saa godt om. Til Jonas og mig kjøbte den unge Bissen nogle Stereoskopbilleder, Jonas gik i Kjøbenhavn til gamle Bissen med de udlagte Penge fra sig og fra mig, men 25 Bissen vilde ikke tage imod dem, bad os en anden Gang selv gjøre det af med Sønnen, det er nogle Paoli for os hver, vil Deres Mand klare for Jonas og for mig, at den Sag kan komme i Orden; hos Bravo skyldte vi nok for Breve, efter at vi vare reist, een eller to Paoli, stort mere kan det ikke være, maa der blive spurgt om denne Gjæld, jeg ligger min venligste Hilsen ved. 30 Jonas begynder nu at tale lidt Spansk, jeg blander min Spanske med det

Italienske til Forargelse for den kyndig[e]re Reisekammerat. Han er imellem lidt Tyran kan De tro! han tager Magten til sig! Snart skal De faae vort Billed paa et Kort, han med Skjæg, jeg med ufriseret Haar. Minét vil gyse ved at see mig saa glathoved. Lad mig nu vide hvad der i Rom har
5 overrasket Dem. Peterskirken og Vatikanets Kunstskatte? Collosseum? St Maria del Angeli? Promenaden paa Monte del Trinitá? Ja jeg nævner mine overraskende Herligheder. Ligger Pepo endnu paa Trappen? Har De besøgt Tivoli og Søen ved Nemi? Louise har da heller ikke følt sig grebet af Herculanium og Pompeji ellers havde jeg faaet Brev fra hende, skrev
10 hun sidst. Hun vil blive sat i Glas og Ramme af Ingeborg Drevsen og Louise Lind for sit danske Sind og det er jo meget. Jeg siger ikke Noget, men det bedrøver mig at det kjære, lille Menneske ikke har Glæde af Reisen, dog legemlig godt har hun bestemt og det er Noget, det er Meget og deri vil jeg være tilfreds. Real Museo her i Madrid er det rigeste Billedgallerie jeg
15 endnu har seet[;] man overvældes af Raphael, Titian, Coreggio, Velasque og Murillo, den sidste er jeg nu nærved at sætte over Raphael, der er en Uskyld i Udtrykket hos de fleste af hans Madonna, der kun findes i den Dresdner af Raphaels. Jeg var i Dag med Jonas i Real Museo, vi saae kun tre Sale men bleve saa betagne og medtagne at vi søgte hjem til jordisk
20 Føde. — Fra Redacteur Bille fik jeg forleden Brev, han skriver at han ikke vil bebyrde mig med Politik, dog sige det, at det har staaet meget daarligt med vore Sager, men at det nu stiller sig igjen betydeligt bedre. I et Brev fra Scharff fik jeg ogsaa en lille Skrivelse fra Christian Winther, han nævner mange Nyheder der ere udkomne eller ville komme ved Juletid.
25 Hauch har udgivet et romantisk Eventyr »Waldemar Seier«, Ingemanns efterladte Skrift: »en Levnets Bog« læses meget. — Paludann Müller kommer med et Drama »Paradisetskabt og tabt«. Hertz har leveret 3^{die} og 4 Bind af »Digte fra forskjellige Perioder«. Hos Reitzel er udkommet: »Ved Nytaars Tid i Nødebo Præstegaard«, Fortælling af Nicolai, 18 Aar gammel,
30 Rygtet siger, tilføier Christian Winther, at denne Nicolai skal være Digteren Hertz. To Digtsamlinger, een af Hedevig og een af Schandorf ere

udkomne. Forfatteren til Waldemar Krone har givet en Roman i tre Bind »Familien Nordby«; Goldschmidt et Drama Schwedenborgs Ungdom. — Scharfffortæller hvor brillant Huus der stadig er i Casino, det drager hele Kjøbenhavn til sig og Priserne ere der forhøiede til 8 ½ og 1 Rdlr. Christian Schmidt fremkaldes altid efter Fremsigelse af mine Eventyr. See nu har 5 De her en heel Posefuld af Nyt fra Kjøbenhavn, det løber rigtig nok en Omvei, gaaer over Madrid for at naae Rom. Mit Bryst og min Hals er angrebet af Luften her i Madrid, men det har vel Intet at betyde. Jonas har Besøg af og besøger Madrids Lærde, han har fundet en ny Snegl i Toledo, hvorover han er glad, glæd nu ham snart med Brev. Hils Deres Mand, 10 Louise alle Venner.

Deres trofast hengivne

H. C. Andersen.

413. *Fra E. Collin.*

Kjære Andersen. En Seddel, om nok saa lille, er dog et venskabeligt Haandtryk, som jeg sender Dem til den tilstundende Juul. De vil vist til- 15 bringe Juleaften i behagelig Ro, medens jeg selv Tresindstyvende skal spise Risengrød; dette vil De ikke misunde mig. Jeg vil ønske Dem, at den spanske Vind maae bekomme Dem bedre, end den romerske bekommer mig. Jeg længes efter at høre om Deres fortsatte Reiseplan. Der har nemlig været ymtet om, at vi kunde træffe sammen i Paris. Er dette virkelig Pla- 20 nen, da maatte der dog skee nogen Aftale. Jeg har i mit forrige Brev til Jonas opgivet, hvorledes jeg har tænkt vor Reise foretaget; en aldeles bestemt Plan lader sig jo ikke lægge. Jeg behøver ikke at være hjemme før i Begyndelsen af Maii; men da Hjemreisen i det Hele vil blive mig temmelig kostbar, kan det nok være, at jeg kommer til at fremskynde den noget. 25 Jeg hører, at De allerede har sendt nogle Reise-Erindringer hjem. Lev vel, og Tak for det gamle Aar.

Deres

Rom. 13 Decbr. 1862.

E. Collin.

414. *Fra Henriette og E. Collin.*

Rom 16de Decbr [1862]

Kjere Andersen!

I Morges modtog jeg et lille og temmelig utaalmodigt Brev fra Dem og i Middags et stort og lang[t] elskværdigere. — Jeg har upaatvivlelig skrevet 3 Gange saa mange Linier til Dem som De til mig siden vi skildtes, men det forstaar sig, naar man skal gaa efter det Væsentlige ved Linier — nemlig deres Indhold, saa maa der regnes 10 af mine paa 2 af Deres!!! — See det var nu ganske pænt sagt, men De skal dog høre min Hjertes Mening og den er at jeg ikke kan begribe at De og Jonas kan tvivle om at vi skrive og at det er den slette Postgang i de halvcivilliserede Lande hvori vi leve, som er Skyld i at Brevene enten slet ikke komme eller altfor seent. — Dette Brev er det 7de som vi afsende fra Rom hvor vi endnu ikke have været i 2 Maaneder, jeg synes det er ret antageligt kjere Andersen — I disse 7 har været adskillige Indlæg til Dem, altsaa quantitativt har De Intet til gode hos mig af det som Pen og Blæk kan give. — Min søde Jonas opgiver os bestemte adresser, men leder i ganske andre Byer efter Breve, dette er ogsaa utilladeligt for en saa bereist ung Mand som han — Vil De sige dette til ham saa slipper jeg for at skjænde paa ham derfor. — For at faa alle Forretninger strax afgjort vil jeg ogsaa bede Dem og Jonas opgive mig Antallet af de Photographier som Bissen har kjøbt for Dem da han selv kun erindre[r] at de kostede 1½ Paoli Stykket, men ikke veed hvormange han kjøbte — 6 eller 12. — Vi glæde os meget til Deres samlede Portraitter.

De vil høre noget om hvad der mest har opfyldt mig her [i] Rom og det er et stort Spørgsmaal, thi jeg fristes til at sige som Børn naar man spørger dem om de holde mest af deres Fader eller Moder »Jeg holder mest af dem begge to —!« Naturen, er langt smukkere end jeg havde tænkt mig og Monte Pinchio hvor man endnu gaar imellem blomstrende Rosenhækker og det Grønneste Grønt, er aldeles henrivende — Villa Doria Pamphili, hvor vi igaar plukkede mange Foraarsblomster paa de lysegrønne Enge og gik i det varme Solskin, i de grandiose Alleer af den vældige Sten Eg

og mellem de stolte Pinier saae ud over den deilige Campagne til de Sne-
 dækte Alper — Aa Andersen! Jeg vil ofte længes efter Sydens velsignede
 Clima og uforlignelige Luft. — Al denne Skjønhed have vi her i Decbr
 Maaned, medens vort elskede Fædreland ligger i Kulde og Taage og
 Storm. — Jeg tror at der er saa smukt hjemme som nogetsteds i Verden, ⁵
 men Luft og Lys og Varme, disse 3 Livsnydelser er saa sparsomt skjænket
 os, at man bliver ganske vemodig ved Sammenligningen. — Paa Gallerier
 og Samlinger have vi endnu kun været meget lidet da jeg i de 3 første Uger
 var daarlig, saa blev Edvard det og saa kom der en periode hvor vi fandt
 Veiret Alt for Godt til de Nydelser som ere under Tag, og saa kjørte vi ¹⁰
 meget ofte toure udenfor Byen i de varme Middagstimer. — Kirkerne er
 af størst Betydning for mig og jeg bliver aldrig træt af dem; at sige Dem
 hvilken af dem jeg holder mest af er mig umuelig, jeg er henrykt over
 mange og seer med Glæde paa de Fleste — Til at tale om den Maade hvor-
 paa man dyrker Gud i disse hans Huse, er her jo ikke Stedet. — ¹⁵

Vi ere nu en skjøn Hoben Skandinaver samlede og Tonen er ret gemyt-
 lig, Dansk er langt det Overveiende og jeg er meget fornøiet over den sidst
 ankomne Landsmand Bergsøe, samme er ret flink men har dog kun Eet
 Øie at see med og det er noget knapt i Rom hvor man helst maatte have
 1000. — Pepo ligger endnu og kravler om paa spanske Trappe, han er ²⁰
 en ækel Tigger som slet ikke vækker Medlidenhed — især da der siges
 at han nu samler paa Udstyr til sin 3^{die} Datter. — I Bjergene have vi ikke
 været — (kun Frascati have vi besøgt) og haabe paa at kunne komme der
 i Februar naar Dagene ere lidt længere og Luften lidt Foraarsagtig. — Om
 vor Hjemreise har Edvard udtalt sig noget i det sidste Brev, at vi ikke træf- ²⁵
 fes i Paris synes altsaa afgjort da vi jo blive her om Gud vil, til Midten af
 Februar.

Louise vil ogsaa have lidt Plads i dette Brev, og jeg har endnu en stor
 Post at besørge til Danmark. Lev vel kjere Andersen Glædelig Nytaar det
 ønsker Dem af Hjertet

Deres ³⁰

Jette C.

Jeg vil forekomme Louise med at tage Plads for nogle Linier. Jeg forudseer altsaa, at vi ikke træffe sammen i Paris, da De neppe vil blive der til vores Ankomst. Saa maae vi glæde os til at sees i Fred og Ro hjemme. Naar man hjemmefra har skrevet, at jeg har det fuldstændig godt her, (hvilket
 5 Jonas anfører), da er det en velmeent Usandhed, thi baade er jeg nervøs og mavesvag, og tillige lider jeg af Mangel paa Beskæftigelse. Jeg haaber, at De vil have meget Udbytte af denne Reise, uagtet Madrid, som det synes, ikke er faldet ud efter Ønske. At de Danske der, som jeg maa antage af Deres Brev, ere saa ganske berøvede diplomatisk Understøttelse,
 10 er et stærkt Stykke. Skulde De i Bordeaux træffe sammen med den unge Kirstein, som har været i Huset hos den nu afdøde Onkel i Kjøbenhavn, saa hils ham fra mig. Jeg har idag besøgt Liszt (som opholder sig her) jeg bragte ham en Hilsen fra Dem (en tilladelig Løgn) og blev meget venligt modtaget; jeg skal naturligviis hilse Dem. Han talte med megen Interesse
 15 om sit Ophold i Kjøbenhavn; han lader ikke til at huske andre Danske end Dem, Chr. 8, Orla Lehmann, Hartmann og Gade. Nu er Pladsen væk. Glædeligt Nytaar.

Deres

E. Collin.

415. *Til Henriette Collin.*

Burgos den 21de December 1862.

20 Kjære Fru Collin.

Efter et Ophold af omtrent 18 Dage i Madrid, reiste vi i forgaars der fra; flere Dage havde jeg maatte holde mig paa mit Værelse for Hovedpine og Hals Smerte, der ganske vist kom fra den gennemtrængende Luft, der som et spansk Ordsprog siger, »ikke kan blæse et Lys ud, men strax dræbe
 25 et Menneske«. Den svenske Minister Bergmann har været utrættelig i at vise Jonas og mig Opmærksomhed, ja den gamle Mand kom selv ved Afreisen og stod paa Gaden til Deligensen foer afsted. Den spanske Minister i China, det vil sige han der havde været der, gjorde en stor Middag for mig; mange Poeter vare indbudne og om kort Tid kommer mit Portræt,

min Biographie og Historien om en Moder i den illustrerede Tidende i Madrid. Det er iøvrigt slet ingen spansk By, Udbyttet derfra er ubetydeligt og der er utroligt dyrt; vi have idet mindste daglig udgivet 12 Rdlr Dansk, iøvrigt er Opholdet i hele Italien omtrent det Halve imod i Spanien[;] jeg er vis paa at De, Deres Mand og Louise have Alt billigere end 5 vi to; men Reisen i sin Heelhed er særdeles interessant og uagtet vi nu ere komne midt ind i Vinteren, lide af Kulde og stormende Veir, ønsker jeg det ikke anderledes. Nu have vi snart været her i fire Maaneder; om tre Dage ere vi inde i Frankerige, hvor vi i Bayonne vente et mildere Climat; her i Burgos styrter Sneen ned; i vore tre Stuer, der forlænges i een, er 10 ingen Kamin, vi have en Brasero, et Ildfad, iaftes satte vi den udenfor men lidt efter 12 vaagnede jeg med en Hovedpine som om Hovedet skulde gaae itu; jeg raabte ind til Jonas, »hvorledes har Du det?« — »jeg kan ikke røre mig!« sagde han, »mit Hoved gaaer itu!« — »Lad os faae Vinduerne op!« skreeg jeg. »Det er mig umueligt at bevæge mig«, sagde han. Jeg tog 15 alle Kræfter sammen foer ud af Sengen, rev to Altandøre op, isnende var Luften, Sneen faldt. Jeg var betaget i Hovedet, som var det kløvet; nu kom Jonas op, vi drak Vand, vi vare aldeles søesyge, og først en Time efter kom vi til Ro; nu op ad Dagen have vi det bedre, men maa dog have en Brasero i Stuen for at holde Kulden ud; iaften skal den betids komme 20 udenfor. I Bayonne, vil Gud, holde vi Juleaften med Bayonne Skinke og Champagne. Glæd mig med Brev poste restante i Bordeaux. Glædelig Juul og Nytaar! hils Deres Mand og Louise.

Hjerteligst

H. C. Andersen.

416. *Til Henriette Collin.*

Bordeaux den 31 December [1862] 25

Kjære Fru Collin!

Iaftes kom vi her til Bordeaux og Jonas gik, naturligviis strax paa Posthuset; der fandt han en Mængde Breve, flere fra Professor Esricht der indfører ham hos Lærde i Paris; men i Brevet fra Rom laae et lille Epistel fra

Dem — til mig[;] hjertelig tak derfor, tak til Deres Mand for Efterskriften, fra Louise har jeg altsaa denne til Gode. Opholdet i Madrid var utroligt dyrt, vi bleve der 16 Dage, Udbyttet var meget ringe, thi Madrid er aldeles ingen spansk By, men kun en stor Stad med en farlig, dræbende iskold
 5 Vind. Billedgalleriet er unægteligt det første i Europa og Murillo tilvisse langt større end Raphael. Den svenske Minister var utrættelig i sin Op- mærksomhed mod os, besøgte os hver Dag, laante os sin Vogn og han, den ældre Mand, Excellence og et fremmed Lands Minister, kom og stod ved Deligense Contoiret for at see os vel komme afsted ; han var isandhed ma-
 10 geløs opmærksom, vor egen Gesandt var i Kjøbenhavn. Den spanske Mi- nister fra China gjorde et stort Selskab for mig i et af Hotellerne hvor flere litteraire Berømtheder vare indbudne, mit Portræt og Biographie er i disse Dage i Madrids illustrerede Tidende. Jeg leed af den voldsomste Hoved og Halspine og vi skyndte os derfor til Burgos men her var Vinteren stræn-
 15 gere end i Kjøbenhavn, Sneen laae Alenhøi i Gaderne, Kamin havde vi ikke og maatte nøies med Ildfad, nær vare vi om Natten begge qvalte og kun med stor Anstrængelse kom jeg ud af Sengen og fik Altandørene op, Jonas sagde han kunde ikke røre sig. Det var en meget ubehagelig Tour over Pyrenæerne ind i Frankerige, men vi naaede, Juleaften, Bayonne.
 20 Jeg dækkede Julebord, satte en Voxstabel fra Rom om vor Champagne- Flaske, den var vort Juletræ. — Vi toge derfra til Biaritz, det ved Keiseren berømte Badested og blev to Dage ved den Biskaiske Havbugt, saae voldsomme Brændinger, reiste derpaa igaar til den lille By Dax med de varme Kilder, et Slags Geyser og ere nu i Bordeaux for iaften at feire Aarets sidste
 25 Aften i et godt Hotel, hvor vi hver, som paa hele vor Reise i Spanien, have vort særskildte gode Værelse med Kamin, Ilden brænder lystigt derinde, iaften drikke vi i Champagne en Skaal for Familien i Rom ; 14 Dage blive vi her ; før først i Februar komme vi neppe til Paris. Glædeligt Nytaar.

Deres henvivne

H. C. Andersen.

30

4 farlig] kan maaske ogsaa læses heslig. 28 Nytaar] synes her og S. 98, L. 23 skrevet nytaar.

1863

417. *Til Henriette Collin.*

Bordeaux den 14 Jan 1863.

Kjære Fru Collin!

Ja endnu ere vi i Bordeaux! i Dag er det en halv Maaned siden vi kom, men Veiret er mildt og vi have hver sin Kamin i vore Stuer hvor vi fyre i, dernæst er her en fortræffelig Opera som vi flittig besøge og Jonas har faaet 5 en Mængde Lærde Bekjendtskaber, havde han bare skrevet et Ark og det var trykt var han blevet Æresmedlem, han kom forleden hjem ganske overvældet af al den Opmærksomhed der var ydet ham og han hjembragte for Botanikeren Lange et Æresdiplom. — Igaar var Jonas paa Jernbane nede ved Havet og kom først hjem halv 12 om Natten, det blev da, 10 idet mindste mig, for besværligt at komme op til imorges Klokken 6 og paa den Tid vilde vi have reist i Dag, nu maa vi vente til Aften og naae da kun Angouleme, imorgen ville vi til Poitiers, det er Jonas af Vigtighed for sine nye Lærde Forbindelser, der blive vi altsaa een eller to Dage; jeg har Lyst at see det gamle Blois og saaledes, istedetfor paa een Dag at naae 15 Paris, vil der hengaae fire, fem Dage og vi indtræffe, om Gud vil, den 19de Januar, længere end 2 Maaneder kunne vi ikke blive der (Bestemmelsen var sex Uger), men De kommer jo til Paris omtrent den 12 Marts og da have vi en Uge at være sammen, det jeg særdeles glæder mig til! læg nu nogenlunde Deres Reiseplan og lad os høre den. En stor Nydelse have vi 20 havdt her i Bordeaux ved to Gange at høre »Faust« med Musik af Gounod; det er en storartet mærkelig Composition, man fornemmer en betydelig Indvirkning der af god tydsk Musik. Jonas har sendt Dem hans og mit Billed paa eet Kort, jeg synes ikke om hans Stilling, han finder den

god, jeg synes nok den er ham characteristisk, men ikke tiltalende; siig mig nu Deres Mening. Vil De hilse Arentzen fra mig, i Dagbladet har jeg læst hans smukke Sang ved Julefesten; i Paris have Skandinaverne ganske storartet feiret denne Aften læser jeg ligeledes i Dagbladet, dette sender
 5 vor Landsmand Jürgensen os daglig; han og Consulen Kirstein ere meget opmærksomme mod os begge, flere Landsmænd ere her, f Ex Staldmestren Schéle. I Paris er anbefalet os et Slags Hotel garni, der synes at ligge ganske fortræffeligt, nær ved den store Opera, altsaa midt i Byen, nu prøve vi hvorledes der er. Jeg har aldeles slidt alle Klæder op og maa blive ny
 10 fra Top til Taae i Paris. Hils Deres Mand og Datter og glæd mig igjen med et Par Ord.

Hjerteligst

H. C. Andersen.

418. *Fra E. og Henriette Collin.*

Roma. d. 24 Januar 1862 [3: 1863]

Kjære Andersen. Dette er et Brev fra Jette hvilket jeg begynder med
 15 nogle Linier. Jeg melder Jonas idag, at jeg lader ham tilstille en Vexel paa 500 fr. fra Kjøbenhavn. Jeg saae meget gjerne, at Jonas benyttede sit Ophold i Paris til et flittigt Studium af det franske Sprog; see at skaffe nogle fornuftige Raad i den Anledning med stadigt Hensyn til at man jo ogsaa kan betale Guld for dyrt. Jeg vil haabe at Jonas har faaet mit til Tours
 20 poste restante adresserede Brev i hvilket jeg forklarede vor Reiseplan. De maa selv mindes, at det ikke er let at forlade Rom, og De kan troe at det holder haardt at faae Jette og Louise herfra; den Sidste blev helst her til vi kunde reise lige hjem uden at see Paris etc. Men det bliver nu ved Bestemmelsen, skjøndt det gjør mig ondt at forlade Italien netop naar For-
 25 aaret bryder frem. — Vi have faaet Photographien; Dereser ypperligt, men Jonas's forekommer mig komisk daarligt; han seer ud som en theologisk Candidat med haud, som har anlagt Knebelsbart og Fipskjæg i Overbeviisning om at der bliver Tid nok til at lade dem groe inden han faaer Præstekald. — De kunde ved Leilighed udkaste en lille Plan til hvorledes en

Familie som min rettest concentrerer sin Virksomhed for at see det Vigtigste i Paris i 3 Uger à 1 Maaned. Min Familie er nemlig mindst af alt en Tourist-Familie; for offentlige Samlinger har den en instinctmæssig Afsky, men indrømmer at man maa see enkelte bekjendte Mesterværker for at have Fred naar man kommer hjem. Den vil derhos ikke altid være paa Farten; især Louise holder meest af de Fornøielser som kunne faaes frit tilkjørte. Det er umuligt at skrive med dette tykke Blæk paa tyndt Papir, og derfor slutter jeg.

Deres

E. Collin.

Tak for Deres Linier kjere Andersen og for det ganske ypperlige Billede af Dem, som jeg finder hører til de Allerbedste hvad der desværre ikke er Tilfældet med Jonas's og jeg er enig med Dem i at hans Stilling ikke er god, men det burde Photographen have indset — Af mig er der her i Rom taget et ualmindelig grimt og Hexeagtigt Portrait som jeg naturligvis holder hemmeligt. — De har altsaa læst Artiklen i Dagbladet om Skandinavernes Liv og Juel i Rom, den har vakt adskillig Misfornøielse især b[]and Kunstnerne hvis Arbejder han omtaler dels uden at have seet dem og dels feilagtig opfattet — Det ubegribelig slette og skjødesløse Sprog har ogsaa givet Anledning til adskillige Vittigheder og Spøg over Forfatteren som iøvrigt antages at være Arentsen. — Jeg er enig med Dem i at finde hans Sang Juleaften smuk og følelsesfuld, iøvrigt er han en underlig Skrue! —

Dersom jeg var Digter satte jeg mig strax til at udtale i et stort Digt min Glæde og Beundring over Carracallas Bade, det er dog forunderligt at der kan ligge saa megen Skjønhed i en Ruin, hvor er den dog deilig! —

At Torlonia i en afsine Villaer her i Rom, har ladet byggestore Ruiner, stempler ham dog som det smagløseste Menneske paa Guds grønneste Jord! Fra Hjemmet hører vi gjerne hver 8 Dag og Alt er vel i vor Familie — Om Reisen hjem have vi i det sidste Brev til Tours udtalt os vidtløftigt og skal derfor idag tie om den Sag, saameget mere som jeg nu af Skrive

Træthed knap kan holde Pennen længer medens mine Fødder ere iskolde
og mine Kinder mørkerøde, hvad jo ikke er deres naturlige Farve!! —

Lev vel kjere Andersen

Deres

Jette C.

5 419. *Fra E. Collin.*

Roma d. 7 Febr. 1863.

Kjære Andersen. Naar jeg til Svar paa Deres velkomne fiirsidede Brev
af 29de f. M. kun sender Dem to Sider, maa jeg bede Dem betænke, at jeg
skriver saa smaat, at selv et Brev i lille Format fra mig kan være indholds-
rigt. Nu først til Pengesagerne. Havde jeg kunnet ane, hvad Deres Udlæg
10 til Jonas beløb sig til, havde jeg jo let kunnet afgjøre det Hele ved den
bestilte Vexel; men nu er det noget seent, da jeg generer mig for at for-
lange saa smaa Vexler af W. Smidt og endnu meer af Privatbanken; thi
dennes Circulair-Vexler ere noget dyre at benytte. Imidlertid skal jeg
med næste Post (paa Lørdag) skrive hjem, at der strax skal sendes Dem
15 gennem Legationen en Vexel paa 500 fr. til Deres Ordre; saa kan vi
gjøre Afregning naar vi sees. Af de samlede 1000 fr. kan De da tage hele
Deres skete og skeende Udlæg til Jonas til Klæder, Lærer etc. A propos
om Klæder; jeg seer med Rædsel, at man kommer i Selskab hos Delong
og Gesandten. Troer De ikke, at jeg kan blive fri for dette, paa Grund af
20 at jeg har en Familie med. Jeg er aldeles negligeret i Klæder og har ikke
Lyst til at skaffe mig nogle før i Paris. Ere de billige der? — Jeg kan ikke
lade være at tænke mig Muligheden af at jeg fra Paris kunde gjøre en Svip-
tour til London og kun blive der 4 à 5 Dage. Hvad denne Reise kunde
koste, hvorledes den gjøres hurtigst og billigst, og hvor jeg kunde tage ind
25 i London, kunde De vel i Paris faae at vide. — At Jonas er blevet berømt
paa anden Haand i Poitiers har moret mig meget. — Tak for Oplysningen
om Beboelses-Priserne; andre Landsmænd, som iaar ere komne fra Paris,
have anbefalet mig hotel de l'Etoile du Nord, quai St. Michel N° 17; saa-

14 Lørdag] synes rettet til Søndag.

vidt jeg mindes koster eet Værelse for 1 Maaned kun 50 francs. Jonas kunde ved Leilighed undersøge dette Sted og dets Betingelser. — Jeg havde igaar en stor Fornøielse: vor gamle Bekjendt Rossi kom ind fra Palestrina expres for at besøge os; han sad hos mig til henvend 11 om Aftenen og repeterede gamle Minder og Bekjendtskaber, blandt hvilke han ogsaa nævnte 5 Dem med udtrykkelig Anmodning om at sende Dem en Hilsen. Han har benyttet Tiden siden vi sidst saaes til at anskaffe sig en Landeiendom, en Kone og 11 Børn, af hvilke dog kun 5 leve. Sangen har han forlængst lagt paa Hylden, men da Jette bad ham om nogle Toner, sang han lidt, og hans uforlignelige Foredrag af una furtiva lagrima bragte mig Taarer i 10 Øinene. — Idag begynder Carnevalet. — Breve til os kunne endnu adresseres til Rom, som vi først forlade efter d. 20de, for at Louise kan være her paa sin Fødselsdag; efter den Tid Florentz poste restante; herom vil Jonas faae nærmere Besked.

Lev vel.

Deres 15
E. Collin.

420. *Til Henriette og Louise Collin.*

Paris den 11 Februar 1863.

Kjære Fru Collin!

Meget længes jeg efter at faae et Brev fra Dem og der i erfare om vi mødes i Paris, komme De ikke [her] til, senest den 15 Marts, da reise vi den fem- 20 tende herfra, men komme De da blive vi til den 20 eller 21de og kunne da være nogle Dage sammen med Dem, orientere Dem i Paris og sørge for at De faae gode og nogenlunde billige Værelser i samme Hotel som vi boe, Hotel Bergère, Rue Bergère, der har den ypperligste Beliggenhed i Paris, nær ved den store Opera, Opera Italien, Opera comique, Variétés etc. 25 Vi betale 6 Frank og boe ganske godt; bedre syntes jeg vi boede strax ved vor Ankomst, men Jonas var ikke tilfreds, nu har han det som han ønsker det; man kan saaledes hver have et Soveværelse og en lille Salon, hver med egen Indgang for tre Frank daglig. Jeg troer at Jonas finder megen

Behag i Paris, det De maaskee bedre seer af hans Breve, end jeg kan fornemme af hans Ord, men jeg troer han er tilfreds. Et nyt Photograph-Billed af sig, sender han Dem nok i disse Dage, han troer at De ikke vil synes om det, jeg synes at det ligner ham meget! — Baron Holsteen til
 5 Langensøe er her, han reiser sidst i Ugen til Rom, men treffer da vel neppe sammen med Dem; imorgen gjør han et stort Gilde for flere Danske, Jonas og jeg ere indbudne, men ingen af os komme, vi have begge tidligere taget Indbydelse, han hos en Professor, jeg hos en anden Lærd. Forleden Dag fik jeg et Brev fra Christian Winther i Anledning af det Ankerske Legat.
 10 Der har iaar af Poeter, mældt sig Paludan-Müller, Brosbøll, Kaalund, Carl Andersen og C. Lund. — Brevet fra Winther ærgrede mig, han skrev at dersom jeg ikke iaar var enig med ham at stemme for Carl Andersen, da mældte han sig ud og vilde offentligen gjøre Rede for sin Udtrædelse og oplyse Publicum om hvorledes det Ankerske Legat blev uddeelt. Jeg
 15 svarede ham at det bedrøvede mig at komme i et uvenligt Forhold til ham, at jeg ønskede at han blev, men at jeg, før Afstemningen, vilde træde fra, thi skulde jeg stemme da kunde ingen Slags Trudsel bringe mig fra at følge min Overbeviisning at jeg handlede Ret ved at stemme iaar for Paludan Müller. Nu venter jeg at høre om Winther har taget mod mit
 20 Tilbud og altsaa mældt mig ud. Deres Mand kan De, naturligviis lade læse dette, men ingen Andre, thi jeg vil ikke at der tales ilde om Winther, i Anledning af den Særhed, ikke at ville være med, naar han ikke faaer sin Villie. Næste Blad er til Louise. Hils Deres Mand og Landsmændene.

Hjerteligst

H. C. Andersen.

25

Kjære Frøken Louise!

Paris den elevte Februar 1863.

Tak for Deres Brev og for Tilsendelsen af den Skrivelse Frøken Marie Nutzhorn forundte mig, til hende skal jeg her fra Paris directe sende Brev. Det glæder mig at De og Deres Moder synes saa godt om Rom at De nødvendig
 30 forlader den; De husker maaskee at jeg hjemme oftere har sagt: »Rom og

London ere mig de to Verdensbyer, i deres Modsætning just optage de i sig Alt hvad jeg spredt søger i de andre store Steder«. Heller ikke iaar vil Paris ret tiltale mig og jeg forsikkrer at jeg kun bliver her for Jonas s Skyld, han morer sig, ham tiltaler alt dette Nye og Brogede. Theatrene ere ogsaa udmærkede. Her ere to, hvor man ikke seer een Lampe, det er som var 5 det Solskinsdag, hele Loftet er af Glas og gjennem dette falder Belysningen. Vi vare iaftes i det ene af disse og saae et Spektakkel-Stykke La Price de Pekin. Sceneriet og Decorationerne vare forbausende. Der kom ikke fær[r]e en[d] tyve Ryttere til Hest, de galloperede op og ned af Scenen; der blev skudt med Geværer og Kanoner, men mærkelig var en Opiums 10 Drøm. Theatrets Gulv var en Sø af virkeligt Speilglas hvori Alt viiste sig omvendt. Store Aakander svømmede paa Vandet og ud af disse steg skønne Qvinde-Skikkelser, der fløi gjennem Luften. I den store Opera overraskedes Jonas ogsaa ved Sceneriet og ved Dandsen, derimod er vor Nyrop en ganske anderledes genial Personlighed end den der optræder 15 her i Paris. Bjørnstjerne Bjørnson er her i Paris, og tager fransk Time Underviisning sammen med Jonas. — Han besøgte mig strax ved sin Ankomst[;] var meget elskværdig og fortalte mig i sin Naturlighed, hvem der ikke syntes om mig som Forfatter og at der var een der havde sagt at jeg i mit Udvortes var styk; osv. Det er ikke behageligt at høre, men Jonas 20 finder at jeg kan ikke forlange altid at høre Behagelighed og jeg søger ogsaa ret at vænne mig der til. Bjørnson holder vistnok meget af mig! — Veiret er smukt, endnu er her ingen Sne! Deiligt var det om vi mødtes i Paris. Faae nu een af Forældrene til snarest at glæde mig med Brev, thi fra Dem tør jeg vel intet vente.

Deres hengivne 25
H. C. Andersen.

[I Margen:] Nu har jeg læst Sigurd Slembe og er opfyldt af den, Bjørnson er ubetinget Nordens største Digter, den der giver os Norden.

421. *Til E. Collin.*

Paris den 16 Februar 1863.

Kjære Ven!

imorges fik Jonas Brev fra Dem og jeg deri et Par venlige Ord, som jeg har at besvare, men det vil ikke rummes paa et lille Blad der kan lægges
5 inden i en Skrivelse fra Jonas, det maa altsaa blive et selvstændigt Brev, som De rimeligviis modtager strax ved Deres Ankomst til Florentz; efter at jeg havde afsendt til Dem Opgivelsen af hvad jeg har udbetalt til Jonas efter hans Forlangende, har han her i Paris endnu faaet omtrent 7 Napoleons; vort Mellemværende blev saaledes 1000 Realer og 21 Napoleons;
10 nu fik han en Vexel paa 5000 Frank, denne vilde han give mig, men jeg modtog af den kun de 21 Napoleons og vilde saaledes lade de 1000 Realer staae hen til vi samledes Alle i Kjøbenhavn og jeg der saae hvad jeg skal betale for hvert tusinde Realer, thi disse maa rimeligviis ogsaa der betaales og alt i Spanien har jeg for hvert Tusinde givet store Renter, ikke at tale
15 om at jeg i Bayonne gav endnu 8 Rdlr Dansk mere end de Renter jeg i Spanien gav og maatte i Bayonne hæve 4000. De skriver at nu faaer Jonas en ny Vexel paa 1000 Frank, den De i Kjøbenhavn lader udstede paa mit Navn; denne ønskede jeg ikke, thi det bliver kun igjen en forøget Udgift for mig, eller om De vil, for Dem; jeg har paa mit Creditiv vistnok Penge
20 nok til jeg kommer hjem, og kan ogsaa forstrække Jonas med Udgift til Klæder og fransk Lærer, Grunden hvorfor jeg ønskede »rede Penge af ham«, var for ikke at tage mere op af mit Creditiv end nødvendigt, da jeg jo betaler mindre for dette, des mindre jeg optager der af. Nu kommer imidlertid Deres Vexel, og da den er betalt i Kjøbenhavn, saa maa den
25 her løses og som sagt give nye Udgifter og det er kjedeligt for hver af os. See det var nu Pengesagerne. Det Hotel De omtaler, l'Etoile du Nord kjender jeg godt, der boede Theodor og Bunzen, og for dem laae det meget godt med Hensyn til Forelæsninger, da det er ikke langt fra Studenterkvarteret, men for Reisende der opholde sig nogle Uger i Paris og

ville see Theatrene, bevæge sig paa Boulevarden, kort sagt være i Hjertet af det levende Paris, er det ikke Stedet at boe, dertil er det et lille ikke meget reenligt Hotel, Bjørnstjerne Bjørnsen boer tæt der ved, det er en Reise ud til ham, han boer ogsaa ligesaa billigt som De omtaler, men jeg troer ikke at De, Deres Kone eller Datter have Lyst til at klemme sig op 5 af de Trapper. De kan vistnok faae det i l'Etoile for 50 Frank om Maanednen, men det er da for hver Person og for denne maa De dertil betale Service, som man aldrig Enkelt har under en halv Frank om Dagen, hvilket for tre bliver 1½ Frank daglig altsaa endnu 45 Franc i Service. — De vil ikke faae et bedre beliggende Sted end hvor vi boe; det er et Hotel jeg vil 10 kalde af 3^{die} Rang i Paris; Jonas og jeg have hver sit Værelse og en lille Salon, for disse, (der er det mindste De med Kone og Datter kunne have), betale vi daglig, Servicen iberegnet, 6 Frank da vi blive her saalænge, og jeg tænker at kunne skaffe Dem det for samme Priis, De kan her i Hotellet erholde Alt, Kaffe, Frokost, Middag, Øl og saa videre, men De kan ogsaa 15 ude tage det hvor De vil. Vi have fundet tæt ved en god og billig Restauration der [er] utroligt besøgt, her faae vi Frokost med Viin for 1½ Frank hver og Middag for to Frank; De ville alle blive tilfredse; Theatrene ere dyre, 5 Frank i de store Operaer og 3 i de mindre Theatre. — For Jonas og jeg regner jeg daglig 10 Rdlr Dansk, De gjør det altsaa ikke ringere 20 end for 15 Rdlr, men jeg siger Dem De vil fortryde at fløtte ind i Hotel l'Etoile der ligger ude paa den anden Side af Seinen, bag ved Notre Dame, hvad De sparer i Huusleie, kommer De til at give for Vognleie og er da fjernt fra Verden. — Gjerne saae jeg at vi mødtes her, men jeg vil ikke overtale Dem til at forcere Deres Reise; dog det beder jeg Dem om at De sna- 25 rest, i det mindste saaledes at jeg først i Marts veed det, skriver om De indtræffer her til den 15 Marts, thi ellers reise vi den Dato, saa have vi været her omtrent to Maaneder, jeg er allerede aldeles mæt af Paris, og kun fordi Jonas morer sig og vist har nogen Gavn tillige af Opholdet her, bliver jeg, heller foer jeg afsted imorgen den Dag; Theatrene vare til efter Klokken 30

12, ikke før to kommer jeg nogen Nat iseng; jeg har intet Udbytte uden Træthed, evig og altid er jeg træt; kommer imidlertid De og Familien, saaledes at vi kunne være sammen fra den 15 til den 21de, da blive vi, thi jeg vilde nok være paa min Fødselsdag hos Serres i Dresden og da vi skulle
 5 opholde os lidt i Stratzburg og Würtzburg, bruge vi 8 a 9 Dage til en Reise herfra til Dresden. De vil fra Paris i 10 Timer naae London, et Hotel skal jeg spørge om; da jeg første Gang var der boede jeg i Hotel Sabloniere paa Leicester Square, det ligger tæt ved Piccadilly, altsaa paa et godt Strøg og Priserne der vare rimelige, H. C. Ørsted havde anbefalet det,
 10 Grev Reventlau sagde imidlertid at det var ikke længer noget fornemt Qvarteer, man kunde boe i, men det var kun om Hjørnet og man var i den fine Verden. Gounods Faust glæder jeg mig til at De skal høre. De store Concerter ende snart. Jonas trænger til Vintertøi[;] han gaaer og fryser. Hans seneste Photographie synes jeg godt om, det ligner aldeles.
 15 Hils Deres Kone og Datter og glæd mig nu snarest med et Brev, langt som dette.

Deres

H. C. Andersen.

[*I Margen.*] Jeg antager at De den første Marts forlader Florents og gaaer over Nizza til Paris — Klæder ere meget billige her; De skal kjøbe
 20 i La belle Jardiniere ude ved Notre Dame.

422. *Fra Henriette Collin.*

Florentz 24 Februar 1863.

Til Andersen

Kjere Andersen Jeg modtog Deres Brev den sidste Dag i Rom og skulle have besvaret det før hvis det havde været mig muligt at finde et ledigt
 25 Øieblik. — Nu sidder jeg og fryser her i den yndige Stad Florentz som vi ere komne en Maaned for tidlig til, men det kunne nu engang ikke være anderledens, og Gud veed naar jeg var kommet fra Rom hvis jeg skulde have blevet der til jeg selv ønskede at reise. — Af Louises Brev til Jonas

vil De have hørt hvor liden eller rettere sagt slet ingen Sandsynlighed der er for at vi kunne naa Paris til den 15de og det ville af flere Grunde være en daarlig Beregning at forjage Reisen dertil — Vi sees altsaa om Gud vil i Hjemmet kjere Andersen Gid det maa blive til Glæde for os Alle! —

Det er jo en kjedelig og barnagtig Maade C. Winter bærer sig ad paa 5 i Sagen om det Ankerske Legat, jeg synes at De har handlet fuldkommen rigtigt og besindigt, og jeg længes efter at høre resultatet. Jeg er ganske overbevist om at Anker hvis han levede ville være ganske af Deres Mening og Carl Andersen — ham Gud kjender — kan vist ikke have ondt af at vente. — Chr. Arentsen har spillet en underlig Rolle i Rom og trak sig i den 10 sidste Tid meget tilbage fra Skandinaverne. Nu er Goldschmidt Foreningens Skjønaand og den sidste Onsdag læste han og Docent Dietrichson fra Upsala skiftevis G's sidste Drama »Svedenborgs Ungdom« høit til stor Fornøielse for Alle — G: træder op med megen Stilfærdighed og har en behagelig Maade at være paa. — Nu gaar de 3 store Billeder af det gamle 15 Testament hjem til Udstillingen og til concurrence for det Eibeschütske Legat, jeg længes meget efter at høre hvorledes de optages i Publicum og Critikken — Blochs Samson er storartet interessant og Olriks Kain er en skøn idealistisk Skikkelse. Lunds Judith er et Emne som man næsten er kjed af. — Siig Jonas at jeg idag har bragt hans Hilsen saavel til Dom- 20 kirken som til den medicæiske Venus — den første forbausede mig meer end den Sidste! —

Louise takker meget for Deres Brev, hun var ligesom jeg øm om Hjertet ved at forlade Rom og her i Florentz fryser hun en Deel, vi glæde os begge til Nizza med sit varme Solskin. — Fra Hjemmet hører De vist meer end 25 jeg og er det jo ogsaa en heel Deel nærmere, Alt var ved det Gamle da jeg sidst fik Brev. — Hverken De eller Jonas skriver om Landsmændene i Paris, vi gad dog nok vide hvem vi kunne vente at træffe naar vi komme — Om der er nogen vi kan glæde os til? Lev vel kjere Andersen. Edvard hilser —

Deres 30
Jette C.

423. *Til E. Collin.*

Paris den 1ste Marts 1863.

Kjære Ven!

iaftes fik Jonas Brev fra Dem, sin Moder og Søster ogsaa jeg fik en venlig lille Skrivelse; men af disse Breve sees at De i Florents ikke har modtaget
 5 et Brev fra mig hvori jeg gav Dem en heel Deel Oplysninger og paa det bestemteste raadede Dem fra at tage ind [i] l'ETOILE du Nord, der ligger paa den anden Side Seinen og er et lille mindre reenligt Huus, derimod anbefalet Dem det Hotel hvor vi boe Hotel Bergere, rue Bergere, hvor jeg haaber, især dersom jeg er her endnu, at skaffe Dem Værelser, hvert for
 10 nogenlunde rimelig Priis; her boer De i et udmærket Strøg, dog alt dette er sat ud fra hinanden i mit Brev, der er sendt den 18de fra Paris til Florents poste restante; Jonas skrev senere end jeg, hans Brev har De faaet, ikke mit, det er mig forunderligt, vil De spørge derom. Endnu har jeg ikke opgivet at vi samles her i Paris, De vil ikke finde det mere koldt her end De har det
 15 i Florents; al den Tid vi have været her sidde Folk hele Aftenen og ud paa Natten paa den hele Bouleward, i fri Luft og drikke Øl og Sorbet; Jonas og jeg lægge kun i Kaminen mod Aften; vi komme i øvrigt aldrig iseng før Klokken to, det er et ganske omvendt Liv jeg her maae føre; Theatrene vedvare til Klokken er over 12, saa ere vi begge sultne, spise og drive lidt
 20 i Vrmlen; vi sove da rigtignok til Klokken 9^{1/2}, men før vi saa have faaet Frokost og flyvet ud, er Dagen ogsaa flyvet. Vi gaae meget tidt i Theatrene; jeg har nu faaet fri Adgang og een af de dyreste Pladse, i den store Opera, hvor der er en udmærket Tenor med Malmstemme og en herlig Sopran og en Bas. Jeg har dernæst Plads i Opera comique hvor en Opera
 25 af Felicien David gjør stor Lykke og virkeligt fortjener det, men meest tiltaler mig Gounods Opera Faust. Dernæst har jeg Plads i Theatre français, hvor dog deres første Comiker staaer tilbage for vor Phister. Jonas vil hælst i den store Opera og i Theatre français og er allerede temmelig vragende, med hvem og hvad han vil høre; hans Sands for Skuespillet, men især hans

Ørefor Musik, er blevet særdeles udviklet; den hvide Dame, som han aldrig
 havde hørt fornøiede ham forleden meget, ellers er det Faust, Rigoletti,
 La favorita, il Trovatore etc. der sjungne som de her blive sjungne, til-
 taler ham. At De bliver 14 Dage i Florentz, som Jonas siger, vil jeg ikke
 tro; især da De fryser. Lad mig nu endelig strax efter at De har faaet denne 5
 Skrivelse erholde Brev fra Dem og vide om De har faaet mit tidligere til
 Florents sendte Brev, thi ellers maa jeg jo give Dem en Deel nyttige Op-
 lysninger, lad mig vide den tidligste Tid De kan komme her til Paris,
 hvor De ikke vil fryse mere end hvor De nu er; Vinteren i Paris er iaar,
 efter Alles Sigende ualmindelig mild; Træerne grønnes allerede. De vil 10
 her træffe Bjørnstjerne Bjørnson, maaskee den unge Forfatter Scharling,
 de andre komme og gaae, saaledes er her nu Sager, der forleden spurgte
 meget til Dem, Kammerherre Grevenkop-Carstenskjold, Grev Peters-
 dorff, dog jeg mødes kun lidt med Landsmændene, Jonas seer dem of-
 tere. De vil finde i Paris Meget der vil interessere Dem, god Comedie, god 15
 Musik, deilige Stemmer og dernæst i Louvre herlige Kunstskatte; De vil
 overvældes af Livet her, blændes som ved et Fyrværkeri, overraskes og
 være træt som vi ere det. De vil blive forbauset over Meget Deres Øine maa
 see, Boutikvinduerne frembyde Billeder af Skuespillerinder og Dandser-
 20
 nder i Stillinger og Paaklædninger, som De neppe tænkte Dem at Fruen-
 timmer vilde lade sig potraittere og seer De dem dandse Cancan, vil De
 ligesaa meget forundres over hvor let og frit Livet hendandses, og dog er
 det en interessant Stad, der nok er værd at dvæle nogen Tid i, havde man
 kun Ro til at samle de brogede vaxlende, summende susende Billeder.
 En Vexel i mit Navn, er sendt til Jonas, stor 500 Frank[.] De havde i De- 25
 res Brev skrevet til mig at De sendte samlet 1000 Frank, det blev Jonas
 meget glad ved, men derpaa skuffet da det var 500 Frank, der lagt til de
 tidligere bleve 1000 Frank. Jeg har tidligere opgivet hvad jeg har leveret
 ham i Penge, De undrede Dem over at det var saa meget, der til kan jeg
 30
 Intet svare. Hans Reise, hans Ophold, hans Vask, Theatrene etc. har han
 Intet givet ud til, der var han jo min Gjest, men derimod til Breve, Tobak,

Bøger, enkelte Sager han har kjøbt, dernæst til sine Samlinger og disse[s] Afsendelse, ødsle gjør han ikke, lidt Klæder har han ogsaa kjøbt, men burde her i Paris, hvor de ere saa billige, forsyne sig, det vil han ikke da han ikke vil tage flere Penge op, han trænger meget til en Vinterfrakke, 5 gaaer komplet og fryser, men bliver vred naar jeg taler der om og vil blive meget heftig om han hørte at jeg saaledes aabent skriver derom, men det synes jeg, til hans Gavn at burde; jeg betaler her for mine Klæder, omtrent lidt mere end det Halve af hvad jeg betaler i Kjøbenhavn. Clara Schumann er her, Jonas og jeg skulle spise med hende hos Grevinde Moltke- 10 Hvidtfeldt. — Fru Serre ønsker saa særdeles at jeg kom til hende og feirede min Fødselsdag, men Serre ligger meget syg og det er Jonas imod at tage derhen; Sagen er saaledes nu svævende, Deres Bestemmelse om De vil mødes med os i Paris og naar, før den 20de, vil afgjøre Sagen.

Hils Deres Kone og Datter.

Deres

15

H. C. Andersen.

[*I Margen paa første Side:*] NB Det er ikke tænkeligt at jeg, som Jonas troer, har glemt at skrive poste rest[ante].

424. *Fra E., Henriette og Louise Collin.*

Firenze d. 5 Marts 1863.

Iovergaars fik jeg Deres Brev af 16de Febr. Dersom denne Dato virkelig 20 er rigtig, saa er det jo en skammelig Postforsinkelse, men mulig har De skrevet et feil Tal. Denne Formodning har jeg nogen Ret til, da Brevet paa andre Steder viser en forunderlig Tilbøielighed til urigtige Tal. Saaledes skriver De, at Jonas har faaet fra mig en Vexel paa 5000 fr. og faaer en paa 1000 fr., medens der som bekjendt kun er Tale om 2 Vexler à 500 fr. 25 pr. Styk. Men Deres Betragtninger om den hele Pengesag kan jeg ikke lade gaae upaatalte hen. De ønskede »rede Penge for Jonas« for ikke at hæve

11–12 tage derhen] *først skrevet* tage i Familier[?] ude.

meer end nødvendigt paa Creditivet; nu sender jeg Dem rede Penge, hvis Beløb De altsaa fritages for at hæve paa Deres Creditiv. Her er ikke Spørgsmaal om Tab for Dem, og skal heller ikke være; Omkostningerne ved Vexlens Anskaffelse er jo min Sag; De bringer kun i Afregning for mig, hvad De contant modtager. Har De tidligere maattet for Jonæ Skyld 5 hæve 21 Napoleons meer paa Deres Creditiv, og disse nu contant betales Dem, saa kan De nu hæve 21 Napoleons mindre, og det gaaer da lige op; ikke sandt? Sagen bedes i sin Simpelhed betragtet saaledes: til Firmaet Andersen & Jonas har jeg sendt ialt 1000 francs. til Dækning af Deres Udgifter for Jonas; Alt hvad De har udlagt af Deres Penge og Alt hvad Jonas 10 faaer contant af de 1000 fr., betragtes som Deres Udlæg; saa er Opgjørelsen i Kjøbenhavn overmaade let. Thi ogsaa med Hensyn til de 1000 Realer er der ingen Vanskelighed hjemme; har De f. Ex. i det Hele hævet 10,000 Realer, saa faae vi i Kjøbenhavn at vide, hvormeget disse have kostet Dem, og $\frac{1}{10}$ af denne Sum beregnes da med som Deres Udlæg. Lad 15 det nu altsaa blive derved; der skal saamæn ingen Vanskelighed opstaae, naar De bare noterer alt hvad Jonas har faaet og faaer.

Imorgen reise vi herfra til Venedig. Et Brev fra Dem, afsendt ved Deres Afreise d. 15de, vil forhaabenlig kunne træffe os i Nizza poste restante. Vi kunne neppe naae Paris, før mod Slutningen af Marts. Vi have 20 opgivet l'etoile du Nord, og søge maaskee hen til hautes Alpes eller Deres Logis. Vi finde vel nok et passende Sted om ikke just strax.

Florenz er en By, som jeg høist nødig forlader. Hvor er det velgjørende at komme fra Roms skumle Rococo-Paladser til Florenz's livlige poetiske Architectur. Pisas Domkirke med dens Omgivelser har nu aldeles betaget 25 mig.

Jette har nok meldt Jonas den overraskende Efterretning, at Eschricht er død; det har vist bedrøvet ham.

Skriver De eller Jonas til Nizza, vilde jeg nok have opgivet:

a. den danske Legations Adresse.

b. om og hvad man giver i Douceur til Legationens Bud for Breve.

c. Er det sandt, at man giver Drikkepenge for hver Kop Caffé, som man drikker?

d. om muligt den danske Værts Adresse i London; jeg troer han hedder Meyer.

5 e. hvorlænge De opholder Dem hos Serre, samt naar De tænker at være hjemme.

Den ene af Præmierne for den her udsatte Opgave: en Façade til Domkirken, er vundet af vor Architect Vilh. Petersen, som opholder sig her; det er glædeligt.

10 Ja, nu har jeg ikke meer; hils nu min egen Jonas, og vær selv hilset indtil, om Gud vil, et glædeligt Gjensyn.

Deres hengivne

E. Collin.

Kjere Andersen I mit sidste Brev, afsendt (saavidt jeg husker) først i forige Uge har jeg svaret Dem paa det store Spørgsmaal »to come or not
15 to come« og vi ere altsaa enige om — at glæde os til at sees i vor kjere Hjemstavn. — Edvard har især havt megen Glæde af Opholdet i Florenz og jeg føler ogsaa hvilken yndig og fornøielig By den er og hvor høit den i saa mange Retninger staar over Rom — men — jeg kan ikke glemme Rom og jeg haaber at jeg aldrig skal kunne det. — Den medicæiske Venus vilde jeg
20 gjerne kritisere lidt, hvis det ikke var en prostitution at gjøre det og jeg vil derfor vente til vi tales ved saa skal jeg under 4 Øine betro Dem hvad jeg har imod Hendes Deilighed at indvænde — Her i Florenz føler man sig dog saa nordlig i Sammenligning med Rom og dog have vi her, med Undtagelse af de to første Dage havt det mildeste Foraarsveier. — Jeg savner
25 næsten de uendelige Skarer af Præster og Munke som mit Øie havde vænnet sig til at see og jeg savner de gemytlige skrydende Æsler og de stolte store Bøfler som jeg med Agtelse gik afveien for (denne sidste Sammenstilling mellem 2 og 4 Fødede er ingen Vittighed) — Hans Helligheds store Opmærksomhed mod den syndige Menneskeslægt strækker sig i fuld Udstræk-
30 ning hertil, igaar kunde jeg kun ved at knæle ved 5 forskellige Altare have

erholdt Syndsforladelse for lang Tid og saagar have havt noget tilovers for en eller anden i Skjærsilden! — Hvorlænge kan dog tænkende Væsner finde sig i saadan Tale! Mærkeligt er det jo ogsaa at læse de mange anticatolske Bøger som [h]er findes og, uden mindste Modstand fra Regjerings Side, forhandles. 5

Nu maa det være nok for denne gang kjære Andersen hils min Dreng fra mig og skriv snart til Deres hengivne
Jette Collin.

Da jeg tænker mig at De muligviis holder mere af Papir med Bogstaver paa, end af rent Papir i et Brev; saa vil jeg tage mig den Frihed at sende 10
Dem nogle Bogstaver. — Er dette ikke meget beskedent talt!

Om Florenz, vort nuværende Bedested vil jeg ikke tale, da jeg er i et meget artig Lune Idag, og nødigt vil komme ud af det ved at maatte bagtale denne pene lille Bye, som kjeder mig temmeligt meget. Men det kan nok være at dette har sin Grund i at jeg kom til at holde saa meget af Rom, og 15
ikke rigtigt kan faae Smag for, hvad der følger bag efter, saa at jeg nu kun kan glæde mig rigtigt til Venedig og en lille Smule til Paris, men allerallermest til Kjøbenhavn. Forresten finder jeg det ganske morsomt om vi i Nizza træffe Manderstjærnes, De husker vel nok vore Venner fra Montreux, hende som accompagnerede Dem til danske Folkesange, den næst- 20
ældste stille Søster og »lille russka Mimi«, som hun kaldte sig, naar hun skrev paa Dansk. Maa jeg hilse fra Dem? Men jeg maa slutte, for jeg skal — ikke op at see paa Malerier, men hen at spise Frokost.

Min Hilsen til kjær-Broder og dermed Farvel. — ærbødigst

Louise Collin. 25

425. *Til E. Collin.*

Paris den 8 Marts 1863.

Kjære Ven

I Deres Brev fra Florents, som jeg modtog i Dag taler De om min Forvirring i at angive Talstørrelse og fører samme Forvirring over paa An-

givelsen af mit Brevs Dato, men denne er ganske rigtig, Brevet er afsendt flere Dage tidligere end det Brev De anderledes betids fik fra Jonas, som han kan bevidne og selv har jeg bragt Brevet paa Posthuset. Hvad jeg derimod bebrejder mig selv er at jeg er gaaet omstændeligt ind i de reent forretningsmæssige Pengesager, og virkelig stillet mig selv, (ved ligesom at ville klare hvorfor og hvorledes), somom jeg var en forunderlig gnieragtig Natur, der var bange for at tabe en Skilling paa Rigsdale[re]n[;] jeg ærg-
5 rer mig over at jeg maa kunde opfattes saaledes, og De er meget smukt og mildt gledet hen der over, men ikke jeg. Bedrøvet mig har det at vi ikke mødes i Paris; endnu haabede jeg det da De kom til Florentz men da nu Deres Reise udvider sig til Venedig, til et længere Ophold i Nizza, saa er der ikke nogen Tanke længer om at have den Glæde at være her sammen med Dem og Deres, selv om jeg endnu lagte 14 Dage til min tidligere Bestemelse om Afreisen. Jeg er nu træt af Paris og Jonas er det ogsaa, naar vi
15 tage bort have vi været her omtrent to Maaneder; den halve Tid anseer jeg, vil være nødvendig for Dem, især naar De ogsaa vil besøge London, hvor til De dog maa have en otte Dage, gaaer De da over Belgien hjem vil De ikke kunne være i Kjøbenhavn før imod Slutningen af Mai, gid vi der mødes i Glæde og god Tid. Fru Serre havde paa det hjerteligste bedet mig
20 lægge Veien hjem over Dresden, jeg lovede, men ikke bestemt, at jeg vilde tilbringe min Fødselsdag i hendes Huus, Jonas var naturligviis ligeledes indbudt, men da han hørte derom, var han utilfreds der med, sagde mig at det var ham imod, han har jo naturligviis heller ikke i Familien saa aldeles den Frihed som han ellers har bevæget sig i paa hele Reisen. Jeg har paa
25 denne efter bedste Evne og Forstaaen, søgt at føie mig efter hans Ønsker og Villie. Nu kommer imidlertid Budskab om Serres Sygdom og iforgaars om hans Død. Fru Serre venter at see mig, Jonas vil ikke med, jeg har nu gjort det eneste muelige Forsøg paa at slippe for at tage der hen, men faaer jeg Brev at kommer jeg ikke vil det bedrøve hende, da maa jeg og Hjem-
30 reisens Plan er da saaledes aftalt med Jonas, at vi to reise sammen f Ex til Frankfurth og derfra tager han alene hjem, jeg sørger for ham til han

naer Korsør, saalænge er han min Gjest uagtet jeg ikke kan gjøre Honneur som Vert. Alt dette er ikke meget fornøieligt. — Dog ogsaa nogen Glæde har jeg. Fra vore Landsmænd i London har jeg faaet Indbydelse at komme til den Fest, de gjøre i Anledning af Prindsesse Alexandras For-

H. C. Andersen fotograferet i Paris af Erwin Hanfstaengl.

mæling, jeg kommer naturligviis ikke, ⁵ uagtet der er Een som tilbyder mig sit Huus, jeg er stærk forkjølet, og uendelig træt. Skandinaverne gjøre et Gilde for mig her i Paris Onsdag Aften, Bjørnstjerne Bjørnson, to Svenske og ¹⁰ en Dansk kom som Deputation til mig i den Anledning. Een af de første Photographer har bedet mig sidde for sig for at mit Billede ogsaa kan komme i Handelen her. Det er meget smukt ¹⁵ opfattet, jeg synes særdeles om det, Jonas derimod ikke. I tre keiserlige Theatre har jeg fri Plads. Det Hotel des hautes Alpes, som De nævner ligger godt, alle de danske Skuespillere tage ²⁰ ind der; jeg har tidligere seet paa Værelser her for Jonas og mig, men gad ikke boe der; jeg fandt det mørkt,

smudsigt og dyrt. Vort Hotel, (Hotel Bergere rue Bergere) er det meest anbefalelige, Jonas foreslaaer en privat Leilighed hos en Familie. Den kan ²⁵ De jo ogsaa søge, men foreløbigt tage ind i vort Hotel. De Breve som komme til Legationen, kastes af denne i en Postkasse og Posten bringer dem hvor man boer saa at man har ingen Grund til at betale Gesandtskabets Tjenerskab. Ved Middagsbordet erlægges hver Gjest til Opvarteren 2 Sous, ved Frokost, ligesom ved Kaffe om Morgenen og selv om man ³⁰ tager et Glas Øl, erlægges een Sous. Den danske Legation boer i Rue

L Eveque, De kan i alle Caphéer finde en Adressebog, for hvem De vil søge. Et fornøieligt Brev fra Dem vil glæde mig. Deres

H. C. Andersen.

[*I Margen:*] Til den 18e Marts antager jeg at Breve endnu naaer Jonas
5 og mig her i Paris. Hjertelig Hilsen til Deres Kone og Datter!

426. *Fra E. Collin.*

Paris. 30 Marts 1863.

Jeg vil forsøge paa, om jeg har Kræfter til at skrive — at læse kan jeg ikke udholde — saa har jeg dog nogen Beskæftigelse medens jeg holder mig inde. Jeg har nemlig gjort en meget slet Entré i Paris. Torsdag (26de) kom
10 vi, Fredag i smukt Veir saa vi Boulogneskoven, men saa var Glæden forbi. Min Rheumatisme, som jeg igrunden har ført med mig fra Rom, har her slaaet sig paa Brystet; jeg holder mig siden den Tid inde. Naa, med Guds Hjelp gaaer det nok over. — Vi boe da ogsaa i hotel Bergère, ikke egenlig billigt, men jeg kan dog ikke beklage mig, naar hensees til, at vi boe 2
15 Etager lavere end De; det kan De jo godt bedømme; vi give nemlig for 3 Værelser med 3 Senge, for service og dejeuner ialt 13¹/₂ fr. Beliggenheden er unægtelig overordenlig god. Det er mig under disse Omstændigheder en stor Lettelse og Trøst, at H. Scharling daglig kommer her og ledsager mine Damer; i dette Øieblik er han til Middag med dem hos Duval i Nær-
20 heden. Vi spiste først hos Jouffroy i Passagen, men sidste Gang er jeg overbeviist om at Rostbeefen var af Hestekjød, og det har givet mig Modbydelighed. Jeg har ikke gjort Visit hos Greve L. Moltke og ikke desto mindre fik jeg idag en Indbydelse til en diner paa Onsdag, som jeg naturligviis maatte afslaae. I Lørdags Aftes vilde jeg saa inderlig gjerne have hørt Wilhelm Tell i den store Opera, men mit Befindende forhindrede det; det er mig kun en daarlig Trøst, at jeg sparede 30 francs. De vil altsaa see, at jeg endnu ikke kan skrive meget om Opholdet i Paris; dog har jeg et Boutik-
25 Indtryk; dette er jo rigtignok en Glimmer, som man ikke har Idee om.

Skal jeg, som hidtil, nødes til at blive en overfladisk Beskuer, da vil jeg snart blive træt af al denne forfængelige Verdslighed; jeg føler dog at jeg er noget for gammel til at vinde Interesse for den.

Jeg har ligesaa lidt Lyst til at skrive, som De formodenlig til at læse, en Udvikling af, hvilket af de to Reisecompagnier der har Ret til at beklage sig over Misforstaaelser af Reiseplanen. For os staaer det klart, at vi allerede fra Rom have meldt, at vi ikke kunde komme sammen med Dem. Vi kom til Paris 8 Dage efter at De var reist og det uagtet vi fra Genua have gjort den forcerteste Reise Dag og Nat.

Idag fik vi Breve fra Hjemmet, hvoraf sees, at Jonas ventedes i Lørdags d. 28de. Jeg længes nu meget efter at vide ham anbragt der, hvorhen jeg nu ogsaa længes maaskee endeel meer fordi jeg ikke befinder mig vel. Det vilde være haardt at blive ordenlig syg i Udlandet. Jeg fik ogsaa den Efterretning, at Fritz Jürgensen er død; det kunde ikke overraske mig, men jeg havde dog gjerne seet ham forinden.

Tak for de meddeelte Oplysninger, som alle naturligviis have bekræftet sig som rigtige; dog maa der være en Misforstaaelse med de til Gesandtskabet ankommende Breve, da disse efter Kammerjunker Sicks Sigende bringes af Gesandtskabets Bud. Det vil jo forresten snart vise sig, om Sick har Ret.

Jeg antager, at dette Brev træffer Dem paa Basnæs eller et andet sjællandsk Herresæde, og at De nu strækker Dem ligesaa langt som De er, for at bringe Musklerne i Orden efter den megen Kjørsel. Det maa være yderst behageligt.

Og hermed, kjære Andersen, min inderlige og hjertelige Tak for al Deres Opoffrelse og Kjærlighed for Jonas. Der er vel neppe noget af de unge Mennesker af Familien, som tidligere har reist med Dem, der vil kunne paavise et saa bestemt Udbytte for Livets senere Arbeider. Han har reist, vistnok ikke udrustet med de ønskelige Forkundskaber, men i en Alder, hvor Øiet seer hurtigt og opfatter let, og det er meget langt fra at disse Reiser kun have været Forlystelse for ham. Ogsaa i en anden Henseende

haaber jeg en god Indflydelse af Reisen. Vor Herre har givet os to alvorlige Børn; Gud frie mig fra at beklage mig der, hvor jeg er opfyldt af den inderligste Taknemmelighed; men paa Jonas har, synes mig, en vis speculativ Indflydelse gjort sig gjeldende, som er ualmindelig i hans Alder; 5 jeg haaber at Synet af den store Verden, mod hvilken vi ere et Fnug, vil bringe lidt mere Friskhed i ham. Jeg troer, at han seer enhver Ting lidt for alvorligt; lidt meer Glæde over Livet kunde jeg nok ønske i den Alder. Men jeg glæder mig ubeskriveligt til nu atter at leve sammen med ham.

31. Marts. Idag har jeg været lidt ude og slikke Solskin; det er nu lidt 10 bedre med mig, men da jeg ikke kan spise, kan jeg heller ikke komme til Kræfter. Det vilde hjælpe svært paa mig, om jeg fik et Brev fra Jonas fra Hjemmet. Det var en ubehagelig Overraskelse, da der idag bragtes os to Breve — fra 2 Modehandlere.

Jeg hører her, at Carl Andersen dog har faaet Stipendiet. Jeg vil parere 15 paa, at af 100 Danske, der læse, ville de 99 spørge: hvem er det? Det er altsaa det Anckerske Legat der skal gjøre en Digters Navn bekjendt. Legatets Sigill kan fremtidig passende benyttes som Skilt paa saadanne Forfatteres Skrifter, ligesom Verdens-Udstillings-Medailler ophænges i Bouteriker. Jeg haaber imidlertid [ikke] at dette Udfald skal have til Følge — 20 som De, synes mig, slog paa i et Brev til Jette — at De udtræder af Comiteen. Sin personlige Mening kan man jo ikke altid sætte igjennem, og De kan maaskee en anden Gang afværge en lignende Uretfærdighed. Men De kunde jo reservere Dem en Erklæring til Protokollen.

Det gaaer mig yderst maadeligt med mit Franske; det Italienske ligger 25 mig bestandig paa Tungen. I den Alder, jeg nu er i, kan dette være temmelig ligegyldigt; jeg vil haabe at Jonas har havt bedre Udbytte; den herværende facchino, en stor svær Mand, roser hans Sprog.

Skjøndt jeg glæder mig til at tage fat paa mit Arbeide igjen, gyser jeg dog lidt for det Overvældende ved den første Begyndelse, Ordningen af 30 mine Papirer og de mange forskjellige Regnskabers Opgjørelse. Dertil kommer at jeg som Exsecutor testamenti skal ordne Fritz Jürgensens uor-

denlige Bo. — Naa, man vil da vel ikke forlange, at jeg skal gjøre Alt paa een Gang.

Ja nu vil jeg slutte, da jeg faaer Ondt i Brystet af at sidde og skrive. Altsaa farvel paa et glædeligt Gjensyn. Jette og Louise hilse. —

Afsendt 2^{den} April, i hvilken Deres hengivne 5
Anledning vi Alle gratulere. E. Collin.

427. *Til E. Collin.*

Kjøbenhavn 8 April 1863.

Kjære Ven!

iaftes modtog jeg Deres velkomne Brev fra Paris; at vi der ikke mødtes har været mig en Sorg. Det gjør mig ondt at De er lidende og ikke frisk 10 og bevægelig, som da vi vare sammen i Montreux. Det fornøier mig at de af mig givne Oplysninger bekræftige sig som rigtige, men fra min Side er der ikke, som De troer, en Misforstaaelse med Opgivelsen af at Breve der komme til Paris, addresserede til Gesandtskabet sendes derfra med Posten og ikke med »Bud«, vi have altid faaet dem med Postkarle; Ved 15 min Afreise spurgte jeg Hr Kammerjunker Sick om hvad der var lagt ud for Breve til Jonas og mig og han svarede mig at det vidste Tjeneren, der modtog disse, denne kunde jeg da ikke faae fat paa og sagde det til Ministeren L. Moltke, der svarede mig at Tjeneren ikke betalte Brevene, disse kom paa Regning ved Aarets Udgang og der holdtes ikke Optegnelse paa 20 disse enkelte Breve, det gik Alt paa een Regning. Alle Breve jeg fik vare ogsaa frankerede og saaledes kunne de ikke genere Gesandtskabet, der lader dem lægge i Postkasse hvorfra de besørger til Vedkommende. Heri er ingen Misforstaaelse. At De har faaet Hestekjød paa Restaurationen, troer jeg derimod er en Misforstaaelse. Det er mig kjært at De traf Schar- 25 ling, han er et godt og behageligt Menneske. De veed vel at før min Afreise feirede Skandinaverne en Fest for mig i Palais royal, den var meget smuk og gemytlig, den svenske Maler Malmgreen havde givet et Billed af mig, hvor paa de fleste af mine Eventyr vare høist genialt anbragte.

Kunstneren lovede mig en Skizze deraf og jeg saae den i hans Stue, næsten fuldendt, kan De bringe mig den hjem vil De gjøre mig en Glæde. Skriv et Par Ord til ham, han boer pokkers langt borte paa den anden Side »Magdalene«! Bjørnson holdt

5 en glimrende Tale til mig, hvorpaa jeg kun kunde svare at det var for mig medens han holdt den, som laae jeg i min Liigkiste, hvor Taleren altid
10 fremhæver kun det Gode og seet i det meest glimrende Lys. En smuk svensk Sang blev sjunget og et Digt fik jeg fra P. L. Møller. Fredag den 20^{de}
15 reiste Jonas og jeg fra Paris, hvor vi da havde været over to Maaneder, vi bleve 3 Dage i Düsseldorff hvor Fru Roth var høist glad og elskværdig ved
20 vort Besøg. Jeg lærte at kjende den norske Maler Tidemand, den elskværdigste Nordmand jeg endnu har mødt; Jonas og jeg, ligesom Fru Roth, Søn-

25 nen og »Candidaten« vare med til Festmaaltid, hvor vi fik norske Ryp- per; udenfor vaiede det norske Flag! De maa endelig gjøre Tidemands Bekjendtskab, thi Fru Roth maa og skal De besøge, hun holder uendelig meget af Deres Kone, og det vil være hende en Sorg om De ikke kom. Da Jonas og jeg forlød Hamborg, var det en voldsom Storm, jeg
30 vilde ikke gaae over Kiel, men han vilde overraske, rimeligviis Wan-

Tegning af J. A. Malmström: H. C. Andersen omgivet af Figurer fra hans Eventyr.

schers. Da jeg nu havde føiet ham med ikke at plage ham til at besøge Dresden, lod jeg ham ogsaa her have sin Villie, men fulgte ikke længer med ham end til Neumünster, der skildtes vi; jeg følte mig bevæget ved at slippe ham som jeg nu paa niende Maaned havde levet med. Om Natten i Flensborg hørte jeg den rædsomme Stormvind og var meget an- 5 gest for ham, han havde en haard Tour, men kom saa til Overraskelse hjem til dem han holder af. I Flensborg var Dampskibs Farten endnu ikke begyndt, jeg maatte altsaa om Natten med Deligense over Fyen, det var en kold Tour, men Dagen som jeg tilbragte i Flensborg var meget festlig, Cevile og Militaire arangerede en Fest for mig hvor der blev drukket 10 Skaaler og holdt Taler. I Odense laae jeg om Natten, tog Plads med Deligensen næste Middag, og reiste uagtet der kom en Deputation: min Fødeby vilde gjerne ogsaa en Gang ret venlig hilse paa mig, men jeg frabad mig den store Velvillie, glad og fyldestgjort ved at vide at den fandtes der. Fru Scavenius boer i Kjøbenhavn, jeg kom saaledes ikke til Basnæs, 15 men strax til Kjøbenhavn, hvor jeg, indtil videre, boer i Hotel d'Angleterre. Jonas, hvis Fødselsdag det er i Dag, (han spiser hos Wanschers) har meget travlt med at ordne sine Sager, jeg seer ham kun lidt, alle Aftener er han hos Viggo, der iøvrigt, Gud skee Lov, ikke seer saa lidende ud som jeg havde frygtet. Drevsen og Gottlieb Collin derimod see daarlige ud. 20 Hvad Prisen i Hotel Bergere angaaer da finder jeg den billig, tre Værelser med tre Senge, Service og Dejeuner 13½ Frank daglig og paa anden Sal, er ikke mere end hvad jeg gav, nemlig for to Senge, Service og ude i Byen Dejeuner, daglig 9½ Frank, og vi boede paa fjerde Sal; De kommer nu fra det billige Schweiz og Italien, vi derimod fra det dyre Spanien! Hør 25 endelig Operaen »Faust« af Gounod, besøg i Louvre de Sale hvori opbevares Erindringer om Napoleon; see et Spe[k]takkelstykke i Theater Cha-telet; hør i Opera comique den lille Opera La deesse et le berger; den behagede Bjørnson og mig. Fremfor alt glæd mig endnu med et Brev eller beed Deres Kone at gjøre det. Veiret er ganske godt her hjemme og det 30 er ikke koldt; iaftes havde vi Lyn og Torden. Folk sige at Jonas er blevet

ældre og jeg yngre. Han seer mandig og rask ud, skal ligne Dem, saa at Familien bliver rørt, jeg kan ikke see det. Han omtales som meget opfrisket i Sindet, mere meddelelig end før, kom nu snart inden det taber sig, han savner Dem meget. Hils Deres Kone og Louise. Deres hengivne

5

H. C. Andersen.

[*I Margen:*] De ved Baron Delong hjemsendte Kasser ere indtrufne, men meget dyre, Jonas gav over 5 Rdlr og jeg henved 7.

428. *Fra Henriette Collin.*

Gent 24de April [1863]

Fra dette stille ærbare Sted skal De have et Par Ord kjere Andersen fordi
 10 De i Deres sidste Brev til Edvard yttrede Ønske om, endnu engang at høre fra os. — Vor Bestemmelse at gaa over Brüssel til Amsterdam forandrede vi dertil at vælge Gent og Brügge istædenfor Brüssel og vi fulgte da med Scharling som gaar denne Vei til London. — Jeg har aldrig følt større Forskjel mellem to Byer end mellem Paris og Gent, man skulle tro dem be-
 15 folkede med ganske forskellige Skabninger og det ere de da forsaavidt ogsaa som man nok kan regne Franskmand overhovedet og Pariser i Særdeleshed til en anden Menneskerace end den Almindelige. —

Fra den svenske Maler Malmström i Paris medbringer vi Dem Skitsen til »A[n]dersen mellem sine Eventyr«, som er en meget net Composition
 20 ligesom Kunstneren syntes os vakker. P. L. Müller gjorde vi ogsaa Bekjendtskab med de sidste Dage men han forekom mig ikke at være nogen »net Composition«. — At Jeg har været i Paris morer mig meget, den har i høi Grad imponeret mig som By og i ligesaa høi Grad forfærdet mig som fordærvet By Uh Ha! —

25 Det vil gjøre os ondt at skilles fra Scharling som vi strax kom paa en gemytlig Fod med og som vi i Paris bestandig levede med, men nu ere vi jo næsten hjemme og saa kan vi jo af Hjertenslyst tale vort eget Sprog med Vore Egne Slægt og Venner, det skal blive en stor Glæde! —

Hvis De har en Middag tilovers for os kjere Andersen saa gjør os den Glæde at tage tiltakke med vort Bord og vælg selv hvad Dag De vil af Ugens 7 — Det følger af sig selv at De kun er bunden naar De selv vil.

Edvard er nu atter rask men han seer temlig daarlig og ældet ud — saa-længe han er rigtig paa Farten befinder han sig bedst jeg tror at en Plads ⁵ som Conductør ved en Dellegence som uafsladelig gik frem og tilbage over de høieste Alper ville gjøre ham ung igjen. — I Mangel deraf glæder han sig nu til sine Forretninger, gid de vare lidt mere løbende end de ere.

[*I Margen.*] Amsterdam Søndag — Edvard er paa Farten til Zaardam ¹⁰ for at see det Sted hvor Peter den Store gik i Lære — og adskilligt Andet, men Louise og jeg foretrak at blive hjemme — Om Amsterdam veed jeg endnu ikke andet end at den upaatvivelig er den reneste By i Verden[.] Da vi endnu holde fast ved det Ønske at komme hjem Lørdagen den 2^{den} saa spørger jeg om De vil gjøre os den Fornøielse at spise Oxesteg hos os paa Søndag den 3^{die}? — ¹⁵

Lev vel kjere Andersen — glæd Dem en lille Smule til igjen at see Deres hengivne Jette Collin.

[*Paaskrift af Henrik Scharling*]

429. *Til Henriette Collin.*

Christinelund den 1ste Mai 1863.

Kjære Fru Collin!

²⁰

Velkommen hjem! det er velsignet for Jonas, der nu i en heel Maaned har siddet i et forældreløs Hjem, velsignet for alle Deres Venner, gid at nu det ogsaa ret maa være det for Dem. Tak for Indbydelsen paa Oxesteg Søndag-Middag den 3^{die} Mai, De faaer rimeligviis paa den Dag dette Brev; jeg er, som De vil have erfaret, paa Landet. Medens jeg skriver dette Brev ²⁵ er De og Deres nok i Hamborg eller Kiel; imorgen naar De indtræffer i Kjøbenhavn lader jeg min Skrivelse flyve afsted, idet jeg selv, over Præstø begiver mig til Holsteinborg, hvor jeg bliver nogle Dage og da tager til

Basnæs; Breve til mig, sendes for begge Steder over Skjelskjør, og jeg haaber, tilvisse, at faae Brev fra Dem i Ugens Løb, høre hvorledes De, Deres Mand og Louise have det i Hjemmet og hvorledes De finde det der; Sengene, kan jeg tænke, vare endnu varme fra Buttenschöns? Siig mig hvorledes De finder Jonas? Jeg synes at han paa denne Reise har betydeligt udviklet sig baade aandeligt og legemligt. Vi have nu paa niende Maaned leved med hinanden, da kommer man til at see lidt mere end ellers ind i Folk, jeg troer at jeg ret i hans Udviklings Dage har levet med ham, kjender hans Natur, som han min og uagtet Forskjelligheden flere Gange har trykket mig maaskee ogsaa ham, er og bliver Resultatet, at jeg holder af ham som en kjær Broder, jeg venter uendelig megen Glæde af. Jenny Lind sagde engang til mig og da klang det mig som en Paradox, »man kan elske saa stærkt at man hader den samme!« og der er noget i det, den jeg ret holder af, kan jeg blive meest vred paa, men det er en Opblussen kun; i Dybden af sit Hjerte har man da den Ild der ikke dør. Jeg savner Jonas, jeg længes efter ham, De vil forstaae jeg holder af ham, og han er, hvad De jo veed ligesaa godt som jeg, en tro Sjæl, en Sjæl som vil det Sande og Gode; han har Dygtighed mere end Verden veed, og maa han kun forstaae at tage rigtig fat og vor Herre vil forunde ham det, da hævder han Navnet Collin mere end nogen Anden i Familien. Jeg længes efter at see og tale med Dem, men før den 20de Mai kommer jeg ikke til Byen, jeg arbejder her ude paa min Reise i Spanien og har her paa Christinelund arbeidet mig træt, siddet inde den meeste Deel af Dagen og virkelig allerede bragt en Trediedeel af det Hele paa Papiret, saa flittig bliver jeg aldeles ikke paa Holsteinborg, ja neppe selv paa Basnæs, hvor jeg dog ellers har skrevet meest. Jeg kom her ud for en Ugestid siden, kom tilsøes i et hæsligt stormende Veir og havde en høist ubehagelig Landsætning ved Bøget. Skoven var endnu sort, kun et eneste Bøgetræ fandt jeg udsprunget, hele Naturen stod her paa det Punkt jeg saae den i for en Maaned siden da jeg reiste gjennem Belgien, nu i de sidste to Dage har Skoven skyndt sig, det er som om Træerne vidste at det er første Mai, at det er Skiftetid, de have ihast faaet

Grønhed for at træde i Sommerens Tjeneste. Jonna er en prægtig Kone, Børnene meget elskværdige, Stampe meget flink og Frøken Anker, som er her i Huset gjør et godt Indtryk. — Tak for Indbydelsen til Middag, jeg tager med megen Glæde derimod, det er saa kjedsomt at løbe paa Restauration, uagtet jeg tidt kun kommer der to Gange i Maaneden, Vennerne hente mig jo derfra saa tidt og omhyggeligt, at det næsten er mærkeligt. Den første Dag jeg er i Kjøbenhavn, tillader De jo altsaa at jeg er om Middagen hos Dem, nu er Hjemmets Hjem, efter at det slukkedes i Amaliegaden for mig fløttet hen i Tvergaden, Rosenvænget hører ikke til Byen, der søger jeg det paa Landet; Deres Mand, som den ældre og Jonas som den yngre er for mig to store Udraabs Tegn i Venskabet. — Siig mig hvad Oluf sagde ved Gjenkomsten, kjendte han Louise? Hvorledes var iøvrigt Modtagelsen? Min Tanke udmaler sig den. Nu Lev vel, kjære Fru Collin, hils Eduard, Louise og Jonas, han sendte mig strax Deres Brev fra Gent-Amsterdam.

Deres hjerteligt hengivne
H. C. Andersen.

E. S.

Det er Skade De ikke kom til Dysseldorf, det vil bedrøve Fru Roth, som holder af Dem.

[*I Margen:*] Den 2^{den} Mai: Overfarts Veiret i Nat har jo været stille og smukt!

430. *Til Henriette Collin.*

Basnæs den 17 Mai 1863.

Kjære Fru Collin!

Inderlig har jeg længtes efter et Brev fra Dem, høre hvorledes De og Deres have det, hvilket Indtryk Hjemmet gjør, ja ikke sandt: »Hjemkomstens første Øieblik er Bouquetten af den hele Reise«? Brev fra Dem fik jeg ikke og kan nu ikke faae; Onsdag Aften eller Torsdag-Morgen er jeg i Kjøbenhavn; man holder paa mig herude, finder det underligt at jeg vil

3 Indbydelsen] først skrevet Uge-Indbydelsen.

ind til Pindsen, men tilvisse jeg længes efter at see Dem og Deres; De maa nu tillade det, eller ikke, Deres Huus er nu mit Tanke-Hjem efter at det i Amaliegaden er luftet bort. Gid at jeg var riig, gid at en Formue faldt ned fra Himlen til mig, da skulde jeg kunde vise Jonas at han havde en
5 virkelig Ven i mig! jeg længes efter ham, jeg skrev ham til og var blevet glad om han havde skrevet et Par Ord, men jeg ventede det ikke, jeg kjen-der ham. Siden jeg kom paa Landet, saa vel hos Jonna, som hos Holsteins og her paa Basnæs, har jeg daglig igjen levet med ham i min Reise, opstemt og nedstemt, som Reiselivet fører med; jeg har nedskrevet min span-
10 ske Reise, arbeidet i den Grad at min høiere Haand er øm og nerveus; fra den tidlige Morgen til Aften har jeg skrevet og er nu næsten aldeles færdig med det hele Værk, fortæl Jonas at jeg er naaet til Toledo, efter at have skildret vort Ophold i Madrid. Det var mig ved Afreisen utænkeligt at jeg paa Landet skulde bringe det saa vidt; det skal naturligviis senere
15 endnu engang omskrives, en Deel lægges ind deri, men hele den egentlige Grund er lagt[,] jeg har nu kun tilbage, Opholdet i Burgos og Reisen over Pyrenæerne til Biaritz. Godt og nødvendigt har denne Beskjæftigelse været, thi ellers troer jeg ikke jeg havde ret fundet mig i det eensformige Landliv, men som sagt, jeg har pløiet og saaet, en heel Sæd staaer allerede
20 paa Papiret og vil snart være modnet. Humeuret har, i det mindste her paa Basnæs ikke været let; jeg kom saa glad hjem, men følte mig her snart saa ene, ja mere ene end paa Reisen, der havde jeg Jonas hos mig. A[l]drig noget Foraar kom jeg til Basnæs uden at dette Komme var Ouverturen til et Reise-Drama, iaar er det til en Liggenstille, en Venten paa at Som-
25 meren gaaer, Vinteren gaaer og et nyt Foraar vil komme, men mit eget Foraar er forlængst borte, og ligesom man i Byen, naar man boer paa Skyggesiden, kan fra Gjenboens solbestraalede Vinduer faae et Skjær ind i sin Stue, har jeg faaet et fra min Ungdom ind i min ældre Alder, saa jeg tidt kan bilde mig ind jeg har Ungdom, men jeg veed dog nok, det ikke
30 er saa, jeg skal snart stilles i de Gamles Geled til Afmarsch. Det er galt at være ene i Verden! De og Deres ere vel nu i roligt lykkeligt Hjemliv;

gid at Deres Mand maa være rask, maa i sin Travlhed og Arbeidsdygtighed finde og vinde Kræfter, som ikke Italiens Luft har givet ham.

De kom da neppe til Dysseldorf? Det var kjedeligt! Fru Roth glædede sig særdeles der til og De vilde have fundet Fornøielse i Besøget. Hils Deres Mand, Louise og Jonas.

Deres trofaste 5

H. C. Andersen.

[*I Margen.*] Hos Madam Anholm kan jeg kun faae to Værelser, jeg vil ikke være tjent med dem skriver hun og en Klokke fra Holmen forstyrrer, jeg tager nu for en Tid kun Værelserne. Det er kjedsommelig!

431. *Fra E. Collin.*

10

Kjære Andersen. Jeg er nu endelig kommet saavidt, at jeg kan see paa de private Regnskaber, og da det formodenlig interesserer Dem at see Deres Status, meddeler jeg Dem herved følgende.

Saavidt jeg kan see, har Deres Reise kostet:

som er udtaget af Sparekassen 2374 R. 43 β 15

men under Deres Fraværelse have Deres Indtægter været:

Renter 97 R.

Gage Julii 1862 til Maai 1863 incl. 11 Maaneder 916.64

Reitzel indbetalt. 800

1813. 64 20

altsaa Formues Formindskelse circa: 560 Rdl.

Men herved er at bemærke, at De jo endnu skal have hos Reitzel, jeg troer 1000 Rdl., hvilke ikke ere betalte.

Jeg har det egenlig ikke rigtig godt med Helbreden; Jette ligger i disse Dage, men jeg haaber at det ikke har videre at betyde.

25

Idag have vi det deiligste Veir; det skulde være mig, der var paa en Herregaard, jeg skulde nok vogte mig for at komme til Byen. —

Lev vel til vi sees.

Deres

d. 18 Maii 1863.

E. Collin.

5 432. *Til E. Collin.*

Basnæs den 19 Mai 1863.

Kjære Ven!

Tak for Deres Brev! det ventede jeg slet ikke; det glædede mig, jeg saae der af at De venligt tænkte paa mig, ogsaa fra Jonas blev jeg iforgaars overrasket med Brev, det var livligt og godt. De skriver, det skulde være Dem
 10 der var paa en Herregaard, De skulde nok vogte Dem for at komme til Byen; men forstaaer De da ikke at jeg længes efter at see Dem, Deres Kone og Louise! jeg synes at det er meget længe De have været her hjemme og jeg endnu ikke seet og talt med Dem, det er den vigtigste Sag hvorfor jeg kommer og ikke den mindre at om 8 a 10 Dage er der Jury-Møde, det kan
 15 jeg godt sige mig fra; men nu vil jeg see Dem, jeg glæder mig der til, som jeg glædede mig i Paris, men da undte De mig det ikke. Tak for Opgivelsen af min Penge-Status, det falder omtrent sammen med min egen Beregning, kun at Reisen ikke har kostet som De antager 2374 Rdlr 43 β men endnu 1000 Rdlr, disse fik jeg i rede Penge af Reitzel da jeg reiste; mit
 20 Overslag var at give ud 3400; jeg er saaledes slet ikke kommet til kort og har af disse Penge udgivet omtrent 100 Rdlr til Klæder. Min Indkomst Skat vilde jeg gjerne betale; jeg er ansat til 50 Rdlr; man har det første Aar, efter mit eget Opgivende, sat mig til 2500 Rdls Indtægt, men nu har jeg været fra Kjøbenhavn omtrent 9 Maaneder, kan jeg da have at
 25 betale 50 Rdlr for det andet Aar? I dette som nu er begyndt, har jeg for Øieblikket kun i Indtægt de mig tilstaaede 1000 Rdlr; vil De overtænke denne Sag og tale med mig naar vi sees. Imorgen, med det sidste Tog, kommer jeg til Byen, indtræffer altsaa først henimod Midnat, men da sees

27 Imorgen, med] *Ms. har* Imorgen med,.

vi, om Gud vil, Dagen efter, Torsdag. Jeg har siden jeg kom paa Landet, det er nu kun tre Uger siden, skrevet saa flittigt paa min Reise, at jeg i Dag har heelt endt den første Nedskrivning; jeg har skrevet 43 Ark, der blive omtrent 20 trykte; jeg forsikkrer Dem, at min Haand er træt, som aldrig før af at skrive; jeg har et Par Gange faaet Krampe i den, men jeg maatte 5 skrive, fra Morgen til Aften, jeg kunde ikke andet! Hils nu Deres Kone, Louise og Jonas fra Deres

hengivne

H. C. Andersen.

433. *Fra E. Collin.*

Jeg synes, at jeg i Brevet til Basnæs opgav Dem Totalbeløbene af Deres 10 Udgifter i Anl. af Reisen. Jeg skal nu her opgive hvad der er uddraget af Sparekassen, og disse Specialsummer maa jo nøiagtig stemme med deels hvad De selv har uddraget deels hvad Boye har brugt til Deres paa Creditiv hævede Summer efter hvergang indgivet Regning fra Privatbanken. Der er uddraget 15

1862	19 Julii.....	400 R.	
	22 »	50	
	26 Sept.....	100.90	
	1 Oct.....	100 90	
	23 »	201.84	20
	25 Novbr.....	302.78	
	9 Decbr.....	201.84	
	23 »	100.90	
1863	5 Januar.....	403.72	
	6 Febr.....	109.54	25
	23 »	146. 9	
	21 Marts	255.64	

2374 R. 43.

har De noget herved at bemærke, saa tag Qyitteringerne med og lad os tale derom.

Udenfor hine Summer er aldeles intet uddraget i det nævnte Tidsrum.
29/5 63. Deres E. Collin.

5 434. *Til Henriette Collin.*

Glorup ved Nyborg den 24 Juni 1863.

Kjære Fru Collin!

Saalænge jeg ikke skriver er De da fri derfor, det er da altid en Behagelighed, ikke sandt? Imorgen har jeg været otte Dage borte, og i den Tid utroligt flittig, jeg har et Skriveri, som aldrig før, gid det nu maa bringe
10 mig Ære og Penge, begge Dele ere mig lige nødvendige, uagtet det jeg helst vilde eie, »Ungdom«, uforandret livsfrisk Ungdom, den er ikke at gribe, man løber hver Dag længer fra den og til sidst ligger man der. Jeg tænker saa ofte paa Hjemmet i Bredgaden, »Hjemmets Hjem«, som det i Sympati er blevet mig. Tak for Deres Hjertelighed og Godhed. Deres
15 Mand har aldrig før været saa elskværdig, og ret som jeg ønsker ham, som efter denne sidste Reise. Han er i sin hele Optræden, saa ganske Vennen, som han altid har viist sig det, naar det ret kom an derpaa. Jeg længes efter Jonas, det er mig et Savn at være længe fra ham, jeg tænker paa hans Fremgang og Fremtid, som paa en yngre uendelig kjær Broders, gid at vi om
20 et Par Aar, naar han har vundet videnskabelig Titel og Værdighed, maa kunne igjen besøge sammen det skønne Spanien, see det i Foraarstid, vi kjende alt, saa temmeligt, de tre andre Aarstider der. Paa Reisen over til Fyen, blev jeg en halv Dag i Sorø hos Fru Ingemann[;] hun var uendelig elskværdig og god; aldrig har jeg seet hende saa rask som nu; al vor Tale
25 knøttede sig til Ingemann, og ved Middagsbordet tog hun sit tomme Glas, men med fuldt Hjerte, bragte den sædvanlige Hilsen, Ingemann altid hilsede mig med. Jeg laae om Natten i Corsøer, tog allerede om Eftermiddagen derhen, jeg vilde have tilbragt Aftenen hos Grooths, men uheldigviis vare de samme Dag reiste til Kiel; jeg saae et Par nette Smaapiger,

dem spurgte jeg om de kjendte Andersen, men de kjendte hverken ham eller hans Eventyr. Jeg spurgte saa om de kjendte Jonas Collin, men de kjendte heller ikke det Navn, det trøstede mig. Birckners Monument besøgte jeg og tænkte paa Marie Boye, hils hende! I Nyborg ventede Grev Moltke-Hvitfeldts Vogn paa mig, i to Timer naaede jeg Glorup hvor jeg⁵ er godt indquarteret, jeg har Grev Leons Værelser; her er slet ingen Fremmede. Om Formiddagen gjør jeg Greven en Vesit, lidt senere gjør han Gjensit. Min Kaffe, og senere Frokosten, har jeg paa mit Værelse, efter Middagsbordet kjøre vi en Tour, al den øvrige Tid benytter jeg til Arbeide. Jeg har nu snart »Ravnen« renskrevet og er i min spanske Reise¹⁰ henimod Halvdelen. — Glorup har vundet særdeles ved Havens Udvidelse, en Deel af Skoven er lagt ind i den, store Canaler ere gravne, prægtige Græsplainer anlagte; her er som sagt kun Greven og jeg, derimod en Mængde Tjenere, saa Opvartningen er fortræffelig; jeg bliver her til sidst i næste Uge. Hils Deres Mand, Louise og min kjære Jonas! lad mig ved¹⁵ Leilighed høre hvorledes det staaer til i Familien. Viggo reiser vel snart. — Mig er det lidt tungt slet ikke at flyve ud i Sommer, jeg veed jo ikke hvor mange Sommere jeg har at flyve i! Deres trofast hengivne

H. C. Andersen.

435. *Fra Henriette Collin.*

Lørdag Formiddag [27. Juni 1863]²⁰

Kjære Andersen Jeg er desværre ikke af den Slags Mennesker i hvis Lod det falder, ofte at blive gjort Uret da jeg tvertimod i Reglen er udsat for den store Fristelse at blive overvurderet; men i Deres Brev begynder De dog med en Uret imod mig naar De antager at jeg glæder mig ved Deres Taushed forsaavidt at den fritager mig for at skrive til Dem, hvad jeg med²⁵ Fornøielse gjør og endogsaa havde tænkt paa at gjøre inden jeg hørte fra Dem. — Om denne Tænken-paa var bleven til Virkelighed uden Deres Brev, veed jeg ikke, men lad os antage det, eller lad os i ethvert Tilfælde

antage at jeg ganske vist havde skrevet hvis jeg havde havt nogetsomhelst Andet at melde Dem, end det Gamle Velbekjendte men aldrig nok paa-skjønnede »Alt Vel!«

— I Morgen reiser Edvard og paa Mandag Theodor til deres Jagtnydelser hos Grev Ferdinand Lerche — Jonas tager nogle Dage med Louise og mig til Rungsted og derfra faar De Brev fra ham

Det maa egentlig være et behageligt Liv De fører paa Glorup kjere Andersen, thi denne fuldstændige Frihed midt i en skjøn Natur og omgivet af al denne Verdens Herlighed er jo for en kort Tid et sandt Slaraffen-
 10 leben, og naar man saa kan være sammen med den Qvinde man elsker høiest — og det er jo De som meer end nogen anden Forfatter har Besøg af Deres Musa — saa — ja saa er man et lykkeligt Menneske og saa skal man med Taknemlighed erkjende det selv om man ikke længer eier den
 15 svinden De knap kan føle fordi De hverken fysisk eller moralsk lider noget derved. —

Den Følelse af Eensomhed som De i Deres Hjem i Kjøbenhavn føler kan jeg godt forstaa kjere Andersen og den er i enhver Henseende saa naturlig, men jeg kan dog ikke rigtig see hvorledes den skulle kunne afhjelpes
 20 saalænge De endnu er en saadan stor Trækfugl, lad os vente til De bliver gammel saa staar det jo til Dem selv at indrette Deres Liv paa en heel anden Maade. —

Søndag.

I Gaar fortalte Marie Nutzhorn mig at hendes Broder sad og oversatte
 25 nogle af Deres Eventyr paa Nygræsk! det bliver altsaa det første af den danske litteratur som Grækerne skal kjende

Nu skal jeg lidt ud med Oluf om hvis poetiske Aare De dog maa høre at hans kjereste Leg er at agere Spillemand som han da ledsager med Sang — Ord og Melodie af ham selv — Igaar sang han »Naar man ikke vil bise
 30 sin Øllebø orgentli, saa faar man Pryl af mans Moer«! —

Jeg skammer mig over min slette Skrift kjere Andersen det er paa Reisen at min Haand er blevet fordærvet ved de uendelig mange Brev[e] jeg skrev.

Lev vel

Deres

Jette C.

436. *Til Henriette Collin.*

Glorup den 3 Juli 1863. 5

Kjære Fru Collin!

Tak for Deres Brev, nu er De altsaa paa Rongsted, der er vel ogsaa Louise, hils hende! fra Jonas har jeg faaet Brev, det glædede mig, han er meget i min Tanke. Jeg overvældes i den sidste Tid af Breve fra unge Mennesker, meest Haandværkere, der endelig ville til Kjøbenhavn og blive 10 Poeter, De saae eet fra een af disse Ulykkelige og fik mig til at skrive og besvare hans Klagemaal, men nu faaer jeg for mange Skrivelser af den Slags, som om jeg var Fæstemand paa Parnasset og kunde skaffe gode Tjenester! Jeg er meget plaget forresten af Gigt i Nakke og Arme, aldrig før har det været saa galt, vidste Jonas hvor voldsomt det var han vilde 15 med megen Fryd, det Skarn, sige: »Kan Du nu see Du er en gammel Een!« jeg gaaer i disse Dage i Skoven og samler Snegle til ham. Her er særdeles smukt, jeg har det som var jeg Søn i Huset. Tirsdag Aften reiser jeg til Corsøer, overnatter der og tager da Onsdag den 7de til Frisenborg ved Aarhus, mere end 8te Dage bliver jeg vel ikke paa dette mig nye ube- 20 kjendte Sted, men jeg hører fra Dem haaber jeg, eller fra Jonas! — Prinds Ferdinands Død overraskede mig; nylig da jeg paa Christiansborg talte med ham, var han saa rask og rørig. Den Maade Fædrelandet har anmeldt hans Død paa, syntes jeg ikke behøvedes; jeg har fra Engeland faaet et Brev om at træde ind i en stor medvirkende Comitée for et Monu- 25 ment der skal reises for Shakspear, de Medvirkende ere store Navne, Guizot, Dickens etc. — jeg har sendt Brevet til Frøken Ørsted som kan godt Engelsk for ret at forstaae samme og hvad Forpligtelser jeg har at opfylde, thi kun at have mit Navn, der som Brevskrive[re]n udtrykker sig er blevet

»houshold« hos dem, synes mig for lidt. Det er imidlertid altid smigrende, at man ved at tænke paa Shakspears Indflydelse i Danmark, i det store England, tænker paa mig! Hils Deres Mand og Familien! ite[m Oluf.]

hjerteligst

H. C. Andersen!

5

437. *Til E. Collin.*

Frijsenborg 10 Juli 1863.

Kjære Ven!

Det er vistnok en Plage for Dem at jeg beder Dem gjennemlæse vedlagte Brev, men De gjør det jo nok og kan De give mig et Fingerpeg til at hjælpe
 10 Manden, da gjør De det. Øieblikkelig er det om at han faaer lidt Penge, jeg beder Dem om De i det aabne Brev jeg her sender med til ham vil indlægge tre Rigsdaler, som De er saa god i vort Mellemværende at skrive paa min Regning. Jeg kan kun give tre Rigsdaler, han fik hvad jeg kunde give, nu da jeg var i Byen, og han kommer vistnok igjen. Han er Musik-

15 lærer, Hartmann har taget sig af ham og Alle som kjende til Manden anbefale ham paa det Bedste. Jonas er maaskee saa god at bringe ham mit Brev med de tre Rigsdaler, da faaer han dem sikkert og af en venlig Haand. Grev Frijs er jeg første Gang hos og kan altsaa ikke strax begynde her at samle ind til en Fattig; Fru Scavenius behøver ingen Person til skrivende
 20 Forretninger som Manden troer, og jeg er forlegen ved at plage mine formuende Venner om Hjelp til saa mange Trængende som i den Tanke henvende sig til mig. Tilgiv mig den Besvær jeg gjør Dem!

Paa Glorup havde jeg det fortræffeligt; Moltke-Hvitfeldt var Opmærksomheden selv imod mig, jeg havde det som Søn paa Gaarden. Jeg var
 25 iøvrigt flittig, reenskrev hele »Ravnen«, der strax ved Theatrets Aabning skal indstudies; jeg reenskrev daglig henved i 6 Timer, min nyeste Bog og har endnu meget Arbeide tilbage, som her fortsættes. Jeg er meget tilfreds her paa Frijsenborg, Grevinden isærdeles, Greven og hele Fami-

lien behager mig. I Dag til Middag skal jeg see Dr: Ditzel, det er mange Aar siden vi to talte sammen. Deres Kone og Louise ere nok paa Rungsted? Jonas sendte jeg fra Glorup en Æske med Snegle, mon de havde nogen Betydning for ham, det kjære Menneske. Hils!

hjerteligst 5
H. C. Andersen.

438. *Fra E. Collin.*

Jeg har ladet aflevere til Høyer de 3 Rdl.; jeg maatte da ogsaa selv bøde 2 Rdl. —

Der er ikke meget, jeg kan fortælle Dem herfra. Jeg var i 8 Dage i daar- 10
ligt Veir paa Astrup, saa blev det godt Veir; Jette og jeg have det nu temmelig eensomt: Louise er hele denne Maaned paa Rungsted og synes at blive lidt raskere, Jonas lader som han botaniserer paa Skodsborg, men i Virkeligheden skraber han i Sundet. — Bladene ere nu forhaabentlig 15
blevne færdige med at skjændes om Hr. Krabbe; Bræstrup reiser idag som overordenlig Gesandt til Athen, Ivar Rosenkrantz som uordenlig do. til Turin, de nye Politibetjente tildrage sig Publicumssærdeles Opmærksomhed, Ingeborg er paa Christinelund, Louise Lind i Nærum.

Her er infamt i Byen, saa De kan være glad ved at være borte, især paa et saadant Sted; jeg har mange gode Erindringer fra den Egn for 32 Aar 20
siden; men Befolkningen kjender mig altsaa ikke, da den er saa ung.

Lev vel.
16/7 63

Deres
E. Collin.

439. *Til Henriette Collin.*

Basnæs den 21 Juli 1863.

Kjære Fru Collin!

25

De er vist paa Rungsted, dog derud finder vel nok mit Brev; hvorledes lever og fryser De! — Det er da en ynkelig Sommer! Folk sige jo rigtignok,

»Det maa De ikke sige! vi havde virkelig fjorten Dage det deiligst[e] Veir!« Jeg havde omtrent to smukke Dage paa Frijsenborg, det vil sige veirlige smukke Dage, thi hele Opholdet selv, var høist behageligt; Grevnen er meget elskværdig og Grevinden en sjælden fortræffelig Kone. Photographerede bleve vi Allesammen, jeg har et heelt Album hjem jeg fik der, med kun Portrætter af Familien, hele Grupper hvori jeg selv er anbragt. Her har De mig med de tre unge Comtesser og Frøken Krieger; faaer det ikke Plads i Deres Album kan Deres Mand jo anbringe det i den Samling hvor jeg findes i forskjellige Udgaver. Vil De takke Deres Mand for hans indholdsrige korte Skrivelse, Jonas fik jeg een ligesaa kort fra, men det var altid et Tegn paa at jeg var i hans Tanke og det er jeg glad ved at vide; jeg længes efter ham! Paa Frijsenborg saae jeg efter Snegle til ham, men ikke en eneste var at opdage i hele den store Have, jeg talte derom og da blev der sagt at man næsten aldrig havde fundet der en Snegl; to eller tre i hele Aaret var det almindelige, maaskee denne Meddelelse kan have nogen Interesse for Jonas. Fru Drevsen paa Silkeborg er syg, det er nok en Hjerte-Sygdom, Dr Ditzel blev flere Gange kaldet i de sidste Dage jeg var der; Hjemreisen var ikke just den behageligste; det blæste stærkt, men jeg var paa et godt Skib: »Eideren« og Capitain Groth som fører det, var særdeles opmærksom og venlig mod mig, jeg sad i hans Lukaf og slap for at blive søesyg. Fra Hartmann har jeg faaet Brev[;] han mælder at Christian Winther er traadt ud af den Comité som uddeeler det Ankerske Legat, og at Cultus Ministeren har stillet i hans Sted Digteren Hertz, det er mig skrækkeligt ubehageligt, Hertz er stokdøv, Alt maa afhandles skriftligt, og det bliver jo forfærdeligt at skjændes paa Tavle, skjændes ville vi, thi jeg er aldeles vis paa at han aldrig vil være af samme Mening som jeg. Enhver Anden end Hertz vilde jeg hellere have.

Den femten[de] August var bestemt som Misz Dunlouns Bryllups Dag, nu bliver den allerede den 1ste August da Fru Scavenius vil reise den 3^{die}, det er Skyld i at jeg tidligere tog fra Jylland end jeg ellers havde gjort;

7 de tre unge Comtesser og Frøken Krieger] først skrevet Grevinden og Døttrene.

glæd mig nu, senest i næste Uge, med et lille Brev, De veed at et saadant til Basnæs sendes over Skjelskjør. Det er trist, jeg finder Fru Scavenius i lidende Humeur, maaskee indvirket ved Broderens Død; men De skal ikke tale om hendes Befindende. Hils Deres Mand, Louise og Jonas, item Oluf og Forældre, samt Theodor. Deres hjerteligt hengivne 5
H. C. Andersen.

440. *Fra E. Collin.*

Da det forekommer mig, at De har en særdeles Lyst til at faae Breve, selv om de ikke indeholde noget, og da jeg netop nu har Tid til at skrive et Brev af den Beskaffenhed, vil jeg give mig til at snakke. Vi modtog da 10 Deres Brev med Photographien; denne er god, og jeg har strax beregnet den til Indtægt for »Samlingen«. Deres Beklagelser over Veiret kunne vi istemme; gjennemgaaende have vi havt 8 à 10 Grader, vedholdende Regn og Blæst.— Louise kom da ind fra Rungsted, men er idag atter taget derud med Jonas, som i denne Tid har lagt sine Snegle paa Hylden for at studere 15 Botanik, (invita Minerva). Theodor kan ikke photographere i dette Veir, Vappe kan ikke faae Motion nok etc.

De eneste litteraire Nyheder ere: Kornerups Reise i Spanien og en Piece af Hammerich om Oehlschlægers Ungdom.

De Slesvigske Stænderspektakler har De vel hørt om; det er nu endelig 20 afgjort, at Suppleanterne indkaldes.

Deres yderligere Reiseplan kjender jeg ikke, men efter de meddeelte Oplysninger antager jeg at De forlader Basnæs ved Maanedens Udgang, men jeg veed ikke, om De da gaaer til en anden Herregaard eller til Nyhavn. Jeg vil beklage Dem, hvis det sidste er Tilfældet, thi her er meget 25 kjedeligt, naar man ikke har sin Tid fuldt besat. Har De ikke Lyst til at tage til Gøtheborg etc. I næste Maaned arrangeres en Godtkjøbstour for 10 Rdl. frem og tilbage. Havde jeg Tid, tog jeg bestemt med, og besøgte da Butenschöns.

Jeg har overhovedet, jeg kan ikke nægte det, en Lyst til at reise, som næsten er uforklarlig saa kort efter et langt Ophold i Udlandet; det er ordenlig tungt at have et saadant Liebhaberi, naar man ikke kan tilfredsstille det. Jeg kan ikke nøies med »lange Linie«.

5 Jeg troer De venter meer Ubehagelighed, end De har Grund til, af Kameradskabet med Hertz. Han er vist ikke længere stridbar, og et Votum kan jo afgives uden Motivering, saa lange Samtaler behøves vel i Regelen ikke. Han var da ogsaa den Nærmeste til denne Post.

hermed lev vel.

Deres

10 22/7 63

E. Collin.

441. *Fra Henriette Collin.*

Lørdag Morgen [25. Juli 1863]

Jeg blev meget forundret kjere Andersen ved at see paa Deres Brev at Basnæs nu alt er Deres Hjem medens jeg tænkte mig Dem streifende om mellem Jyllands Heder, Skove og Bakker — Tak for Photographien som
 15 Edvard naturligvis bemægtede sig førend jeg ret havde faaet Lov at see paa min lovlige Eiendom, han er næsten ligesaa glubsk efter Anderseniana som Jonas efter Snegle. — For Tiden er han og Louise paa Rungsted hvor han naturligvis strax fangede et Pindsvin som endnu gaar levende om i hans Stue, deels fordi de ikke kunne blive enige om Dødsmaaden og deels
 20 fordi den harsaadan et sødt Ansigt saa han ikke kan beslutte sig til at dræbe den! — Den egentlige Grund til Jonæ Ophold paa Rungsted er Botanikken som han nu begynder at lægge sig efter og Forvalter Feilberg derude er flink i den Retning og veileder ham dermed. —

Det Collinske Familieliv hviler aldeles i denne Tid og de eneste som
 25 kunne sees nemlig Gottliebs og vi ere skildte ved en saadan Masse Brosteen at vi egentlig ligesaa gjerne kunde bo hvær paa sin Side af Alperne og saa havde man da i alle Tilfælde en interessantere Vei at passere . . .

Ingeborg er endnu paa Christinelund og Linds nyde Kulde og Regn-

17 han] i en Note under Siden forklaret ved: Jonas.

veier i Nærum — Adolp[h] er altid at finde mellem sine Blomster disse hans Sjæls Beslægtede og Einar og Harald dele vistnok trolig hans ensomme Liv . . .

At De gruer noget for at virke sammen med Herts kan jeg godt forstaae med Hensyn til hans Døvhed og — som De siger — »skjændes paa Tavle«⁵ er jo saare besværligt — derimod tror jeg ikke at De og han altid ville være saa uoverensstemmende som De mener, han har Smag og er vist, forsaa vidt et Menneske kan være det, samvittighedsfuld. —

Om Jerichau hørte jeg forleden at han ude paa sit Landsted ved Strandveien, stanger Aal og flytter Køer, det ligner ham jo aldeles og uagtet han¹⁰ har kaldet sit Huus »Kjørforbi« — vil jeg dog handle tvertimod denne Opfordring og engang besøge ham. —

Idag er Theodor paa Jagt med Ferslew jeg tror nok at det hovedsaglig er beregnet paa at skaffe Vappe en god Motion, men Theodor er selv bysyg og det er mærkværdig i hvad Grad et bevæget Liv paa Landet gjør ham¹⁵ til et andet Menneske, »Stakkels Theodor« sagde altid min Svigermoder med øm Medlidenhed — nu siger jeg det med mere Sandhed thi hans Liv er egentlig forfeilet i saa meget og hans humeur ofte i høi Grad nedtrykt. Han er dog altid mild og omgjængelig og i ingen Retning fordrende, hvad der jo for mig er et stort Gode — Han finder det gruelig kjedeligt at Bør-²⁰nene ere borte og jeg deler hans Følelser. —

Edvard modtog idag Brev fra Dem[;] han hilser og takker saa meget. — Han er noget trykket af det evige triste Regnveier og skulle intet have imod at flyve lidt ud igjen, men dette Ønske kommer kun frem i Form af et lille hemmeligt Suk engang imellem —²⁵

Nu skal jeg op paa Jonas's Værelse og støve ud mellem hans Snegle, det tør jeg ikke betro nogen Anden, uagtet Arbeidet ikke tiltaler mig. —

Lev vel kjere Andersen lad os snart igjen høre fra Dem.

Deres

Jette Collin.³⁰

442. *Til Henriette Collin.*

Roeskilde den 7de August 1863.

Kjære Fru Collin!

Paa Mandag kommer jeg til Byen med Morgentoget, mit første Besøg bliver naturligviis i Dronningens Tvergade, om jeg nu træffer Nogen
 5 hjemme der, veed jeg ikke. Jonas er vidst nok endnu ude at samle Urter og Rødder; meget længes jeg efter ham, det gjør jeg da ogsaa efter den øvrige Familie! I Løverdags stod da Misz Dunlops og Michael Rossings Bryllup, der var kun Parret selv, Fru Scavenius og Børn, begge Forloverne, Brudgommens Søster, Præsten og jeg, saa at det var et meget lille
 10 Selskab; samme Aften reiste de unge Folk; jeg blev til Onsdag Eftermiddag, Dager derpaa vilde Fru Scavenius til Jylland; jeg gik her til Roeskilde og boer hos Domprovsten hvor jeg før har været og hvor de vise mig al Opmærksomhed og Hjertelighed, kun her er ikke den Ro, den deilige Leven med sig selv, man er saa opmærksom med altid at ville skaffe mig Under-
 15 holdning, saa at jeg ikke kan bestille Noget, og deri bestaaer mit bedste Landliv, jeg maa ordenligt drage mig tilbage i de indre Gemakker for at kunne skrive dette lille Brev. Igaar vare alle Hartmanns her, paa Hartmann nær, der var inde i Byen at orgle, Emil var med sin nydelige Brud, Fru Thora Hartmann havde et Hovedtøi paa som i den Grad generede
 20 mine Øine at jeg i Dag har faaet et Bygkorn paa det ene Øie og Træk i det andet; jeg er bange at jeg ikke seer godt ud naar jeg optræder paa Mandag. Dog maaskee er De da paa Rungsted; Gud veed hvorledes Nyhavn vil smage mig ved Sommertid, men jeg mener Sol-Varmen vil ikke blive saa forfærdelig. Iøvrigt havde vi i gaar Tordenveir her i Roeskilde, det skulde
 25 nu lade som det var Sommertid, Regnen skyllede ned, Blæsten susede. I Dag skulle vi ned til Hartmanns hvor der er stort Selskab for min Skyld, det vil sige stor Middag; Ravnens, hører jeg, er under Indstudering; den vil saaledes blive een af de første Operaer vi faae i den næste Saison. Min Bog om Spanien er Trykningen begyndt paa. Hils Deres Mand, Louise,
 30 min egen kjære Jonas og den øvrige Familie fra Deres hengivne

H. C. Andersen.

443. *Fra E. Collin.*

Men du hellige Cathrine, hvor er Andersen dog henne? Dette var i længere Tid det hver Dag gjentagne Spørgsmaal, indtil Deres Brev til Jette arriverede igaar. Da De kommer paa Mandag, er der egentlig ingen Grund til nu at skrive; men deels har jeg nu en til anden Beskæftigelse ubrugelig 5 Pause, deels vil jeg lade Dem vide, at jeg i denne Tid er noget ubehagelig paa Grund af et mod de gjeldende Hegnsanordninger stridende Hul i mit Tandgjerde. Dette er det godt at De veed, for at De ikke skal troe, at De ved Deres Hjemkomst finder mig elskværdig, og for at De skal skjønne paa, hvor godt De selv har det, skal De høre meer derom. Jeg maa nu er- 10 kjende, at Gummer ikke kunne erstatte Tænder, som der staaer i den gamle svenske Vise: »nei, jag på gumman mig ei kan förlåta«. Dersom De skulde have en Tvivl om, at dette Citat er ægte, vil jeg henvise Dem til Jean Pauls bekjendte: Vergessene Gedichte sind neue. Min Tanke dvæler snart ved den af Lind i sin Tid foreslaaede Invention: maskintygget Rug- 15 brød for gamle Folk, snart ved de gamle Heste, der skydes naar de ikke kunne tygge deres Foder længere; og alle de smaa Billeder de vende sig omkring.

I Løbet af næste Uge reiser Louise til Christinelund og jeg har lovet Jonna at følge hende og blive der et Par Dage. Au revoir. Hils Hartmann. 20

8/8 63

Deres

E. C.

444. *Fra E. Collin.*1ste Juledag. 1863.

Et Brev, selv om det intet indeholder, er dog en øieblikkelig Lysning i Vintertaagen; og derfor vil jeg sende Dem et saadant Glimt. Thi jeg har 25 meer end Tid nok. Jeg sidder nu, første Juledag, oppe i mit Værelse i Ministeriet ganske alene, og venter paa, om Begivenhederne skulle skaffe mig noget at bestille. I Øieblikket er nemlig en fuldstændig Opløsning; Mini-

steriet har indgivet sin Dimission, men der er ingen Udsigt til at faae et nyt Ministerium; uden Ministre, der ville medunderskrive, kan Rigsraadet ikke sammenkaldes. Alle Potentater forlade os, og hvad skal Kongen nu gjøre? Jeg seer ingen anden Udvei end Krig. — Saaledes høitideligholdes Julen af Christenheden, Executionen er proclameret i Holsteen og begyndt med at afsætte Overpræsident Scheele. Telegraphtraadene ere overskaarne ved Altona, saa vi ere uden directe Forbindelse, selv om den Sjællandske Linie nu er istand.

Det var da et rædsomt Veir; stakkels Ingeborg, som maatte tilbringe hele Natten paa Ringsted Banegaard.

Jeg vil ikke skrive meer, fordi jeg ikke kan finde andet end triste Æmner. Lad os snart høre fra Dem.

d. 25 Decbr. 1863

Deres
E. Collin.

1864

445. *Fra E. Collin.*

Ved vor Hjemkomst fra Reisen i dette Foraar, altsaa i Maii 1863 var
 Deres Beholdning 2612 R. 36 β
 som indestod i Sparekassen. Under min Fraværelse havde

jeg at tilsvare Dem i 11te Decbr. 1862: 5

Renter fra mig.....	50.
» fra Stampe.....	20.
» af Kgl. Oblig.....	<u>40.</u>

110 »

for Junii Termin 1863 ligeledes 110 » 10

for Decbr. Termin 1863 ligeledes..... 110 »

Gage for Junii—Decbr. 7 Maaneder à 83 R. 32 β..... 583 » 32 »

De har udbetalt mig contant:

d. 29 Maii 1863.....	1000 R.
----------------------	---------

4 Novbr.....	50 »	15
--------------	------	----

15. Decbr.....	<u>100 »</u>
----------------	--------------

1150 »

De har udlagt for Jonas 4 Napol..... 28 R. 32 β

5 Thaler.....	<u>6 » 64 »</u>
---------------	-----------------

	35 »	20
--	------	----

fragaar 1 Sp.....	2 »
-------------------	-----

33 »

4708 R. 68 β

Derfra Udgift:

	Indkomstskat i April Qv.....	12 R. 48 β	
	Til den fattige Høier	3 » »	
	For Reenskrivning.....	4 » »	
5	12 Aug. contant til Dem.....	100 » »	
	19 Sept. ligeledes.....	50 » »	
			169 » 48 »

Deres Beholdning.. 4539 R. 20 β

som indestaae i Sparekassen.

10	Desuden ejer De: hos mig	2500 R.	
	hos Stampe	1000 »	
	Kgl. Oblig.	2000 »	
			5500 » »

Altsaa i Capital lidt over 10.000 Rdl.

- 15 Efter Deres Hjemkomst har De modtaget af C. Boye specificeret Regnskab over Deres Indtægter og Udgifter under Reisen. Resultatet af dette skal jeg her recapitulere:

Ved Deres Afreise stod i Sparekassen..... 3270 R. 15 β
 under Deres Fraværelse blev indsat..... 1716 » 64 »

- 20 4986 R. 79 β
 til Reisen blev uddraget af samme..... 2374 » 43 .
 altsaa indestod ved Deres Hjemkomst..... 2612 R. 36

hvilken Sum vil findes stemmende med den øverst paa første Side anførte.

Deres Formue er altsaa nu 1269 Rd. større end da De reiste.

- 25 Er der nu noget heri som er Dem utydeligt, saa lad mig det vide.

Dersom Alt stod til i Verden saa godt som Deres Formuesomstændigheder, saa var det en deilig Verden. Men Løgnen regjerer og høitideligholder Aarskiftet paa en Maade, som vil komme til at berøre os alle. Men det er ogsaa en Tid, som er vel skikket til at lede Menneskets Tanker der-

hen, hvor de kun altfor sjældent dvæle og hvor dog den eneste sande Hvile er at finde.

Gud være med Dem i det nye Aar.
d. 1 Januar 1864

Deres
E. Collin.

446. *Til Henriette Collin.*

Basnæs den 1ste Januar 1863. [∁: 1864] 5

Kjære Fru Collin!

Det er Nytaarsmorgen, min Tanke er hos Dem og Deres, det har den daglig været siden jeg reiste fra Byen, Gud velsigne og glæde Dem for Deres Velvillie mod mig; Deres Huus er mig nu Hjemmets Hjem, og altid vil jeg huske den Inderlighed, det milde Sind hvormed De der nylig talte til mig da jeg kom dybt og inderlig bedrøvet, det virkede saa velgjørende beroligende ind paa mig. Forleden Aften blev jeg overrasket ved at faae Brev fra Jonas, jeg gik ikke glad til det, men da jeg havde læst det takkede jeg ham ret i mit Hjerte, det var, efter hans Personlighed, et godt, hjerteligt Brev, jeg svarede ham der paa, ud af mit fulde Hjerte, men sagde ogsaa hvad jeg maatte sige, thi man kan ikke slaae øieblikkelig over i de samme glatte Folder, naar en heel Verden har trykket Sindet, men han maa see hvor stor en Plads der staaer aaben for ham i mit Hjerte og at det er mig en Smerte skal jeg ikke see ham groe fast der. Og ret beseet, hvad er saa det Kjævleri i en Tid saa alvorsfuld, saa tung som denne. Hvad vil der skee for Danmark, for os? Det er ikke en Krig mod en Regent, det er en Krig mod et Folk, en brusende Flod der strømmer ind over os. Hvad er nu Sandhed, hvad er nu Ret? Jules Jürgensen sendte mig Brev forleden Dag og bad mig klare for ham det holstenske og slesvigske Spørgsmaal, han vilde da besørge min Forklaring optaget i nogle franske Aviser. I flere af disse, ligesom i de engelske er Sagen jo tydelig drøftet; jeg lægger imidlertid hans Brev ved, om Deres Mand skulde føle sig opfordret til at skrive, han vil ogsaa rigtigere og klarere end jeg, der ikke er inde i Tingene, kunde

sætte det fra hinanden; men hvad hjælper det til! Man vil ikke høre, man vil ikke forstaae.

I Dag fryser det tilmorgen 10 Grader; vore stakkels Soldater ligge i Barakker i denne Kulde og Vandene fryse til, Frostenslaaer Bro for Fjenden, 5 det er som skulde og maatte vi overvældes. Endnu vide vi her Intet om et nyt Ministerie er sat; jeg gaaer som i Feber; et Par Dage endnu maa jeg blive her, jeg har lovet det; Mandag eller Tirsdag tænker jeg at være i Byen. Hils Deres Mand, Louise og Jonas. Gud glæde og velsigne Dem Alle.
H. C. Andersen.

10 447. *Fra E. Collin.*

[24/4 1864]

Gode Efterretninger fra Viggo.

Skud i Underbenet. Han og Lægen tilfredse.

E. C.

448. *Til Henriette Collin.*

Basnæs ved Skjelskjør den 4 Juni 1864.

15 Kjære Fru Collin!

Jonas kom da ikke afsted igaar; forgjæves søgte jeg efter ham ude paa Banegaarden; Harald Drevsen var der ogsaa for at sige Jonas Levvel! maaskee beholder De ham hjemme; det ønsker jeg helst. Hvilke Efterretninger ere vel komne fra London? først iaften, naar Aviserne komme, veed 20 jeg hvad De allerede vidste igaar, det er i Tider som disse, det Piinlige at være noget afsides ude paa Landet. Jeg kom her til igaar Klokken halv to; efter Frokosten gik jeg ud i Haven og Skoven, jeg havde under Vinteren og Tidens Tryk halvt glemt det friske blomstrende Foraar og blev ganske veemodig ved at see den gamle fredelige Tid, som Naturen bærer den, hilse 25 med Blomster og Kukkerens Sang. — Det er i Sandhed som en Sommerdrøm at komme herud i det Stille, i den livsfriske Natur, jeg veed at jeg igjen skal vækkes til tung Alvor i disse Prøvelsens Dage. Lad mig snart høre

lidt fra Dem, lad mig vide om Jonas er afsted og hvor han indqvarteres. Her er koldt paa Basnæs, i Dag har jeg i Kakkelovnen. I Besøg er her en Frøken Carstenskjold og en Frøken Lützwow; Fru Scavenius skranter, det er Forkjølelse, hun har i flere Dage maatte holde Sengen. Hils Linds og Drevsens fra mig og lad mig endelig vide lidt om Viggo, hans Moder og 5 Jonna, naar Brev indtræffer. Deres Mand og Louise hjertelige Hilsener.

Deres taknemlig hengivne

H. C. Andersen.

NB: her er mit seneste lille Vers.

Tanker i tunge Dage.

10

Hvad der skal skee, det skeer,
Græd Du end Blod.
Men hvor Du selv ei længer Udgang seer,
Husk: Gud vil altid, kun det Bedste skeer.

449. *Fra Henriette Collin.*

Mandag 6te Juni [1864] 15

Jeg kan godt stjæle et Udtryk fra Berlingske kjere Andersen og sige »at jeg intet har at meddele der trænger til hurtig Befordring«, thi siden De reiste er intet forefaldet som De jo veed. Idag ere atter de Mænd forsamlede i London som bærer vor og 1000 Andres politiske Skjæbne i deres Hænder (der er Gudværeløvet Een Stærkere Visere og Større end de) og saa skal vi 20 jo atter vente 3 a 4 Dage paa Resultatet af deres Kløgt og Snuhed, Ærlighed og Sandhed eller Løgn og Rovbegjærlighed — — I disse Dage er udkommet en piece af Otto Müller som gjør en Slags Sensation, den er fuldkommen reactionær og fremkalder naturligvis en heel Deel disputer uden dog at være noget Betydeligt eller Nyt i Indhold. — Fra Broager ere Efter- 25 retningerne gode, men Ingeborgs venlige og hjælpsomme Vært Bylow har faaet Underretning om at det er ham forbudt at vænde tilbage til sit Hjem eller med andre Ord, han tør ikke mere vise sig i Slesvigs Land. — Det vil

være et stort Tab og Savn for Ingeborg og Viggo hvem han var til stor Hjælp og Støtte, nu ere de jo ene Fruentimmer der med Viggo — Aviserne see jo ikke beroligende ud og hvordan skulle det ogsaa gaa til at Preusen lod sig nøie med den Stump Land syd fra Slien

- 5 Jonas reiste i Lørdags Morges med 60 \bar{n} paa Ryggen, det er en rædselsfuld Oppakning og jeg fik næsten ondt ved at see ham saa belæstet — Idag fik vi et meget tilfreds lille Brev fra ham, han er henrykt over Taasings Deilighed, har en god Værtfamilie og behagelige Kammerater som han tildeels kjender lidt til —
- 10 — God Nat kjere Andersen — Glæd Dem over at leve i Guds frie Natur mellem grønne Træer, blaa Himmel og venlige Mennesker — Her i Byen have vi graa Huse, graa Himmel politiske Rivninger og reactionære Piecer

Mange Hilsner fra Familien —

og Deres

15

Jette Collin.

Tak for de 4 følelsesfulde Linier

En Indbydelse til at overvære Aabningen af den Helsingørske Jernbane fandt jeg det overflødig at sende Dem — ellers er kun indlagte Brev kommet til Dem

20 450. *Til Henriette Collin.*

Basnæs ved Skjelskjør den 12 Juni 1864.

Kjære Fru Collin!

- Tak fordi De skrev; De er den eneste af Familien, der synes at tænke lidt paa mig; uden Deres Brev vidste jeg slet Intet om Jonas, om Viggo og Fru Drevsen; til hende vilde jeg nu gjerne igjen sende Brev, men jeg veed
- 25 ikke Adressen; det er fornøieligt at Jonas er tilfreds, gid han maa vedblive at være det; giv mig hans fuldstændige Adresse. Nu have vi altsaa forlænget Vaabenhvilen; jeg vil haabe at vi faae noget Godt ud heraf; den 25de, vide

vi altsaa nu om det vil briste eller bære, til den Tid vil jeg tage Bestemmelse om jeg bliver hjemme, eller reiser op til Norge. Brevet De sendte mig kom derfra; Bjørnstjerne Bjørnsen gjentager Indbydelsen. Hans Brev er saa glødende og hjertefuldt i den danske Sag, han er saa varm i sin Udtalelse for mig som Digter; »Paa Langebro« behager ham og om »Han er ikke 5 født«, skriver han: »Jeg er ganske overrasket over den Elegance hvor med det er skrevet, den psykologiske lette Fiinhed, de sikkre Carakteertegnninger« osv[.] Om mit lille Digt »Danmark«, der stod i Dagbladet, siger han: »jeg maa altid græde, naar jeg læser Digte af Dem i denne Tid, thi ensaadan Evne til at optage i sig hele Folkets Sorg og Haab, har jeg aldrig seet Mage 10 til. Det er kun et naturligt Udbrud, som hvert enkelt Menneske selv har gjort sig hundrede Gange, og som her faaer Harmoniens Vinger op til den Algode. Og saa vist som De har denne Evne, saa vist har Folket Senekraft, saavist som den Enkelte kan finde Smertens og Haabets ædleste Udtryk, saa vist skal det Hele ikke forgaae i Smerte eller forspilde sit Haab!« — 15

Med al Fremtids Virksomhed troede jeg det forbi for mig, saaledes har jeg de sidste Maaneder følt mig trykket; Landet og Sommerluften har imidlertid bragt mig i en smertefri Tilstand synes jeg, det er det Hele, dog pludselig igaar skjød Tanken Blomst efter lange trange Tider; om Blomsten skal udfolde sig blive til Frugt, ja det beroer paa Fred og gode Tider 20 og tør vi vente disse? Skal ikke om faae Uger, Tidens Plovjern igjen gaae over os? Imidlertid kom igaar en digterisk Tanke, en Spire der lover et nyt Lystspil; Navn, Tid og Personer har udfoldet sig om en lille dramatisk Handling, hvad jeg endnu har, men som maaskee ikke bliver videre, vil jeg nedlægge her, (men ikke for Offentligheden) i følgende Placat: 25

Kjærlighed og blind Alarm.

Lystspil i tre Acter.

Scenen er i Fyen og Jylland 1808, under Spaniernes Ophold her i Landet. Personerne, som jeg endnu kjender dem og tænker mig dem givne ere

Fruen paa Gaarden.....Fru Phister.
 Frøkenen.....Jomf Lange.
 Gouvernanten.....Fru Heiberg.
 Anna, en fattig Slægtning.....Fru Eckardt.
 5 Vertshuus Madammen.....Jomf Bournonville.
 Jomf: Hagenau.....Mad Sødring.
 Jægtjunkereren.....Hr M. Wiehe.

Nu kan De sætte det sammen, som De selv vil! hils Jonas naar De skriver,
 hils Deres Mand, Louise og Thybergs. Theodor faaer et meget interessant
 10 Brev fra mig, De vil overlevere ham det, han vil vist blive glad!

Deres hjerteligt hengivne

H. C. Andersen.

E. S

Siig mig, ere Linds paa Landet? Hils!

15 451. *Til Henriette Collin.*

Basnæs ved Skjelskjør den 13 Juni 1864.

Kjære Fru Collin!

Efter at jeg igaar havde skrevet Dem til og afsendt min Skrivelse, fik jeg
 Brev fra Eline Møller i St Jørgensgaard, deri var en Hilsen fra Jonas og
 et Par Ord om ham, som fornøiede mig, det viiste hans Fart og Færden,
 20 jeg lægger hendes Brev her i, at De kan læse det, De har dog deri et lille
 Blink fra Sønnen. Hils Deres Mand og Louise. Hjerteligst

H. C. Andersen.

E. S

Vil De gjemme til mig Fru Møllers Brev.

452. *Fra Henriette Collin.*

Torsdag 16de Juni [1864]

Kjere Andersen

Tak for Deres 2 sidste Breve, det er rart at vide Dem velbeholden under behagelige Vilkaar i den de[i]lige fredelige Natur, der lader sin velsignede Sol skinne paa Ven som paa Fjende. 5

Om 8te Dage ere vi altsaa maaskee atter midt i en ulykkelig og haabløs Krigs Rædsler, jeg synes det er Vanvid at begynde forfra, og hvad saa? —

Fra Jonas har jeg ikke hørt siden i Lørdags, da var han rask, tilfreds og kamplysten — Vor Herre holde sin Haand over ham! —

I Morgen reiser Adolph Drewsen til Broager, Viggos Saar læges godt 10 men efter Lægens Mening vil det dog vare til midt i August inden han kan støtte paa Benet. —

I vor Familie og fælleds Kreds er Alt ved det Gamle og Søndag Formiddag samler os Alle hos Theodor — Saa bliver der politiseret og photogripheret og det er altid fornøieligt at høre lidt glad ungdommelig Snak og 15 Latter. —

Jeg veed ikke om jeg har fortalt Dem at Gotliebs har leiet en 4de Sal i Store Kongensgaden tæt ved Tværgade — Vi ere Alle glade ved at faae Gusta ud i vor Nærhed, hun kunde aldrig blive hjemme oppe i den uhyggelige Kant af Byen. — 20

Louise — NB Collin — er paa Rungsted og faar røde Kinder uagtet hun hver Morgen ved Theebordet fører en blodig politisk Kamp med Benny.

— I Gaar havde vi Besøg af Fr. Bøgh med Maleren Block fra Rom[;] det er 2 indholdsrige unge Mænd og Block er vist en ypperlig sand Natur, saavist som han er en stor og følelsesfuld Kunstner — 25

Edvard har i de sidste 8te Dag[e] af og til følt sig lidt daarlig og det viser sig saa stærkt i hans Udseende at man skulle tro han havde været rigtig syg, med Guds Hjælp har det intet at betyde — Denne Vinter har gjort ham som saamange Andre, mange Aar ældre —

Nu kom der Brev fra Jonas, han er saa rask som aldrig før, har en ud- 30

mærket Compagnicommandør som hedder Schults, en Holstener som har tjent i Insurgentarmeen i forige Krig men er nu en Typus for en Soldat i den danske Hær — Jonas er blevet Undercorporal og finder sig i enhver Henseende godt tilrette i sit nye Liv uagtet han lever meget usselt
 5 f Ex: Øllebrød til Formad og Tykmelk uden Sukker til Eftermad! —

Plakaten til det nye Lystspil er jo meget interessant og lovende, men naar De opfordrer mig til selv at tænke mig Resten, saa gjør De mit gode Hoved til langt bædre end det er! —

Lev vel kjere Andersen hele No 19 i Tværgade hilser Dem

10

Deres

Jette Collin.

453. *Til Henriette Collin.*

Basnæs ved Skjelskjør den 22 Juni 1864.

Kjære Fru Collin!

Endnu et Brev fra Andersen! Ja. Jeg har skrevet en lille Psalme, den
 15 skal De dog læse. Hartmann har faaet den at componere.

Jeg har en Angst som aldrig før,
 Som stod jeg foran Dødens Dør
 Og maatte ind og styrte ned
 I Mørke og i Eensomhed.

20

Jeg rives frem med Stormens Hast,
 O Herre, Herre, hold mig fast!

25

Alt Ondt i mig det kom fra mig,
 Hvad Godt jeg gjorde kom fra Dig,
 De Andres Skyld jeg nok opskrev,
 Men ei mit eget Skyldner-Brev.
 Hvor har jeg for mig selv hver Dag
 Besmykket godt min egen Sag.

Jeg trædes skal af Dødens Hæl,
 Først da sig løfte kan min Sjæl;
 Læg »Fader vor« som Duens Blad
 Mig paa min Tunge, gjør mig glad.
 Har jeg ei Gud, hvad har jeg da,
 Naar hele Verden falder fra.

5

Avis-Efterretningerne have i de sidste Dage ret spændt og piint mig, nu er det snart den 26de, hvad er der skeet, hvad skal der skee!

Lad mig høre fra Dem og giv mig Jonæ Adresse, dersom De troer han har Glæde af et Brev fra mig. Jeg bliver her ude til Mandag Eftermiddag, det har jeg lovet Fru Scavenius. I Kjøbenhavn bliver jeg saa til sidst i Ugen og flyver da nogle faae Dage til Søllerød hvor jeg ventes hos Kammerherreinde Neergaard. Hils Deres Mand, Louise, Theodor og hele Familien. Viggo er da nu Lieutenant læser jeg i Avisen, det ønskede jeg, dersom han endnu efter sin Helbredelse skal være i Fangenskab.

15

Deres taknemlig hengivne

H. C. Andersen.

[*I Margen.*] Naar ventes Etatsraad Drevsen i Rosenvænget?

Efterskrift

den 23 Juni 1864.

Da jeg kom med dette mit Brev igaar, var, imod Sædvane, Posten allerede afsted, henimod Aften kom den tilbage og bragte mig Brev fra Deres Mand og i samme flere vedlagte Breve, ogsaa Jone Adresse var der; tak ham! Jeg aabner dette mit Brev igjen for at tilføie disse Ord. Jeg er i stor Uro og Forventning om Conferencens Udfald, hvad vil, hvad maa skee! Gud holde sin Haand over Danmark og over os Alle!

Deres 25

H. C. A.

454. *Fra E. Collin.*

24/6 64.

Jette fik idag Deres Brev af 22de dennes og deraf seer jeg, at De har faaet mit d^{to} og endnu vil kunne modtage dette paa Basnæs. — Psalmen er smuk.

Der kan ikke være Tvivl om, at Conferencen — uagtet den endnu skal
5 komme sammen imorgen, men »uden noget fastsat Forhandlingsgjen-
stand« — maa betragtes som sluttet uden fredeligt Resultat, og at Krigen
altsaa fortsættes. Om den begynder paa Søndag eller udsættes længere,
om Preussen vil udvide Occupationen eller kun beholde hvad det har, om
vi atter skulle være alene eller idetmindste England kommer med — alt
10 dette veed eller aner vi intetsomhelst om. Vi, som hverken regjere eller
tage Deel i Kampen, kunne kun lægge Alt i Guds Haand.

Jeg har i længere Tid været daarlig, af meer eller mindre stærke Mellem-
Gulvs-Smerter; ogsaa idag har jeg dem med Aandedræts-Besværligheder.
At det ikke alene kommer af physiske Grunde men ogsaa af et aandeligt
15 Tryk, er høist rimeligt. Jeg gaaer tidt irette med mig selv, naar mine Tan-
ker henvendes til Jonas; thi hvilken Ret have vi til at beklage os over en
Situation, som vi have fælles med tusende Andre; men man siger saameget
til sig selv, uden at det gjør det rette Indtryk.

Mine Anskuelser om hvad Krigen vil føre til have meget lidet at be-
20 tyde. Jeg veed kun, at vi ere gaaede til den yderste Grændse af Eftergiveness-
hed og at dette tildeels erkjendes af andre Magter; jeg kan derfor ikke
tænke mig, at England og Sverrig kunne lade dette hengaae uden at deeltage.
Naar vi indtil den Tid forholde os ganske defensivt, er Faren vel ikke
saa stor, som den ofte synes.

25 Lad os idet mindste haabe det.

Deres
E. Collin.

455. *Til E. Collin.*

Søllerød pr: Lyngby. den 3 Juli 1864.

Kjære Ven!

Skal jeg skrive eller ikke skrive! det var nok bedst at lade være, det var klogere, men jeg er ikke meget klog i denne Tid. Det var et sløvende Dri-
veri jeg førte de to, tre Dage inde i Byen, der var ingen Hvile uden i de 5
Minutter jeg sad tøjret til Avisen; og dog synes jeg nu herude at det var
bedre inde i Byen, end her hvor man først »imorgen« hører hvad der er
skeet; det er her som om jeg i Tordenveir var krøbet ind i Sandhullet til
Børnene for der ikke at see Lynet eller høre Bulderet, og dog er det ikke
derfor jeg er her; det er grueligt, i Tider som disse, at være som jeg ganske 10
alene i sit Hjem.

Er De træt af at læse mit Brev, saa hold kun op, jeg fritager Dem derfor,
og maaskee er det ogsaa mig selv bedst. De har nok der tynger Dem, hvor-
for da høre paa mig! det som meest berører mit Personlige og som i stærke
Svingninger kommer tilbage, den meget musikalske Gade, veed De nok 15
har for Uger siden stemt Strengen, det regner De jo til fixe Ideer, og De
er vel endnu af samme Mening?

Enten har man en fix Idee eller man seer altfor klart, til Dato er alt
Ondt jeg befrygtede indtruffet; Gid jeg kunde bede Vorherre styrke
mig, men jeg synes at der ere langt vigtigere Ting at bede ham om og 20
som heller ikke opfyldes. Skal vort smukke, rige Sprog om et hundred
Aar kun kjendes gjennem Nordmændene? der overvælder mig en Sorg,
og imellem griber mig der til en menneskelig Angest, den jeg troer ikke
at kunne udholde. Herude er jeg i Formiddag ene, de ere alle kjørte til
Kjøbenhavn for at besøge Kirken; Natten har været uhyggelig, i det No- 25
gen, Ingen veed nu hvem, have lukket Svigersønnens lille Hund ind i
Værelset tæt ved mig og der har den hylet fra Midnat til ud paa Morgen-
nen. — Veien herud var ellers smuk, første Gang reiste jeg paa den Jern-
bane; Fru Neergaards Huus er lidet og gammelt, men under Taget er en
Mængde hyggelige Gjesteværrelser; jeg har eet af de større, det ligner al- 30

deles en Kahyt. Hjerteligt blev jeg modtaget, inderlig velkommen er jeg, det er klart at fornemme; jeg har maatte love at blive nogle Dage, faaer jeg Brev fra Dem det vil gjøre mig godt, men skriv ikke, naar De ikke kan skrive noget Trøsteligere end jeg skriver, betragt mig da heller som en
 5 Syg, man ikke skal tale til, han kommer sig nok eller dør. Den Slutning har man jo altid paa Historien. Et Rygte siger at vi faae Fred og gaae ind under Tydskland. Er det saa? Ja det vil Aviserne melde mig. Jeg gjør mig ret Umage for at samle i Tanken al den Naade og Velsignelse Gud har forundt mig, uforskyldt i dette Liv for at samle Kraft til at tømme den Kalk
 10 jeg skal tømme. For os Ældre er den gode Tid forbi, den unge Slægt er elastisk, maaskee kan den groe. Siig mig et Ord om Jonas, jeg veed hvor han fylder Deres Hjerte! Gid han uskadt og med sundt Humeur snart være hos Dem og Deres Kone. Overlever De mig, da tænk paa hvad man kaldte mine gode Sider hos mig og ikke paa Svaghederne, hils kjærligt Deres
 15 Kone og Louise. Gud holde Deres Sind oppe; han bære Dem gjennem de Prøvelser og Gjenvordigheder, som kunne forestaae.

Deres H. C. Andersen.

456. *Fra E. Collin.*

Det er naturligviis meget rigtigt, at Deskriver; det giver den onde Stemning altid noget Afløb. Den Stemning, som har betaget Dem som os, er
 20 ikke det af Raseri kogende Blods; det er et stagnerende Vand, der som en raaden Pøl har lagt sig om vort Hjerte. Hos mig betager den mig Mælet og derfor undgaaer jeg at tale om det, der har frembragt dette; jeg er ikke i en Virksomhed, som kan bringe mine Tanker i Flugt, jeg græmmer mig
 25 stille — men jeg opgiver endnu ikke vor Sag. De Mægtige, som ere Forræddere og Feige, kunne i et Øieblik styrtes, og Gud, som dog leder det Hele og har tugtet os, har saamange Veie til at hjælpe, som vi Mennesker ikke kunne see.

Jeg var igaar i Kirke og jeg fandt der som altid noget der ligefrem var

sagt til mig, nemlig om Straffen for den, der ønsker Ondt over en Anden. Jeg veed og føler, hvor fuldt mit Hjerte er af Had og Hævnplaner, og jeg føler at man skal tage vare paa sig selv, naar man ikke betragter Tiden og sit eget Forhold til samme som et Punkt, et snart overstaaet Punkt i den store Evigheds-Historie. Derfor trækker jeg mig tilbage i mig selv, for at see om jeg — hidtil kun med liden Fremgang — kan bearbejde mit eget Indre, medens jeg ingen Indflydelse kan have paa den ydre Verden; jeg føler at det er min Pligt mod mine Omgivelser, som mod mig selv, at holde Modet opreist; men dette svækker man kun ved Avislæsning, Rygter, falske Forhaabninger, ved Undersøgelser om »dersom vi havde gjort det« eller »dersom vi ikke havde gjort det«, ved den usalige Kritik, der nu forplanter sig til den enkelte Soldat; den spaltes Folkets Enighed og knebler enhver Bestyrelse.

De vil af Foranstaaende see, at jeg, ligesaavel som De, kan betragtes som en Syg, men at jeg arbejder paa min Helbredelse ved at søge at bringe Tankerne i Ro og da nærmest ved at undgaae saavidt muligt hvad der kan bringe Blodet i Kog. Naar Phantasien da vil — og det vil den mange Gange om Dagen — løbe af med mig og enten vise mig Fremtidens Rædsler eller foregiøgle mig Forhaabninger, da søger jeg at stoppe den i Farten, og det kan man gjøre.

Saavidt er den dog aldrig gaaet med mig, at den skulde lade mig see det Danske Sprogs Undergang. Jeg er i den Henseende ligesaa rolig nu, som jeg altid har været.

Var jeg et ene Menneske og intet kunde virke, da trak jeg mig bestemt tilbage i Eensomhed. De enkelte Begivenheder, der nu kunne forefalde, det være Seir eller Nederlag, ville ikke bestemme den endelige Afgjørelse — og derfor vilde jeg i Deres Sted foretrække Landet for det herværende Liv mellem Dagblade, Gadesedler, Rygtesmede, Sortseere, Philistre og Halvtyskere.

Efter seneste Efterretning fra Jonas fra i Lørdags har han det godt.

7. [3: 4.] Julii 1864

Deres E. Collin.

457. *Til E. Collin.*

Søllerød ved Holte-Stationen den 5 Juli 1864.

Kjære Ven!

Tak for Deres Brev, jeg fik det igaar Middags. Jeg skriver, for dog at
gjøre Noget. Det er i Dag tredie Dag jeg er syg og sidder paa mit lille Qvist-
5 værelse, men har en Pleie som jeg aldrig fik den i Byen, imidlertid generer
det mig dog at saaledes hele Huset skal være i Bevægelse for min Skyld, i
Dag kan jeg lidt bedre have Tankernesammen, men lider dog, det er imid-
lertid neppe saa betydeligt som de her sætter Alt i Bevægelse til. I forgaars
havde jeg Suurdeig under Fødderne; i Nat skulde nødvendigviis en Kone
10 vaage over mig, det piinte mig meget og jeg var i evig Uro for at hun sov
fra Lyset og imellem havde jeg slemme Kuldegysninger og Phantasier.
I Mandags begyndte det med Hovedpine der opad Dagen slog sig til Tæn-
derne; jeg var med Kammerherreinde Neergaard tilsagt at komme om
Aftenen til Enkedronningen, det var mig meget piinligt; men Fru Neer-
15 gaard meente at det nok blev bedre paa Veien derhen, jeg fulgte altsaa
med, men var i Smerte og Feber saa at jeg blev paa Frøken Rosens Værelse
til Vognen kom der igjen kunde føre mig hjem. Imidlertid indfandt Frø-
ken Rosen sig, bad mig komme nogle Minutter over til Enkedronningen,
Hendes Majestæt var uendelig bedrøvet og betaget over Danmarks Lidel-
20 se; Rasmus Nielsen læste høit for hende mine Digte: »Trøst i Tro, Psalme,
og Danmark«, de rørte hende, hun trykkede meget hjerteligt to Gange min
Haand og takkede mig for den Trøst der laae i dette Skrevne; jeg maatte
imidlertid udbede mig at tage bort, jeg kunde ikke længer udholde Tand-
smerten og det Tryk der laae over mit Hoved. Natten hjemme var qual-
25 fuld, jeg sov ikke et Minut. Igaar havde jeg stærk Feber og derfor, som
sagt, har de i Nat vaaget over mig, jeg sov dog lidt, men vaagnede engang
ganske forstyrret, min fortvivlede Fixidee! De kjender den! jeg syntes jeg
var i Fængsel og havde vaagen endnu den Forestilling et Par Minutter.
I Morgenstunden sov jeg, nu henimod Middag er jeg oppe; min Kind er
30 stærk opsvulmet, det pulserer derinde, mit Hovede er som itu. Aldrig har
jeg prøvet saadanne legemlige Smerter. —

De siger til mig at jeg skal blive borte fra Byen, det er mig bedst, maa-
skee, men ikke under disse Qvaler og hvor jeg dog er en Plage for min Om-
givelse. At jeg har opgivet mit Besøg i Norge, finder De vel rigtigt; det som
især holder mig derfra, er Tanken om at jeg skal blive hædret og gjort af,
det skikker sig aldeles ikke til Øieblikket og det udholder jeg heller ikke. 5

Mellem de Phantasier som ogsaa komme, uden dog just at pine saa
svært, ere mine Penge-Sager; troer De at jeg kan tænke mig sikkert hvad
jeg har sparet sammen, eller at Fjenden, naar han kommer her tager disse
og Alt hvad han forefinder? Hils Deres Kone og Louise! Om Fru Drevsen
veed jeg sletintet, heller ikke om Viggo. Jeg er i Angst for hende! Beed 10
Deres Kone skrive mig et Par Ord til, om De ikke har Tid og Trang; jeg
bliver kun et Par Dage, jeg har kun taget Linned med til 5 a 6 Dage. —

Nu er jeg saa uendelig træt, lev vel! Gud glæde og velsigne Dem;

Deres

H. C. Andersen. 15

458. *Fra E. Collin.*

Jeg maa igaar have været meer end almindelig tankeløs eller betaget af
Tanker om Andet end Deres Brev. Jeg har nemlig først en Anelse om, at
jeg har underskrevet 7 Julii i Stedet for 4 Julii; men det kan nu være lige-
gyldigt. Derimod blev jeg ved Jette, som havde læst Deres Brev og spurgte 20
mig, om jeg havde svaret, gjort opmærksom paa, at jeg aldeles havde over-
sprunget Pointet. Jeg tog da Brevet for igjen og bekvjender nu ligefrem, at
jeg aldeles ikke har forstaaet følgende mystiske Sætning:

»Detsom meest berører mit Personlige og som i stærke Svingninger kom-
mer tilbage, den meget musikalske Gade, veed De nok har for Uger siden 25
stemt Strengen« etc.

Jeg haaber, at De vil indrømme, at dette er aldeles uforstaaeligt, naar
man ikke tilfældigviis erindrer den Anekdote, som De for nogen Tid siden
fortalte mig. De siger, at jeg har kaldt det en fix Idee, men jeg betragtede

det som noget meget mindre (og det gjør jeg endnu) nemlig som et Tank[e]experiment, som det ikke var værd at tale om. Men nu da jeg seer, at De igjen kommer tilbage dertil, saa faaer Sagen jo et andet Udseende, og nu først kan jeg forstaae, at De vil, at jeg skal betragte Dem som en Syg.
 5 Trøste Dem, naar De for Alvor vil hænge i saadanne Tanker, er jo en Umulighed, naar De ikke kan finde Trøst i, at ethvert fornuftigt Menneske vil kalde det noget Galimathias; men jeg vil dog for Deres egen Skyld raade Dem til ikke at betroe denne Historie til Andre end til mig.

Afseet fra det Latterlige i de Forudsætninger, der skulde kunne gjøre
 10 Dem bange, er det lidt vanskeligt for mig at gaae ind paa den Tanke, under Landets nuværende Stilling, at være bange for sin personlige Sikkerhed især naar man er et »EneMenneske«. — Jeg kan overhovedet ikke begribe, at man i denne Tid kan tænke paa sit eget Jeg.

Finder De mit Udtryk »det Latterlige« for stærkt? Tænk Dem Lieute-
 15 nant Ancker, der har skudt med Kanoner paa Preusserne, som bliver af dem behandlet som en Løve. Kjender De ikke den tydske Sentimentalitet nok til at see, hvorledes De, naar De med alle os Andre blev fanget, vilde blive fêteret i Deres nye Skikkelse som »Vaterlandsfreund«.

Men lad os ikke tale meer herom; jeg kommer bestandig tilbage til, at
 20 det Hele dog umulig kan være Deres Alvor. Men er det dette og kan De ikke frigjøre Dem for en sygelig Phantasie, saa bryd overtvert, optag Deres gamle Plan og reis til Norge. Det vil neppe vare længe, inden De der vil undres over, at saadanne Ideer have kunnet slaae Rod. Deres

5 Julii 1864.

E. Collin.

25 459. *Fra Henriette Collin.*

Torsdag [7. Juli 1864]

Det gjør mig saa ondt kjere Andersen at vide Dem daarlig og forpint baade sjælelig og legemlig — det første deler vi jo Alle med Dem og uagtet det som Trøst betragtet er yderst tvivlsomt saa er den Sorg som et heelt Folk bærer paa, dog af en anden Natur end den som vi bærer Ene. —

De veed jo ligesaa godt i Søllerød som vi i Kjøbenhavn at der i de sidste Dage intet er hændet som i nogen Henseende forandrer vor ulykkelige Stilling. I Aftes i Fædrelandet læste De vel en Artikel af »Morning Herald« som var ligesaa bidende som sand, og det maa være haardt og rimeligvis noget Nyt for det engelske Ministerium at høre sig saaledes tiltalt. — Men 5 hvad nu? — Dagbladet i Morges taler jo i en saa opgivet Tone at jeg aldrig havde troet at skulle læse noget Saadant i de Spalter.

— Fra Familien Melchior har jeg saa mange Hilsner ligesom fra Fru Henriques; vi tilbragte en meget rar Dag paa Rolighed hos de venlige og gjæstfri Mennesker med de kjere Gamle Steinheims; og der blev talt med 10 stort Venskab om Dem kjere Andersen.

Om Ingebo[r]g og Viggo har jeg i mange Dage intet hørt, den sidste Efterretning lød paa at Viggo begyndte at gaa paa Krykke — Edgar er reist til Flensborg for at see til den lille Maler og Retoucheur Jensen som ligger i Flensborg med Saar i Hovedet Foden og Siden, dog forhaabentlig ikke 15 dødelig saaret. Det er Adolphs Haab at Ingeborg kan følge hjem med Edgard og det vilde jeg ret ønske . . .

Jeg har ventet med at tale om Jonas fordi jeg havde et svagt Haab om at Posten idag kunde bringe Brev, men endnu er intet og saa kommer der ingen idag, det sidste fik vi i Søndags, han var rask og brændende længsels- 20 fuld efter »Noget Ordentligt!« — Gud hjælpe ham og os Alle

Deres

Jette C.

460. *Til Henriette Collin.*

Søllerød den 9 Juli 1864.

Kjære Fru Collin!

25

Det var venligt og deeltagende at De skrev saa snart til mig; her ude faaer jeg slet ingen Breve og jeg trænger til disse, især savner jeg Efterretninger om Fru Drevsen, gid at jeg snart maa høre at hun er i Hjemmet. Vil De takke Deres Mand for hans seneste Brev, det jeg netop modtog en

halv Time efter at min Skrivelse var sendt til ham; egenligt maa jeg takke Dem for Brevet, De var jo, »den ledende Tanke«. I Dag har jeg været her paa ottende Dag, saalænge var det ikke Bestemmelsen, dog bliver jeg her endnu nogle Dage, thi hele Tiden herude, har jeg, som De veed, været syg og det paa Legem og Sjæl. I forgaars blev min Tandbyld skaaret, 5 igaar var jeg derfor saa vel at jeg kunde kjøre en lille Tour og tog da over at besøge Linds. Moder og Døttre vare gaaet Lind imøde, men Pigen fik dem kaldt tilbage, jeg blev der en god halv Time; de havde det godt og ganske hyggeligt; da jeg kom hjem fik jeg atter Besøg af Lægen, jeg maatte paa ny skjæres i Munden, det var tredie Gang, og jeg tænker det er forbi der med, 10 uagtet det at skjæres er Intet mod Qvalerne forud. Hovedet er nu lett[e]re, maatte Sindet ogsaa snart blive det. Igaar kom Efterretningen om Ministerskiftet, jeg holder ikke af at skifte, men her var tilvisse intet Andet for, tænker jeg; gid nu de nye Ledere maa kunde frelse Fartøiet; det er under- 15 ligt at være ombord og selv slet Intet at kunne gjøre. Aviserne vi faae ere 24 Timer gamle, det er utaaleligt i Dage som disse. Jeg har Gru for at komme til Byen og længes dog der efter; lad mig vide hvorledes det staaer til, lad mig høre Noget om Jonas; gjerne skrev jeg til ham, De kan være rolig for at min Stemning ikke skal udtale sig saaledes at den kaster Skygge 20 ind i hans gode Humeur; hvor hen sender man Brev? Hvor er Louise? Bliver her Vaabenhvile ind til næste Foraar, som man fortæller, da troer jeg at det vil være mig ganske godt at reise en Tid til Norge (og maaskee Sverrig), Deres Mand slog paa den Stræng, og jeg har besvaret den efter Øieblikkets Forhold. Siig mig Noget, men ikke Rygter; ved disse for- 25 staaer jeg det Upaalidelige. Fru Neergaards Svigersøn Grev Ahlefeldt er nu, som Frivillig, afreist til Fyen; hele Huset er besat, det er meget lille men nydeligt, dog indseer jeg at her ikke kan optages en eneste ny Gjest saalænge jeg er her; hver lille Krog er optaget, dette driver mig ogsaa afsted uagtet de synes nødigt at slippe mig; før Tirsdag eller Onsdag kommer jeg neppe til Byen. Hils nu Deres Mand, Louise og hele Familiekred- 30

sen, fra Nørrevold til Rosenvænget; lad Einar og Harald vide at jeg længes efter at tale lidt med dem, vi saae slet ikke hinanden de faae Dage jeg var i Byen. Breve til mig sendes over »Nyholte«. (Søllerød pr Nyholte).

Deres hjerteligt hengivne

H. C. Andersen. 5

461. *Til E. Collin.*

Søllerød ved Holte den 11te Juli 1864.

Kjære Ven!

Herude overvældes man af ængstende Rygter, snart siges Fjenden der, snart der, saa har man hørt Skud under Skagen; saa frygter man Landgang paa Møen; jeg veed nu nok hvorledes Phantasien raader i denne Tid, 10 men det er virkeligt som gik der over Bondens Mark »en Sludder-Traad«, dog hvor er man fri for den, neppe inde i Byen; derhen længes jeg dog, herude er ikke Ro, ikke Hvile. Naturen er saa smuk, Veiret deiligt, jeg har det saa rigt og godt inden Døre, at der Intet er at ønske og dog — maa jeg afsted —! før Torsdag kommer jeg imidlertid ikke, men før den Tid hører 15 jeg vel fra Dem, siig mig om De har nogle »Forhaabninger«; er der Tanke om Vaabenhvile eller Fred, og i hvilken Skikkelse ligger Virkeligheden for os? — Det er mig dobbelt piinlig at drive om, jeg er halv Vrag! raader De mig til at reise op til Norge? Jeg har sagt Dem hvad der særligt holdt mig derfra; skal jeg imidlertid ud, for ikke at gaae istykker, og dette har 20 noget [at] betyde i en Tid som denne, da maa jeg afsted meget snart ellers bliver jeg hernede. Naar jeg paa Torsdag eller Fredag kommer til Byen, maa jeg bede Dem at have til mig 100 Rdlr fra Sparekassen, da jeg naturligviis nu ikke har mange Rigsdaler paa Haanden; gaaer jeg til Norge, da vil jeg desforuden endnu have 300 Rdlr med, ikke mindre; uagtet jeg kan 25 jo altid faae Anviisning til Christiania eller Sverrig. Imidlertid tænker jeg det ender med at jeg bliver her. — Er Deres Søster Ingeborg kommet hjem! lad mig dog vide derom. Fra Jonas har De nok Brev i Løverdags; det sagde Professor Otto mig i Dag da jeg talte med ham nede ved Vedbek hvor hen

jeg kjørte en Tour med Fru Neergaard. Med mine Tænder er det nu godt; dog endnu i Løverdags maatte jeg for tredie Gang skjæres i Anledning af en slem Tandbyld. — Deres andet Brev fik jeg efter at jeg havde sendt Dem min anden Skrivelse, der var nok endnu i den »en Tanke« af hvad De vist nok betegnende og jeg haaber rigtigt benævner »Galemathias«, den var ikke kommet paa Papiret havde jeg forud nydt Deres Brev. Hils nu Deres Kone; skriver De ikke, da er hun vist saa hjertens god at skrive. Louise er vel nu i Besøg hos Jonna. Hartmann var forleden nogle Timer herude, jeg bad ham bringe Dem og Deres Kone min Hilsen, det har han vel besørget.

10 Igaar talte jeg her paa Søllerød Kirkegaard med Eduard With, han hilste mig fra Dem og fortalte om det Løb der var til Sparekassen for at faae Pengene ud, men sagde tillige hvor taabeligt det var. Jeg forstod at næsten en Million var krævet ud. Ja det seer ud til at man i Meget nok hver Enkelt maa begynde forfra igjen, er man kun ung, har jeg kun Ungdoms Sind

15 saa gaaer det nok. —

Dagen er tung og piinlig, Natten har fæle Drømme, Ventetid — selv paa hvad ikke Godt er — er lang, piinlig lang; saaledes have vi det Alle. Hils Jonas!

Deres

H. C. Andersen.

20 462. *Fra E. Collin.*

Det var da en Masse af Spørgsmaal, som Deres sidste Brev indeholdt.

Paa Deres Hovedspørgsmaal om de politiske Udsigter kan jeg kun svare: det veed jeg ligesaa godt som De eller alle Andre, nemlig vi veed intet; det gjelder her at vente; man skal ikke høre paa Rygter . . .

25 Om Deres Norgesreise kan vi tale; den kan jo hurtigt bestemmes og Penge kan faaes hver Dag. — Ingeborg er ikke kommet, maaskee i næste Uge. Hartmann har hilst fra Dem. — Jonas er med sit Corps og Skib paa Station ved Fyen. Louise gaaer nok paa Fredag til Jonna. Edgar, som rei-

ste til Sundeved for at lede efter en savnet Soldat, Maler Jensen, er blevet arresteret af Preusserne

I stor Hast

12/7 64.

Deres

E. Collin.

463. *Til Henriette Collin.*

Søllerød den 14 Juli 1864. 5

Kjære Fru Collin!

Fra Søllerød til Tvergaden er min eneste Brevvexling i den sidste Tid, ogsaa kun derfra komme Breve til mig; i Dag har jeg Intet at skrive om, kun det, at jeg ikke indtræffer imorgen; vil De see mig paa Søndag-Middag, da har jeg det den Dag lidt hjemligt; jeg kommer neppe ind før Løverdag- 10 Aften.

Jeg er mæt og træt nu af at være herude. Venlig Omgang, et rigt Bord, en smuk Natur rundt om har jeg, hvad kan ønskes mere; det som ønskes kan ikke erholdes og jeg er bange: det aldrig erholdes. Det er underligt, jeg som har klamret mig fast til Livet og jublet ved det, har daglig Følelsen og 15 Tanken, »bedst er det for dig, om nu snart Alt var forbi!« — Intet har jeg bestilt den lange Tid herude, mere aandelig Sundhed og Røre var der under Opholdet paa Basnæs, men da var heller ikke det sidste store Stykke af Slesvig, det smukke Als, revet fra os. Forandringen i Ministeriet haaber jeg nu standser Blod-Udgydelsen, maaske Krigen ender, men 20 hvilke Betingelser? Hvad vil fordres af os! Gid at jeg før Ulykkerne kom over os havde eiet det Blik over Forholdene, som nu er givet mig, det havde været mig bedre. Jeg er nu fri for den forfærdelige Tandpine, men er blevet noget mager sige de; Louise Lind med Døttre standsede igaar uden for Fru Neergaards Huus, jeg løb ned til dem, og fulgte med gennem Skoven 25 ud over Marken mod deres Hjem; jeg hørte at Theodor, Einar og Harald havde været derude, jeg meddelte hvad Deres Brev, kjære Fru Collin, havde givet. Louise er blevet meget solbrændt, Døttrene see særdeles vel ud. Naar De nu imorgen har Deres Gjester, vil De da ret venligt hilse Hr

Pastor Feilberg. Beed Louise bringe Hilsener fra mig til Jonna; tager jeg ikke snarest til Norge da kommer jeg til Christinelund, vistnok medens Louise er der. — I Dag spadserede jeg ned til Øverød og besøgte Doctor Lund som har viist mig stor Deeltagelse under min Sygdom, han er et høist
 5 interessant behageligt Menneske, det er en Fornøielse at tale med ham; De veed han er en nær Slægtning af Kirkegaard. Ved dette Brev lægger jeg et Par Ord til Jonas, vil De give disse Plads i Deres Brev til ham. Brev fra Deres Mand faaer jeg vel ikke og nu neppe fra Dem, da De skrev i for-
 gaars. Gid jeg snart maatte vide at Fru Drevsen var i Rosenvænget. Viggo
 10 bliver vel endnu ikke sendt syd paa. Her i Huset er en ung Invalid, han fik igaar sit Træbeen; for ham og alle Folkene læste jeg forleden Aften 5 a 6 Eventyr og Fru Neergaard trakterede dem med god legemlig Føde. For-
 resten har jeg Intet at meddele; at Rygternes »Sluddertraad« løber over Markerne ogsaa herude er i en Tid som denne rimeligt, om Svingningerne
 15 i min Sjæl vil jeg ikke trætte Dem, de lægges ikke før Strængene rives over.

Lev vel!

Deres taknemlig hengivne

H. C. Andersen.

464. *Til Henriette Collin.*

Søllerød, Nyholte Station den 16 Juli 1864.

Kjære Fru Collin!

20 Fra Søllerød endnu et Brev! siger De nok; dette er vistnok ogsaa det sidste denne Gang. Jeg tillod mig at mælde mig hos Dem til Middag paa Søndag, men jeg kommer ikke, Fru Neergaard har overtalt mig til at blive den Dag endnu herude og først paa Mandag Eftermiddag kjører jeg til
 Kjøbenhavn. I Ugens Løb kommer Fru Drevsen, skeer det ikke da flyver
 25 jeg afsted igjen, men om det bliver til Norge eller Christinelund veed jeg ikke, helst fløi jeg ind i den anden Verden, thi af denne er jeg træt, mæt af Dage som disse. Vi kjørte igaar gennem Skovene; hvor der er smukt! vi vare ved Stranden, saae paa de mange tarvelige Landsteder ved Strand-
 veien, et Par ligge som om de vare tabte af en Fløtte-Omnibus. Vi kom

forbi Strandmøllen, der lugtede af »Silkeborg«, der var saa ganske Klude-
 lugten jeg kjender fra Fabriquen derovre; — i Dag er det koldt og blæ-
 sende, jeg har forsøgt at skrive paa »Saul«, men det vil ikke gaae, kun et
 Par Sange til Scenerne hvor Saul jages af sin onde Dæmon har jeg Tanke
 og Stemning for. I Aviserne klinger endnu intet Davids Harpespil til Be- 5
 roligere i disse mørke Tider. Ogsaa herude seiler man om mellem poli-
 tiske Partier og høist forskjellig Opfatning af Situationen. — Dog, om Alt
 dette vil jeg ikke skrive, ikke tale; hvad er der sandt i, naar man fortæller
 at Professor H. P. Holst skal være Scene-Instructeur ved det kongelige
 Theater; det skal have staaet i Aviserne; hvo har gjort dette Valg? Gaar 10
 Casino overstyr? Hvo skal i Stedet for Geheimeraad Tillisch, som Sty-
 rende for det kongelige Theater? Er det Staldmesteren Danneskjold? Nu
 er vel Deres Louise reist; der vil da blive endnu mere stille i Hjemmet, Oluf
 maa nu aldeles overtage Ungdoms Livet. Er Theodor stadig hjemme, det
 maa være meget eensomt, i hvor underholdende end Vappe kan være. — 15
 Fru Augusta Collin er vel meget ængstelig for Edgar? Hvorfor have de sat
 ham fast? det bedrøvede mig at læse den unge Trepkas Død; stakkels
 gamle Fru Falbe! hendes Hjerte, troer jeg, hænger fast ved hendes Børn
 og Børnebørn. Gid at der dog snart kom Vaabenhvile, Fred — men hvil-
 ken Fred! — 20

Nu lev vel! aldrig nok kan jeg takke Dem for Deres milde, venlige Deel-
 tagelse, de gode Øine De altid modtager mig med naar jeg i min Uro
 hjemme driver afsted og veed ikke ret hvor jeg skal havne! Gid at De snart
 maatte see Jonas, uskadt, glad og livsmodig som han er.

Lev vel.

Deres hengivne 25
 H. C. Andersen.

465. *Til Henriette Collin.*

Marienlyst Bade-Hotel. [23. Juli 1864]

Kjære Fru Collin!

I den Tanke at dette Brev finder Dem i Rongsted flyver det afsted! jeg reiste da Torsdag Formiddag og naaede Fredensborg hvor jeg fik et ret
 5 reenligt kjøbstadsagtigt Værelse i »Prindsen« med Udsigt til et solfyldt kjedeligt Gaardsrum; hos Bournonvilles spiieste jeg til Middag, de havde efter Bordet en stor Seile- og Skov-Tour for hvorfra de ventede at vende tilbage lidt efter Midnat, det var ikke noget for mig! jeg blev altsaa i den eensomme
 10 By og gik i den heldende Eftermiddag ind i den store, mennesketomme Slotshave, hvor der ere mageløse deilige Træer; men en Eensomhed, et Tryk af Sørgmod saa at jeg følte at blev jeg her længe endte det med at jeg sprang i Søen; jeg besluttede da heller at forlade Haven og endnu samme Aften Fredensborg, men da jeg kom ud paa Gaden og om ad Landeveien til Frederiksborg, var der en deilig Duft af Hø, jeg mødte fornøiede
 15 Bønder, saae deilige Roser foran et Landsted og Sindet løftede sig da til at sove Natten over i denne gode Stad, der gjør Indtryk af at være Sæde for Qvarantainen eller for begunstige[de] Fanger der have en stor Have at gaae i. Igaar kom jeg her til Marienlyst; »Alle Værelser ere optagne!« sagde man, jeg skulde vende om igjen, men i det samme forlangte en Engælænder
 20 sin Regning og jeg fik hans lille Stue. Her er Havet, og altsaa smukt; alle Mennesker hernede kjender jeg, eller idetmindste kjende de mig, jeg traf Puggaards, Salomonsens, Lacopidans Pontoppidans (ja det hedder han nu ikke) fra Hamborg, Sommers etc. — Dagen gik ret livligt igaar, jeg skrev til Einar, at han skulde besøge mig paa Søndag og være min Gjest,
 25 Gud veed om han kommer. Imorges læste jeg Aviser, de have sat mig i tungt Humeur igjen. Nogle Dage bliver jeg, maaskee jeg seer Dem i Helsingør, men i alle Tilfælde et Brev faaer jeg fra Dem før Onsdag, saalænge bliver jeg nu ganske sikkert. Her er ganske fortræffeligt indrettet, men ikke billigt. Hils Familien De er hos og send et Par Ord. Hjerteligst

30

H. C. Andersen.

466. *Til Henriette Collin.*

Christinelund den 5 August 1864.

Kjære Fru Collin!

Kun i Tilfælde af godt Veir vilde jeg i Onsdag tage herud til Søes, Veiret blev slet og jeg tog dog den Vei, idet jeg ikke tænkte mig det saa slemt som det var. Jeg havde skrevet til Christinelund at stormede det, da kom jeg 5 ikke, de sendte altsaa ikke Vogn og jeg maatte tage med Dagbefordringen og anvende min Indflydelse hos de andre Reisende og Drikkepenge hos Kudskenen for at kjøre denne Omvei her til og saaledes slippe for at tage til og atter fra Præstø. Paa Seiladsen lede de Fleste af Søsye, jeg ikke. Louise fandt jeg blomstrende og tilfreds, Børnene meget søde, Henrik flittig med 10 sin Raps, Jonna en opmærksom Huusmoder, men blæsende og meget koldt er her, en stor Forandring fra Opholdet i det solhede »Nyhavn«. Jeg har nu begyndt med at skrive Brev og reenskrive »Saul«; det er nu et Par Dages Arbeide. Louise har i Dag sendt Brev til Jonas, jeg har lagt en lille Skrivelse indeni, men haaber at han nu har faaet min tidligere større, den 15 jeg sendte »pr Feldpost«; naar De høre at han har modtaget samme, da lad mig vide det, thi fra ham venter jeg ikke saa tidligt Brev. Hvad skal jeg fortælle Dem herude fra, hvor Timerne stille glide i hinanden, men hvor Sindet dog ikke befries [for] Tidens Tryk. Glæd mig ret snart med et Brev. Endnu har jeg ikke været paa Nysø, endnu har jeg ikke taget Bestemmelse 20 for hvor hen jeg styrer her fra, det skal De senere erfare. I dette Øieblik seer jeg Deres Louise med Børnene, der have været i Bad ved Præstø, komme paa deres smaae Fødder, vandrende henad Veien tilbage. Lille Janina er en livlig lille Pige, hun har strax kastet sig med Lidenskab over mig, der gaaer til at ville bæres og til at hun hos mig vil udgræde alle sine Prøvelser 25 og Skuffelser. Nu har jeg omtrent fortalt Alt hvad jeg herude oplever og veed, tag til takke, og vær dernæst saa elskværdig at give indlagte Par Ord til Fru Drevsen, det er altid lidt mere end en mundtlig Hilsen. Deres Mand min bedste Hilsen og nu lev hjertelig vel!

Deres hengivne

H. C. Andersen. 30

467. *Til Henriette Collin.* Conradine Lyst ved Slagelse. Den 14 August 1864.
Kjære Fru Collin.

De seer af Overskriften at nu er jeg paa Conradine Lyst; det tilhører to, ikke ganske unge, Comtesser Moltke, Døttre af den afdøde Grev Carl
5 Moltke til Aagaard; her er nydeligt og en ægte dansk Natur, kun savner jeg Havet.

Tak for Brevet jeg fik paa Christinelund; der var Veiret meget daarligt al den Tid jeg var der, aldeles som under mit forrige Besøg, Regn og Blæst, jeg gik og frøs, kunde selv om Natten ikke varmes op. Det var med nogen
10 Vanskelighed jeg undgik at tage mod Indbydelse til Nysø, det vil sige at blive der; jeg er glad ved at Louise var paa Christinelund, det var mig en Behagelighed der; hun bliver jo nogen Tid endnu, føler sig der vel, paa lidt af sin gamle Hovedpine nær. Jeg tog med Posten fra Præstø til Ringsted; i den gode By Nestved fik jeg en Dame fra Falster ind i Vognen, jeg
15 syntes at skulle kjende hende, hun gav imidlertid ikke Tegn dertil, men da jeg spurgte om hun ikke var Claudine Valenkam, svarede hun jo med Tilsætning Beck; vi talte, naturligviis, meget om Familien i Dronningens Tvergade og hun fortalte mig at hun boede i Sorø; der paa Jernbanen mødte hendes Mand hvem hun præsenterede mig for, men der var i hans
20 Væsen Noget saa kjøligt at jeg opgav at aflægge Vesit. Gamle Fru Ingemann blev umaadelig glad over at jeg kom, det rørte mig og da det siden Ingemanns Død var første Gang at jeg igjen var Gjest der i Huset, var det en ganske egen Følelse at betræde min gamle Stue og overnatte der. Fra Vinduet saae jeg i Maaneskinnet over paa Ingemanns Grav-Monument
25 og det blev længe efter Midnat før jeg fik Søvn. Der var en deilig Fred, som før, i Ingemanns Huus, Fru Ingemann og den gamle Pige søgte at gjøre mig det saa hyggeligt, jeg havde ret Fornemmelsen af at være en velkommen Gjest, Alt blev derved søndags festligt. Igaar Eftermiddags kom Vogn efter mig her til Conradine-Lyst. Her er som sagt nydeligt, dertil Indtryk

15 skulle] først vistnok skrevet skulde.

af Velstand og alle Beqvemmeligheder. Fru Scavenius venter mig sidst i Ugen, men jeg har mere Lyst til at komme til Kjøbenhavn og skriver derfor at hun ikke maa vente mig før til Juletid, om vi da leve. Her paa Conradine-Lyst bliver jeg til Fredag Eftermiddag og reiser da rimeligviis til Roeskilde og er næste Mandag eller Tirsdag i Kjøbenhavn, Brev tør jeg vel ikke haabe fra Dem? Jeg længes efter at vide noget om Jonas og om Viggo, begge haaber jeg snart at see i Kjøbenhavn. — Soldaterne vende nu tilbage, jeg har talt med Enkelte. Det er saa tungt at see dem komme tilbage uden Sang og Hurraraab, og dog have de holdt ud, lidt og stridt. Ved Slutningen afforrige Krig var der fornøielige Dage! naar komme nu disse! Hils Deres Mand og alle Kjære i Rosenvænget. Hjerteligst

H. C. Andersen.

468. *Fra Henriette Collin.*

Tirsdag 15 August [1864]

Dersom jeg havde vidst hvor De var henne i Verden kjere Andersen saa havde De før faaet, saavel Brev fra mig, som og Indlagte der i flere Dage har ligget og væntet paa at naae sin Bestemmelse.

Louise havde skrevet at De var reist, men ikke hvorhen —

Jonas har i ubegribelig lang Tid ikke skrevet og jeg antager at det er Posten som er Skyld NB i at vi intet Brev faae, thi skrevet har han vist, men da han skal ligge i en Bondebye 1 Miil fra Svendborg saa veed vi af Erfaring at det i Reglen gaar galt med Brevene. —

Viggo har jeg idag seet for første Gang da vi spiste derude, han seer rask ud, men han flytter sig med stor Besvær ved 2 Krykker og kan ikke taale den letteste Berøring paa Benet eller Foden, Saaret seer temlig grueligt ud siger Edvard og det er et stort Stykke Kugle som nylig er taget ud. — Han beboer nu Ingeborgs Værelse og kan spadsere om i Haven, kun Trap-petrinene ned fra Stuen falde ham vanskeligt og det seer ængstligt ud . . .

See det var Familietilstanden — nu skal De have lidt Nyt, men ikke po-

4 Fredag] først skrevet Torsdag.

litik, den maa Aviserne give Dem — Kranolds Udnævnelse har vakt Forundring, Fornøielse, Forargelse og Forbittrelse, Alt som man seer det. — Han er en Holstener som ikke kan tale Dansk NB ikke rigtig Dansk, det er slemt, men han er en dannet, klog og human Mand og det er godt, han har
5 dertil noget fornemt ved sig og det er jo en nødvendig Betingelse siges der.

Viehe er kun daarlig og navnlig er hans Syn meget svagt (det følger med Sygdommen) og der er ikke den ringeste Udsigt til at han spiller saa der bliver en rig Udsigt for Ungdommen iaar til rigtig at komme frem, dersom nu Hultmann ogsaa fik Forfald saa kunde Price faa Leilighed til at vise et

10 Enten, Eller

Idag har Oluf været første Gang i Skole, han kom imidlertid meget hurtigt hjem og da vi spurgte ham hvad han havde bestilt sagde han, »vi spiste vores Frokost saa spurgte de hvad vi heed og saa gik vi hjem«! —

Jeg skal hilse og takke fra Ingeborg for Brevet, hun lider meget af Hovedpine og beder Dem derfor undskylde hendes Taushed. — Jeg skal ogsaa
15 hilse Dem fra Fru Puggaard, hun siger at De er yndig! —

Lad mig saa vide naar De kommer hjem kjere Andersen, nu samler snart Efteraaret os Alle igjen efter denne underlig tomme Sommer — Louise bliver en Stund endnu paa Christinelund hvor hun føler sig vel og tilfreds. —

20 Lev vel til vi sees —

Deres

Jette C.

469. *Til Henriette Collin.*

Conradine Lyst den 17 August 1864.

Kjære Fru Collin!

Endnu et Brev, kun et Par Ord! jeg veed ikke Jonæ Adresse, særligt hans
25 Nummer og derfor sender jeg Dem min Skrivelse til ham for at Adressen kan fuldstændiggjøres og snarest blive sendt ham. Jeg veed ikke endnu om mit Brev per »Feldtpost« er naaet til ham. Det var venligt af Dem, om jeg i Roeskilde fik et Par Ord, sendt til »Provst Ortveds«, der er jeg rimeligviis Fredag aften. Nu er vel Viggo indtruffet eller man veed Dagen han kom-

mer. Siig mig Lidt om den nye Theaterdirecteur, jeg troer at han er min Ven, han tager Hatten af og hilser saa venligt naar vi mødes. Jomfru Lange skal altsaa nu spille Fru Heiberg, ja hun har jo den Alder hvori Fru Heiberg meest straaledede! Hils Deres Mand, Broder, Svigerinde og liden Oluf.

Deres hjerteligt hengivne 5

H. C. Andersen.

470. *Fra Henriette Collin.*

Lørdag Aften [20/8 1864]

Kjere Andersen I Torsdags kom Jonas rask og velbeholden hjem og det Aarøske Korps er nu opløst — Efter at have taget sig et rusisk Bad gik han hen for at lade sig klippe og Minet sagde ham da at han af Hartmann vidste bestemt at »Professor« kom hjem Fredag Aften. 10

Jonas var da i Aftes paa Jernbanen men Professor kom ikke og jeg antager nu at det bliver ved Deres Bestemmelse at vi sees Mandag eller Tirsdag. —

Louise er fremdeles paa Christinelund hvor hun sagtens bliver saalænge 15 det er Sommerveier, hvad det rigtignok ingenlunde har været idag. —

Til Middag have vi idag haft en sjelden Gjæst — Michael Wiehe, han væntede paa Theodor og Omstændighederne føiede det saa han blev og spiste — Han synes meget daarlig og navnlig lider hans Syn meget, hvad der ofte følger med hans Sygdom. — 20

De kan tænke Dem kjere Andersen at vi ere glade ved at have faaet Jonas hjem og naar nu Louise ogsaa kommer saa er Sommerens Uro og Adsplitelse tilende, og den hyggelige Vinter nærmer sig jo, desværre, thi med alle dens tiltalende Egenskaber saa gaar man, eller idetmindste jeg altid til den med Angst for hvad den bringer og i dette Øieblik er jo stor Grund til Angst 25 — Gud bevare os Alle! —

Jeg vil ikke lede i mit Nyheds Forraad for at fortælle Dem Dagens Smaa-Begivenheder, dem kan De jo godt vente paa til vi sees — I Familien er Alt

ved det Gamle og Viggo har det saavidt jeg veed Godt. Edvard og Jonas ere derude i Aften. —

God Nat kjere Andersen, modtag mit indholdsløse Brev med Overbærelse — jeg skriver i stor Aften Træthed og kun fordi De har ønsket at
5 høre lidt fra os i Roeskilde

Deres

Jette C.

471. *Til E. Collin.*

Basnæs, Juledag 1864.

Kjære Ven!

Tak for alt Godt i det sidste, for os Alle, saa tunge Aar! Glæd mig med
10 et Par Ord før det slipper, eller lad Nytaars Dag bringe mig det. Vil De høre om min Fart herud, mit Ophold hos Fru Ingemann, da læs Brevet jeg har skrevet til Deres Kone. Dem har jeg nu at bede om, hvad De altid ved Julen glæder mig med, en lille Oversigt med Hensyn til min Formue ved Aarets Slutning; altsaa hvad jeg eier ved Udgangen af 1864; vil De da
15 ogsaa tilføie hvilken Rente jeg har faaet i Aaret 1864, saa veed jeg den naar jeg nu snart skal opgive for Staten hvad min Indtægt har været i dette Aar. Forrige Juul var der ikke Tid og Tanke om [at] flyve ud, maaskee det nu kan skee i Aaret som kommer; en Udfart hører til mit Digterliv og min Virken, men jeg maa see hvorledes Pengemidlerne stille sig; de 10,000
20 Rdlr vilde jeg nødig røre ved. Nu Lev vel! Breve til mig, veed De, gaae til Basnæs pr Skjelskjør. Gud give Dem Sundhed og Humeur; lev inderlig vel!

Deres trofaste

H. C. Andersen.

472. *Til Henriette Collin.*

Basnæs, Juledag den 25 Dec 1864.

25 Kjære Fru Collin!

Det var en langsommelig Fart i Torsdags med Godstoget fra Kjøbenhavn til Sorø, jeg kom der først Klokken halv fem, altsaa efter halv femte

Time. Fru Ingemann blev særdeles glad ved at jeg kom, men hun er desværre nu saa særdeles døv at man maa have mange Tale-Kræfter for at sætte en Slags Samtale igang; jeg gik op paa min Stue og hvilede imellem; men det fornøiede mig meget at see endnu hvor levende det indre Liv var, og hvor deiligt hun lever i gammel Tid og i den hun seer saa klart bag 5 Graven; uendeligt længes hun efter at samles med sin Bernhard. Gartner Rothe har gjort store Forandringer med Haverne ned til Søen og saaledes ogsaa med Ingemanns; den halve Deel er skaaret bort; vel har han spurgt først Fru Ingemann om Tilladelse og hun gav den strax: »Det er jo en stor Godhed mod mig«, sagde hun, »at jeg har Lov til at boe her, jeg lever jo 10 ogsaa vist kun et Par Aar endnu, hvorfor da gjøre Vanskelighed!«

Det hele nye Anlæg hvorved Rectorboligen, Rothes og Ingemanns Huse komme til at lægge som Enklaver i Academie Haven, er særdeles smukt, men Drengene paa Akademiet miste en stor Tumleplads og fra Ingemanns Have er skaaret den Deel hvor Ingemann oftest sad, en stor 15 Høi er jevnet, den gamle Søile-Sokkel som tjente til Bord, ligger nu udenfor paa Veien, hvor dog endnu de mægtige Træer skygge, men ikke længer inde i Haven. I Løverdags Morges gik jeg med Banetoget fra Sorø, men naaede først Basnæs henimod Klokken 3 om Eftermiddagen. Fattige Bønderbørn havde iaftes deres Juletræ her paa Gaarden; de havde spiist godt 20 forud og syntes næsten at have spiist sig tause og stille, der var ikke Fut i dem. Efter Thee fik vi Andre Juletræ; Luzia havde hæklet et stort Teppe til at lægge under mit Bord i Kjøbenhavn, Fru Scavenius forærede mig et Par broderede Tøfler og en Bog. Her var meget stille og ingen Juleglæde.

I Dag har jeg løbet lidt i Haven, og skriver nu for at bringe Dem og Deres 25 min Tak for det gamle Aar, Sorgens Aaret, Ulykke-Aaret; gid det snart var heelt faret hen og et godt og bedre rullede op, paa det haaber jeg. Hils Louise og Jonas! han morede sig jo ved Faust? Jeg fik kun talt faae Ord med ham efter Forestillingen. Et Par Ord, i Forretnings Sag, lægger jeg her ved. Onsdag er her Jagt og den 5 Januar Comedie; før efter den Tid 30

kommer jeg da ikke hjem, nu er der jo heller ingen 6te Januar der kalder.

[I Margen:] Glæd mig ved Nytaar med Brev.

Hjerteligst

H. C. Andersen.

473. Fra E. Collin.

5 Paa omstaaende Side vil De finde Aars-Regnskabet, hvis glimrende Resultat er, at De iaar har forøget Deres Formue med 1445 R., og altsaa eier henved 11,500 Rdl.

Jeg har oftere tænkt paa at søge mit Gjeldsforhold til Dem afviklet, men Tiderne have ikke været mig gunstige, og det kunde da nu kun skee ved
10 at convertere Gjelden til en Livrente f. Ex. til Rentens dobbelte Beløb; men dersom Ideen ikke smager Dem, skal De ikke tænke videre derpaa.

Deres Indtægter til Krigsskats-Opgivelse ere jo altsaa Renter og Gage 1220 R.
samt de fra Reitzel eller Andre modtagne Honorarer.

15 Julen har været stille i Familien, med Undtagelse af Rosenvænge-Afdelingen, der er vel forsynet med Juletræes-Publicum. Jonas reiste idag til M. M. Lund i Kallundborg. Paa Lørdag slutter jeg min Embedscarriere og forlader det grønne Bord, ved hvilket jeg nu har siddet i over 33 Aar.

Jeg undrer mig selv over, at jeg saa rolig er gaaet dette imøde; men det
20 kommer vel af, at alvorligere Ting optage min Tanke. Deres

d. 26 Sept. [3: Dec.] 1864.

E. Collin.

Regnskab for H. C. Andersen i 1864.

Gage	1000 R.
25 Renter for 1 Aar:	
fra E. Collin	100
» Stampe	40
af Obligationer	80

220 »

Contant indbetalt til mig:

12 Januar.....	150 R.	
Februar.....	200	
21 Marts.....	100	
31. »	50	5
10 Maii.....	50	
28 »	150	
	<u>700 R.</u>	

Andersens Indtægt: 1920 R.

heraf har A. faaet:

10 Marts.....	50	
6. Maii.....	25	
19 Julii.....	100	
14. Sept.....	100	
20. Oct.....	100	15
27 Novbr.....	100	
	<u>475 »</u>	

Aarets Overskud.. 1445 R.

I Sparekassen indestod efter sidste Regnskab:.....	4539 R.	20 β
dertil ovenstaaende Overskud.....	1445 » »	20
	<u>5984 R.</u>	20 β

Desuden eier De:

hos mig.....	2500 R.	
» Stampe.....	1000 »	
Kgl. Oblig.....	2000 »	25
	<u>5500 » »</u>	

Formue pr. 31 Decbr. 1864.. 11484 R. 20 β

s. e. & o.

E.C.

474. *Til E. Collin.*

Basnæs den 4 December 1864. [3: 4/1 1865]

Kjære Ven!

Det var venligt af Dem og ligner Dem saa ganske, at naar det berører Forretnings Sager skriver De strax og giver Besked, saaledes fik jeg snarest
 5 Brev fra Dem. De har opgivet mig min, for Øieblikket, staaende Formue og Aarets Renter af samme; at Renterne fra Sparekassen ikke er anført, forstaaer jeg ligger i, at disse glide der over i Capitalen. Deres Udtalelse om at De oftere har tænkt paa at overføre, som jeg forstaaer, en Deel af min lille Formue, paa en Livrente, er jeg ikke for Øieblikket enig med
 10 Dem i, dermed vil jeg endnu hellere vente; desuden finder jeg det meget ringe at en Livrente, det vil sige naar den der kjøber den er 60 Aar, som jeg nu bliver det, kun giver det Dobbelte af almindelig Rente, hvor Capitalen beholdes; der maa, synes mig tages betydeligt Hensyn efter den Tid man kan vente at Livrenten vil være at hæve. Dog det er ikke værd at skrive
 15 videre om denne Sag, da jeg ikke ønsker dette Arrangement. Iøvrigt Tak for Deres velvillige Tanke! —

Nu ere vi da inde i det nye Aar, og jeg kan klarligt tænke mig at den Forandring der ved Tingenes Gang er indtraadt, er for Deres Virksomhed, i det De som oftest var for overvældet af Forretninger, nu føler Dem lige-
 20 som kommet ind i en for lang Ferie, men just med den Friskhed og Virkelyst De har, veed jeg, De vil vide at tage fat, og have meer end nok til Gavn og Glæde at gjøre; det vil bevare Deres Sundhed og Humeur. De smiler maaskee af hvad jeg her skriver, — nu, det ønsker jeg helst. Julen herude gled stille hen; at her en Dag har været Jagt, som jeg ikke tog Deel i, var

18 er for] *imellem disse Ord synes at mangle noget, f. Eks. gunstig.*

ikke videre fornøieligt; imorgen Aften skal her spilles privat Comedie, paa hvilken der har været flere Prøver, er heller ikke morsomt, især naar jeg daglig seer i Aviserne Faust og atter Faust opført inde i Byen, en Opera jeg, som De veed holder særdeles af. At herude, efter Tidens store Krigs Begivenheder, gaaer stærke Dønninger i politiske Meninger er tidt lidt for 5 piinligt, — men jeg er paa Landet, faaer Spise og Drikke, om jeg saa maa sige, frit tilkjørt, og kan, uden Forstyrrelse af Tiggere, der formeligt jage mig ud af mit Hjem i Kjøbenhavn, holde mig i flere Timer paa min Stue, det gjør godt og er oplivende. Nytaarsdag tog jeg fat paa et nyt Lystspil, jeg alt før Krigen fik Ideen til og jeg har nu i tre Dage saa deiligt levet ind 10 deri, at jeg i Nat, efter Midnat, endte første Act; vel skal det senere gjen-nemarbeides mere, men det er friskt og livligt sat paa Papiret og bebuder mig at min Musa ikke har forladt mig og at jeg i dette nye Aar, som jeg ventersaa meget Godt og Glædeligt af, ret skal blive virksom og ikke dovne hen som ifjor. Mere end denne første Act faaer jeg dog nu ikke istand her- 15 ude, i dette Øieblik komme de og ville have Prolog og Gud veed hvad, til deres Forestilling; før Løverdag kommer jeg ikke herfra, og da Deligen-sen fra Skjelskjør først gaaer hen paa Eftermiddagen, kommer jeg ikke til Byen før seent med Aftentoget. Vi sees da Dagen efter, (Søndag). Tør jeg til den Tid bede Dem at have 100 Rdlr til mig; jeg har en heel Haab Ud- 20 gifter ved min Hjemkomst, vel har jeg ingen Skrædderregning, men jeg skal betale, Læge-Honorar, Boghandler Regning, give Nytaarsgave til Controleurer og Huusfolk, det løber op og kommer der nu Krigs Skat, Ind-komst Skat etc. til, ja da slipper jeg ikke med 100 Rdlr, men før disse Skat-tebiletter komme vil jeg dog ikke hæve flere Penge. Vil De altsaa kun hæve, 25 (f Ex paa Løverdag) 100 Rdlr, som jeg kan erholde Søndag, thi naar jeg kommer til Byen har jeg neppe hos mig en halv Snees Rigsdaler. — For-leden fik jeg Brev fra Professor H. P. Holst; han skrev: at Theaterchefen vilde at der nu med al Kraft skulde tages fat paa »Ravnen«, og jeg maatte opgive Costumerne; det svarede jeg naturligviis strax paa og jeg tænker 30 derfor at »Ravnen« nu alt er i Fart for at flyve ind i Repertoiret. Vil De

takke Deres Kone for hendes Brev til mig, samt hilse hende, Louise og Jonas. Gid at jeg nu maae finde Dem i Humeur og ved Sundhed, gid det nye Aar, som er begyndt, være et godt og lykkeligt Aar for Dem og os Alle.

Deres trofaste

H. C. Andersen.

5

E. S

De er vel endnu saa god, som tidligere, at naar De hæver Deres Gage, da ogsaa at modtage min, eller lader det sig nu ikke længer saa beqvemt gjøre, som før.

10 475. *Til Henriette Collin.*

Basnæs ved Skjelskjør den 27de Mai 1865.

Kjære Fru Collin!

I Onsdags Morges Klokken fem var jeg oppe; halv syv stod jeg i Bane-
gaarden, hvor Frøken Bjerring fra Aalborg overrakte mig en Bouquet til
Afreisen, Toget brusede afsted og efter at have naaet Slagelse og sneglet
15 frem med Deligense til Skjelskjør, kom jeg halv to til Basnæs. Jeg fik mine
to sædvanlige Stuer ud til Haven og Søen, Solen staaer paa hele Dagen og
uagtet Vinden lufter er her meget varmt; min Hoste vil imidlertid ikke
forlade mig, især Morgen og Aften er jeg en sand Hylér. Det er imidlertid
deiligt at jeg er kommet fra Byen, hvor det nu begyndte at blive utaaleligt,
20 Theatret selv er jo en sand Badstue. Jeg læser i disse Dage Heines »Elemen-
targeister« og hans »Götter in Exil«, de ere skrevne med letsindigt flag-
grende Lune, det Mange vist vil kalde uchristeligt og jeg kan fra det Stand-
punkt aldeles ikke sige imod. I Dag vil jeg begynde at arbeide; en lille Hi-
storie fra Festen i Oberammergau udfolder sig mere og mere hos mig. —
25 Begge de to hele Dage jeg har været her, have vi besøgt Skoven, kjørt igjen-
nem den, men det er et trist Syn at see hvor kort Vaaren er her i Aar. Da
jeg paa Jernbanen i Onsdags foer gennem Skoven ved Sorø vare Bøgene
saa friske grønne, igaar da vi her kom i Skoven, havde næsten hvert andet
Blad vissent-gule Pletter; Varmen og en Mængde Insecter har i to Dage

efteraargjort de grønne Træer. Naar De nu snart glæder mig med Brev lad mig da endelig vide om der var Noget i Scharffs Tale at Bjørnstjerne-Bjørnson kom her i Onsdags, netop da jeg tog her paa Landet. Er det Tilfældet da siig mig om han bliver her eller reiser med Scharf og Prices tilbage til Christiania, de reise nok næste Onsdag. Jonas besøgte mig Aftenen før jeg 5 tog bort, det fornøiede mig meget; hver lille Opmærksomhed mod mig, lægger jeg hen i mit Hjerte. Hils ham og Louise; jeg kunde ret ønske at de snart vare paa Landet; Theodor vil vist ikke synes om det, men naar hele Huset, item Wappe, følger med kan det ikke blive saa haardt. Hils ham og siig — jeg hoster! Det første Menneske jeg mødte her nærmest Gaarden 10 var imidlertid en Læge, saa at jeg jo ikke er uden Hjælp, dersom jeg vilde have en saadan, og veed De hvem Lægen endogsaa var: Hr Krebs, den forrige »Berlingskeredacteur«! Vil De imorgen ved Theodors Kaffebord bringe hele Kredsen min hjertelige Hilsen; Fru Drevsen skal snarest faae Brev fra mig. Imorgen Middag er jeg paa Espe, jeg har maatte love at spise 15 der med Fru Scavenius, men betinget mig at jeg er igjen paa Basnæs til Klokkeren 10 om Aftenen. Den unge Grevinde Moltke paa Espe, en født Sehsted-Juul er en meget elskværdig ung Dame, jeg vil ikke kalde hende smuk, men komplet »ladylike«.

Hils Deres Mand fra mig, og lad mig nu see at jeg paa mine fire Tombola 20 Nummere vinder i det mindste to Stykker og i Lotteriet selv, 4 eller 6000 Rdlr, saa vil jeg sige: Lykken er ikke blind, den seer godt og handler efter Synet. Det vil De ikke sige, og det er det Eneste der da ikke er godt ved Dem. Lev vel!

Deres taknemlig hengivne

H. C. Andersen. 25

476. *Fra Henriette Collin.*

Mandag 29. [Maj 1865]

Tak for Brevet kjere Andersen Jeg seer baade i og imellem Linierne at De har det Godt og føler Dem glad i Naturen og sluppen ud fra det store Fængsel hvori man dog ogsaa kan føle sig ret vel tilpas, idetmindste gjør

jeg det — Begge Pintsedagene agte Edvard og Jonas at tilbringe i vor lille Leilighed i Hellebek og naar de ere hjemme flytter Louise med Vahlia og en Pige derud. — Det bliver en urolig Sommer kan jeg mærke og naar man er 50 sætter man større Pris paa Ro end naar man er 25 — denne Erfaring
5 har De sagtens ikke gjort kjere Andersen — men det er sandt De er jo heller ikke 25 endnu. —

Theodor er i daarligt humeur og bedrøvet over at Axel Fredstrups lille Barn døde af Difteritis og Moderen ligger temmelig angreben af samme Sygdom. — Stakkels Theodor han skulle ganske vist aldrig have været
10 Læge. — Af mange Grunde. — Gusta Collin blev i Torsdags syg, paa en Maade der ængstede os Alle meget, det var som en lille Hjerne-affection med Feber og Søvnløshed, hun havde overanstrengt sig i den stærke Hede om Formiddagen og havde det paa en uhyggelig Maade, som dog nu fuldkommen er hævet, De skal ikke omtale dette for Nogen. — Stakkels Gusta
15 hun er ødelagt af Sorger i Nutiden og Bekymringer for Fremtiden. —

Om Bjørnstjerne har jeg intet kunnet erfare men antager for vist at han ikke er her i Byen da sligt ellers snart var hørt. — Vi ere alle opfyldt af den forestaaende Valghandling i Morgen og jeg maatte forleden modtage og tillige afvise General Harbou som kom for at sikkre sig Stemmerne her i
20 Huset, da han agtede at stille sig imod vor Candidat Casse. Han syntes meget forundret over vor politiske Farve og gik Dagen efter ned til Theodor for at forvise sig om ikke at have hørt feil, men der fik han da tydelig Besked da Theodor sagde ham »at her i Huset vare vi Alle national liberale«. —

25 Jeg glæder mig til at De skriver og haaber paa at De ogsaa fortæller os nogle Eventyr — det kunne vi trænge haardt til i disse forpinte Tider — Ingeborg hilser Dem[;] jeg har lovet hende »snart Brev«. —

Lev vel kjere Andersen — hils Deres venlige Frue og lad os snart igjen høre fra Dem. — Edvard skriver vist imorgen og hilser som Alle her
30 hjemme.

Deres

Jette C.

Dersom De, hvad jeg foreløbig vil antage, har vundet den deilige Grusbanke af Friis, tilbyder jeg mig at huse det for Dem hver Sommer imedens De reiser — Jeg skal behandle det som om det var mit Eget NB med Omhu og Kjærlighed og dog levere det tilbage paa Forlangende! —

477. *Fra E. Collin.*

5

Vil De underskrive vedlagte Brev, saa kan jeg hæve Renterne i Terminerne.

Vi gjøre os interessante i denne Tid med Valg-Intriguer; morsomt er det ikke, men imorgen er da Comedien forbi. — Man siger, at Holstein-Holsteinborg er faldet i Unaade hos Aristokratiet; hører De noget derom, 10
saa lad mig det vide; disse indre Spaltninger i Cliquen more mig.

Idag reiste Jonna hjem. Augusta har været noget betænkelig syg i disse Dage, men er nu bedre. Bjørnstjernen er endnu ikke blevet synlig paa den Kjøbenhavnske Horizont; Eckardt begynder at vise sig som en Mand: 15
han reiser til Paris uden Konen —

Var dette nu ikke et interessant Brev?

Deres

29/9 [3: 29/5] 65

E. C.

478. *Til E. Collin.*

Basnæs ved Skjelskjør den 31 Mai 1865.

Kjære Ven!

Her har jeg underskrevet det vedlagte Brev, at Renterne kunne hæves 20
i Terminerne. Tak for Deres Omsorg i denne Sag, som i Saameget. Valg-Forestillingen, som De skrev om, fandt da ogsaa Sted igaar i Skjelskjør; der stod Holstein-Holsteinborg og en Maler Olsen, som Modcandidater; mange Godseiere og rige Bønder var der nok som ikke vilde stemme for Holstein, sagde man; men han gik dog af med Seiren og fik nok 702 Stem- 25
mer, medens Olsen kun fik 392. Saavidt jeg kan opfatte er nok, som De skriver, Holstein »ikke i Naade hos Aristokratiet«; der siges at han er saa

usikker, vaklevorn; jeg er nu slet ikke inde i de Forhold og Stemninger og kan altsaa kun sige hvad der siges af Andre, men det faaer jeg ud, at uagtet Holstein er i Augustforeningen, vil han dog ikke lystre den og har der udtalt sig forskjellig fra det Program der er stillet, han er saaledes mod

5 Bondevennerne og med hvor han ikke maatte være med! — De ender Deres Skrivelse med: »Var dette nu ikke et interessant Brev?» Og jeg svarer jo, men De vil ikke kunne give samme Svar om jeg her kom med lignende Spørgsmaal, men det er fordi De vil høre af mig om Valgrøret! Hvad jeg vistnok kan give beskueligere og med mere Sandhed er Natur-Røretigaar;

10 medens Valg-Herrerne samledes og talte paa Skjelskjør-Torv, var her den hele Dag og Natten med et orkanagtigt Veir; jeg har tilmorgen seet en Deel af dets sørgelige Følger; nede i Lunden, som udgjør en Deel af Haven, er en Mængde store Graner rykkede op med Rod eller Stammen knækket over som var det en Svoilstik. Kirsebærtræerne ere saaledes krammede

15 af Vinden, at Grenene hænge visne og hele Jorden er bedækket med den afrevne udmodne Frugt; Kornet paa Marken skal ogsaa have lidt meget. Det er en underlig Mai, den begyndte med Sommer-Varme og ender med Efteraars Storme. Havet væltede sin Brænding op mod Feddet, saa at jeg fra mine Vinduer kunde see det sprøite favnhøit. Det glæder mig at De og

20 Jonas i Pintsen tage ud til Hellebek, det er altid en Luftning! vil De hilse Deres Kone, eller ogsaa lade hende læse dette Brev, da hilser jeg hende selv. Gid jeg snart maa høre at det gaaer godt frem med Fru Augusta Col- lin! — Jeg skriver meget hver Dag, dog endnu kun Breve, jeg er i en usigelig Brev-Gjæld fra forrige Aar; endelig har jeg — det kan De sige Deres

25 Kone, — skrevet til den danske Tydsker i England, nu kommer snarest Toueren til Manderstjernes. — Jeg læser i denne Tid Heines Werke; den sidste Udgave 20 Bind, (Hoffmann & Campe 1862) er utrolig billig, tænk, 2 Rdlr 3 ½ det Hele, siger Fru Scavenius; men der ere meget faae Bind, finder jeg, der kunne læses for Damer; Heine er som et glimrende Fyrvær-

30 ker, det slukkes og man staaer i den sorte Nat. Han er en vittig Sladderer;

13 Rod] først skrevet Rode. 14 Svoilstik] først skrevet Svoilstikke. 15 bedækket] Ms. har be- drækket.

ugudelig og letfærdig og dog en virkelig Poet; hans Bøger er Ellepiger i Flor og Silke, der mylrer af Utøi, saa man ikke kan lade dem frit løbe om i Stuen hos paaklædte Mennesker. Hils nu alle Kjære!

Deres trofaste

H. C. Andersen. 5

479. *Til E. Collin.*

Basnæs den 8de Juni 1865.

Kjære Ven!

»Da Herkules paa Veien stod —!« ja, det Vers kjender De vel nok af »Væringerne«, eller husker De det bedre fra det klassiske Stykke: »Kjærlighed paa Nicolaitaarn«? 10

»Da Herkules paa Veien stod, da var han slemt i Knibe —!«

Nu staaer jeg som Herkules; stod De der i mit Sted, og var H. C. Andersen, hvad vilde De da gjøre? Det gad jeg nok vide.

De sendte mig Brev forleden, det var fra O'Neil i Lissabon, det er ham der har stillet mig paa Korsveien, dersom det ikke er en høiere Magt! — 15
Jeg var saa deiligt kommet i Ro herude, hvor jeg er ganske alene; her er slet Ingen uden Fru Scavenius og hendes Datter; jeg begyndte at leve ind i en ny lille Digtning, havde skrevet det Halve af et nyt Eventyr, men nu ligger det, og jeg staaer paa Skilleveien. »Blive hjemme eller reise til Lissabon«, det er Spørgsmaalet, det tager øieblikkelig min Tanke. Om Morgen 20
naar jeg staaer op er jeg for Reisen, om Aftenen naar det graaner og Søenseer sort ud, siger det inden i mig, hvad Deres Fader eet af desidste Aar sagde til mig: »Jeg kan ikke forstaae hvad det er der altid driver Dem afsted, hvorfor kan De dog ikke blive i Hjemmet!« — Et Svar kunde jeg jo 25
nok give, men her er det ikke om dette Svar at gjøre. Havde Publicum venligere og billigere optaget mine Spaniere, end det, idetmindste den første Aften, var Tilfældet, da havde jeg vist nok groet fastere til Jordbunden, der løsnede sig lidt ved den Leilighed. Nok derom.

Her er ONeils seneste Brev, læs det igjennem og send mig det saa igjen, naar De næste Gang skriver mig til. — Havde det været i ganske unge Dage og Midlerne, som nu, var dertil, da var jeg strax flyvet afsted, men nu er jeg ældre, og Eftertanken stærkere. Jeg har en Forestilling om Besværlig-
 5 hederne, om mine egne Kræfter og over de Stemninger og Tilstande jeg hengiver mig til. Først kommer nu Spørgsmaalet om Udbyttet. Hjemme skriver jeg maaskee eet lille Lystspil, og et Par Smaahistorier, har det jevnt behageligt i det gamle Trit og skal jeg døe og begraves skeer det der hvor jeg helst vil blive. Reisen til Portugal og Opholdet der bringer idetmind-
 10 ste Skildringer af et Land der for os heroppe er lidet bekjendt og hvorfra, saa vidt jeg veed, ingen Reise billeder haves, idetmindste paa Dansk. Det var Noget! — ONeil skriver at October er den bedste og smukkeste Tid i Portugal, men September, den Maaned jeg maatte reise i, er just Bricernes Tid paa det atlantiske Hav. Det er en Reise paa fjerde Dag fra Bordeaux
 15 til Lissabon; den Fart har jeg Angst for, og den koster ikke mindre, (Søreisen), end 106 Rdlr Dansk, efter min Beregning kan, det »at reise«, ikke koste mere over Land, fra Bordeaux til Lissabon; Jernbane har jeg til Madrid og endnu en lille Stump, men da slipper den og begynder først igjen ved Badajoz paa Portugals Grændse. Det var nu at vide om hvor lang
 20 Tid Deligensen bruger fra Madrid dertil og det tænker jeg at man kunde faae at vide gjennem vort Gesandtskab; vidste jeg kun, om Falbe var i Madrid da skrev jeg til ham og hørte Vei-Længden og Prisen. Efter min Beregning, paa Kortet, er det vist en Reise paa en 48 Timer og disse frygter jeg for ikke at have Legeme til, da Spaniens Deligenser ere sande Pinsels
 25 Kasser. Men denne Vei var dog paa det Tørre og jeg havde da altid en Tilbagevei, dersom jeg ikke følte mig tilfreds ved Opholdet i Portugal. Kom jeg der, maatte det jo være først i October og da maatte jeg blive der Vinteren over, altsaa omtrent 4 Maaneder; det er en lang Tid, dersom man ikke følte sig vel i Familien eller fik Trang til at tage bort; til Søes gik
 30 det slet ikke, ud paa Vinteren, og da maatte Landeveien vælges. Hele Op-

holdet ude beregner jeg til otte Maaneder! antager jeg nu at de fire blive frit i Huset hos ONeils maa jeg dog maanedlig til disse regne 50 Rdlr, det bliver 200 Rdlr, de fire andre Maaneder, hver 150, blive 600 Rdlr, (det er efter den forrige Reises Udgifter). Det at reise der hen og tilbage, beregner jeg til 500 Rdlr — hele Reisen, i 8 Maaneder, er saaledes ikke ringere end 1300 Rdlr; Bliver jeg hjemme giver jeg lidt over Halvdelen ud og kunde for Resten gjøre en lille Udflugt paa 6 Uger til Paris og tage f Ex een af Drevsens Sønner med. Det var ogsaa en Plan! Jeg har flere Gange ret levende sat mig ind i, at jeg nu allerede var afsted, at jeg var i Lissabon, og saa fast har det været, at jeg pludseligt har faaet en Længsel efter mine nærmeste Kjære; en Angest, at jeg nu aldrig skulde see dem mere, en Vedhængen ved Hjemmet og dertil en gruelig Frygt for Sygdom i fremmet Land, aller meest paa Reisen fra Madrid til Lissabon. Jeg tænker frem og jeg tænker tilbage og Herkules staaer paa Skilleveien. Hvad vilde De i mit Sted gjøre. Hvad siger De? Hvad siger Deres Kone? —

Skriv mig til derom og send mig O Neils Brev tilbage. Søndagmorgen forlader jeg Basnæs, efter Fredag-Aften kan det altsaa ikke nytte at Breve sendes mig her, vil De derfor lade disse gaae til Frijsenborg ved Aarhus, hvor jeg, om Gud vil, er førstkommende Søndag. Hils Deres Kone, hils Louise og Jonas, samt Familien i Rosenvænget og alle fælles Kjære.

Deres hengivne

H. C. Andersen.

[I Margen:] Siig mig om Eckardt er reist fra Byen.

480. *Fra E. Collin.*

De har vist allerede i et Par Dage ventet Brev fra mig, kjære Andersen, men De veed, hvor ophængt jeg er i Terminens især de første Dage.

O Neills Brev følger tilbage, efter Forlangende. Indbydelsen kan jo ikke være venligere end denne er.

Men hvad i al Verden skal jeg sige om Valget mellem reise og ikke reise. Det kan ikke nytte at jeg siger, hvad jeg vilde gjøre. Jeg kjender meget godt Reise-Angst, d. e. naar nogen af mine Kjære forlader mig, da føler jeg Angst for dem og udmaler mig allehaande skrækkelige Muligheder; men jeg kjender ikke til Angst for min egen Person. Var denne 5 Reise tilbudt mig og jeg ellers kunde, og naar jeg vidste Mine i de efter menneskelig Beregning trygge huuslige Forhold, da ordnede jeg mine jordiske Forhold her hjemme (de himmelske bærer man med sig paa Reisen) — og jeg vilde reise strax med god Fortrøstning og den bestemte Villie at 10 tage Verden som den falder og forresten more mig saa godt som muligt.

Men De er nu engang anderledes. Den Smule Forskjel i Alder er intet, men Deres Nervøsitet vækker Betæneligheder, som jeg ikke kan finde aldeles ugrundede. Vi ville springe over destørre Ulykker, som Sygdom eller Død, der ene staae i Guds Haand; men lad os betragte Deres Ophold i Familien fra alle Sider, ikke alene fra den første Modtagelses venlige. Sæt, at 15 de indbyrdes bleve kjede af hinanden? Om der er eller kan blive nogen virkelig Sympathi, som kan gjøre et 4 Maaneders Ophold i Huset behageligt, er jo uvist. Sprog, Sæder og Levemaade ere uvante for Dem; selskabelig Omgang kan De ikke vente uden maaskee hos nogle Tydkere.

20 Skal Deres literære Production komme i Betragtning, da venter jeg rigtignok noget meget bedre af Dem herhjemme, end »fra Portugal«. Men det er maaskee kun min Smag.

Reise-Anstrængelsen troer jeg, at De overvurderer. De kan jo tage Distancerne i mindre Portioner, om det ogsaa koster lidt mere. Og De har 25 jo i Grunden en udmærket Helbred; Deres Nervøsitet slaaer Dem ikke ihjel, den plager Dem kun. Men jeg er meest bange for, at De i den lange Tid skal kjede Dem i de lange Aftener og savne de vante Ansigter. Er De ude over den Betænelighed, bør De neppe lade Dem afholde ved Tanken om Anstrængelse og Sygdom.

30 De er naturligviis ikke et Skridt nærmere ved disse Bemærkninger; men det sagde jeg iforveien; der hører hvad man kalder Fiduz til, naar man

gjør en saadan Reise, og uden den bør De ikke tiltræde den; det er min eneste Mening.

Oekonomiske Grunde kunne ikke hindre Dem. Deres Status forbedrer sig jo Aar for Aar, uagtet Deres kostbare Reiser. De eier jo nu c. 12,000 Rdl.

p. scr. Dette Brev har jeg nu læst høit for Jette og Theodor. De vare enige om, at dette Brev ikke kan siges at indeholde noget Raad; men Jette siger, at De vil blive fortvivlet om Aftenerne, og Theodor siger: Hva Fanden vil han gjøre den Reise for.

Deres

13 Junii 1865.

E. Collin.

481. *Til Henriette Collin.*

Frijsenborg den 20 Juni 1865. 10

Kjære Fru Collin!

Deres Mand skulde egenligt i Dag have Brevet, thi han skrev sidst, skrev saa varmt og godt; der var tilvisse sagt i hans Brev Alt hvad han kunde sige som Svar paa mit Spørgsmaal, imidlertid faaer han i Dag ikke denne Skrivelse, men da De og Han ere en Eenhed, kan det jo gjælde som det ogsaa var til ham jeg skrev; jeg skal før jeg forlader Frijsenborg lade ham vide hvor jeg flyver hen. Endnu er jeg ikke paa det Klare med mig selv om Reisen til Portugal, der er Meget at overveie, og ikke kan jeg, som Deres Mand skrev, tage Reisen i smaa Portioner, der hvor jeg trænger til de smaa Portioner, nemlig Deligensefarten gennem Spanien til den portugisiske Grændse, er man i flere Dage, maaskee uvis paa Stationen om der i Deligensen som kommer findes nogen ledig Plads. Dog herom en anden Gang. Søndagmorgen den ellefte vilde jeg have reist fra Basnæs, men hele Natten forud leed jeg af Tandpine, udenfor blæste en Storm, Veirhanen skreg, Træerne susede, meget ødelagt bestemte jeg derfor om Morgenen Klokken 6, da jeg skulde afsted, at opsætte Reisen til næste Dag; i Aarhus var imidlertid sendt Vogn efter mig fra Frijsenborg, denne maatte da med uforrettet Sag kjøre tilbage; jeg kunde ikke telegraphere derom, da der fra Basnæs er over tre Miil til Telegraph-Station og fra Aarhus endnu lidt 25

længer til Frijsenborg. Næste Morgen var jeg mere vel, Veiret bedre, men blæsende og jeg naaede først Aarhus om Aftenen Klokken 6; paa et Qvarteers Tid fik jeg imidlertid Vogn og gode Heste og naaede til Aftensmaaltidet Frijsenborg; det ligger som De veed, i en stor Skovnatur; den ny af
 5 Professor Meldal tilbyggede Fløi er storartet, den hele Bygning vil blive det. Man lever ganske udmærket her og Maaltiderne ere rigere end paa de fleste andre Steder, dertil udmærkede Vine — men alt dette er dog Intet mod det velsignede, smukke Samliv i den høist elskværdige Familie jeg er hos. Grevinden er god, klog, fortræffelig, har stor Sands for alt Godt og
 10 Skjønt, Greven fin[der] jeg jevn, ligefrem og meget driftig, det er en Lyst at see hans store Virksomhed her i Grevskabet; vi kjøre næsten daglig nogle Smaatoure til hans forskjellige Gaarde. Jeg har alle de Beqvemmeligheder man kan have i et meget riigt Huus, hvor man er velstemt for mig. Jeg havde paa Basnæs nedskrevet et nyt Eventyr, (lidt over et trykt Ark):
 15 »Løgt emændene er i Byen sagde Mosekonen«, det er her blevet omskrevet og mere beaandet; jeg har dernæst faaet færdig et mindre, men meget livligt: »I Barnestuen«, og skriver i Dag paa det Tredie, skriver i et sjældent godt Humeur, thi jeg har Alt om mig saa Godt, et Menneske, selv en Prinds, kunde ønske sig. En otte Dage omtrent, bliver jeg vel endnu og
 20 tager da til »en lille ringe Præstegaard«, som Pastor Kahrs, der er gift med Kammerherreinde Neergaards Datter, kalder sin Gaard, der gjælder for en af de meest nydeligt indrettede Præstegaarde her i Landet. Han henter mig i Randers hvorfra jeg har 3 Miil til Hem. Fra Aarhus fik jeg forleden en Skrivelse med Bøn om at jeg paa min Gjennemreise der vilde
 25 læse en Aften for en Deel af Beboerne, men det har jeg rigtig nok, paa den blødeste Maade, afslaaet, sagt hvor betaget jeg altid var ved at træde op og læse for en stor Forsamling, at jeg ved at opfylde det Ønske, kunde faae et lignende fra andre Byer og endelig bedet om at mine »velmenende Venner«, vilde i Sommer unde mig Ro. — Skriv mig dog til i Løbet af en otte
 30 Dage, siig mig hvorledes Augusta Collin har det og hvad hun feilede[.]

4 veed,] *Ms. har veed;* 8 i] *Ms. synes at have ;*.

Hils kjærligt Deres Mand, Louise og Jonas. Jeg sagde ham da jeg sidst kom fra Frijsenborg, det er nu to Aar siden, at jeg der ikke havde seet en eneste Snegl, han antog det for en Urigtighed ; jeg har nu formeligt søgt, i Haven

H. C. Andersen fotograferet paa Frijsenborg.

og i den nærmeste Deel af Skoven, ikke en Snegl er at finde, maaskee det kan ogsaa være interessant. I Dag fik jeg Brev fra Bjørnstjerne-Bjørnson, 5 han er i Kjøbenhavn og nævner mig Gade og Huusnummer, men eksisterer der en Gade af det Navn? »Forhaabningsholms Allé«. Vil De berigtige det for mig. Han anbefaler mig at komme til Christiania sidst i August — Fru Henriques skriver mig til om jeg ikke i September med hendes Mand

og hende, vil tage til Stockholm; begge Steder kan jeg komme et andet Aar om jeg lever, sydpaa vil jeg, eller blive hjemme. — Vil De sende Fru Louise Lind indlagte lille Brev; Dem selv, eller rettere Deres Mand, han »samler jo paa Andersen«, sender jeg to Photographier fra Frijsenborg, 5 paa det ene sidder jeg paa Gaardens lille Trappe, paa det andet staaer jeg i Familiekreds i Haven. (De to Herrer paa Billedet er Grevindens Brødre.) Nu lev vel!

hjerteligst

H. C. Andersen.

[*I Margen:*] Bjørnson skriver om »Da Spanierne var her« »Deres Arbeide 10 har begejstret mig, den første Act er det fyldigste og friskeste Digt Danmark har skrevet paa mange Aar. De to sidste vilde jeg havt i een«.

482. *Fra Henriette Collin.*

Søndag [25. Juni 1865]

Da Deres Brev kom, kjere Andersen, sad jeg netop og talte med Jonas om den lange Tid der var hengaaet siden vi sidst hørte fra Dem, og jeg 15 raadførte mig med ham om hvorvidt det kunne være foreneligt med min Værdighed om jeg atter skrev til Dem uagtet jeg havde skrevet sidst! — Min honette Ambition leed altsaa intet Skaar dengang og Deres Brev gjorde Ende paa Tvivlen. —

Det er jo paa en vis Maade meget glædeligt at vide Dem omgivet af saa 20 meget Godt og Rigt som De for Tiden er det, men jeg kan dog ikke nægte at det gyser i mig naar jeg saa tænker paa den Tid da De skal gaae tilbords hos os andre for at spise Øllebrød og kogt Kjød — Hvis det Meislingske Huus endnu existerede i uforandret Skikkelse ville jeg gjøre Alt muligt for at Deres Herregaards-Besøg skulle ende med et 8te Dages Ophold der, — 25 saa ville Over Gangen ikke være saa følelig. — At De skriver Eventyr er jo deiligt — jeg glæder mig meget til at høre dem og haaber, ikke at blive den Sidste. —

Edvard og Theodor ere paa Astrup, Louise i Hellebæk saa Jonas og jeg,

med Fru Nees som Gjæst fører vort stille Liv i Byen som for Tiden er forladt af hele vor Kreds — Gusta Collin har det omtrent som før og uagtet hendes Tilstand for enhver Fremmed er fuldkommen beroligende, saa er der dog endnu Adskilligt som ængster os, hendes Nærmeste. — Hos Linds er Alt vel, Ingeborg Drewsen er meget lidende af Hovedpine, Gusta boer 5 nu i Rosenvænget for at faa mere frisk Luft og Bevægelse — Viggo tog i Fredags til Hornbek og paa Christinelund lider de ude af den Misvæxt som Kulden og Tørken have fremkaldt og inde af hjerteløs og uforskammet Opførsel fra »deres Nærmeste«. —

Jonas har gjort Forsøg paa at see Bjør[n]sti[e]rne B: men ikke truffet 10 ham. — See saa! kjere Andersen nu skal De slippe for idag — Gid De fremdeles maa føle Dem saa vel og tilfreds som De nu gjør det. Deres
Jette.

Jonas og Fru Nees hilse mange Gange — ligesaa Sophie Petersen. —

Stakkels Marie Bøye har den Sorg at Sigismund kom, Penge og Arbeids- 15 løs, hjem fra Sverrig hvor intet Arbeide mere fandtes, nu gaar ogsaa han hjemme og venter. —

483. *Til Henriette Collin.*

Frijsenborg den 28 Juni 1865.

Kjære Fru Collin!

Det er venligt af Dem at sige mig at De før De fik mit forrige Brev, fandt 20 at det var længe siden at De havde hørt fra mig, nu skal De derfor strax have Tak, i Sort paa Hvidt for Deres Skrivelse, som jeg fik i aftes, jeg havde netop da afsendt Brev til Jonna. Deres hele Brev var, om ikke i Tonen, saa i Meddelelserne, saa særdeles trist, og hvad som især ligger mig paa Hjertet er Fru Gusta Collins Befindende, jeg læser mellem Linierne at det maa 25 have været en nerveus Melankoli, jeg kan saa godt tænke mig det efter de mange Prøvelser der er gaaet hende over og de mange Tanker om og for

Børnenes Fremtid. Det er ogsaa uendeligt trist at Jonna og Henrik skulle have det saa trykkende; det er ulykkeligt at den Moder ikke har et blødere Sind om ikke for Sønnensaa for Børnebørne[ne]; Forældrenes Velværen er just deres. De selv, sidder alene med Fru Neesz — det er ogsaa trist, synes
5 jeg — hun gjør altid et klynkende Indtryk paa mig, saa modsat det jeg har fra hendes Barndom, hvor hun var vild som en Dreng. — Jonas og Louise have det vel godt! hils dem begge. Theodor kunde gjerne have glædet mig med et Par Ord, da jeg skrev ham til, men see om han gjorde det. Hvor han vilde skrive Brev om Hvaps var paa Landet! men der er jo rigtig nok
10 ingen Sammenligning mellem Hvaps og H. C. Andersen. Vil De hilse Fru Ingeborg Drevsen ikke blot fra mig men fra Cancellieraad Ditzel, han er i stor Virksomhed, ved Nat og Dag; nu har jeg været over 14 Dage paa Frijsenborg, men kun seet ham to Gange. Jeg reiser her fra paa Fredag og besøger da Pastor Kahrs, gift med en Datter af Kammerherreinde
15 Neergaard, jeg har bestemt at blive der 3 a 4 Dage og reiser saa til Glorup ved Nyborg, derhen beder jeg om at nu alle Breve maa komme. Tandpine lider jeg af; de bramsenske Tænder maa jeg lægge hen. Daglig photographes jeg her paa Gaarden; jeg har sendt Dem to Billeder, De nævne[r] ikke med et Ord disse; det synes jeg ikke om og derfor seer jeg nu ud saaledes som vedlagte Kort fremviser. Det tydske Brev De sendte mig var fra en
20 Dame i Döbling, rimeligviis fra det berømte Galehuus i Döbling, hun ønskede at staae i Brevvexling med mig, naturligviis svarer jeg ikke. Om Reisen til Portugal er jeg endnu lige saa uvis, kun det veed jeg, at over den spanske Sø gaaer jeg ikke i Efteraaret. Vil Deres Mand, eller Jonas, skaffe
25 mig at vide, snarest, hvem vi have som Legation, i Madrid, nu Falbe er derfra, om det er den svenske Minister Recident Bergmann, der er sagt mig at han ogsaa er borte. Jeg vilde skrive ham snarest til for at erfare Veilængden med Diligense mellem Madrid og Bajados, det vil sige hvor lang Tid man maa kjøre med Deligense, dernæst vide om naar hele Jernbanen
30 er fuldendt, skete det i næste Aar da udsatte jeg det saa længe. Uroligt seer det for Øieblikket ud i Spanien, ikke at tale om Cholera.

Jeg skriver paa en Historie: Guldskat, Begyndelsen er heldig! Og nu Lev vel! hils alle Kjære! Deres Broder med Familie er vel paa Landet? Hils Frøken Reimer!

Deres hengivne
H. C. Andersen.

484. *Til E. Collin.*

Frijsenborg den 29 Juni 1865. 5

Kjære Ven!

Igaar skrev jeg til Deres Kone, jeg sendte ogsaa Dem Brev med fire Portrætkort, i Dag kommer endnu et Brev. Imorgen reiser jeg til Hem for at besøge Pastor Kahrs, derfra skulde Reisen gaae til Glorup, hvorhen jeg bad Dem sende alle Breve til mig, i Dag, uagtet Champagnen knaldede 10 til Afsked og der laae Roser og deilige Blomster om min Talerken, er skeet en Forandring. Jeg beder Dem at De indtil videre vil sende alle Breve til mig her til Frijsenborg, jeg reiser imorgen, men er her igjen i Løbet af otte Dage, det har jeg lovet Greven og Grevinden, jeg bliver vel da kun fire Dage men det er dog altid 6 Dage tidligere end om jeg fandt Brevene paa 15 Glorup. Historien er: jeg fik et Brev i Dag fra Engeland, fra den unge Mand, Jakopsen, hvis Forældre, veed De boer i Christiansfeldt, jydsk af Fødsel, og Sønnen født i Tydskland, men saa aldeles Dansk ved Blod og Tanke, at han i Schlessien selv lærte sig Dansk, vilde leve og døe Dansk, men Faderen holdt paa han blev Hernhutlærer og da Sønnen ikke kunde 20 og vilde være i Tydskland gik til Engeland; husker De ham ikke, Deres Kone vil huske hvad jeg har fortalt om ham! Nu forlader han Europa og besøger først sine Forældre i Christiansfeldt. Han skal lede en Hernhutmenighed i Amerika, men hans brændende Ønske er at see mig før at han reiser bort. Grevinden læste hans Brev, fortalte Greven derom og de bad 25 mig begge, at sætte ham Stævne her paa Frijsenborg og være sammen med mig et Par Dage, og derfor skulde jeg skrive ham til, indbyde ham og altsaa selv være her om en otte Dage. Nu er det jo uvist om han til den Tid er i Danmark og om han kommer her, men jeg skriver nu strax til Dem om

mine Breve og imorgen til ham. Her lægger jeg endnu to Portrætkort i; jeg har endnu en Deel til Dem og bedre. Hils Deres Kone, Jonas og Louise. Skriv mig selv til paa Frijsenborg.

Hjerteligst

H. C. Andersen.

- 5 [I *Margen.*] Bed Deres Søster Fru Drevsen at sige Jonna at jeg er paa Frijsenborg til omtrent 9 Juli.

485. *Fra E. Collin.*

Efter min Hjemkomst fra Astrup forefandt jeg Deres Breve til mig og Jette; men jeg var for opfyldt af de ophobede Forretninger til strax at svare.

- 10 — Først bemærkes, at der ganske rigtig eksisterer ved Kjøbenhavn en Gade som hedder: »Forhaabningsholms Allée«.

Med Augusta er det ikke godt; jeg vil ikke gjerne skriftlig udvikle dette nærmere og tør heller ikke characterisere Sygdommen, medens dog Alt tyder paa en Affection af Hjernen. Hun er stille, ofte aandsfraværende og

- 15 ligesom ligegyldig overfor Omverdenen.

Jeg skal see at faae at vide — skjøndt med endeel Besvær, da Skrike er borte — hvem der repræsenterer os i Madrid; men jeg vil raade Dem til at spørge ham om Veien til Badajoz, da det maaskee er en Omvei at kjøre over Bajados, som formodenlig slet ikke eksisterer.

- 20 I dette Øieblik kom en af mine fordums Contoir Betjente, som havde havt den Venlighed for mig selv at gaae ud i Udenrigsministeriet for at spørge derom. Der er aldeles ingen Repræsentant for os nu, høiest en jammerlig Skriver. Falbe er i Wien; gjennem ham, meente man, kunde man faae Underretning. Men det var dog for galt, saa skulde han jo skrive til
- 25 Madrid etc. etc. Det gider De vel ikke indlade Dem paa. Og i Madrid findes efter Statskalenderen ingen Consul.

Nu skal jeg med Jette og Theodor ud til Fengers og spise til Middag.

5 Julii 1865.

Deres

E. Collin.

486. *Til Henriette Collin.*

Frijsenborg den 9 Juli 1865.

[*Skrevet øverst paa skraa:*] NB Det Photographikort, hvor jeg sidder paa Altanen, bedes sendt til Fru I Drevsen i Rosenvænget med Hilsen fra mig.

Kjære Fru Collin!

Iaftes indtraf jeg igjen her til Frijsenborg og fandt Brev fra Deres Mand 5 og Fru Ingeborg Drevsen, men intet fra Dem og det havde jeg ganske sikkert ventet, alligevel faaer De nu en Skrivelse først, De vil da hjerteligt hilse de to Andre, takke dem og sige hvorledes jeg har det. De veed at forrige Fredag tog jeg her fra, men et Brev fra den hernhutske Ven i Engeland, De veed nok det særdeles dansksindede Menneske jeg i Vinter fik 10 Brevfra og De ideligt mindede mig om at besvare, skrev, at nu havde han faaet Ansættelse i Amerika hvor hen han reiste i September men at han den fjerde eller sjette Juli kom til sine Forældre i Christiansfeld og at han derfra vilde reise ud for at møde mig til Afskeed, hvor jeg bestemte Stedet, dog ikke for langt fra Christiansfeld. Grevinde[n], som jeg tidligere havde 15 fortalt om ham, lod jeg læse hans Brev og hun og Greven kom, idet jeg skulde afsted og paa det smukkeste bad mig at indbyde ham her til Frijsenborg og derved var da Anledning til at jeg atter snart kom tilbage; efter nogen Eftertænken sagde jeg ja og derfor er jeg her nu, og venter Hr Jacobsen som jeg har skrevet efter. Dog vil jeg ikke skjule, og har ogsaa sagt det 20 til Grevinden, at efter mit Brev var afsted kom jeg i febril Stemning, da jeg jo kun kjender Manden af hans Breve, og ikke har talt mer end to Gange med ham; hver Gang et Qvarteer, jeg veed altsaa ikke hvorledes han vil optræde, hvorledes han vil tiltale, og dernæst er det en dyr Reise for ham, næsten 35 Miil (frem og tilbage). Til den 14de, har jeg skrevet, er det den 25 længste Tid jeg venter ham, derfor er det bedst at alle Breve til mig komme her til Frijsenborg, indtil jeg opgiver en anden Adresse.

Jeg reiste herfra, som sagt i Fredags 8te Dage, og blev i Randers afhentet af Hr Pastor Kahrs, hvor fra vi til hans Præstegaard i Hem (husk Inge-

manns Vise om Hr Hem og Hr Sem) havde 2½ Miils besværlige Vei. Præstegaardens Stuer ere i høi grad elegante, pompeiansk malede Vægge, rige Gulvtepper, Malerier — kort, man seer at Kammerherreinde Neergaard, vist har pyntet Huset. Beværtning etc. var aldeles den samme rige og storartede som paa Frijsenborg. De to Comtesser Tramp vare her i Besøg, de og Fru Kahrs havde i Gaarden reist en stor Æreport med Indskrift og Danebrogs Flag. Jeg nød den hjerteligste Gjestfrihed; men Blæsten var ikke til at holde ud og den eneste Udsigt fra den høitliggende Kirke var at stille sig i den isnende Vind. Da jeg en Dag kom her op og gik i Græsset, saae jeg mig ikke for, der stod en stor kantet Pæl op i Græsset for at antyde en Grav, den stødte jeg imod, lige paa Skinnebenet, det gjorde meget ondt, men jeg saae ikke efter før om Aftenen og da var der et stor[t] Hul, dersveed, Benet hovnet, jeg badede det med koldt Vand og humpede saa om. I Onsdags morges vilde jeg afsted, jeg vilde see Mariager og da i Hobro besøge Justitsraad Christensen, der som De veed paa min Fødselsdag sendte mig Hilsen per Telegraph. Om Morgenen jeg tog afsted var jeg en Deel forkjølet og i Vognen brændte Benet. I Mariager fandt jeg Brev fra Christensen der glædede sig til mit Komme, men var meget kjed af, at hans Kone og Datter netop var i Kjøbenhavn og at han i den Tid lod male og pudse op, bad mig imidlertid paa det venligste at tage til takke. Da jeg kom blev strax sendt Bud efter en Læge, der saae paa Benet, sagde det var et slemt Stød, men jeg skulde kun bruge Blyvand og saa ikke anstrænge Benet. Om Natten laae jeg paa en Sopha, der var smal og kort, jeg kom i Feber, fik Smerter i Brystet, saa at jeg troede det var Inflammation, men det var, sagde Lægen, kun Musklerne der vare angrebne, men hæs som jeg var, har jeg før aldrig været, min Tale var en Hvisken; jeg indsaae nok at jeg ikke kunde blive pleiet her og ønskede mig paa Frijsenborg, men derfra havde jeg først mældt om Vogn til (igaar) Løverdags Aften. Jeg tog derfor med Posten om Middagen fra Hobro til Randers, men var aldeles febril og Bryst og Been smertede. I Randers var just stort Marked, og det i tre Dage, jeg kom netop første Dag og i Hotellet var aldeles ingen Plads, jeg havde

ikke mældt mig hos Vestermanns og trængte ogsaa til særdeles Ro, jeg vilde og maatte blive i Hotellet og Verten, var saa opmærksom at fløtte ud af sit Sovekammer, overdrage mig dette og jeg gik strax til sengs. Det var en Helveds Nat, jeg laae som i et Dampbad, tætved græd ideligt et lille Barn og paa Gangen gik jydske Hestehandlere med tunge Støvler. Fredag 5 op ad Dagen stod jeg op og gik til Vestermanns, jeg saae daarlig ud, de vilde have mig til sig men det vilde jeg ikke. Der blev lavet Havresuppe til mig og tidlig paa Eftermiddagen var jeg igjen i Hotellet. Igaar var Stemmen lidt renere, jeg besøgte Kammerherreinde Jessen der vilde unde mig Gjæsteværelse, spiiste Kl 2 til Middag hos Westermanns for at gaae om 10 Eftermiddagen med Toget; Westermanns, Jessens og Flere fulgte mig paa Banegaarden og i Hinnerup traf jeg Grevens Vogn saa at jeg iaftes Klokken 8 var paa Frijsenborg. Imorges kom strax Cancellieraad Ditzel, Lægen, til mig. Jeg syntes jeg befandt mig utrolig bedre, men han bød mig et Par Dages Rolighed, sagde jeg havde nogen Feber, Brystet var endnu 15 angrebet, men mit Been raadede han mig at være skaansomt med, sagde at det var det allerværste Sted man kunde støde Benet, han befølte det meget nøie, bad mig vedblive med Blyvand, og holde mig rolig[;] om et Par Dage vilde da Alt være istand. Jeg er ganske forundret over at behandles saaledes som Patient, jeg har i Kjøbenhavn tidt følt mig ganske 20 anderledes lidende, og Theodor har sagt at det var aldeles ikke Noget. Gud veed hvad han vilde sige denne Gang? Apropos! hvorledes har Hvaps det? Jeg har ondt af Theodor om han skulde miste ogsaa dette Dyr, jeg veed hvor kjært han har det. — Jeg har nu givet Dem udførligt mit hele Befindende. Jeg sidder noget geneert i Sophaen og skriver alt dette. Den 25 voldsomme Hovedpine jeg har lidt af er overstaet. Hils nu Deres Mand og Børn. Hils særdeles Fru Drevsen ogsaa Augusta, dersom hun har Sands for min Hilsen. Med Portugals Reisen er jeg endnu ikke paa det Rene. Jeg fik ikke at vide om den svenske Minister Bergmann styrede vore Anliggender i Madrid, og om han er der endnu. Dog det gjør saa megen Ulei- 30

1 særdeles] først skrevet aldeles. 16 angrebet] først skrevet meget angrebet.

lighed! — Om de mange Photographier jeg sendte stod ikke et Ord i Deres Mands Brev, der denne Gang hørte til den Række af Breve jeg har fra ham, der aldeles hørte til Forretnings Brevene. Naar han en Dag er lidt blød i Sindet faaer jeg vel et Par bløde Linier, jeg holder saa meget af bløde Li-
 5 nier, men er ogsaa taknemlig for de reent forretningssskrevne. Heller Noget end Intet! Hils! Meget snart hører jeg fra Dem. Til de mange Photographier af mig herfra vil jeg tilføie een endnu til Deres Mands Samling, det forestiller mig som Gulliver, Deres Gemal vil undskylde om det er stavet lidt galt ligesom Tilfældet har været med Badajos, (jeg skal nok have skre-
 10 vet Bajados*).

Deres hengivne

H. C. Andersen.

[*I Margen:*] *) Jeg skal sørge for at dette Navn dog kommer ind i Sproget f. Ex som Hovedstad i Bajaderernes Land.

487. *Fra E. og Henriette Collin.*

15 De hører til den Slags Folk, om hvilke Fritz Jürgensen sagde, at de ere »slemme til at ligge Mærke«. Fordi jeg i mit »Forretnings-Brev« — thi det var kun et Svar paa et bestemt Spørgsmaal — ikke omtaler de tilsendte Photographier, giver De mig et Hip (eller Hib), som virkelig er ufortjent. De veed selv, hvormeget det morer mig at have netop denne Portrait-Sam-
 20 ling saa talrig som muligt. De synes derhos at have forarget Dem over, at jeg ikke udtrykkelig skriver, at den svenske Bergmann ikke repræsenterer os; men mit Svar var dog tydeligt nok, at Udenrigsministeriet ikke kunde give Dem Anviisning paa Nogen, til hvem De i den bevidste Anledning kunde henvende Dem; paa den anden Side er det jo ogsaa ligegyldigt, om
 25 B. har overtaget Forretningen; thi hvis De kjender ham saaledes, at De kan vente hans venskabelige Raad og Oplysninger, saa kan De jo godt gjøre det, skjøndt han kun er svensk Repræsentant.

6 snart] *understreget med to Streger.*

Den Photographi, som idag ankom, er efter min Mening den bedste som Portrait. Efter Ansigtets Udtryk at dømme maa jeg antage, at det er taget forinden De fik det af Dem omtalte Stød (Pælen i Kjødets). Med inderlig Glæde gjenkjendte jeg strax Deres veltrufne Buxer; paa det høire Been er imidlertid en Fold indad, hvorefter jeg maa antage, at Buxerne 5 ere »tagne af« efter Stødet. Billedet indeholder forøvrigt den Mærkværdighed, som vel er undgaaet Dem, da De vender Ryggen dertil, at der i Muren findes 5 Kopsteen over 2 Løbere.

Dette er en Tegning af det Hul, som jeg nylig paa Landet hos Greve Lerche slog paa mit Skinnebeen, og som meddeles til Sammenligning 10 med Deres eget Hul.

En Nat, medens vi ventede paa Postvognen i Bellinzona, gik jeg op og ned af Gangen i Hotellet; da viste sig pludselig i en Dør en nøgen Engellænder med det Udraab: Monsieur il est impossible de dormir içi, quand vous promenez comme ça! Denne Scene gjenkaldtes i min Erindring ved 15 Deres Beskrivelse af Hotelopholdet i Randers.

Qvoad familiaria, da er Alt ved det Gamle. Herom vil De ialfald faae bedre Underretning af Jette, som skriver imorgen. Idag otte Dage haaber jeg med Guds Hjelp at komme med Familie til Hellebæk, hvortil jeg glæder mig meget.

11/7 65.

Deres 20
E. Collin.

Det maa være et meget morsomt Brev Edvard har skrevet til Dem kjere Andersen, idetmindste loe han selv hjerteligt medens han skrev det. — Jeg finder det store Portrait meget godt men det lille paa Trappen synes jeg ikke om og hvorfor er der saa mange af dem? jeg synes at de mange 25 Mure og stenede Omgivelser virker forstyrrende paa det som er Hoved-

sagen og det er H C Andersen jo dog — Det store er baade ligt og levende og hyggeligt — De havde jo rigtig sure Dage kjere Andersen ved at reise om saa forpint paa flere Maader og jeg kan begribe hvor let De aandede ved atter at føle Dem indenfor Frijsenborgs gjestfri og rige Mure. — At jeg
 5 glæder mig ved Tanken om Deres Møde med den unge Christiansfelder kan De begribe — Egentlig kan han jo takke mig for at den Glæde bliver ham tildeel, thi som hans skjulte Velgjørerinde har jeg jo virket hvergang jeg mindede Dem om ham og hans ubetvivlelige Længsel efter Brev. —
 10 Deres Angst for hvorledes han vil tage sig ud eller hans personlige Optræden tror jeg er ganske unødvendig, thi naar man veed om et Menneske hvad De, og altsaa ogsaa Grevens Familie, veed at han er etsandt christelig alvorligt Menneske og dertil en brændende Fædrelandsven, saa veed de meer end nok til at kunne oversee hvad der mulig- eller rettere rimeligviis mangler ham i ydre Politur.

15 Nu kommer altsaa touren til Manderstjernes! Hvornaar skriver De altsaa til hende kjere Andersen? — De er vel forberedt paa at jeg, naar De kommer hjem, daglig vil minde Dem derom, derfor synes jeg at De for Husfredens Skyld skulle gjøre det strax! — Med mindre De for at undgaae mine Plagerier reiser til Portugal. — Jeg troer ikke at De gjør det. —

20 Og nu lidt om Familien — Om 8te Dage tage vi til Hellebæk og saa flytter Alle Gotliebs over i vore Værelser for at Gusta skal kunne komme i Luften uden at besværes af de uendelige Trapper — Ingeborg tager til den Tid til Jonna — Om Gusta skal jeg kun sige at hendes Tilstand er høist forunderlig, thi man kan tale i timevis med hende uden at føle nogen Forandring ved hende, og dog er hun ikke sig selv og kan undertiden foretage
 25 sig Ting der er heel besynderlige — hun seer elændig ud og forekommer mig som hensvindende. — Hendes kjerlige blide Sind er uforandret det Samme, men for Alt hvad hun ellers har levet og virket for er hun nu egentlig fuldkommen ligegyldig, ligesom hendes Begreb om Tiden er heelt
 30 uklart, hun vil ganske vist modtage Deres Hilsen med Fornøielse. — . . .

I Søndags blev Edvard og jeg anholdt af Eckardt som vilde vide Deres

Adresse, han talte med Henrykkelse om sin Reise til Paris og Vien og da jeg spurgte ham om han havde reist alene svarede han med tragisk naitivet, »Ja hvad skulle jeg gjøre? Scharff var jo i Norge«! — Jeg tror at jeg blev rød i Hovedet, — Han seer temlig jammerlig ud. —

Ligesom jeg igaar ville slutte min lange Skrivelse til Dem kjere Andersen 5 blev jeg afbrudt ved at Ilia Fibiger traadte ind af Døren, hun kom fra Cultusministren som hun havde takket for den sædvanlige aarlige Hjelp af 120 R. og hansagde hende ligefrem at hun ikke oftere kunne gjøre sig Haab om den og at han antog at det kun var Hensynet til hendes 6 Børn hun denne gang havde at takke derfor. — Hendes Forfatter Stolthed lider for- 10 melig ved slige Ord, hun, som havde troet at hendes Aands Børn rigeligt skulle kunne ernære de 6 legemlige som hun har paataget sig at sørge for. — Hendes Stilling vil om ikke lang Tid blive fortvivlet og da hun sad hos mig, opløst i Taarer og den smerteligste Angst for Fremtiden, havde jeg kun det at sige hende at den Tillid til Vor Herre, som i Aarenes Løb har 15 givet hende Mod til at antage sig de Mange smaa forladte Stakler, nu da det seer saa sort ud, maatte staae sin Prøve, thi dersom hun i dette Øieblik hengav sig til sin Sorg og navnlig til Angsten for at spise sig mæt (som hun før har gjort) saa var jo Alt tabt, thi saa bliver hun, som dengang var Tilfældet, snart alvorlig syg. — 20

De kan sagtens ikke begribe kjere Andersen hvorfor jeg fortæller Dem Alt dette, uagtet jeg ingenlunde tvivler om Deres Deeltagelse for enhver Bedrøvet — men min Plan er dybere end den at vække en øieblikkelig Stemning og min Bøn til Dem er om De vil fortælle den christelige velgjørende og rige Familie De lever hos, om Ilia, og hendes Liv fra den Dag 25 hun ringede paa Porten til Almindelig Hospital og begjærede at passe cholera Syge da Ulykken var paa sit Høieste og udførte sin Gjerning paa Hospitalet indtil hun selv fik Cholera, til nu da hun sidder i sit lille fattige Hjem med 6 af de mest forladte smaa Piger mellem 1 og 8 Aar, — NB de

27—28 og udførte . . . fik Cholera] senere tilføjet i Margen.

fleste af dem har hun taget som spæde. — Skulle der saa, — under hvilken-
 somhelst Form — blive rakt hende en hjælpende Haand, saa tør jeg inde-
 staae for hendes levende Taknemlighed. — Hun ahner ikke hvad jeg her
 5 at betragte som uskrevne og jeg beder Dem om Forladelse for min An-
 modning. Lev vel kjære Andersen og skriv snart til

Deres Jette C.

488. *Til E. Collin.*

Frijsenborg den 11 Juli 1865.

Kjære Ven!

10 I Dag er det kun et lille Brev De faaer, jeg skrev nyligt Deres Kone til
 og De veed altsaa omtrent hvad jeg kan have at skrive om; med mit Be-
 findende gaaer det godt frem, og Cancellieraad Ditzel seer daglig til mit
 stødte Been. Jeg synes nu ikke længer at kunne udsætte det med at skrive
 til O Neil, og uagtet Svaret er svævende, sender jeg det. Vil De læse Brevet
 15 til ham, og da er De vedvarende inde i Sagen, og dernæst slaae Conve-
 lut derom og paa fransk skrive hans Adresse, saaledes som De skrev
 den sidst, da er jeg forvisset om at Brevet gaaer rigtigt, det vilde jeg ikke
 være om det gik her fra; maa det snarest komme afsted og her blive be-
 talt; De indfører Udgiften i vort Regnskab. De veed at jeg er vendt her
 20 tilbage til Frijsenborg for at den unge Hernhut Jakobsen kunde besøge
 mig. Brevet jeg skrev ham til fik jeg iaftes uaabnet tilbage og der stod skre-
 vet, paa Tydsk, at han ikke var at finde, at det ikke er bragt til hans Fader,
 som er Forstander for Menigheden undrer mig; jeg skulde dog ikke tro at
 det var fordi jeg havde sat dansk Udskrift, jeg har nu sendt Brevet med
 25 tydsk Udskrift, det jeg nødtigt vilde, men med Udskrift til hans Fader og
 bedet om at han efter Modtagelsen strax vil telegraphere til mig om Søn-
 nen kom, da det er bestemt at jeg reiser fra Frijsenborg den 15 Juli, efter
 den Dato, beder jeg Dem kjære Ven at alle Breve til mig sendes over Ny-

borg til Glorup! Hils Deres Kone, jeg venter endnu her paa Frijsenborg
Brev fra hende. Hils Louise, Jonas og Theodor. Deres

E. S

H. C. Andersen.

I Eftermiddag er det mindre godt med Benet. —

489. *Til Henriette Collin.*

Glorup den 17 Juli 1865. 5

Kjære Fru Collin!

Igaar morges forlod jeg Frijsenborg; det var mig ordenligt tungt at
sige Levvel til de kjære Mennesker og den gamle Gaard, denne selv, om
jeg lever at komme her igjen om to Somre, er da aldeles bygget om: »bedre,
skjønnere, maaskee!« som der staaer i Øhlenschlægers Hjemvee, men ¹⁰
det er ikke den samme, dog det Bedste, haaber jeg til Gud bliver; den
herlige, elskværdige Familie. Da jeg havde faaet Deres Brev og læst hvad
Deskrev om Frøken Fibiger, talte jeg naturligviis strax til Grevinde[n] der-
om. Dagen derpaa, da Greven var i Stuen, begyndte hun selv at tale der-
om, beklagede saa meget at Ilia Fibiger ikke var ene, da vilde der lettere ¹⁵
kunde gjøres Noget for hende, men nu var der 6 Børn, altsaa en heel Fa-
milie. Hun talte med stor Deeltagelse, og det lod til at baade hun og Gre-
ven vidste Beskeed om det Hæderlige og Gode ved Frøken Fibiger. Der
kom imidlertid intet Resultat og Alt hvad jeg her skriver bliver mellem
os. Da jeg igaar Morges sagde Lev vel, var mit sidste Ord til Grevinden: ²⁰
»tænk venlig paa den stakkels Ilia Fibiger!« og hun svarede: »De kan tro

at jeg tænker paa hende!« — Jeg veed ikke om der skeer Noget, sendes hende Noget. Nu reiser Familien til et Bad i Syd-Frankerige og kommer ikke hjem før sidst i September, men efter den Tid skal jeg nok lade et Par Ord falde i Brev til Grevinden, om det behøves. Det var en tung Varme

5 igaar at komme til Corsøer, jeg laae der, som i Dampbad. I Eftermiddag (Regning efter Solen og ikke efter Spisetid), Klokken to, kom jeg her til. Greven er alene, her er i Besøg den gamle Conferentsraad Benzou og Grev Siegfried Scheel. Jeg er igjen i de samme to Stuer jeg altid beboede under den gamle Greve og da paa Nøgle-Knippet vare betegnede med »Ander-

10 sens Stuer«, nu er her pudset op. Haven selv er noget Mærkeligt, en storartet engelsk Park. Jeg er som paa et førsteligt Slot, men savner Frijsenborg! det Slags Familieliv kunde jeg groe ind i og trives. Jeg har nu skrevet til Groserer Hyllested, fra Bordeaux, han er for Øieblikket i Kjøbenhavn og han har lovet mig i Løbet af nogle Uger at skaffe mig Beskeed fra Span-

15 nien om Madrid—Badajos Banen aabnes iaar, skeer det, da venter jeg i Kjøbenhavn til sidst i Januar og reiser da for at tilbringe Foraaret i Lissabon, dog ganske opgivet at reise i September har jeg ikke, og kommer derfor rimeligviis allerede de første Dage af August til Kjøbenhavn; desværre for mig er da De og Deres Mand borte; misforstaae ikke! jeg just under

20 Dem at være paa Landet, men det havde jo været heldigere for mig, ifald jeg flyver afsted. Breve kan jeg jo daglig sende til Dronningens Tvergade, derfra komme de vel til Hellebek. Naar jeg strax i August kommer, vilde jeg gjerne hos Gottlieb Collin eller, Etatsraad Drevsen eller maaskee bedre hos Boye i Sparekassen, strax kunde hæve nogle Penge, thi jeg

25 skal betale Fru Anholm ved min Hjemkomst fuld Leie for de to Maaneder jeg da har været borte og jeg vilde gjerne betale det strax samme Dag jeg kom, desuden skal jeg have Klæder! — Dog herom faaer jeg vel et Brev fra Deres Mand. Hils ham og forøg hans Portrætsamling med vedlagte Photograph[ie] af den Bissen-Bingske Buste. Jonas og Louise hører jeg

30 aldrig om. Hils dem! Lev hjertelig vel! Deres trofaste

19 jeg] først skrevet at jeg.

H. C. Andersen.

490. *Til E. Collin.*

Glorup den 23 Juli 1865.

Kjære Ven!

Det er da en voldsom Varme! jeg er glad over at De og Deres ere komne paa Landet ved den aabne Strand. De og Jonas gaae vel stadigt i Vandet og Theodor finder sig i, at være paa Landet. Hils begge. Jeg skrev til Deres Kone strax da jeg kom her til Glorup, saa at jeg haaber snart at høre fra hende igjen. Tirsdag Morgen, den 25 Juli, reiser jeg herfra til Fru Inge-⁵mann i Sorø, bliver der Onsdag over og vil da, med Gud, være paa Christinelund Torsdag Eftermiddag. Jeg havde opgivet at tage der hen, dels er det en stor Omvei hjem ad, dels er jeg uheldig stillet til Nysø, hvor jeg¹⁰ denne Gang neppe kan undgaae at tage mod en Indbydelse, som jeg nu flere Gange har snoet mig fra. Alt dette har jeg udtalt for Jonna, men hun har nu skrevet mig til to saa hjertelige og saa venligt indbydende Breve at jeg vil og maa tage derhen, især da jeg dog mueligt reiser i September, om ikke til Portugal, saa i det mindste til Paris; lidt maa jeg til Udlandet!¹⁵ Vil De sidst i Ugen naar jeg er hos Jonna, sende mig 50 Rdlr, thi nu skorter det, som De vel kan tænke, paa mine indlandske Reisepenge; jeg kan da senere naar jeg først i August kommer til Kjøbenhavn faae flere. »Hvad vil De i Kjøbenhavn?« spørger De vel! — Først vil jeg til Bramsen, min ene Tand der holdt det gamle Tandværk er da gaaet her paa Glorup, saa at²⁰ jeg er nødt til at bære hele det nyere bramsenske Maskineri og det er en Plage; dernæst maa jeg bestille Klæder, som jeg er saa temmelig afslidt nu! — I Byen vil jo være voldsomt varmt, men er det for slemt, da flyver jeg, efter faae Dages Ophold, ud til Søllerød til Kammerherreinde Neergaard. — Her paa Glorup har jeg aldeles Fornemmelse af at ligge i Qy-²⁵rantaine; jeg er ikke engang ret i Humeur til at skrive mine nye friske Digtninger af, jeg er bange for at Haanden ligger for tung. Af Jonnas seneste Brev, seer jeg nu hvorledes egentligt stakkels Augusta har det; jeg læste det vel mellem Linierne i de Andres Breve og har desværre gjættet rigtigt! — Jeg længes meget efter at see og tale med Dem og Deres Kone. Louise³⁰ har det vel godt, hils hende.

Deres

H. C. Andersen.

Efterskrift.

Til Fordeel for de Brandlidte i Nørresundby var af en Damecomitee paa Frijsenborg Gods, arangeret en Bazar ved Hinnerup-Station; blandt flere Sager, gav Grevinden noget over 50 Portrætkort af mig, og jeg havde
 5 paa disse skrevet et og andet lille Stykke i Vers eller Prosa ud af mine Skrifter. Portrætterne gik rivende af, der kunde gjerne have været dobbelt saa mange skriver Grevinden. Jeg lægger her eet ved, at De kan see, Paaskrift-Maneren.

491. *Fra E. Collin.*

Onsdag d. 26de Julii 1865.

10 Varmen, som udvider alle Legemer, indsnærper min Evne til at skrive. — Tak for Brevet og Photographien. Denne Andersenske Bazar var en meget god Idee, næsten ligesaagod som den første; hvor høit jeg elsker denne, veed De.

Dette skriver jeg i Byen; jeg misunder Dem ikke, at De snart skal være
 15 i denne gode Stad, hvor De kan vente en varm Modtagelse; men jeg kan godt forstaae, at De ikke skyer dette Offer for at undgaae Tandbesværligheder. Ja, det er en Plage. —

Hermed de forlangte 50 R. — Jeg kommer atter til Byen Onsdag. 2^{den} August. Vil De den Dag have flere Penge, kan der ligge Brev derom fra
 20 Dem adresseret til Hr. Casserer C. Boye i Kbhvns Sparekasse; saa faaer jeg det strax ved min Ankomst. —

Iovergaars var det saa slet med Augusta, at Gottlieb telegraferede efter Arthur. Idag var jeg hos hende, da var hun ved Bevidsthed og kjendte mig; men lige haabløst er det.

25 Hils Ingeborg og alle Christine-Lundenserne.

Deres
 E. Collin.

7 skriver Grevinden] *er senere tilføjet.*

492. *Fra Henriette Collin.* Hellebæk Onsdag Aften Klokken strax 11 [26/7 1865]
Kjere Andersen!

Jeg sidder og venter paa Edvard og Jonas som skal komme fra Kjøbenhavn og jeg er inderlig trang om Hjertet ved Tanken om hvad Budskab de vil medbringe fra vort Hjem hvor Gusta, som De veed, boer og hvor ⁵ hun saavidt vi Mennesker kunne see vil ende sit christelige kjerlighedsfulde Liv. — Igaar blev der telegraferet efter Arthur, for hans Skyld antager jeg, thi Gusta er ligegyldig for Alt hvad hun tidligere har levet for.

Tak fordi De gik ind paa mit Forslag at søge at vække Interesse for Ilia F hos den grevelige Familie, det er jo dog muligt at der vil blive udrettet lidt ¹⁰ til hendes Trøst og Hjelp uagtet Een Yttring af Grevinden, som De i Deres Brev gjentager, ned slog mit Haab ligesom den forekom mig noget uforstaaelig. — »Hun beklagede nemlig at Ilia F ikke var ene da der saa lettere kunne gjøres noget for hende, nu var der 6 Børn og det var altsaa en heel Familie som skulle hjælpes« — dersom Ilia var ene træ[n]gte hun ikke til ¹⁵ Hjelp saalænge hun kunde arbeide paa Een af de mange Maader hun ville have at vælge imellem, det er netop paa Grund af de 6 Børn hun trænger til at gode Mennesker ville hjelpe hende til Føde Klæder og Varme, hun selv giver dem jo sit Liv, sine sjælelige og legemlige Kræfter, sin Nattero og alle sine Tanker. — ²⁰

Nu kom Edvard og Jonas hjem, Gusta ligger med Iis paa Hovedet og phantaserer stærkt, hun kjendte dog Edvard, men der er neppe nogen Tvivel om at hendes Tilstand ender med Døden, Hendes Sygdom er en Hjerne Atrophie —

Sophie Pedersen er hos os i denne Tid, og hendes Moder har vaaget flere ²⁵ Nætter hos Gusta og er dem vistnok en trofast Støtte, ligesom hun var det for Bedstefader. —

Jeg ville nok ønske at De kunde rigtig lære Hellebæks Skjønheder at kjende, kjere Andersen, her er vidunderlig deiligt paa de forskelligste Maader — For mig flyver Tiden, for Herrene gaaer den med Fiskeri som ³⁰

Edvard og Jonas morer dem fortræffeligt med, Theodor kjeder sig adskil-
ligt og jeg minder ham stadigt om at det samme gjør han i Kjøbenhavn
om Somren. —

Bliv ikke vred for de mange Klatter i mit Brev kjere Andersen og tag til
5 takke med disse Hastværks Linier fra Deres
Jette Collin.

Edvard siger jeg skal sende mit Brev til Christinelund — hils der fra mig
saa mange mange Gange.

493. *Til E. Collin.*

Søllerød, (Holte Station) den 12 August 1865.

10 Kjære Ven!

For et Par Timer siden kom jeg her til og blev ret jublende og hjerteligt
modtaget; ja i Haven foran Døren var reist af Blomster og Grønt en stor
Æreport med mit Navn og Indskriften: »Velkommen!«, en halv Snees Da-
nebrog vaiede. Fra Klokkeren 12 inat havde Folkene arbeidet med at faae
15 den istand, siig saa at jeg ikke er paaskjønnet. Til næste Løverdags bliver
jeg her, men under denne Opholds Tid vilde jeg en Dag flyve ned til Helle-
bek og samme Eftermiddag igjen her tilbage. Jeg har bestemt Torsdagen
den 14de; vil De da, som De venligst lovede, skaffe mig, (for 2 Rbdlr) en
Vogn, Tour og Retour, mellem Hellebek og Helsingør. Er det ikke Tors-
20 dag-Morgen en skyllende Regn, der tyder aldeles paa Regn hele Dagen,
da kommer jeg med Morgentog og haaber da at finde paa Helsingørs
Banegaard den omtalte Vogn; fulgte Jonas med da havde jeg ham saa-
længe alene, men maaskee er han den Tid allerede taget ind til Byen.

Meget længes jeg efter at tale med dem Allesammen. De nye Eventyr
25 bringer jeg med.

Min Afreise staaer endnu til den 1ste September, men om jeg kommer
til Lissabon er et andet Spørgsmaal, da Cholera jo skal være i de spanske
Havne, altsaa i Spanien og der kan jeg da ikke reise, er den der, da besøger

den tilvisse ogsaa Lissabon, og det vilde jo være en Taabelighed af mig at reise der hen i det Tilfælde[.] Før vi naae den første September høre vi vel om Sygdommens Gang og i alle Tilfælde gaaer jeg da til Paris og bliver en Maanedes Tid, er der da endnu Cholera paa den spanske Halvø, saa maa jeg vende om og mine Venner see mig da igjen i October og jeg finder vel nok en Huusleilighed, men nu strax vil jeg gjøre Alt istand, som om der Intet var iveien for Portugals Besøget. Synes De ikke ogsaa at det er rigtigst?

Hils Theodor! jeg veed at han glæder sig særdeles til at høre mig læse de nye Eventyr.

Deres 10

H. C. Andersen.

Deres Frue og Datter hjertelige, inderlige Hilsener.

494. *Til E. Collin.*

Søllerød, Holte-Station. Den 14 August 1865.

Kjære Ven!

De har vel i Hellebek modtaget Brev fra mig at jeg med Banetoget, Torsdag-Morgen kommer til Helsingør og da haaber at træffe den Vogn De lovede at skaffe mig til Tour og Retour for Hellebek, heri er ingen Forandring skeet, jeg kommer, er det som sagt, ikke et voldsomt Regnskyl for hele Dagen.

Hvorfor jeg i Dag skriver, er naturligviis igjen en Tjeneste jeg har at bede om og før Afreisen sydpaa maa jeg komme med endnu et Par, som jeg nok allerede udtalte i vor korte Samtale i Sparekassen. O Neil maa jeg underrette om Bestemmelsen jeg har taget, og at ikke tidligere Brev herom, er sendt ham, ligger i, at jeg i disse sidste otte Dage ideligt søgte af Avisen at erfare om Colera virkelig var i Spanien og om den viiste sig i Lissabon, i dette Tilfælde reiser jeg naturligviis ikke der hen. Har De Tid da løb Brevet, jeg har skrevet til ham, igjennem, og viis mig da den Tjeneste at skrive, ligesom sidst, hans Adresse uden paa og lad det snarest komme frankeret paa Posthuset. Alle Brevene til ham, som De har skrevet fransk

Udskrift paa, ere sikke komne i hans Hænder og dette Brev er mig især magtpaaliggende kommer det; derfor tør jeg ikke skrive Adressen selv og endnu mindre lade Brevet afgaae til Lissabon, fra en Station som Holte. Det er mig om at gjøre at det snarest kommer afsted, for om mueligt allerede her i Danmark at modtage et Brev igjen og derfor er det ikke raadeligt at udsætte det een eneste Dag med Afsendelsen. Jeg kommer neppe til Byen før førstkommende Mandag og det er i Dag otte Dage. Da vil jeg faae meget travlt med Fløtning og Reise-Arangement, selv om det bliver min Skjæbne at hele Reisen begrændses til en Pariser-Reise paa en 6 a 8 Uger; men jeg føler paa mig, det gaaer videre og at altsaa Coleraen dreier af. Adressen veed De jo, vor danske Consul Georg O'Neil i Lissabon. franco.

I mit Brev til Dem forleden, skrev jeg om Æreporten for mig her i Fru Neergaards Have, om Aftenen blev den illumineret, mit Navn stod »udi Roser«, der blev i Stuen sjunget en Sang til mig, som Rossing havde skrevet. En Deel Folk vare komne ind i Haven og der fik jeg da et mange Gange rungende Hurra! Den største Deel af Dagen anvender jeg til at renskrive de nye Eventyr for at Reitzels Møller kan læse en tydelig Afskrift, da jeg jo ikke kommer til at læse Correctur uden at Himlen vil at jeg kommer tilbage før Julen. Hils Deres Kone, Louise, Jonas, Theodor og hele Vennekredsen fra

Deres

H. C. Andersen.

495. *Til E. Collin.*

Stockholm den 18 September 1865.

Kjære Ven!

25 Ja, om jeg skriver til Dem eller Deres Kone kommer jo lige ud paa Eet, de læse det Skrevne Begge og jeg begynder nu med at skrive til Dem. Det blæste en heel Storm om Morgenen, da jeg op ad Formiddagen tog afsted, Søen var i Bevægelse, men i halvanden Time naaede jeg Malmø; der var saa kjedeligt at jeg gik iseng Klokken otte, mensaa var jeg ogsaa oppenæste

Morgen Klokken 5. Henriques skulde indtræffe efter halv to og da skulde vi sammen reise til Jønkjøpping, men Banetoget indtræffer der først Klokken 10 om Aftenen, og den hele smukke Landstrækning op mod Vettern faares derfor forbi i Mulm og Mørke; jeg hørte nu i Malmø at der gik et noget langsomt Tog fra 7 om Morge[nen] til 6 om Aftenen, med dette kunde jeg 5 faae Egnen at see, men maatte kjøre 3 Timer længer end med Iiltoget, der næst svigtede jeg ogsaa Henriques; jeg overveiede Sagen og Skræk for den lange Formiddag i Malmø gjorde Udslaget; et Brev lagt af paa Banegaarden underrettede Henriques om at jeg var afsted. Det gik ret hurtigt det hele Tog, men der vare alfor mange og lange Ophold og det var ganske Af- 10 ten da jeg kom i Qvarteer i Jønkjøpping. Hotellet der er ganske storartet, som eet af de betydeligste i Schweiz, jeg fik et godt Værelse med den deiligste Udsigt over Søen men meget dyrt. (9 ½ Dansk). Tæt ved mig fik jeg et Værelse til Henriques der vare meget glade ved [at] samles med mig; de gik Morgenen derpaa til Gøtheborg. Jeg blev til næste Eftermiddag og 15 gik da til Falkjøping hvor der var et jævnt, ægte svensk Hotel, med Gran Qviste paa Gulvet, jeg fik det Værelse og den Seng, hvori Kong Carl havde fornyelig sovet. I Aftes Klokken 6 naaede jeg med Iiltoget Stockholm; paa Veien og paa Stationerne traf jeg flere Svenske som kjendte mig efter mit Portræt, jeg traf ogsaa en Bekjendt fra mit første Besøg i Lund for nogle og 20 20 Aar siden, en Grev Lewenhaupt, hvis Søster er gift med vor danske Minister Grev Plessen. Han har i Dag med sin Broder besøgt mig i Hotellet og indbudt mig til sig paa Hjemreisen, han boer ikke langt fra Jernbanen, men da han om ikke lang Tid skal reise, kommer jeg neppe saa betids. Jeg havde af vor gode Musikhandler Lose faaet Løfte om at der skulde i Rüd- 25 bergs Hotel, være bestilt Værelse til mig; han sagde mig ved Afreisen at han havde skrevet til Hr Normann der er gift med Neruda; men da jeg kom her var intet Værelse bestilt og der fandtes intet. En »Grosshandler« jeg havde reist med havde derimod faaet eet og tilbød mig for Natten at dele det med sig — Manden var dannet og velvillig, jeg tog derimod, men 30

17 Efter Seng] er skrevet men atter udstreget: en Slags Slagbænk(?)

var ærgerlig at der ikke var sørget bedre for mig. Hr Normann hører nok ikke til de meget practiske, eller ogsaa har han ikke faaet Brevet.

Senere paa Aftenen.

Nu kommer jeg fra Operaen, jeg har hørt Den sorte Domino. Theater
 5 Intendanten Baron Steding har tilbudt mig sin Loge hver Aften jeg er her; han er Theater Intendant, jeg kan dernæst ogsaa tage Plads i Amphie-
 theatret, der var jeg nu iaften, den Plads koster i danske Penge 2 Rdlr. Jeg har ogsaa fri Adgang i det mindre Theater; men de fleste Bekjendte
 ere endnu paa Landet, saaledes Kammerherre Beskov og Frøken Bremer.
 10 I Dag havde jeg Besøg af Kammerherre Sick der forestiller vor Gesandt i Plessens Fraværelse. Imorgen spiser jeg hos hans Svoger Dr Gravenhorst. Etatsraad Tang med Datter have lagt Kort til mig, men jeg har ikke seet dem, de reise hjem imorgen. Hils Deres Kone, Jonas, Louise, hele Fami-
 lien. Breve til mig sendes til den danske Legation. Lev vel, her er meget
 15 dyrt. Deres

H. C. Andersen.

[*I Margen:*] Jeg har nu talt med Normann[;] han har først faaet Loses Brev Søndag Aften og er altsaa undskyldt.

496. *Fra E. og Henriette Collin.*

20 Kjære Andersen. Deres Brev modtog jeg idag og svarer strax. Hoved-Resultatet af Deres Brev — næstefter at De befinder Dem vel — er, at der er dyrt at leve i Stockholm, hvilket er meget ubehageligt for En, der nok kunde have Lyst til at besøge dette Sted, maaskee ad Aare.

Vore Nyheder kjender De vel af Aviserne, navnlig at General Meza er
 25 død; Kongen er idag hjemkommet fra sin jydskke Reise. Mine private Nyheder ere ikke gode, forsaavidt Augusta angaaer; hun er faldet tilbage og hendes Tilstand maa vel nu kaldes haabløs. Den arme Gottlieb forfølges

2 *efter practiske] er skrevet men atter udstreget nogle Ord, vistnok: siger man og.*

dog af Sorg; hans eneste Glæde i en lang Aarrække — Einars Forlovelse med Elna — kommer netop paa en Tid, da hans Sind ikke kan være aabent for Glæde; og der er noget veemodigt ved, at et af Augustas store Ønsker opfyldes først da det er for seent for hende til at skjønne derpaa.

Jeg maa bede Dem hilse min gamle Ven Gravenhorst. Som Bogliebhaber regner jeg ham desuden blandt mine Velgjørere (De indtager den første Plads blandt disse) da han engang forærede mig noglesvenske Holbergiana; han opfyldte dengang ikke mit Ønske at købe dem for mig, og derfor kan jeg ikke oftere henvende mig til ham desangaaende. Men træffer De paa nogen Anden, der vilde virke derfor, saa vilde jeg være meget taknemmelig for at faae hvilket som helst svenske Bearbejdelser af dansk Aesthetik (især dog Holberg). Af Dem har jeg kun Improvisatören og Spelmanen.

Naar De kommer til Upsala, maa De ikke glemme at bringe en Hilsen fra os Alle til Mag. Floderus med Fornavn Mustapha. Maaskee han nu er noget meer end Magister.

Vi have stadig det mageløseste Veir og jeg ærgrer mig ikke lidet over at vi ere flyttede ind. Jeg mærker allerede Byluftens Indflydelse.

En nogenlunde vigtig politisk Nyhed kommer i dette Øieblik: Grundlovsforandringen er vedtaget i Rigsraadet. Dette er dog en Begyndelse paa Enden. — Men nu vil jeg gjøre en Ende paa dette Brevs Begyndelse, overladende Resten til Jette.

Deres

22/9 65.

E. Collin.

Convoluten har jeg taget af indlagte Brev.

Som sædvanlig kjere Andersen, tager jeg fat hvor Edvard slipper — Af hans Brev kjender De jo nu baade Glæden og Sorgen i Familien, thi Einars Forlovelse med Elna er virkelig af os Alle blevet betragtet som noget rigtig Godt forsaavidt menneskelige Øine kunne see. — Einar har sendt Dem et Forlovelses-Kort, men kun skrevet »Professor Andersen Stokholm« saa det vel er uvist om det har fundet Dem, han ville senere skrive — Gusta ligger bevidstløs, men Gudskeelov uden Lidelser, og denne Tilstand har nu

varet flere Dage og vil vel ende med Døden, dog kan man jo ikke vide om hendes store Livskraft engang endnu skulle kunne seire

— Her hos os er Alt ved det Gamle, Edvard gaar i Sparekassen, Jonas paa Museer, Louise paa Langelinie for at mindes Hellebæk og jeg til gamle
5 syge eller sorgfulde Veninder, hvoraf jeg for Tiden har adskillige.

Scharling besøgte os igaar[;] han har gjort en deilig Reise i Norge og været oppe i Finmarken og seet Midnatssolen — Theodor er idag paa Jagt og saa har han det jo godt, han kommer jevnlig hjem med en eller anden morsom lille Theaterhistorie og besøgte igaar Hr Paetz som nu har aabnet
10 sit fotografiske Attelier i Bredgade.

— Nusynes jeg De kan havenok af mit Vissevas kjere Andersen og De har neppe noget imod at jeg hermed siger Dem Lev vel, gid De maa have det rigtig fornøieligt og komme glad og forynget hjem til Deres Venner og Veninde
Jette Collin.

15 497. *Til E. Collin.*

Stockholm den 1ste October 1865.

Kjære Ven!

Det var et rart Brev jeg fik fra Dem denne Gang; det er dertil det eneste jeg endnu har faaet og rimeligt viis faaer, thi jeg bliver neppe mere end næste Uge endnu her i Stockholm, her er alt for urimeligt dyrt; det er langt
20 over det Doppelte af hvad jeg tidligere har betalt her; mensaa er rigtignok ogsaa Alt meget bedre; men at betale 9 ½ Dansk for et enkelt Værelse i tredie Etage og give 5 Rdlr Dansk for en Vogn ud til Ulriksdal og tilbage, (ikke en Miil er det) hører til de Ting der gjør mig et Ophold mindre behageligt. Veiret er mærkeligt smukt og det har lige til igaar og i Dag været
25 særdeles varmt, alle Folk sige de neppe kunne mindes Sligt. Henriques reiste her fra, hjem, imorges; de ere henrykte over Opholdet; og Naturen er jo ogsaa særdeles smuk, Stockholms Beliggenhed den skønneste jeg kjender, med Undtagelse af Constantinopel.

Frøken Bræmer har været inde at besøge mig, hun har bedet mig ud til

sig paa Landet hvor hun har en Eiendom Aosta, men det er en lang Vei, først til søes, saa til vogns og jeg er bange at der paa denne Aarstid, hvor den mørke Aften alt begynder Klokken sex vil blive mig kjedeligt og saa tager jeg ikke derimod. Beskov er nu endelig kommet til Staden, jeg spiser hos ham i Dag. Aron David boede i Hotellet hvor jeg boer og reiste med 5 Henriques og mig op til Upsala[;] han var meget oprømt og jeg fandt ham elskværdig. At De og Deres Kone skulde gjøre Reisen herop i næste Aar var noget han og jeg vare enige om. Nu veed De det! En festlig Middag havde jeg her hos Grev Hamilton der er Landshøvding og gift med en Datter af Digteren, Historikeren Geier; her var Erkebispem, der ogsaa 10 hædrede mig med Besøg, her var den gamle lærde Frijs, og han havde sine danske Ordener paa, jeg blev saa hjerteligt modtaget og om Aftenen havde Studenterne indbudt mig. Der brændte brogede Lamper Danebrogene vaiede, Studenternes Ordfører holdt en Tale til mig og et smukt Digt blev oplæst; svenske og danske Sange sjungne og da jeg om Aftenen 15 gik hjem blev jeg ledsaget med Sang. Det var en forunderlig sydlig smuk Aften, blikstille, Stjernene funkede og Maanen i Næ kastede lange Straaler, men foran, nordpaa blussede Nordlyset. De sang i Gaarden hvor jeg boede og skiltes fra mig med Hurra, jeg blev saa forunderlig blød, saa ung igjen. Da jeg Aftenen derpaa kom til Stockholm laae Skrivelse, jeg var 20 næste Dag kaldet til Kongen til Taffels paa Ulriksdal. Ganske mageløst hjerteligt blev jeg modtaget, Kongen selv viiste mig Slottets Værelser, præsenterede mig for Dronningen. Kongen forærede mig et Par af sine Bøger og sit Portrætkort. Jeg fik af ham Papirs Cigar, da de andre Cigarer vare forstærke. her var saa privat gemytligt og godt. Dagen derpaa var jeg hos 25 Prinds Oscar. Den Ligeformhed, den Hjertelighed, al den Godhed og Venlighed var næsten for meget; og ligesaa hjemligt om jeg tør sige saa, var det paa Dronningholm hvor Enkedronning[en] indbød mig til Taffels. Jeg kom med Dampskibet derud, men det var da gaaet før jeg efter Taffelet havde seet hele Slottet, hvor Prinds Oscar førte mig om, men saa 30

fik jeg en Vogn fra Slottet, saa jeg ganske prægtigt agede ind. Hvad jeg her fortæller maa, for Himlens Skyld, ikke komme i Bladene, det vækker kun Misundelse mod mig og kan stilles op paa en for mig mindre behagelig Maade. Theaterintendanten har givet mig en af de bedste Pladse i begge
 5 de kongelige Theatre og jeg kan i Mellemacterne gaae og være oppe paa Theatret, hvor jeg taler med venlige, høflige Mennesker. Jeg har allerede hørt flere Operaer, Den sorte Domino, Den hvide Dame, Fidelio og Faust; den sidste gives ligesaa godt, om ikke bedre i Kjøbenhavn og Scene Arrangementet, der er af Bournonville havde jeg ventet mere af. Holst har virke-
 10 lig skildt sig godt herfra. Den skønne Helene har jeg ogsaa seet og hørt, det er et fransk Kankan Stykke med Kneipe Musik; dette maa De gjerne sige Edgard, men maaskee han skriver for Folketheatret og saa tør det jo ikke siges. Den skønne Helene er en morsom Studenter Comedie — for Mandfolk. Kammerherre Sick som i Stockholm repræsenterer Danmark,
 15 har jeg næsten ikke kjendt før, men jeg synes godt om ham, han er særdeles opmærksom mod mig, som jeg i det hele taget føler mig ganske modtaget som en Berømthed, og dog — Dem siger jeg det, jeg føler mig slet ikke glad, det er utaknemligt, men jeg forstaaer meer og meer hvor tomt, hvor Bobleagtigt al Glands og Berømmelighed er. Jeg har læst, og det meer end paa
 20 kjøbenhavnsk Dansk, at jeg er saa forfængelig, jeg troer det ikke. — Nu flyver jeg hjemad, maaskee sydpaa, det er underligt ikke ret at vide hvor man skal boe og bygge, døe og begraves, stort mere end ti Aar har jeg da ikke til den Begivenhed. Jeg skal nu, imidlertid, hjembringe fra Sverrig nøiagtig Dagbog over hvad Reise og Ophold koster her for en Maaned,
 25 meer end det Doppelte vil det ikke koste Dem og Deres Kone, og herover og herop maae De! siger David og jeg[.] Det er halvanden Dags Reise til Stockholm, men hjemad kun et Døgn. Her er malerisk smukt, her er Sangens Hjem, og vort Modersmaal er forstaaet. Hils Deres Kone! dette Brev er ogsaa til hende, hils Jonas og Louise! fra Upsala har jeg Hilsener. Glæ-

10 skildt] først skrevet skilt. 11 efter Kneipe Musik] har A. først skrevet men udstreget uværdigt et kongeligt Theater.

der De mig med Brev endnu da send det til Legationen, er jeg afsted, da veed Kammerherre Sick at sende det til mig hvor jeg er.

Deres trofaste

H. C. Andersen.

498. *Fra E. Collin.*

[3/10 1865] 5

Portoen mellem Danmark og Sverrig er nedsat; jeg vil høitideligholde denne Begivenhed med at skrive til Dem, haabende, at det krydser et Brev fra Dem; thi nu er det noget længe siden at jeg hørte fra Dem.

Altsaa først om Augusta; det er igrunden det Samme, det vil sige: saa haabløst som muligt. Hun ligger stille hen, tilsyneladende uden nogen ¹⁰ Bevidsthed og uden Smerte. Hun kunde allerede for 8 Dage siden ikke kjende Jette. — Ingeborg faldt for nogle Dage siden ned af et Omnibus-Trin og forstuede sin høire Haand stærkt; det har smertet meget men er forhaabenlig ikke farligt; men langvarigt bliver det vistnok.

Læser De de danske Aviser? Saa seer De da, at vi blive ved at skjændes ¹⁵ hernede. Ligeledes vedblive de uhyggelige Angreb mod Kongehuset. Der synes at være en ond Skjebne, der rækker Haanden til disse Angribere og giver dem en tilsyneladende Berettigelse. Intet forefalder som kunde gjøre Kongen populair; og hvad skal man ogsaa sige om en saadan Hensynsløshed ligeoverfor Folkestemningen, at den holsteenske Ridder C. Plessen ²⁰ har været tilsagt til Taffel.

Jeg skal d. 19de October til et Studentergilde; det er en egen Idee, og jeg gaaer nødig til Gilder, men jeg kan ikke undslaae mig derfor; det er en Samling af mine samtidige Studenter for 40 Aar siden. Ved saadanne enkelte Punkter mindes jeg om, hvor gammel jeg er; jeg er dog temmelig ung ²⁵ i Sindet og tør ikke klage over mine legemlige Kræfter. Men Tiderne ere lidt hvasse; Krig og Pest have hærjet og hærje endnu den halve Verden — tidt, naar jeg tænker derpaa, undrer det mig at man kan gaae saa sorgløs omkring.

Jeg overraskedes for kort Tid siden ved et Besøg af Hr. D. Renck fra Neumünster; Modtagelsen var noget forlegen, idetmindste kold fra min Side; egenlig har jeg jo ikke noget at bebreide denne Mand, men jeg har faaet Afsmag for Berøringer fra den Kant.

5 Den 4de October. Idag Kl. 3 Eft. døde vor kjærlige Augusta. Det er faa Ord om et saa stort Brud paa vor Familiekreds. Velsignet være hendes Minde; hun var sagtmodig og ydmyg af Hjertet, og ved Guds Naade har hun det nu godt.

Deres

E. Collin.

10 [*Tilføjet øverst i Brevet:*] De har vel faaet mit første Brev?

499. *Til Henriette Collin.*

Stockholm den 6 October 1865.

Kjære Fru Collin!

Imorgen tænker jeg at forlade Stockholm, her er altfor dyrt; det be-
gynder ogsaa at blive koldt og jeg tænker derfor, om Gud vil, at jeg sidst i
15 næste Uge sidder hos Dem. Jeg har Meget at fortælle; jeg har mødt stor
Velvillie og Opmærksomhed; om Festligheden for mig i Upsala har De
vist læst; Aftenen var saa smuk, stjerneklar, blikstille, Nyet var tændt og
i Horizonten lyste Nordlys, da den syngende Skare fulgte mig hjem. I det
smukke Digt der blev sagt til mig rørte mig især eet Vers:

20 »Der kommer han, der kommer Kungen,
Vår Barndoms, våre Drömmers Kung!
Se Dikten ur hans hjerta sprungen,
Och vid hans Sida evig ung;
Hun er hans Brud, han har ei annan
25 Än den af Himlen sjelf han fik — —

osv. osv.

Hos min gamle Ven Beskov var jeg forleden indbudt[;] han havde samlet en Mængde Dygtigheder og Berømtheder. Hos Kongen var jeg forleden kaldet til Taffel paa Ulriksdal, og senere hos Enkedronningen paa Dronningholm, jeg blev modtaget med saa overordenlig Naade og Venlighed. 5

I Theatrene har jeg een af de bedste Pladse og nu har Hofphotographen taget forskjellige Billeder af mig, jeg sender her to til Deres Mand, Folk synessaa godt om disse. De see da ud alvorlige nok, men min Ven Theodor finder mig vel dog ikke saa heldig som paa det berømte Billede han har givet af mig som Gaard-Sanger. Hils ham! Ja hils Mand Børn og Familie! 10
og see rigtig glad ud naar Døren aabnes og jeg træder ind. Jeg er begyndt at blive forkjølet, Reisen hjem, tager jeg derfor i Portioner, men det driver dog neppe Forkjølelsen bort. Til Middag er jeg hos Dr Gravenhorst, derpaa hører jeg Noget af Barberen i Sevilla og skal saa — det er fortvivlende, — i Aften Selskab der er for min Skyld, jeg har bedet inderligt for at slippe, 15
men de holde paa mig!

ihast!

Deres hengivne

H. C. Andersen.

500. *Til E. Collin.*

Jønkjøping den 7 October 1865.

Kjære Ven!

Igaar morges forlod jeg Stockholm; men fik dog netop Deres Brev der 20
indtraf om Aftenen seent. Augusta Collin seer jeg altsaa ikke mere paa denne Jord, hun er gaaet hen til de Andre. Budskabet herom har fyldt mig med Veemod, men ikke med Bedrøvelse, som om Een af vore andre Kjære forlod os. Det var dog intet rigtigt Liv her mere hun havde. Gud glæde og velsigne hende! Tryk Deres Broders Haand kjærligt fra mig. Kun med 25
Tankerne kan jeg følge Kisten, den er vist i Graven før jeg naaer Hjemmet; imidlertid skeer det om faae Dage, vil Gud. Jeg tænker Torsdag eller Fredag, jeg har da været en Maaned borte. Kammerherre Sick, der har været

18 Jønkjøping] her (og S. 225, L. 8) først skrevet Jønkjøbing.

overordenlig opmærksom mod mig og høist elskværdig, kom endnu i den tidlige Morgen ud paa Banegaarden til mig, det er en meget lang Vei; han tænker ogsaa paa at komme hjem og det endnu i denne Maaned, medens Banetogene endnu gaae uden Afbrydelse mellem Stockholm og
 5 Malmø. Det er paa denne Tid en trættende Reise og uagtet jeg deler den i flere Dage er jeg dog meget træt da de blandede Tog gaae saa urimeligt langsomt, og med Iiltogene gaaer det ud i Natten og Natqvartererne ere kun fortræffelige i Stockholm, Jønkjøping og Malmø.

Skovene eresaa smukke, her er en Farvepragtsom jeg kun kjender i Syd,
 10 Birken er guul som en Citron, Granerne mørkegrønne og saa sees Træer røde som vare Bladene dyppede i Zinober. Iaften da jeg kom her til Jønkjøbing saae jeg aldeles »Alpegløden« paa Bjergene om Vetteren; men koldt er her, saa alle Værelser i Hotellet ere opvarmede. Deres Kone har vel faaet et Brev fra mig?, deri laae to Portrætkort til Dem; netop de to, samme
 15 Slags, Dronningen og Kongen af Sverrig fik af mig og Kongen fandt samme saa særdeles vel. Man har viist mig stor Opmærksomhed og Hyldest; jeg burde være rigtig glad og det har jeg egenligt ikke været paa denne Reise. Det ene af Brevene De sendte mig var fra O Neil, han venter mig endnu ved Nytaarstid, det lader som han ikke veed at der er Colera i Paris
 20 og rundt om. Det er mig saa underligt med hele denne Reise, helst blev jeg i Ro, men jeg kan ikke, det er som om jeg skulde døe ude og ikke hjemme. Helst lagde jeg mit Støv i Danmark, uagtet jeg har en Fornemmelse af at det ogsaa snart har sin Grav. Mit elskede, Danmark, min Verden. Det gruer i mig naar jeg tænker, om der kom en Tid at vort Sprog kun taltes
 25 i Norge. Paa Banegaarden i Falkjøbing kom i Dag, ind i Vogn til mig, en Landsmand, nu aldeles svensk, Hr Bang fra Hofmannsgave, han boer nær ved Kalmar, han sender Hilsener til Ludvig Møller og danske Bekjendter. Der var en Engelænder i Vognen, han kjendte mig, der kom senere en Tydsker, han var mig ubehageligt henrykt; det gjør mig ondt for denne
 30 Anthipathi! — De fleste Svenske kjende mig efter Portræt og vise mig alle

Venlighed. Hvorfor forundtes mig alt dette? Og hvorfor nyder jeg det ikke. Er det Utaknemlighed mod Vorherre[?] Jeg gad vidst hvorledes Verdens virkelige Stormænd føle og opfatte Verden, og dens Hyldest. — Hils Deres Kone, Jonas og Louise. Siig Fru Drevsen at det gjør mig ondt hun nu prøver en ny Plage. Hils Familien.

Deres 5

H. C. Andersen.

[*De sidste to Linier er skrevet i Margen.*]

501. *Til E. Collin.*

Holsteinborg ved Skjelskjør den 11 December 65.

Kjære Ven!

Igaar Middags Klokken 12 gik jeg med Banetoget til Sorø, hvor jeg ind- 10
traf henimod 4. Fru Ingemann var saa synlig glad ved at see mig og jeg
blev hjemme hos hende hele Aftenen, uagtet det er særdeles besværligt at
tale med hende, hun hører endnu mindre end Deres Moder hørte, og det
hjælper kun lidt at skrive paa Tavle, thi uagtet jeg skriver hvert Bogstav
fire Gange saa stort som hvert at disse her i Brevet kan hun ved Lys ikke 15
læse det uden med stor Besvær, og dog har hun Forstørrelses Glas; hun er
saaledes meget ulykkelig, men forresten saa livsfrisk og ungdommelig; jeg
spurgte hende, efter Deres Ønske, om hvem den omtalte Guldbryllups
Vise var til og fik da at vide at det var Admiral Herbst og hans Frue Anna.
I Formiddags Klokken elleve forlod jeg Sorø; Grev Holsteins havde sendt 20
efter mig en god lukket Vogn, der var et Varme-Bækken med kogt Vand
lagt paa Bunden, tre fire Tepper fulgte med, saa at jeg sad som i en Stue.
En heel Kurv Blomster var stillet til mig i Vognen, Solen skinnede derind,
jeg havde det ganske sommerligt. Allerede Klokken to naaede jeg Gaar-
den, Greven, Grevinden og Børnene, kom alle ned i Gaarden og modtog 25
mig saa hjerteligt, de førte mig til mine to særdeles smukke Stuer, hver
over ni Alen i Høiden, godt varmet op. Et Blomsterbord, saa rigt som ude
hos Drevsens, var stillet i den ene Stue, rige Gulvtepper og prægtige Meub-

16 Forstørrelses] *først skrevet* Forstyrrelses. 23 derind, jeg] *først skrevet* derind, saa jeg.

ler, som jeg kunde ønske selv at eie det. Nu mens jeg sidder her ovre, før Aftensbordet dækkes, skriver jeg dette, da Breve nok sendes afsted om Formiddagen, for at naae ind med Aftentøget. De faaer altsaa dette Overmorgen tidligt. Jeg bliver her rimeligviis til næste Løverdag, og kjører da
 5 til Basnæs. Der faaer jeg jo Brev fra Dem og De er nok saa elskværdig, som altid ved Juletid, at opgive mig hvor stor min Formue er ved Nytaar. Vil De ogsaa opgive mig hvor mange Renter jeg egenligt har om Aaret, det har jeg intet ret Begreb om. Hvormange hundred Rigsdaler lægge, omtrentlig, Renterne til mit Aarlige? Breve til Holsteinborg og til Basnæs
 10 gaae over Skjelskjør. Gid nu det Brev jeg faaer fra Lissabon maa afgjøre at jeg i Januar kan flyve afsted! Hils Deres Kone, Louise, Jonas Theodor, hele Familien og glæd mig med et fornøieligt Brev.

Deres trofaste

H. C. Andersen.

15 502. *Fra E. Collin.*

Jeg havde allerede igaar sluttet et Brev til Dem; det indeholdt forøvrigt kun, at jeg vilde gjøre Dem opmærksom paa, at De var reist uden at sige mig Farvel, uagtet jeg sad inde i min Stue, da De var hos os; dog er det muligt, at jeg var paa Vandhuset, og jeg kan da ikke fortænke Dem i, at
 20 De ikke saae ind til mig.

De 5 Rd. fra Enken skal jeg aflevere idag; ligeledes 5 Rd., som en ung vakker Dame, under Mærket Christiane K, igaar leverede til mig, som Deres Repræsentant.

To Breve, afklædte de besværlige Convoluter, følge. De veed jo, at De
 25 kan stole paa, at jeg ikke har Begreb om fra hvem de ere, langt mindre om hvad de indeholde.

Igaar solgtes Faders gamle Malerier; jeg købte de to hollandske, og Adolph: Thorvaldsens Portrait og Salome.

5 til] først skrevet over til. 5 er nok] først skrevet er jo nok. 8 intet] først skrevet ingen.

Deres Status ved Udgangen af dette Aar kan jeg meget godt opgjøre nu og meddele Dem; det følger derfor vedlagt.

De eier altsaa nu i Capital c. 12080 Rdl.; de aarlige Renter udgjøre henved 450 Rd. Med Hensyn til de 2500 Rd., som jeg skylder Dem, maa jeg dog engang tale med Dem. Hvad enten jeg overlever Dem eller ikke, vilde det betydeligt kunne genere mig (eller mine Arvinger), om denne Sum skulde pludselig udbetales; jeg veed ikke, og vil ikke vide, hvem De har overdraget at udføre Deres sidste Villie; men denne kan jo ikke lide noget ved at De itide underretter de Vedkommende om, at jeg eller mine ikke strax skulle udpantes, naar blot tilbørlig Sikkerhed gives for snarlig Be-
taling. Men dette er det bedst at tale om. Jeg vil dog gjerne have mine Pengesager saavidt muligt ordnede ved min Død.

12/12 65

Deres
E. Collin.

For at ikke det Ord »Død« (skjøndt det er min egen) skal være det sidste Ord i dette Brev, skriver jeg følgende postscriptum:

Jeg skal hilse Dem saa uhyre fra Jette, Louise og Jonas; og det er virkelig sandt, med Undtagelse af Udtrykket: uhyre.

503. Til E. Collin.

Holsteinborg den 18 December 1865.

Kjære Ven!

Tak for Deres venlige Brev! tak fordi De saa snart skrev og allerede gav mig Oversigt af min Formues Omstændighed; ja fra den er der da ikke noget iveien for Reise til Udlandet. Maa jeg nu kun, og det snart, fra O'Neill erholde gode Efterretninger om Sundheds Tilstanden, der give mig Mod til at reise, Lysten mangler ikke og det vilde være kjedeligt skulde jeg efter den Omfløtten og Logeren i Hotel etc. igjen maatte krybe i Sne-
lehuus hjemme og vente paa en fjernere Tid. Conferentsraad Forckhammers Død overraskede mig, den ventede jeg ikke! den ene kaldes bort efter den anden og saa pludseligt; man træder selv i Række og maa være beredt.

De taler i Deres sidste Brev om at døe før mig og om den Sum jeg har alene i Deres Hænder, om ikke da strax at forlange den udbetalt; hvor kan den Tanke opstaae hos Dem at jeg skulde forlange Sligt, naar det i mindste Maade kunde genere!!! men De døer nu ikke engang før jeg, den første af
 5 os to der kaldes bliver jeg, og saa har De Testamentet under Hænder. Jeg gad vist om De vil finde det saa godt og fornuftigt, som jeg ønsker det maa være. Jeg har den Tro at kommer jeg ud denne Gang, da døer jeg ude, bliver jeg hjemme trækker det nok lidt længer ud. — See det var nu om Døden, nu til Livet igjen. Jeg har ret levet tilfreds og glad disse otte Dage, havdt
 10 det rigt og hyggeligt; gid jeg altid saaledes kunde bo og bygge, da brød jeg mig mindre om at flyve afsted. En Mængde Breve havde jeg at skrive, til disse er Tiden benyttet, jeg har, med dette iberegnet, skrevet ikke færre end 18. I Dag, efter Frokosten, kører jeg til Basnæs, mit første Brev derfra vil nu blive til Deres Kone, som endnu slet ikke har hørt fra mig. Hils
 15 hende, Louise og Jonas, item monsieur le professeur T. Collin, beed ham lægge Mærke til hvorledes der er Huus ved Opførelsen af »Spanierne«, Stykket staaer da endelig ansat til Fredag, men det er ikke heldigt at det gaaer sidst paa Aftenen. Send Hilsener til Rosenvænget, der hen skal jeg nu snart ogsaa sende Brev. Jeg har her paa Holsteinborg truffet en Ven,
 20 eller Bekjendt, af Viggo, nemlig Lieutenant Jørgensen, der voltigerer med min lille Gudsøn Christian-Christoph.

Det har været en voldsom Storm hele Ugen igjennem, men forresten deiligt Veir; Svanerne synge fra Fjorden det lyder som Snaddren-Gjøen og Klokkeklang. Lev vel! Deres hengivne

25

H. C. Andersen.

504. *Til E. Collin.*

Basnæs den 22 December 1865.

Kjære Ven!

Tak fordi De er saa trofast med at skrive! Det engelske Brev De sendte mig var fra Miss: Bushby i London, hun ønsker at oversætte det seneste

Hefte af mine Eventyr, men det er for lille en Samling for Engælænderne og for eiendommelig dansk, saa hun maa vente til der engang komme flere Historier, det andet Brev var fra en Skolelærer, det begynder saaledes: »Ved at læse Deres Velbaarenheds Skrifter og ved — tidligere, som Barbeersvend, — at komme i personlig Berørelse med Dem, fik jeg det Indtryk, at De er i Besiddelse af Godhed i en sjælden Grad«. —

Paa Grund af denne Godhed anbefaler han mig sin attenaarige Datter, der har lært Musik, Fransk, Tydsk og Engelsk om jeg kan skaffe hende en Lærerinde Plads. Men jeg veed ingen. De Attester hun har sendt maa alt-saa ligge til videre. De skriver »at De maa smile ved min Bemærkning, at De, naar De overlever mig, »jo har Testamentet efter mig i Hænder!« og tilføier, »hvad skal det hjælpe? Jeg kan jo ikke rive det itu — etc.« Dette Smiil, jeg antager ikke det er Overlegenhedens eller Forretningsmandens, men aligevel det Smiil forstaaer jeg ikke, thi sæt nu at mit Testament begyndte med at jeg gav Dem Ret til at handle saaledes eller saaledes — da var der jo Noget i at jeg siger: »jeg svarer Dem ikke, vent til jeg dør, da vil De, »som har Testamentet under Hænder«, kunde see —!« og skulde De da ogsaa smile, haaber jeg at det bliver paa den homerske Maade, »gjennem Taarer!« — Hvad Formen angaaer, da har De selv skrevet for mig det hele Udkast, har De glemt det? Endelig har Professor Abrahams med to Vidner underskrevet. Er der Mere? — Naa! Tak for dette og alt Godt i det gamle Aar! Gid at jeg i det nye maa flyve ud, og helst naae Lissabon, item vende tilbage.

Deres trofaste

H. C. Andersen.

[I Margen:] NB Brevet til Deres Frue kan De læse som Fortsættelse af dette; om De vil!

8 lært] først skrevet læst. 15 Dem] understreget med 2 Streger.

505. *Til Henriette Collin.*

Basnæs den 22 December 1865.

Kjære Fru Collin!

Endelig kommer da ogsaa et Brev til Dem, det har varet længe nok før det kom, men jeg har tænkt som saa, et Brev til Deres Mand er et halvt
 5 Brev til Dem og saaledes har De nu faaet halvandet Brev fra mig før dette bringer Dem min Julehilsen. Søndag Morgen faaer De dette og Jule aften feires om Aftenen; De har Fru Petersen og hendes Børn hos Dem til Aften, hils hende! — Her paa Basnæs bliver stille Jule aften, kun Otto og en ung Düring-Rosenkrands ere her. Bønderbørn fra Egnen skulle have en stor
 10 Middag nede i Folkestuen og derpaa Juletræ her oppe i Stuen. Jeg har maattet klistret Figurer til Træet, men disse, faae ikke den Afsætning, som de af Meel og Sukker, det er en Erfaring. Den 28 er her stor Jagt og om Aftenen er den halve Omegn indbudt, det er Knaldet i Julen. Gid at jeg under denne maatte erholde Brev fra Lissabon, der gav mig Mod til
 15 at flyve afsted, jeg har ikke stor Lyst til at overvintre hjemme. Jeg ønsker helst at flyve afsted den 14de—15de, gaae over Paris og blive 6 Maaneder borte, jeg kom da, om Gud vil, hjem til midt i Juli, kunde da besøge Venner paa Landet i Juli og August og i September endeligt, slaae mig til Ro og faae en fast Leilighed, som jeg maaskee da selv meublerer og indretter til
 20 at der dog kan være en Slags Auction efter mig naar jeg er begravet. I Flyveposten stod forleden et Digt over den nyelig afdøde Forfatter P. L. Møller, der engang var lagt saa meget for Had her hjemme. Han var den Ene- ste der under Heibergs Ufeilbarlighed vovede at have en anden Mening, han tog mit Parti, ligesom ogsaa Øehlenschlägers, og sagde flere Gange
 25 Heiberg Sandhed. Jeg hørte i den Anledning engang Fru Gøldenborg sige: »Hvad er det dog for et slet Menneske, den Møller, der tør angribe min Ludvig?« og hele det store Heiberg-Publicum, sagde som hun, »Han tør angribe min Ludvig!!!« — Øehlenschläger og Ørsted der havde Godhed for Møller spurgte mig: »hvad er det for Slethed at Møller har øvet?«
 30 Alle tale om den, men nævne ikke Tingen!«, og Tingen var saa latterlig,

18 i September] først skrevet næste September.

da den ikke kunde finde Sted, Folk sagde at hans Kjæreste, en Sypige, var død paa Hospitalet og at Møller der havde solgt hendes Skellet. Meget fornuftige Folk, jeg vil ikke nævne dem, troede paa denne Fabel. Møller maatte afsted! i Paris har han vist døiet Meget og var tilsidst næsten blind, Digtet over ham begynder saaledes: 5

Saa gik han da bort, som vi Alle skal bort,
Men i Klokkens Reb blev ei halet,
Der var ingen Vogn, intet Følge sort,
Han døde paa Hospitalet.

Han leved en fremmed i fremmet Land, 10
Havde hverken Slægt eller Venner,
I Rouen blev jordet den danske Mand,
Men Ingen hans Gravsted kjender.

Digtet slutter med de sande Ord:

»Jeg troer, man kan skrive: »Han leved, en Mand, 15
Der bedre var end hans Rygte!««

Dersom jeg engang fortsætter »mit Livs Eventyr« skal jeg tilvisse see at belyse ham bedre end hans Samtid. Hils Louise og Jonas, glæd mig ret snart med et Brev; jeg fik igaar et langt fra Fru Melchior og fra Fru Henriques, de vare begge henrykte over den sidste Consort i Musik-Foreningen. Hartmanns Musikstykke skal have været saa stemningsfuldt og Heises 20 Overture særdeles storartet. Mit Lystspil »Spanierne« kom da ikke paa Scenen igaar, som lovet var. Jeg blev ganske ærgerlig da jeg i Avisen saae Forandringen, skaf mig at vide, gennem Theodor, hvis Skyld det var, at Stykket ikke gik. Jeg vilde idag have skrevet et lille Alvors Ord til Etatsraad 25 Kranold, thi der er en Grændse for al Ting; i fire Maaneder er der nu hver 14 Dag sagt mig: »i næste Uge vil Stykket blive opført!«; jeg opgav imidlertid at skrive, eftersom det just er Løverdag i Dag, og jeg kan maaskee

til Aften læse det ansat i næste Uge, saa er der Intet at sige mod Kranold, jeg venter altsaa paa det opstillede Repertoire!

Veed De Noget om den italienske Opera der kommer i Casino, da siig mig det; Fru Scavenius interesserer sig for den, og er det virkelig en god
 5 Opera, tager hun en Maaned tidligere til Byen end Bestemmelsen først var. Hvorledes har Jonas det? Tog han sig det nær med Forchhammers Død? Jeg veed ikke ret hvor lidt eller meget han havde med ham at gjøre. Tænker Edgar paa Bryllup i dette Foraar? — Den lille Bog: »Grave Guld-
 10 Æble« vil jeg nok bede Deres Mand sende mig i Krydsbaand, det kan ikke koste stort! Nu tak for det gamle Aar! Deres taknemlige

H. C. Andersen.

506. *Til Henriette Collin.*

Basnæs ved Skjælskør 29 Dec. 1865.

Kjære Fru Collin!

Tak for Deres Brev; det kom iaftes, under Dands og Lystighed; hele
 15 Dagen havde her været stor Jagt, et Par Ræve og en Hare var nok Udbyttet, intet »Dyr« eller nogen Grævling faldt; jeg trak mig fra Trængselen og op paa min Stue for at være hos Dem og Deres — ved Brevet. Den Barne-Sorg med den lille Helga Häsche[l] der græd fordi Olufskrev hendes Navn Helga, som Hjelga, kan jeg ikke forstaae, hun kan jo ikke læse, det
 20 maa altsaa være Maaden man har forebragt hende Olufs infernalske Sindelag paa; og da synes mig at det var snarere Forebringeren der skulde gjøre Afbigt, end Oluf. Hjelga maa være en meget skjør »Kjælegriis«. Hele Huset her er imorgen indbudt til Espe, Fru Scavenii Fødehjem; der var givet mig Tilsagn om, som sædvanlig at blive her paa Basnæs medens de
 25 Andre toge afsted, men jeg er blevet plaget for at komme der og da der blev bestemt at tog jeg ikke med, blev Een af de Andre ogsaa hjemme, og saa har jeg maattet give efter. Faaer man een Finger griber man den hele Haand; det er nu sat i Scene saaledes: at vi i Dag efter Bordet, altsaa om

4 virkelig en god] først skrevet en virkelig god.

Aftenen, (men det er deiligt Maaneskin,) kjøre vi til Espe (2½ Miil), ligge der i Nat, blive der imorgen og Natten der paa, saa at vi først Søndag-Formiddag er igjen paa Basnæs og kunne holde vor Nytaars aften her; det er for mig aldeles ikke moersomt. Naar jeg kommer til Kjøbenhavn, har jeg ikke bestemt, men det skal De nærmere erfare, jeg tænker at det bliver 5 omtrent den 7—8 Januar; da tager jeg ind i Hotel d'Angleterre, tænker jeg—thi jeg bliver ikke hjemme, slaaer mig ikke til Ro de første Maaneder; det ligger mig i Blodet, det kribler mig i Nerverne og da der fra »Formuens Side«, som Deres Mand udtrykker sig, Intet er iveien, saa vil jeg et Par Maaneder, (dog med lidt Eftertanke,) bilde mig ind at jeg er en formuende 10 Mand der, næst Vorherre, kan hvad jeg vil. I sig selv havde det været bedst at jeg aldrig havde faaet den Indbydelse til Portugal, da var jeg blevet i Ro hjemme; jeg har en afgjort Angst for Cholera, jeg veed den vil følge mig og tiltage paa Reisen og saalænge jeg endnu hører om den har jeg ikke Mod paa at tage afsted. I Paris døde endnu daglig 14 til 15. Bournonville 15 som kommer derfra og som jeg har spurgt om den, siger at han slet ikke paa hele Reisen hørte Folk tale om den, men borte var den ikke, og tilføier lidt naivt, »Du undgaaer den dog ikke skal Du have den, Du kan faae den saavel i Kjøbenhavn som i Paris og Lissabon!« Det veed jeg, men mener, man skal ikke søge den, naar man har Frygt for den. O'Neill skriver: »Cholera 20 taler man ikke mere om i hele Spanien og i Frankerig existerer den kun lidt, saa man haaber til Gud, men Jernbanen fra Madrid til Badajos aabnes ikke i Januar, men først ind i April«; man venter at jeg bestemt kommer. Nu vel! men jeg drager det lidt ud; tidligere end den 16 Januar tager jeg ikke fra Kjøbenhavn, maaskee lidt senere; en Maaned omtrent bruger 25 jeg paa Reisen over Land til Portugal og naar jeg altsaa er der ved Udgangen af Februar da har jeg for mig Martz, April og Mai, altsaa hele tre Maaneder og det er et langt Ophold nok, derpaa hjem til ind i Juli og saa til Venner paa Landet, jeg kan tænkes da, om jeg lever, at være et roligt indquarteret Menneske fra første September, men hvor i Kjøbenhavn, 30 ja den Tid, den Sorg eller Glæde! Gid at det Hele nu maa runde sig nogen-

lunde. Bournonville minder mig saa skjønt, at vi begge nu have fyldt den tredie Snees og altsaa skylde Gud og Naturen at døe. Døden selv er ikke det værste, men Maaden, Stedet, det at døe ude og eensom! Ja vandt jeg denne Gang i Lotteriet og kunde tage Een med, saa vidste jeg dog Nogen
5 sørgede for Begravelsen.

Jeg skriver snart til Deres Mand, men maaskee læser han dette Brev, det giver Forkundskaber. Jeg har jo nogle Sager at ordne med Creditiv, etc. før Afreisen, men naar jeg i det mindste har syv Dage dertil kan det jo fuldeligt ordnes medens jeg er i Byen? Mon ikke Jonas kan og vil forhøre
10 et eller andet Sted, om et saadant vides, hvor lang Vei-Strækningen med Diligense bliver mellem Madrid og Badajos, samt især, hvem vi Danske for Øieblikket have at holde os til i Madrid. Hils Jonas og Louise. Tænk paa at skrive mig til. Tak for det gamle Aar! et glædeligt nyt!

Deres taknemlig hengivne

15

H. C. Andersen.

507. *Fra Henriette Collin.*

Lille Nytaarsaften 1865.

Jeg begynder mit Brev iaften kjere Andersen for at det kan blive et rigtig Nytaa[r]sbrev og bringe Dem et hjerteligt »Glædeligt Nytaar!« i rette Tid. —

20 Jeg antager at De veed at De ikke har skrevet et eneste Ord om det Væsentlige Indhold af Brevet fra O Neill og at vi følgelig ikke veed noget rigtig om Deres Stemning og Tilstand — Af Deres Usikkerhed med Hensyn til Deres nærmeste Reiseplan maa jeg antage at Cholera er i Portugal og at De altsaa foreløbig ikke lægger nogen Plan, og jeg er ganske enig med
25 Dem i at der er god Tid til at see det an, 3 Maaneder mellem Portugisere er bestemt nok. —

At min Historie om Oluf og Helga er Dem uforstaaelig naar De gaar ud fra at hun ikke kan læse, er i sin Orden, men da hun baade læser og skriver godt og da vi Gamle intet ahnede førend vi hørte hende hulke over

den tilføiede Krænkelse, saa forsikkre jeg Dem at situationen var virkelig comisk. — Deres commission til Jonas om Reiseundersøgelserne har jeg overdraget Edvard og han skriver vist selv, Jonas er meget flittig og optaget af Studeringer (Gid han altid havde været det) og Gid de store Planer Haab og Ønsker ikke Alle maa skuffes. 5

Jeg har intet Nyt at fortælle Dem og det synes som om Julens Glæder og Trav[l]hed er det Eneste der opfylder Kjøbenhavnerne — Før Julen tror jeg nok at man til Dagens brændende Spørgsmaal maatte regne »Trekner« og »Den skønne Helene«, Efter Juul vil det vel blive den italienske Opera og det nye Menagerie ved Tivoli, det er altsaa Kunst og Natur (kun med 10 nogen Forskjel i Dyrenes Størrelse) der opfylder Gemytterne og det er jo gode Tegn.

I Familien er Alt vel og Theodor har faaet en nye Lidenskab der paa en høist fornøielig Maade udfylder hans ledige Timer, han modellere nemlig en Masse Dyr i de forskelligste Stillinger og situationer, Begyndelsen blev 15 naturligvis gjort med Vappe og for Øieblikket arbeides der paa en Løv- inde der er ifærd med at fortære et Hjortelaar, det er virkelig morsomt at han kan frembringe noget saa godt og livligt — Han er selv i fortræffeligt humeur ved sin kunstneriske Virksomhed —

Og hermed Gud befalet kjere Andersen — Tak for det Gamle Aar — 20
Vor Herre bevare os fra Alt Ondt i det Nye —

Glædeligt Nytaar fra dem Alle herhjemme. —

Deres

Jette C.

i 866.

508. *Til Henriette Collin.*

Nytaars Morgen 1866. Basnæs ved Skjelskjør!

Kjære Fru Collin!

Et glædeligt velsignet Nytaar! inderlig Tak for Deres Deeltagelse og Godhed for mig i det gamle Aar, jeg veed De bliver trofast, og at jeg ogsaa
5 i Deres Mand har en rigtig prøvet Ven, selv om der imellem kommer lidt Termin Stemning eller Forretnings Skygge ind i Ord og Skrift. Jeg skal een af Dagene omfavne ham i et Brev. Jeg fik Deres Skrivelse iaftes. Det var for mig en riig Post. Jeg havde med Fru Scavenius og Børnene i to Dage været borte fra Basnæs, jeg lod mig overtale til at følge med til hendes
10 ældres gamle Gaard Espe, hvor nu hendes Brodersøn, Grev Otto Moltke residerer, med sin nydelige, høist elskværdige Frue (Datter af Sehsted-Juul paa Ravnholdt.). Vi blev her to Dage, her var Jagt og lidt Selskab; igaar i en rygende Storm tog vi hjem; Luzia og hendes Broder, samt et Par Fætere kjørte paa aaben Charabanc, Fru Scavenius og jeg i lukket Vogn, men
15 det var ingen behagelig Hjemfart. Paa min Stue fandt jeg for de to Dage en riig Post, først Deres Brev, derpaa Brev fra Hartmann og Fru Hartmann, Brev fra Jonna Stampe og et meget langt fra Baron Beskov, Aftenen gik med Læsning og »Sorte-Peer«, derpaa spiiste vi Æbleskiver og drak Punsch, denne fik jeg i Vrangstruben, hostede og har i Dag ondt i Bry-
20 stet derefter. Saaledes begynder Aaret. De Andre ere kjørte til Kirke, jeg skriver til Dem Fru Collin og beder Dem strøe mine Hilsener ud mellem hele Familien. De skriver at jeg ikke har skrevet Dem et eneste Ord om det Væsentlige i O Neills Brev til mig — min naadige Frue, behag at læse Brevet igjen og der staaer Alt hvad der er at meddele, lige som Alt hvad jeg

endnu kan sige om min Reise. Vær saa yndig at læse om igjen! Jeg skrev da forleden Hr Etatsraad Kranold til, da jeg saae at heller ikke i den kommende Uge var »Spanierne« satte til Opførelse. Jeg skrev at i fire Maaneder var ideligt lovet mig at mit Arbeide igjen skulde komme paa Scenen, at det ikke skete, at jeg ansaae det for en Uret, som jeg ikke kunde forklare 5 Grunden til, da han interesserede sig for mig og Stykket. Jeg fik strax med omgaaende Post et smukt venskabeligt Brev fra Etatsraaden, hvori han forsikrer at det kun var tilfældige Omstændigheder som havde stillet sig iveien, at Ingen var mig eller Stykket imod og at han nu med al Iver skulde sørge for Opførelsen, der senest var udsat fordi de Spillende forlangt[e] 10 Prøver, som der ikke var Tid til at skaffe. Jeg kunde jo rigtig nok have svaret, : hvorfor trække de gamle Stykker frem : f Ex den bogstavelige Udtydning, istedetfor at give nye; men jeg svarede kun med Tak fordi jeg nu var beroliget, og forvisset om hans Iver og Beskyttelse.

Før efter den 8 eller 10 kommer jeg neppe til Byen, kan jeg reise den 20de 15 er det tids nok, thi Martz April og Mai vil være Opholds Tid nok i Portugal; — Mere her om til Deres Mand. Hils ham og dem Alle hjerteligst

Deres hengivne

H. C. Andersen.

[*I Margen.*] NB Høedt, hører jeg, har jo havdt stort Selskab, hvor Enken 20 Frue Wiehe og Helga Collin vare.

Det stormer i Dag og Søen vender det Hvide udad mod mine Vinduer!

509. *Til E. Collin.*

Basnæs ved Skjælskør den 4 Januar 1866.

Kjære Ven!

Glædeligt nyt Aar! den Hilsen fra mig har vistnok Deres Kone allerede 25 bragt Dem, men et godt Ønske kan ikke komme for tidt. Vi ere allerede nu et Par Dage inde i det nye Aar; det er omtrent den Dato jeg altid, tidligere, tog ind til Byen for at være der paa Husets Fest, overmorgen, den sjette Ja-

12 de gamle Stykker frem] *Ms. har de frem gamle Stykker, hvor frem er indskudt.*

nuar. Nu hører den Tid, med hvad den bragte, ogsaa kun til Erindringerne; men om Aar og Dag er jo ogsaa hvad vi nu forvente, angst eller glad, ogsaa kun Erindring! — Nær er jeg ved at tro tilvisse, hvad jeg alt tidligere skrev til Deres Kone, det havde været bedre om jeg aldrig havde faaet den Indbydelse til Lissabon, da var en saadan aldrig kommet mig i Tanke, ja jeg havde neppe tænkt paa at flyve ud længere Tid, men denne Indbydelse fik det til at krible og krable i mig og jeg var ogsaa i Glæde flyvet afsted havde ikke Sot og Syge taget Reisefart gennem Landene. Jeg har ikke været i Ro siden og troer ikke jeg kommer det før den Reise er overstaaet; endnu er der ikke ganske sundt i Landene, O Neill skriver vel at i Lissabon tales ikke mere om Choleraen i Spanien og Portugal og mener at den er saa temmelig ude af Frankerige, hvorfor han venter mig. 14 til 16 døde imidlertid endnu daglig i Paris og der er en Trang hos mig til ideligt at skyde Tiden ud, for at høre, nu betragtes Cholera som ophørt. Jeg er imidlertid her paa Landet, nu snart en heel Maaned, har det godt og Udgifterne ere jo meget ringe, det er jo næsten en heel Besparelse; man ønsker jeg bliver, man glæder sig der ved, jeg har ikke de mange Plager, jeg dog har i Byen, og jeg er derfor blevet paa Landet og bliver en Uges tid endnu, mine Kjære i Kjøbenhavn seer jeg ikke, Theatret maa jeg undvære, men noget Savn maa man jo lide. Veiret er endnu mildt; Intet tyder paa at Frost og Snee skal for det Første forhindre Afreisen; kan jeg naae Lissabon og blive hos O Neills i Maanederne Marts, April og Mai vil Opholdet der være langt nok; det er altsaa tids nok hen i Januar at tage afsted, da jeg jo fra Haderslev kan naae Altona paa Jernbanen samme Dag fra 3 om Eftermiddagen til Klokken 9 om Aftenen. Beltet slipper jeg vel over uden Iisbaad. Jeg har lovet Fru Scavenius at blive paa Basnæs til den 12 Januar; jeg tænker derefter at blive en otte Dages Tid i Kjøbenhavn i Hotel d'Angleterre, og den Tid faae arangeret det Nødvendige til Afreisen, saaledes: faae syet nogle Skjorter etc. og dernæst ordnet med Reisepengene; det jeg haaber De hjælper mig med, saaledes at jeg i privat Banken erholder et Creditiv

paa 1000 Rdlr og som De er saa god efterhaanden, som jeg ude hæver Penge at gjenbetale for mig. Dernæst ønsker jeg 400 Rdlr i rede Penge. Jeg antager at jeg i 6 Maaneder bruger 1400 Rdlr, men heller ikke Mere. Reisen frem og tilbage bliver ikke under 500 Rdlr og 6 Maaneder til Logi og Fortæren tager henimod 900; det vil dog ikke gjøre noget stort Indbid i min lille Formue, thi min bestemte Indtægt er i sex Maaneder 500 Rdlr, Renterne omtrent 200 Rdlr, af Capitalen tages altsaa kun 700 Rdlr, og det er disse jeg betragter som anvendte til Reisen. Kommer jeg ikke levende Hjem, da er mit Testament i Deres Hænder og jeg haaber det er i sin gode Orden. — Gid at Jernbanen mellem Madrid og Badajos var aabnet, men det skeer først i April; den Tour har jeg Angst for, som i det Hele, det at være alene, og Ængstelse for Sygdom vil være en Plage paa denne mig tildeelte Reise. Jeg hører vel nu snart fra Dem; De vil skrive naar De er i Humeur der til, naar De kan lægge lidt Solskin ind i Brevet. Fra Rosenvænget har jeg ikke hørt et Ord, og dog har jeg skrevet til Deres Søster, det havde lønnet sig bedre havde jeg skrevet til Deres Svoger Drevsen. I Dag er jeg alene hjemme, hele Huset er taget til Holsteinborg hvor der er stor Jagt, jeg bryder mig ikke om den Fornøielse og har nylig været til een paa Espe; ogsaa her paa Basnæs nød vi Jagtens Glæde, der kulminerede i en stor Middag. Hils Deres Kone, Louise, Jonas og hele Familien.

Deres

H. C. Andersen.

510. *Fra E. Collin.*

[5/1 1866]

Skjøndt Tiden er knap inden Posten skal afleveres, kan jeg dog skrive et Par Ord. Vi vente Dem altsaa først efter d. 12te. Med Hensyn til Deres 8 Dages Ophold før Afreisen til Udlandet foreslaae vi Dem at forsøge et andet Sted end hôtèl d'Angleterre. Theodor har nemlig opdaget en Mselle Schnorr, som holder et stort hôtèl garni i lille Strandstræde (i Theatrets forrige Gaard, nu Hyrekudsk Soelbergs). Damen og det Hele be-

hagede ham, og det var jo muligt og vel dette Forsøg værd, om dette Sted ikke kunde blive passende for Dem efter Deres Hjemkomst. Der spises à la carte. Prisen kjender jeg ikke.

Deres Pengesager ordner jeg i det sidste Øieblik saa let som en Vind kan
5 kruse Vand.

Italienerne har jeg ikke hørt, men de gjøre Lykke.

Iaftes seent kom en Tilsigelse til Dem at møde ved Anker-Legatet. Jeg har bedt Hartmann melde Grunden til Deres Ikke-Møden.

Har De læst den lille Strid mellem Dagbladet og Ploug. Det gjør mig
10 meget ondt for den Sidste, at han har taget Sagen paa den Maade; han vil støde mange Mennesker fra sig.

Deres

E. Collin.

Alle hilse. Lad os gaae det nye Aar imøde med godt Haab for os og vort Fædreland.

15 511. Til E. Collin.

Basnæs ved Skjælskør den 7 Jan 1866.

Kjære Ven!

Iaftes ved Sengetid fik jeg Deres venlige Brev, det første i dette Aar, og skrevet i en rar Stemning, tak derfor! Det er meget godt med Efterretnin-
gen om hotel garni i lille Strandstræde, havde jeg bare faaet Efterretnin-
20 gen nogle Dage tidligere thi da kunde jeg have erholdt de Oplysninger som ere fornødn før jeg nu seent om Aftenen kommer og holder for Døren; vi vide ikke om de modtage Gjæster for 8 Dage kun, og længer ønsker jeg ikke at blive, jeg veed ikke om jeg kan faae Værelse eller Værelser til Gaden og hvad jeg daglig har at betale for det eller disse. Dernæst hvad jeg giver
25 for hver Kurv Brænde, Lys etc. eller om jeg selv kan holde mig [med] disse og hvad jeg dernæst maa give i Drikkepenge. Alle disse Ting skulde jeg regne sammen for at vide hvad jeg vinder ved at fløtte ind i lille Strandstræde, hvor jeg ingen Udsigt har og ikke Solskin. Da jeg sidst inde i Byen

26 skulde] først skrevet maa.

løb om at see paa Værelser var jeg i tre Hotel garni, men i alle tre var Forskjellen ikke betydeligt, mod Hotel d Angleterre, naar jeg her tog det saa tarveligt som jeg der tog det. Kun i skandinavisk Hotel var en virkelig Fordeed, her kunde og kan jeg erholde to Værelser paa første eller anden Sal, paa Solsiden ud til Kongens Nytorv for 24 Rbdlr om Maaneden. Drikkepenge behøvede jeg ikke uden særdeles Tilfredshed at give og de enkelte Mad- og Drikkevarer bleve ansatte under det Halve af hvad der forlanges i d Angleterre; jeg var allerede taget der hen under mit Ophold i Byen, havde Deres Kone ikke talt saameget mod Opgangen og i det Hele, med det Blik en Huusmoder har, raadet mig derfra. Fik jeg nu alle Oplysninger tilfredsstillende fra »lille Strandstræde«, da kunde jeg jo prøve det, men der bliver ikke Tid til at erholde disse; mit Brev her faaer De imorgen Mandag, før Tirsdag kan De da ikke skaffe Beskeed, jeg modtager denne Onsdag aften, og er jeg da ikke tilfreds, kan jeg først Torsdag skrive ind til Krüger om Værelse og han faaer da først mit Brev samme Dag jeg kommer; jeg har sagt at jeg vil skrive et Par Dage forud for at faae et godt eller om mueligt samme to smaae Værelser jeg havde sidst. Lade det staae til, kjøre fra Jernbanen lige hen i Strandstræde, synes mig aldeles upractisk; maaskee kan jeg ikke faae et Værelse jeg nogenlunde synes om og maa betale det samme som i det større Hotel, dette vilde sætte mig i Misstemning de faae Dage jeg er hjemme og det er galt.

Derimod synes det mig prægtigt med at det Hotel findes; jeg vil naar jeg kommer til Byen gaae der hen, see paa det og forhøre om Priserne; ere disse da fordeelagtige og det skulde skee, hvad jeg ikke just ønsker, at mit Ophold i Byen blev længer end 8 a 10 Dage, da fløtter jeg der ind, eller kan gjøre en Slags Aftale om at boe der naar jeg kommer tilbage, om Gud vil det! Alt dette troer jeg De maa finde overtænkt og rigtigt; jeg har i det mindste tilbragt dermed saa godt som hele Natten søvnløs, da Deres Brev beskæftigede min Tanke meget og jeg vidste ikke ret at tage min Bestemmelse. Men nu stiller det sig dog klogest at jeg tager ind i Hotel d Angleterre og senere derfra seer og hører mig for. Skulde imidlertid Theodor vilde være

saa elskværdig paa sin Vandring gennem Strandstræde at spørge, foreløbig, (et Spørgsmaal uden Forpligtelse,) hvad to gode Værelser, det ene ud til Gaden, koster om Maaneden, og Dei Deres næste Brev, thi maaskefaaer jeg da endnu eet fra Dem, ligesaa fornøieligt som det sidste, saa havde jeg
 5 allerede en Maalestok for de rimelige Priser. Tilgiv nu dette lange Skriveri, men De seer der af hvor meget faae Ord i Deres Brev kan føde i min Tanke og paa Papiret. Det stemte mig veemodigt at læse Frøken Bremers Død! hun var en kjærlig Sjæl der ogsaa meente mig det godt; med varm Deeltagelse talte hun om Deres elskværdige Kone, nu vi sidst mødtes i Stock-
 10 holm. Herude paa Nabogaarden Borreby hvor Enken Fru Castenskjold, (Marie Hansen født Olsen) boer, har været en trist Juul; tænk Dem, den ældste af Sønnerne, der blev gift for et Par Aar siden og styrede Gaarden, er blevet saa forstyrret at de i Julen maatte sende ham til Daare-Anstalten i Aarhus. Lægen der giver imidlertid godt Haab. Fra O Neill, har De
 15 igaar været saa venlig atter at sende mig et Brev, han skriver at han sikkert venter mig, at i Spanien veed han kun, er Cholera i Santander og at i Frankerige tager den daglig af; men Deligensen har endnu en lang Vei at fare mellem Jernbanerne ved Madrid og Merida, dog man holder det vel ud! Han beder mig telegraphere fra Merida til Lissabon naar jeg indtræffer. —
 20 De veed at Kranold nu i fire Maaneder stadigt har sagt at »Spanierne« om kort Tid skulde paa Scenen; jeg tabte ved Julen Taalmodigheden og skrev ham til at jeg ikke forstod denne idelige Udsættelse og ansaae det for en Uret mod mig; jeg fik strax et venligt Brev tilbage, som jeg igjen har takket ham for, thi han forsikkrede at det ene var tilfældige Omstændig-
 25 heder og ingenlunde Mangel paa god Villie at Stykket endnu ikke var bragt igjen paa Scenen, men at det nu snarest skulde skee! Hver Løverdag naar jeg læser Ugens Repertoire overbevises jeg imidlertid om, det Hele er kun løs Snak; jeg veed ikke hvorledes jeg skal opfatte Etatsraad Kranold, hans Villie og Dygtighed.

3 efter De] er vel glemt: meddele mig dette. 18 dog] først skrevet men. 28 jeg skal] først skrevet jeg nu skal.

Hils Deres Kone, Louise og Jonas, item Theodor. Glød mig med et lille Brev, eller siig til Deres Frue, at hun fik sidst en Skrivelse fra mig! De veed at i Familien er det kun Dem og Deres Kone, der med Brev, synes at tænke paa at endnu lever jeg.

Deres

H. C. Andersen. 5

512. *Fra E. Collin.*

Jeg sender Dem atter 2 Breve med aftagne Convoluter, stolende paa da at slippe med eet Postmærke.

Dette bliver vel det sidste Brev inden Deres Hjemkomst. Alt vel overveiet vil jeg ikke gaae dybere ind i Strandstræde-Historien. For den rimeligviis korte Tid er der jo ingen Grund til at forlade hôtèl d'Angleterre, som De kjender; min Mening var kun, at De skulde have benyttet dette Mellemrum til selv at prøve Ms. Schnorr's, for at De sikkert kunde vide, om De efter Hjemkomsten kunde have Lyst til at domicilere Dem der. Andres Fortællinger efter simple Forespørgsler nytte kun lidt; Værelserne maae sees af Dem selv, Properhed og god Betjening maa erfares. Det er altsaa ganske rigtigt, at De begynder med d'Angleterre.

Jonas sidder i Læsning op over Øerne. Selv har jeg meer travlt end man skulde troe om en Pensionist.

Alle hilse. 8/I 66.

Deres

E. Collin. 20

[*I Margen.*] Har De gjemt de portugisiske Postmærker, vil jeg nok have dem til Emils Dreng.

513. *Fra Henriette Collin.*

Mandag 8de Janu[a]r [1866]

Det er nok bedst kjere Andersen at jeg besvarer det Brev Edvard imorges fik fra Dem da det saa bestemt hører til mit Departement, det Fruentimmeragtige!

Vor Mening med at foreslaae Dem Strandstræde og Manselle Schnor, var jo netop at De skulle prøve det i den korte Tid De er her i Byen denne gang og hvad Lys, Brænde ØL osv koster er jo ligegyldigt da det ganske vist ikke koster meer end i D'Angleterre og at der var Plads til at modtage
 5 Dem er en Selvfølge — Hensigten med Deres Ophold der var altsaa kun hvad De syntes om Mamsellen om Gaden om Lys og Luft og Sol var tilstrækkeligt om Sengen var god at sove i om Smørbrødet smagte Dem, om Folkene vare rene og venlige, kort sagt Om Huset behagede Dem og det kan jo kun bestemmes ved et Par Dages Ophold deri — Ved Samtale og
 10 Eftersyn erfarer man intet om »de skjulte Feil« ligesaa lidt som naar man kjøber en Hest som jo skal være det vanskeligste af Alt.

Nu har jeg vist sagt mer end nok om den Sag og nu skal De være fri for denne Gang — Naar De kommer kan vi jo engang gaae sammen derhen hvis De har Lyst at see Huset.

15 — De vil — Med Guds Hjelp — finde Alt ved det Gamle naar De kommer hjem — Ingeborg reiser paa Onsdag til Jonna — Jeg glæder mig til snart at see Dem kjære Andersen — Lev vel saa længe
 Deres
 Jette Collin.

514. *Til Henriette Collin.*

Basnæs ved Skjælskør den 10 Jan: 1866.

20 Kjære Fru Collin!

De skal dog have et Brev fra mig endnu før jeg selv kommer, et heelt Brev, ikke en Part i Brev til Deres Ægteherre. Hans korte Skrivelse var venlig og kjærkommen Deres ikke mindre, men nu faaer dog De alene Brevet. Det var en riig Post igaar, Brev fra Dem, Brev fra Deres Mand, deri
 25 et fra Forfatterinden Frøken Henriette Nielsen og eet fra Fru Serre og endelig eet fra Louise Lind; et ridende Bud fra Holsteinborg bragte mig dertil Brev fra Grevinde Holstein. Det er ikke hver Dag paa Landet at Posttasken rummer saameget Godt til Een. Af Fru Serres Brev erfarer jeg at den fortræffelige, kjære Frøken Heinke er blevet lam, hun var det eengang

før i ganske ung Alder. Fru Serre er meget nedbøiet og lidende, den ene af hendes gamle Venner og Veninder døde pludseligt bort efter den Anden; selv tænker hun paa Døden som nær forestaaende, hun hoster, spøtter Blod og har Smærter i Brystet. Frøken Heinke bad mig i sit seneste Brev om jeg vilde lægge Veien over Dresden naar jeg tog til Udlandet, det vilde være 5 et Livs Moment for Fru Serre, men der paa var ikke at svare, endnu er Saa-ret hos mig for aabent, jeg kan og vil ikke være mellem Tydskere. Fru Serre udtaler vel ikke Ønsket om mit Komme men slaaer smærteligt paa den Streng at vi rimeligviis aldrig mere sees her paa Jorden. Fru Scavenius siger mig at hun er blevet talt til derom, rimeligviis af Grevinde Moltke 10 Hvitfeldt der er Fru Serres Veninde, men Fru Scavenius føler at hun ikke vil kunde virke ind paa mig, jeg gjør det ikke, men jeg lider dog en Deel derved, det er ikke at skjule. Jeg reiser ikke til Dresden.

Aviserne have igjen bragt mig Skræk; det er virkeligt som om alle onde Aander vare reiste for at standse mig i min Fart til Lissabon, neppe er Sot 15 og Syge nogenlunde borte saa bryde Uroligheder ud i Spanien. »Madrid er under Beleirings Tilstand; Prim er i Mancha og Insurgenterne drage mod den portugisiske Grændse«, det er netop Veien jeg skal. I det Røre kan jeg ikke kjøre med Deligensen og den kjører vel slet ikke. Bliver Uroligheden ikke standset nødes jeg til at gaae med Skib fra Frankerig til Lissa- 20 bon, men det kan jeg da ikke før i Marts, det er kun den 25de hver Maaned et godt Fartøi gaaer; dog jeg kan jo have godt af at øve mig i at tale Fransk og gaaer altsaa til Belgien, hvor jeg saa lidt har været og derfra til Paris; dog om alle disse Planer kunne vi tale naar vi nusnartsamles. Planerne føie sig efter de Efterretninger Posten bringer. Fredag Aften kommer jeg om 25 Gud vil; maa jeg spise til Middag hos Dem Løverdags Middag? Jeg er meget vred paa Etatsraad Kranold, thi jeg bliver jo holdt for Nar af ham, mærker jeg. Hils Deres Mand, Louise og Jonas. Hjerteligst

H. C. Andersen.

2 den Anden] først skrevet hverandre. 13 derved] Ms. har derveed. 21 Marts] først skrevet Martz. 22 dog] først skrevet men.

515. *Fra E. Collin.*

Onsdag Aften 31 Januar 1866.

Det er nu næsten 3 Timer siden at De reiste herfra og det er derfor paa Tiden at jeg begynder et Brev til Dem, saameget meer som jeg paa Grund af den fordømte Tandpine ikke fik sagt rigtig Farvel til Dem. Kl. 6¹/₂ begav jeg mig derfor paa Jernbanen, men blev narret først af en Sporvogn, dernæst af en Omnibus og endelig af en Jernbanebetjent, som forbød mig at gaae gjennem Ventesalen; i denne var De jo ikke, hvilket jeg heller ikke havde ventet, da jeg kjendte min gamle Ven saavel at han nok havde været en af de Første til at finde en Hjørneplads.

10 Jeg har seet paa Underskriften paa et til Dem med Aalborg Poststempel ankommet Brev; Underskriften er Anna Biering. Vil De, at jeg skalsende Dem alle saadanne Breve; det kunde blive noget dyrt.

Naar De nu har seet paa det mageløse Maleri, Skyttegildet af van der Helst, saa siig mig om De faaer det Indtryk som jeg; det er det Fulden[d]-
15 teste jeg har seet.

Deres Vært ville De bringe min venligste Hilsen. Vi beklagede meget, at vi havde saa lidt Leilighed til at samles med ham og hans elskværdige Frue under deres sidste Ophold her. Jeg havde stor Lyst til engang igjen at tilbringe nogle Dage i dette Huus. Men man har jo saa mange af den
20 Slags Ønsker som aldrig gaae i Opfyldelse.

Ved Leilighed kan De lade mig vide, om der i Anl. af Reitzels Forehavende med de ældre Tings nye Udgivelse bliver Spørgsmaal om nogen Udbetaling til mig medens De er borte.

Dette Brev afgaaer først den 1ste Febr., men desuagtet antager jeg, at det
25 kan modtage Dem i Amsterdam som en Luftning fra Hjemmet ved Indtrædelsen i det fremmede Huus.

Her hjemme have vi nu Iisslag, men jeg haaber, at dette ikke har gjort Luftningen kjølig.

1 Febr. 1866.

Deres hengivne

E. Collin.

516. *Til E. Collin.*

Hamburg den 3^{die} Februar 1866.

Kjære Ven!

Mit første Brev, min første Hilsen til Hjemmet kommer naturligviis til Dem; men et saadant Brev er ogsaa halv til Deres Kone. Fra Kjøbenhavns Jernbane sendte jeg ved Lose mine Blomster til hende, hun fik dem vel? 5 Veiret var ganske godt da jeg kom til Korsør, og jeg fortrød at jeg der havde bestilt Værelse, men Verten sagde at det vilde blæse op til Natten, træt var jeg, og saa blev jeg og gik næste Formiddag over Beltet; jeg traf en Broder fra Fru Clasen i Norge, han var saa elskværdig at gaee med mig til Bane- gaarden og bære noget af mit Tøi, thi der var ingen Vogn. Det interesse- 10 rede mig at flyve med Damp hen over min Fødeø, og navnlig laae Odense som aldeles forvandlet, Banen løber tæt forbi Slottet; jeg saae paa Stationen at flere kjendte mig. Fra Middelfart gik jeg med det lille Dampskib: »Lille Belt« til Kolding; en smuk Tour selv paa denne Tid af Aaret; paa fyensk Side laae endnu en Skandse fra Krigen. Den bekjendte Krüger var 15 ombord. I Kolding var hele Vertshuset opfyldt, da her vare samlede alle de Herrer Amtmænd, etc. der skulde ordne med Skades Erstatning fra Krigen. Der var ikke et Hul i Huset for mig. Eet usselt Kammer, hvor en anden Reisende boede fik jeg og den Reisende var saa høflig at sove i Spise- stuen. Jeg laae elendigt; fik imidlertid Besøg af min gamle Skolekammerat 20 Hofjægermester von Deurs, der var med i Comitéen; en ung, for Danmark begejstret Angelbo, kom ogsaa da han hørte om min Nærværelse. Bucheister talte jeg med, han var her Secretair. Næste Morgen kjørte jeg med Diligense til Woin; Postmesteren gjorde Alt for at gjøre mig det beqvemt og jeg kom i Bivogn med et ældre Ægtepar fra Middelfart, der da Konen 25 hørte hvem jeg var blev meget glad; eet af hendes høieste Ønsker havde altid været at see Digteren H. C. Andersen. Hvor Danmark nu slipper stode en Deel danske Soldater; paa den slesvigske Grændse saae jeg endnu ikke til Preuserne; Vesitationen var saare mild, jeg aabnede kun min Kuf-

7 Verten] først skrevet han. 15 en] Ms. har end. 25 Konen] først skrevet hun.

fert; i Hadersleben var fuldt op af preusiske Soldater og Officerer. Gjæstgiveren var en Kelner jeg kjendte fra Fru Raschs Hotel, hendes Kelner Carl; de fleste jeg endnu saae talte Dansk til mig, saaledes ogsaa i Deligensen hvor forresten Samtalen mellem dem indbyrdes var Tydsk. Det
 5 var en lang og slet Vei og nær vare vi komne for seent til Banetogets Afgang; i al Hast blev Tøiet kastet ind, jeg var i Angst for at ikke Alt kom med. Jeg havde tænkt at tage første Klasse for ikke at komme i Selskab der kunde saare mig som Dansk, men da det endnu var gaaet godt, valgte jeg anden; der kom jeg i Vogn med en ung preusisk Officeer og hans Frue,
 10 nette Folk; de kjendte ikke mig, jeg ikke dem. I Regn og Rusk gik det afsted; jeg fik imidlertid den hele Dag kun et halv Franskbrød og et Glas Portviin og leed meget af Mavesmerte. Paa Banegaarden i Altona kom en Mand med en lille Pige, han smilede til mig og sagde paa Dansk til Baret; »ræk den Mand Haanden, det er ham der har givet dig Eventyrene«.
 15 Jeg klappede den lille Pige paa Kinden; kjørte til Hamborg hvor jeg er taget ind i Hotel d Europe, har et smukt Værelse med Altan ud til Alsteren. Iaftes fik jeg da Mad for hele Dagen, i Dag hviler jeg ud og skriver dette, maaskee hører jeg i Aften Meyerbeers »Africanerinde« og vil Gud, reiser jeg imorgen til Celle og besøger Mathildes Kiste, den har jeg aldrig seet,
 20 saa gaaer det, noget langsomt, mod Amsterdam; der er Brandts Adresse

Mynher A. L. Brand

507. Heerengracht by de Huidenstraat in Amsterdam.

Hils Deres Kone, Louise, Jonas, Theodor og hele Familien, samt de af mine Venner der spørge efter mig.

Hjerteligst

H. C. Andersen.

25

16 ud til] *Ms. synes at have* ind til. 21 Brand] eller Brandt.

517. *Til E. Collin.*

Amsterdam den ellefte Februar 1866.

Kjære Ven!

Igaar Eftermiddags kom jeg her til og blev paa Banegaarden modtaget af Brødrene Brandt; det synes et velhavende Huus og Fruen har noget særdeles takkeligt, velsignet i sin Personlighed; jeg blev af dem Alle meget 5 hjerteligt modtaget og indqvarteret; paa mit Bord laae Brev fra Dem, som De jo har skrevet tre Timer kun efter min Bortreise. Inderlig Tak for Deres Tanke og Hjertelag. Fra Hamborg har jeg skrevet Dem til, det Brev har De vel faaet? Senere har jeg fra Utrecht sendt Brev til Etatsraad Drevsen, naturligviis med Hilsener til Familien. Har De hørt Noget deraf, da vil 10 De vide at jeg blev et Døgn i Celle, sammen med to unge Landsmænd, Carstensen og Holmblad; vi saae Caroline Mathildes Grav og hendes Billed paa Slottet; vi skiltes omtrent ved Bückeberg, de to gik til Cöln og Paris, jeg til Holland. Fra den preusiske By Rheine er netop i de sidste Dage Jernbanen aabnet til ind i Holland; jeg tog denne Vei, men i hvilket Veir! 15 Regnen skyllede ned, Mark og Mose vare som en Sø, Stormen hylede og blæste alle Løgtene ud i Banetoget; det var ganske uhyggeligt at sidde i de bælmørke Vogne og fare afsted under den Storm og dette Regnskyl. I Rheine maatte jeg tilfods vade fra Banegaarden ind i Byen og det bedste, eller eneste, Hotel der, var meget ringe. Næste Morgen vendte jeg igjen til 20 Banegaarden hvor jeg maatte vente paa Toget der skulde komme; jeg maatte vente til to om Eftermiddagen, foer da til Arnheim i Holland og strax med andet Tog til Utrecht. I Vognen hos mig sad en decoreret Hollænder, han spurgte mig fra hvilket Land jeg kom og da jeg svarede »fra Danmark!« sagde han: »Andersen fra Danmark er ventet i Amsterdam?« 25 Hvor veed De det! spurgte jeg, og han svarede »det staaer i Aviserne!« Det var saaledes allerede en Slags Modtagelse i Holland. I Utrecht blev jeg to Dage, hvor jeg tilbragte den første Dag hos Professor Herwerden, der er gift med en dansk Dame; jeg traf Ægteparret i Sommer hos Melchior;

9 Utrecht] først skrevet Hanover. 14 preusiske] først skrevet hanoveransk.

Dagen derpaa var jeg til Middag hos Oversætteren af mine Eventyr og Romaner, Hr Niewenhuis, hvis Fader Nygaard var dansk; han og hans Frue tale dansk, Sønnen er Officeer i Kjøbenhavn og forlovet med en fyensk Præstedatter. I Utrecht saae jeg mit Portræt i Vinduet og i en hollandsk Bog: H. C. Andersen zija Leven vertelt, sees et Billed der viser hvorledes jeg dandser for Madam Schal; hun er aftegnet som en stor stadselig slank Dame, jeg en lille fiin Dreng. Igaar, som sagt, kom jeg da her til Amsterdam, og fandt foruden Deres Brev endnu eet fra den hollandske Forfatter Kneppelhaut der beder mig boe hos sig de Dage jeg bliver i Leiden. De spørger mig om De hos Reitzel har Penge at hæve for de nye Oplag af de to Romaner, jeg troer nei, thi Bøgerne komme først ud ved Juletid, men Trykningen begynder strax, efterdi Hr Møller, bedst kan læse Correctur i de lyse Dage. Da vi nu taler om Penge maa jeg da give et Par Bemærkninger, De veed at Kassereren i Casino gjorde mig opmærksom paa at han havde taget feil og udbetalt 40 Rdlr for Meget i Honorar, efter de Afteners Forestillinger Stykket »Paa Langebro« er givet; skulde der tales til Dem om denne Sag, da mener jeg, at man tager denne Tilbagebetaling naar Stykket igjen opføres, jeg har, om jeg husker ret, at modtage Honorar af de 25 første Forestillinger og Stykket er nok ikke gaaet uden en halv Snees Gange, saaledes kan det ordnes, ikke anderledes. Skulde Rodemesteren komme for at hæve Indtægtsskat, da tillader jeg mig at gjøre Dem opmærksom paa, at da jeg, med Jonas, var [i] Spanien, havde jeg tilbragt en fire Maaneder i Hjemmet, meest paa Landet, forresten i Hotel, disse Ophold med Reisen udgjorte et heelt Aar og Rodemesteren sagde at jeg da Intet havde at betale, eftersom jeg ikke havde beholdt Værelse med mine Møbler og Bøger, men hensat disse hos gode Venner og jeg blev virkelig fri for at betale, medens De, kjære Ven, maatte give Deres Skat, da Deres Huusleilighed stod. Nu bliver det iaar nok, som det var med mig hiint Aar. Jeg forlod min faste Bopæl hos Madam Anholm i Begyndelsen af September 1865, reiste til Sverrig, boede i d'Angleterre og var paa Lan-

det indtil jeg fra Hotellet reiste ud paa nuværende Reise den 31 Januar 1866, det vil altsaa vise sig efter hvor længe mit Ophold bliver i Udlandet, om jeg har noget at betale. Vil De skaffe mig at vide hos H. Scharling hvorledes han her i Brandts Huus har givet Drikkepenge; ikke hvormange, men hvorledes han har fordeelt disse; om Pige og Tjener fik, hver for sig, 5 eller om det Hele lægges i Stuen ved Afreisen. I Dag skulde Deres Kone egenligt have modtaget Brev, men da der var saa meget at spørge om og forklare, kommer det til Dem, hun læser det vel; og min Hilsen kommer til hende, Louise, Jonas og hele Familien. Den 20de er det Scharffs Fødselsdag, han pleier altid paa min Festdag at sende mig en Present og der- 10 for maa han have een igjen; jeg vil bede Dem at lade kjøbe, paa min Regning, min Büste i Biscuit, den faaes hos Bing og koster 4 Rdlr; maa den paa Fødselsdagen, om Morgenens sendes ham som Hilsen fra mig. Nu lev vel! Tak for Deres Troskab i Venskab. Gud glæde og velsigne Dem.

Deres hengivne 15
H. C. Andersen.

[*I Margen:*] Hils Theodor! — Brødrene Brandt og Husets Frue hilse Dem og Deres Kone.

518. *Fra E. Collin.*

14 Febr. 1866.

Om jeg end ikke kan sige, at vi vare urolige over saalænge ikke at høre 20 noget fra Dem, begyndte vi dog at smaasnakke om det Forunderlige deri, indtil vi igaar beroligedes ved den indlagte lille Notits i Dagbladet, hvoraf vi saae at De havde naaet Utrecht. Men saa kom idag Deres Brev; jeg seer deraf at De har skrevet til Drewsens, men disse have ikke ladet os vide noget derom. 25

Commissionen til Scharff skal jeg besørge. Brevet fra Hamborg fik jeg. Jeg venter altsaa ikke noget fra Reitzel. Om Casinosagen vil neppe nogen henvende sig til mig. Jeg skal nok snakke med Rodemesteren; men Spørgs-

maalet maa jo afhænge af, hvormeget af Aaret 1866 De tilbringer i Kjøbenhavn.

Den hollandske Bog: H. C. A. zijn leven vertelt m. Kobb. vilde jeg nok have; den hører dog til Anderseniana. Naar De siger det til Hr. Brandt, skaffer han den vel nok. Maaskee De kan opspore meer af den Slags. Denne Knappelhaut kunde De dog spørge, om der er Nogen i Leyden, jeg kunde sætte mig i Forbindelse med for at faae hvad jeg savner af Hollandske Oversættelser af Holberg; jeg vilde gjerne, hvis f. Ex. Bibliotheket ønskede det, i Stedet for Penge sende sjeldne Skrifter herfra. Dette selvfølgelig kun
10 hvis De kommer til at boe sammen med Manden.

Drikkepengesagen har jeg allerede forhandlet med Vedkommende. S. befandt sig i samme Forlegenhed som De af Uvished om hvad der var det Passende. Han var der i sex Uger; i Mellemtiden indtraf Julen og da gav han til Tjeneren 20 Gylden til Fordeling; han besørgede det rigtigt,
15 thi de kom Alle og takkede. Fruen fik det at vide af dem og sagde til S. at han fordærvede Folkene. Efter hendes udtrykkelige Anmodning gav han intet da han reiste. Holland er et slemt Land med Drikkepenge; man giver ogsaa der 1 Gylden til Tjeneren, naar man er til Middag. Det forekommer mig, at De herefter passende kunde give f. Ex. 12 Gylden naar De reiser;
20 (der ere jo mange Piger), og at De— hvis det ikke er den samme Tjener som i S.s Tid kan lægge dem paa Bordet i et Papiir med Udskrift: til Deling mellem Tjenestefolkene; naar Tjeneren har baaret Tøiet ned til Deres Afreise-Vogn, kan De give ham et Nik og sige: »Der ligger noget til Dem paa mit Bord«.

Jonas er nu paa det Nærmeste færdig med sin Afhandling; det vil nu snart vise sig, hvorledes det spænder af. Han er jo noget spændt paa Udfaldet af Budgetdiscussionerne; ved den store Sparsommeligheds-Tendens er det jo let muligt at intet Skib kommer afsted. Det vil jo unægtelig være haardt for ham, da hans Sag jo ellers var afgjort. Men kommer han
30 afsted, vilde jeg jo gjerne saavidt muligt sikkre ham nogen Bistand paa de fjærne Steder, især i Japan, hvor vi jo endnu ikke have nogen Forbin-

delser. De kunde derfor spørge Brandt om det er ham bekendt, at der dersteds er en hollandsk Consul eller Kjøbmand, til hvem man kunde anbefale min Søn, og om saadant burde skee ad privat Vei gennem et Handels-
huus, eller om jeg skulde søge det ad diplomatisk Vei gennem den Hol-
landske Regjering. Det sidste har jeg ikke Lyst til, da jeg ingen Tillid har
dertil. Hollands herværende Minister-Resident Rochusen kjender jeg
godt; mon han skulde selv have nogen Indflydelse, eller mulig gennem
sin Fader.

Herom giver Brandt mig nok et godt Raad enten directe eller ved Dem.

Fru Fenger har iaftes faaet en Søn. Idag skal jeg spise hos Emil, und
zwar Flensborger-Østers; det kan Amsterdam dog ikke byde Dem.

Og hermed Lev vel. Hilsener fra Alle. Bring mig i Erindring hos Deres
Vært og Værtinde.

sluttet 15/2 66

Deres

E. Collin.

519. *Til Henriette Collin.*

Amsterdam den 20 Februar 1866. 15

Kjære Fru Collin!

Nu maa De ogsaa have Brev, de tidligere Breve kom til Deres Mand og
han har igjen været trofast i at skrive og hans Breve vare som jeg ønsker
Breve fra ham til mig maa være! Det er allerede paa anden Uge jeg er i
Amsterdam og Besøget skal allerede udvides fra et Ophold paa 14 Dage
til eet paa tre Uger, og jeg har jo ingen Hast, boer godt, og har en Fornem-
melse af at jeg er en velset Gjæst. Fru Brandt er, som De allerede sagde
mig, en høist elskværdig, velsignet Kone og Sønnen slutter sig saa ven-
ligt og tillidsfuldt til mig; dagligt kommer den yngre Brandt her i Huset
og har sin lille Pige med, Sara, hun taler lidt Dansk. Hver Morgen efter
Kaffebordet, kommer Tyendet ind i Stuen, der læses for dem og synges en
Psalm; jeg er gaaet med i Kirke, den episkopale, og det har naturligviis
interessert mig at iagttagte Livet og Formen der. Hver Livs Gjærning,
hver Læsning, selv mine Eventyr, der daglig læses paa dansk, hollandsk,

engelsk, etc. efter de forskjellige Tilhørere, drages ind under den christelige Discussion, hvoraf jeg ogsaa lærer mit. Her har, for min Skyld været stort Selskab, ligesaa hos Georg Brandt, hvor næstkommende Tirsdag, hans Fødselsdag, et lignende vil finde Sted; hos os var den gamle Digter
 5 van Lennep, som jeg fik til at recitere et hollandsk Digt og den gamle Mand gjorde det med en Ild, en Ungdommelighed der var forbausende; Præsten Hasebroeck der ogsaa har udgivet Digte og mellem disse eet til »Andersen«, læste dette for. Den meest omtalte Forfatter er imidlertid Præsten, ten Kate, hans nyeste Digtning »Skabelsen« reiser han om i Holland og
 10 læser op, ligesom Dickens læser sine Værker. Ten-Kate har derved iaar allerede fortjent 10000 Gulden og hans Menighed, der er stolt af en saadan Mand, bygge ham nu et Huus. Ten-Kate er den som af Alle bedst har oversat mig, men alle hans Oversættelser ere paa rimede Vers, saaledes: Verdens deiligste Rose, Engelen, Sommerfuglen etc. Forleden Middag
 15 var jeg hos Ten-Kates Svigersøn, hvor man havde samlet en stor Kreds, der talte, eller i det mindste forstod Dansk. Paa Bordet var en Kage, der da jeg elsker Storkene, var aldeles overfyldt af smaa Storke; midt paa den stod Fortuna med en Fane i hver Haand, en dansk og en hollandsk, paa den danske var skrevet H. C. Andersen og paa den hollandske: Ten-Kate;
 20 han improviserede et Digt til mig og udbragte paa hollandsk, særdeles smukt en Skaal for Danmark, som jeg gjengjældte med en Skaal for Holland, særligt den hollandske Literatur, der synes at faae et nyt Opsving ved Ten-Kate. Componisten Verhulst er en stor Beundrer af Gade og dennes Compositioner høres derfor ofte; i Aar er allerede givet: »im Hoch-
 25 land« og Hamlets-Ouverturen, paa Fredag bliver igjen Concert og fordi jeg kommer der vil igjen en Composition af Gade blive opført. I Theatret har jeg været og seet en Ballet, meget praktfuld, men aandelig ringe, hvor er dog Bournonville en Mester! i den hollandske Ballet foregik een Act paa Havsens Bund, der var en Dands af Guldfiske; unge Piger i forgyldt Tri-
 30 chot, forresten som Gud har skabt; iaften hører jeg for første Gang Meyer-

beers »African[e]rinden«, den vil trække ud til $\frac{1}{2}$ 12 paa Natten. Igaar var det Kongen af Hollands Fødselsdag, her saae festligt ud, Gaderne vare smykkede med Flag, det var dertil deiligt Veir; jeg drev endeel omkring, besøgte alle Torve hvor der solgtes gamle Bøger, men jeg fandt endnu ingen Oversættelser fra det Danske, som jeg kan sende Deres Mand. »Hoe 5
H. C. Andersen zijn Leven vertalt« som Deres Mand ønsker, er ganske ny, den skal jeg skaffe, der er mit Portræt i og to Billeder, eet hvor jeg dandser for Madam Schall og eet hvor jeg sidder i Dickens Stue, omringet af hans Børn, han og Konen staae lidt tilbage. — Med vor danske Consul talte jeg om at faae et Brev for Jonas til Een eller Anden i Japan, han meente det 10
var bedst at tale derom til vor Gesandt i Holland, Bille-Brahe, hvem det vilde være let at faae en Skrivelse fra den udenlandske Menister i Holland. Saa snart jeg i Haag eller Brüssel træffer Bille-Brahe skal jeg tale derom, men bliver det for seent, da gjør Deres Mand opmærksom paa denne Vei; jeg skal imidlertid, naturligviis, tænke paa denne Sag, ligesom ogsaa paa 15
Holberg etc. — Jeg faaer daglig Besøg af forskjellige Danske, der i mange Aar have været bosiddende her i Amsterdam; saaledes kom her i Dag en 70 aarig Herre, Stricker, hvis Bedstefader havde været Commandant paa Kronborg da Dronning Mathilde var Fange der; hans Søster er Fru Beck i Kjøbenhavn. Veiret er nu efter langt Regnskyl og megen Storm blevet 20
godt igjen, Luften klar og smukt Solskin; jeg har imidlertid en Deel Gigt i Lemmerne og ondt paa Halsen, saa jeg neppe kan dreie den, forresten er jeg indvortes vel, som altid, vil Theodor sige. Seer De Henrik Scharling, da hils ham fra mig; han vil omstændeligt kunne sætte Dem ind i Livet i mit nye Hjem. Fru Brandt beder mig paa det venligste at hilse Dem! Glæd 25
mig snart med et ikke altfor kort Brev, der lyser op over Familien; jeg hører da om Fru Drevsen er kommet hjem, om hendes Mand har faaet mit Brev fra Utrecht, jeg bragte det der selv paa Posthuset. — At »Spanierne« endnu ikke er opført, seer jeg af »Dagbladet«, der dagligt kommer; jeg kunde ærgre mig over Kranold og Theatret, men det vil jeg ikke. Bed Deres 30
Mand, naar han seer Hartmann da at hilse ham og fortælle lidt om mit

Ophold hos Hollænderne; senere skriver jeg Hartmann til, men min Tid er saa optaget at jeg ikke hver Dag kan skrive Breve; jeg vilde imidlertid gjerne vide paa hvilken Tid Carl kommer fra Rom til Paris; jeg indtræffer der neppe før ved Udgangen af Marts. Gid nu Jonas maatte faae sit Ønske
 5 opfyldt at naae Japan og saa hans Forældre maa have ham vel hjemme igjen! hils Louise, ligesom ogsaa Deres Broder og hans Kone, ikke at glemme Oluf og Erland! naar De paa Søndag selv residerer ved Theodors Kaffebord, vil De da lade en Blomsterregn af Hilsener fra mig, regne over Familien, og særlig en Hilsen til Hjalmar's Frue. Det vilde more Theodor
 10 at komme i Zoologiske Have i Amsterdam, han er ogsaa en Polyp, der ikke rører sig fra sin Jordbund! Hils ham! og nu lev hjertelig vel!

Deres trofast hengivne

H. C. Andersen.

520. *Fra Henriette Collin.*

Onsdag 20de [c: 21/2 1866]

15 Jeg kommer ligefra Blomsterstuen kjere Andersen og der staaer Deres lille Gaaseurt og blomstrer paa det Allersødeste, den ene Knup efter den anden, præsenterer sit lille Hoved og seer sig om i Verden, det ville virkelig more Dem at see; og hvor fattigt det end lyder, vil jeg betroe Dem at det er den eneste blomstrende Plante i hele vor store Samling af Grønt. —

20 Nu begynder Vintren herhjemme, og for mig, for hvem Kulden er en fysisk Lidelse er det svært at tage fat paa, og naar saa Tanken paa de Mange som fryse, kommer til, saa bliver Frostens til en lille Landeplage. — I Deres smukke hyggelige hollandske Hjem mærker De neppe til nogen Slags Ubehageligheder af den Natur — hils Deres elskværdige Værtinde
 25 og venlige gjestfri Vert fra mig, den smukke haabefulde Søn, ei at forglemme. — Dog jeg sidder jo i Taaget og glemmer at disse Linier maa-skee træffe Dem langt fra Amsterdam — jeg veed ikke rigtig Deres Plan. —

Ingeborg Drewsen lider i disse Dage meget af en Byld i Nakken, som dog forhaabentlig med [d]et første culminerer, det er en fæl stor smertefuld

Een; ellers er Sundhedstilstanden ved det Gamle i Familien, men i vor Kreds har de stakkels Nutshorns atter havt en stor Sorg ved Sø[n]nen Frederiks Død. Han reiste for sin Videnskab og har opholdt sig det meste af Vintren i Venedig — hvor han midt i forige Maaned fik Typhus — igaar bragte Telegrafen Efterretningen om hans Død, efter at hans stakkels Mo- 5 der, Sødskende og Brud — Frøken Palludan Møller fra Nykjøbing — have gaaet i Angst og Sorg i saa lang Tid. —

Jeg har i disse Dage travlt med vor Bazar og ønsker inderligt et godt Udbytte for Kjøbenhavns mange Fattige — der er megen Uleilighed ved et saadant Foretagende, og naar man saa har været saa heldig at faae en Deel 10 smukke Gaver samlede, saa bliver den næste Bekymring at finde Kjøbere til dem — I disse Dage bliver der ogsaa samlet ind til den stakkels Kellermann Violoncellisten, som er lam i Armene og som har mistet sin Formue ved en Fallit, eller vel rette[re] sagt han har anbragt sin Formue i Handlen og der er den gaaet tabt. — Til vor Bazar arbeides der efter en stor Maale- 15 stok i Slesvig og der tales i Bladene om at vi kunne glæde os til stor og rig Sending fra de patr[i]otiske Slesvigere. —

Lørdag.

I Gaar modtog jeg Deres Brev kjere Andersen og var glad ved at have ladet mit ligge og, efter Edwards Raad, afventet Deres. — Jeg har i For- 20 middag været i Rosenvænget, Adolph har modtaget Deres Brev og skriver vistnok snarest — Ingeborg blev igaar skaaret i sin fæle Byld og leed meget, hun var efter en daarlig Nat temlig medtaget idag, men glad over at Operationen var overstaaet — . . .

Om den japanesiske Expedition er Meningerne meget delte og det seer 25 snarere ud som om Tinget ikke bevilliger Pengene dertil; dersom Jonas kun faaer Examen, saa kommer han vel nok afsted og der er jo Snegle og Kryb over hele den vide Jord. — Hans Skriftlige er snart fuldendt og dersom Indholdet er halvt saa godt som hele den ydre Skikkelse, der er som den skjønneste og tydeligste Forskrift, saa gaar det nok Godt dermed, men 30 saa kommer det Mundtlige som jeg frygter langt mere. —

I Morgen skal jeg lade Deres Hilsenregn falde ned over Familien og slutte mit Brev — God Nat kjere Andersen!

Søndag Aften

Ingeborg har det idag bedre og det synes nu som om man kan slaae sig
5 til Roe — det var en ondartet fæl Byld.

— Marie Hjalmar modtog Deres særlige Hilsen og takker Dem meget
— hele Familien hilser! —

Fra Theatret veed jeg intet Interessant at fortælle — . . . Italienerne
gjøre stor Lykke endnu og vort Eget er nok temlig tyndt besat — Vi komme
10 der aldrig — De Musikelskende glæde dem meget til »Jødinden«. —

Ved at læse mit Brev igjennem forekommer det mig som et Slags Vademecum, med den Forskjel at dette bør vær[e] morsomt og mit Brev er kjedeligt — Tag dog tiltakke kjere Andersen, det kan jo blive bedre en anden
Gang

Deres

Jette Collin.

15

521. *Til Henriette Collin.*

Amsterdam den 3 Marts 1866.

Kjære Fru Collin!

Det var deiligt at faae Brev fra Dem! De er mere velsignet og fortræffelig end De vist selv veed. Idet jeg skriver til Dem er det ogsaa et Brev til
20 Deres Mand, derom vil De nok enes. Meddelelsen om at min lille Gaaseurt blomstrede fremfor Deres andre Blomster glædede mig, jeg maatte fortælle det her i Huset som en Begivenhed. Ja jeg er her endnu i Amsterdam, er her i Dag netop tre Uger og bliver her til næstkommende Løverdags, altsaa hele fire Uger, men jeg har jo ingen Hast. Fra O Neill har jeg siden
25 Nytaar, da han ventede min Afreise, ikke hørt et Ord; det er nu 14 Dage siden at jeg fra Amsterdam sendte ham Brev at Reisen endelig var paa-begyndt, men da jeg ikke hører fra ham er jeg bange for at Brevet ikke er kommet til ham og jeg har derfor igaar atter sendt en Skrivelse for at erfare

om Tilstanden i Landene og om jeg ikke nok mod Sommertid kan prøve
 Climatet. Jeg husker ikke om jeg har fortalt Dem at Directionen for det
 store Theater i Amsterdam, har været saa opmærksom at sende mig for
 hver Aften jeg er her en Balcon Billet og jeg benytter den ogsaa, ja begyn-
 der at forstaae en Deel af Sproget; det er meest franske Oversættelser, dog 5
 ogsaa originale Arbejder saaledes saae jeg fornylig van Lenneps historiske
 Drama: De Vrouwe van Wardenburg. Øehlenschlägers Hakon Jarl er
 blevet fortræffeligt oversat af min Oversætter Nieuwenhuis, men der er
 ikke Tanke om at opføre det. Oversættelsen udkom under Krigen og Ind-
 tægten, der var betydeligt sendtes til Danmark til de Saarede eller et lig- 10
 nende Brug. Jeg har kjøbt et Exemplar til Deres Mand, som jeg forærer til
 hans Samling. Den hollandske Udgave af Holbergs Comedier har jeg søgt
 om i alle Udsalg af gamle Bøger og endelig fundet et Sted hvor Manden
 troer at han har paa Loftet et Exemplar, men han forlanger 4 Rdlr om-
 trent for det; jeg vil nu see om han har det og i hvilken Tilstand det er. Han 15
 sagde det var meget sjældent og at alle Exemplarer gik til Danmark. —
 Fru Brandt forærede mig igaar et Portrætkort af Huset her hvor vi boe;
 jeg tænkte strax paa Dem at det vilde more Dem ogsaa at have eet og jeg
 bad derom, Fru Brandt gav det strax med straalende Ansigt og vedfødte
 de venligste Hilsener. Jeg beboer første Sal, hvor De seer Gardinerne rul- 20
 lede ned. Igaar sad jeg, efter Anmodning, for Byens første Photograph,
 naar jeg faaer et Billede sender jeg det til Deres Mands Samling. I Tirs-
 dags, Georg Brandts Fødselsdag, var hos ham stort Selskab, dog meest for
 min Skyld. Ten-Kate havde lovet at møde og forelæse paa Hollandsk nogle
 af mine Eventyr, men han blev syg. A. L. Brandt læste da eet paa hol- 25
 landsk: fem fra en Ærtebælg. Præsten Scheltema læste paa hollandsk Top-
 pen og Boldten og den engelske Præst læste paa Engelsk: Historien om en
 Moder. Jeg læste paa Dansk, det fandt jeg rigtigst, et lille Eventyr, men
 de Fleste forstode det ikke. — Af Aviserne seer jeg at man venter mit Besøg
 i Leyden. Derhen reiser jeg vist nok i Dag 8te Dage og boer hos van Knep- 30

pelhout, jeg tænker to, høiest tre Dage, reiser saa til Haag. Jeg tænker at vor Gesandt Bille-Brahe er i Haag og ikke i Brüssel, vil De da lade alle de Breve som efter den 10de Marts sendes hjemme fra, indtil videre gaae til: Den danske Legation i Haag. Det vilde være overraskende smukt om
 5 Theodor i et af de kommende Brev[e] lagde et Par Ord til mig; hils ham og bed ham at bringe min Hilsen til Etatsraad Kranold, med Tilføiende, at Etatsraaden snart vil modtage Brev fra mig. Paa Theatret beder jeg ham hilse Scharff, Fredstrups, og Hultmann. Endnu kan jeg ikke klage over at man ikke glæder mig med Breve hjemme fra, jeg har allerede faaet
 10 en Deel, de to længste var fra Fru Melchior og fra Grevinde Frijs. Hun mælder mig at vor Kronprinds reiser den 8 Marts fra Kjøbenhavn og bliver nogle Maaneder i Paris, der glæder jeg mig til at see ham. Med Fru Drevsen haaber jeg at det nu er bedre, at den slemme Byld ikke drager onde Følger efter sig; hils hende kjærligt! jeg lægger ved dette Brev et Par
 15 Ord til Louise Lind og til Gade, vil De ikke nok sørge for at disse komme snarest til Vedkommende. Begjærlig er jeg efter at vide om den japanske Reise, og om Udfaldet af Examen for Jonas. Tænker Viggo paa at reise sydpaa, han talte engang derom. Naar holder Edgar Bryllup og hvilke Planer er der med Helga og Carl Price, skulle de kunne gifte sig endnu?
 20 Jeg har faaet en Deel hollandske Bøger fra Forfatterne selv, ja den episkopale Præst har sendt mig baade Evangelie- og Psalmebog, alle disse tillige med hvad jeg har og mueligt faaer til Deres Mand, vil jeg før min Afreise give Hr A. L. Brandt at sende hjem med Skibsleilighed, jeg sender dem til Deres Mand, han kan da aabne Pakken og finde hvad jeg har betegnet
 25 til ham. Hver Aften er her Selskab eller jeg maa ud i lignende, kommer altid til Ro før efter 12, det trætter mig en Deel og jeg er næsten altid søvnig naar jeg $\frac{1}{2}$ 9 om Morgenen kommer til Kaffebordet; jeg har i den sidste Tid ondt i Tandstumperne og de bramsenske Tænder genere mig en Deel; Veiret er nu igjen blevet smukt, Solen skinner, og er ganske varm, men det
 30 fryser dog lidt om Natten. »Dagbladet« og »Fædrelandet« faae vi hver Dag

saa at jeg saa temmeligt kan følge med Daglivet hjemme. Hr og Fru Brandt, ligesom ogsaa Sønnen, takke for de venlige Hilsener. Paa Tirsdag gjør den danske Consul Woldsen Selskab for mig. I Avisen fra Leyden har staaet en særdeles rosende Artikkel over mig, og hvor kjendt og afholdt jeg er i Holland; at det var saa naturligt at man ved mit første Besøg saa 5 glade modtog mig og at jeg ligesaa bliver det nu. Lad mig snart høre fra Hjemmet. Hils Jonas og Louise, samt hele Søndagens Kaffe Selskab fra
 Deres trofaste H. C. Andersen.

522. *Fra E. og Henriette Collin.*

Efter en nogenlunde lang Pause [fik vi] igaar Deres Brev. Det Første 10 jeg nu har at [gjøre], er at takke Dem for Deres Bestræbelser for [min] Bogsamling; ved Deres Beskrivelse af Oplæs[ningen] af Deres Eventyr paa Hollandsk og Engelsk savner jeg Oplysning, om disse vare trykte; er dette [Til]fældet, kan jeg vel ved Leilighed faae dem gennem Brandt.

Brevene til Louise og Gade bleve strax besørgede. Ingeborg har det 15 meget bedre; hun har lidt meget, og Sagen har nok, saavidt jeg har kunnet forstaae, ikke været uden Betænkelighed.

Udsigterne for Jonas til at komme til Japan ere meget daarlige; Rigsdagens Stemning har hidtil yttret sig imod denne kostbare Udrustning. Det er unægtelig en stor Skuffelse, da han havde saamegen Grund til at 20 haabe at alle Vanskeligheder vare fjernede. Examens-Afgjørelsen vil vist lade mindst een Maaned vente paa sig; den skriftlige Afhandling har Jonas indleveret for nogen Tid siden. —

Ogsaa her have vi mildt Veir. — Da De har vore Aviser, har De vel ogsaa fulgt de sidste jammerlige Stridigheder om Brettons Udfordring til Ploug. 25 Jette fortæller Dem vel nok noget om Bazaren for Velgjørenheds-Selskabet, hvor Flensborg By havde sendt et saa stort Bidrag; finder De Leilighed til at fortælle dette, saa gjør det, det er godt at Udlandet bliver bekjendt med dette Beviis paa det virkelige Sindelag.

Jeg sender dette Brev d. 10de, altsaa endnu til Brandts Adresse; han vil jo ialfald kunne sende Dem det, hvis De er reist til Leyden.

10/3 66.

Deres

E. Collin.

- 5 Edvard foreslaaer mig at fuldende hans Brev og er saa ædelmodig at give mig hele 3 Sider til min Raadighed, men kun 10 Minutter til at udfylde dem, fordi han endelig vil have Brevet afsted strax — Havde jeg Tid skulle jeg fortælle Dem en Deel om vor Bazar og den slesvigske Side af den som virkelig baade var storartet og rørende — men jeg har jo ingen Tid —
- 10 Saameget skal De vide at det Hæfte af Deres Eventyr hvori Verset var skrevet, blev betalt med 2 D. — Det havde paa en anden Maade Følelses Værdi, de Flensborgske Sager bleve alle solgte fordi Alle ville have noget derfra og de smaa Gjenstande som bar en eller anden Indskrift der havde Hentydning til vor fælleds Sorg ved Adskil[1]elsen, vakte ofte Strid mel-
- 15 lem de Kjøbende om hvem der skulle eie dem. —

I Familien er Alt nu i sin gamle Gjænge . . .

- For de kjerlige Ord hvormed De begyndte Deres Brev til mig kjere Andersen, takker jeg Dem af et oprigtigt Hjerte og jeg haaber til Gud at der er et lille Gran af Sandhed i dem, thi var jeg ikke bedre end min egen Sam-
- 20 vittighed siger mig at være, saa saae det Galt ud — om ikke her — saa hisset for Deres

trofaste Veninde

Jette C.

523. *Til E. Collin.*

Amsterdam den 12 Marts 1866.

Kjære Ven!

- 25 Endelig i Dag havde jeg den Glæde at erholde til Dem den hollandske Udgave af Holbergs Comedier, den er i 6 Bind, i god Tilstand og den ældste Udgave, nemlig fra 1747; der ere interessante Bemærkninger og hele Holbergs Tittel staaer foran »den Baron Lodewyk Holberg, in Leven, Professor der Historie: Ouderling en Rentmeester van de Academie: Assessor

von't Consistorie: Lid van de Koninklyke Societeit der Wetenschappen te Koppenhagen«. Jeg forstaaer nu-saa meget Hollandsk at jeg har læst et Par Scener i »Bramarbas«, det vil sige i Jacob von Thybo. Jeg vil ønske De maa have den Fornøielse af at faae disse Bøger som jeg tænker mig De vil have. Med Skibslæilighed, jeg tænker Dampskib, har jeg bedet begge 5 Brødrene Brandt besørge min Bog-Pakke, ufrankeert hjem, i den er de nævnte Holbergske Comedier, som jeg antager ville have Betydning hjemme, ligesaa er til Dem en Oversættelse af Øehlschlægers Hakon Jarl og eet Hefte »Nieuwe Vertellingen van Andersen«. De andre Bøger i Pakken ere til mig og De vil gjemme disse til jeg, om Gud vil, kommer hjem. Over- 10 morgen er det bestemt at jeg forlader Amsterdam, nu har jeg været her over fire Uger, og gaaer til Leyden et Par Dage og da til Haag, der haaber jeg at erholde Brev fra Dem eller Deres Kone, adresseret »til den danske Legation«. Jeg har nydt overordenlig Gjæstfrihed i Brandts Huus, Sønnen er et godt og lovende Menneske, Fru Brandt en sjælden elskværdig, 15 qvindelig, christelig, velsignet Kone, Brandt er en glødende Dansk, en flammetalende Christen, jeg har i hans Huus ret følt mig hjemme og vel optaget, men i al Erkjendelse heraf, man bliver træt og der er Meget jeg slet ikke kan være enig med ham i, i de første Uger taug jeg og hørte til, i de sidste otte Dage, har jeg talt imod, i al Beskedenhed, men med den Be- 20 stemthed jeg efter min Overbeviisning skylder Sandheden og han synes at optage det meget godt, uagtet jeg fornemmer at han ikke godt taaler Modsigelse af Andre. Han er vistnok for haard i sin Dom over Hollænderne, for utilladelig stræng mod Jøderne og seer Kjøbenhavn og Kjøbenhavnerne, som om der var Høidepunktet for Christendom, i et for idealt 25 Lys. Det slaer jeg itu; selv i Politik er han for drømmende, lever ind i Phantasier og Forhaabninger, disse Sæbebobler ere hos mig knuuste under det Historiske ved Dannevirke og Opgivelsen af Als, jeg troer ikke paa »favre Ord«, hvem der endogsaa siger dem, jeg troer først naar jeg har en Trevl af Virkelighed i Hænderne. Da Heibergs »Alferne« første Gang 30 opførtes, blev jeg opfyldt af det Digteriske i dette Arbeide og havde første

Gang en selvstændig æstetisk Mening der blev styrket ved de Andres modsatte Dom og jeg lærte efter Aar og Dag at jeg havde forstaaet og dømt rigtig, fra den Tid hørte jeg ikke efter Andre for at have deres Mening, men fulgte min egen. Da Øehlenschlæger paa Skydebanen havde sin Fest hørte
 5 jeg første Gang offentlige Taler, jeg saae op til saadanne, havde selv aldrig povet at sige et Ord i nogen større Kreds og nu hørte jeg hvad det var der kaldtes Taler—jeg overraskedes og det gik op for mig at Noget ikke ringere kunde jeg ogsaa sige, og fra den Tid har jeg talt med ved et Middags Bord. Politik har indtil nu forekommet mig som et terra incognita, jeg vidste
 10 Intet derom; men i vor bevægede Tid, er som Luft og Lys, de politiske Rørelser dog trængte mig ind i Sjælen og ved nu at høre Hr Brandts Opfattelse, Udtalelse og Slutninger, maatte jeg i Stilhed først drøfte og overtænke, og jeg fornåm at jeg ogsaa havde en Opfattelse, og til min egen Overraskelse og Glæde har jeg ved Discussion og Modstrid fornummet at jeg ogsaa
 15 har en som jeg troer en sund og sand Opfattelse, den jeg til min Forundring finder Ord for at fremsætte; jeg er kommet efter at man skal kun holde sig fast til Tingen selv og ikke lade sig forstyrre af alle de billedlige Snirkler og blændende Sidespring vor Modtaler benytter sig af. Det gaaer imidlertid fortræffelig, men om det vilde gaae i fire Uger til betvivler jeg. Jeg har
 20 imidlertid tilbragt her behagelige Uger og faaet et klarere Blik ind i mig selv og det er allerede denne Reise værd. Byens første Photograph har gjort tre store Billeder af mig, eet Exemplar af de bedste har han sendt mig som jeg har foræret Brandts, tre mindre ere ogsaa tagne, det ene kasseret de to andre sælges; det i Profil fraperer Alle for Ligheden med Schillers
 25 Portræt, noget Schillers Familie i Weimar ogsaa udhævede. — Hils nu Deres Kone, Louise, Jonas, hele Familien og mine Venner.

Hjerteligst

H. C. Andersen.

[I Margen S. 265, udfor L. 2—10:] NB Hvad jeg har skrevet her bliver mellem os.

6 i nogen større Kreds] først skrevet ved et Bord. 15 sand] først skrevet sand rigtig. 15 den] først skrevet som. 16 er kommet] først skrevet kommer. 20 tilbragt] Ms. har tilbragte.

524. *Til E. Collin.*

Leyden den 16 Marts 1866.

Kjære Ven!

I Dag, »i den ellefte Time« som man siger, naar det ikke kan være senere, fik jeg Brev fra Hartmann om det Ankerske Legat; jeg maa strax skrive et Par Ord, men med disse lader jeg dette lille Brev følge med til Dem; min 5 seneste Skrivelse om »Holbergs Bleyspiel« har De vel faaet, Bogpakken kommer vist før April med eet eller andet Dampskib. Jeg havde bedet Hartmann spørge Hertz hvem af de Søgende af det Ankerske Legat han stemte for, men min gamle »Gjenganger« Brevskriver, forholder sig hemmelighedsfuld, han synes »sjæledøv« for hver venskabelig Tilnærmelse, 10 dog derfor dør jeg ikke. Fra Hartmann fik jeg forleden hans Musik til Goethes Zigeunersang som jeg har givet i dansk Oversættelse; rimeligviis har han ladet Musikhandleren besørge det, men denne har gjort det saa upractisk, faaet en heel Pakke derud af som jeg maatte betale omtrent som: 5 ufrankerede Breve, istedetfor at det havde været en Baggatel var 15 den Smule Musik sendt i Krydsbaand. Jeg har ikke kunnet bare mig for at skrive det til Hartmann, derfor skal De ikke berøre det. I Onsdags Formiddag forlod jeg Amsterdam, hvor jeg havde været tre Dage over fire Uger, jeg var ganske blød om Hjertet; Sønnen af Huset og Georg Brandt fulgte mig til Banegaarden og i Leyden blev jeg modtaget af Hr Kneppel- 20 hout, der er en god Forfatter og dertil en meget riig Mand, hans Frue er af Adel og meget smuk; jeg boer nydeligt og hver Dag har jeg seet mange Fremmede til Middag, meest Professores her fra Leyden ogsaa høitstaaende Embedsmænd fra Haag; den første Middag blev min Skaal udbragt af Hr Kneppelhout, han taledede Fransk og jeg takkede paa Engelsk og be- 25 klagede at jeg ikke kunde Hollandsk, men derfor valgte det Sprog der laae vort nærmest; da man yttrede Lyst til at høre mig tale naturligt mit Modersmaal takkede jeg ogsaa paa Dansk; Flere forstode det, sagde de, men de kunde ikke tale Sproget. Kneppelhout havde digtet et Eventyr og ladet

det trykke, det var skrevet i Anledning af mit Besøg og mig dediceret, det omdeelt til alle Gjæster. Paa Søndag reiser jeg til Haag, hvorfra jeg alt her har modtaget en Indbydelse for Mandag Middag. De seer at jeg finder en sjælden god Modtagelse i Holland, og tilvisse synes det, som om jeg her er een af de meest læste Forfattere fra Udlandet. Hils Deres Kone, Louise Jonas og hele Familien.

Hjerteligst

H. C. Andersen.

525. *Fra E. og Henriette Collin.*

Uagtet De, efter min Regning, allerede i Amsterdam har faaet det Brev fra mig, som De ventede i Haag, vil jeg dog atter gribe Pennen. Jeg bliver hvert Øieblik forstyrret i at skrive, i dette Nu f. Ex. af Deres »Svinedreng«. Det er nemlig Søndag Aften, og Caroline Davids Smaadrenge, Oluf m. Fl. danne Tableauer under Louises Opsigt og Instruction.

Hvad vil De egentlig i s' Gravenhag? Det bliver jo Deres Sag, men jeg har Indtrykket af samme som en pyntet charakteerløs By. Dog vil jeg indrømme, at man ved saa korte Besøg som mit kan tage feil af en By. Jeg antager indtil videre, at De der vil afvente Svaret fra Portugal. Er dette endnu ikke kommet, og hvad bliver saa Resultatet?

Det har moret mig at see min egen Opfatning af B. recapituleret af Dem. Han har en Slags Missionair-Suada, upaatvivlelig en christelig Stræben — thi hvorfor skulde han ellers være saa optaget deraf — men jeg savner Inderlighed og Alvor. Han taler altid som om han stred pro summis in Theologia honoribus rite obtinendis. Det er jo meget rigtigt, at De udtalte Deres Mening imod ham; jeg gjorde det ikke, men ligefrem af Politik, for ikke ved Modsigelse at trække Discussionen i Langdrag. Jeg holder meest af selv at bestemme, naar jeg vil gaae i Kirke. — Men hvorledes er De derfra kommet til at forklare mig, at De selv har en egen Mening? Det har jeg aldrig tvivlet om, idetmindste ikke siden min grønne Ungdom. Men da De selv angiver en Datum, fra hvilken Deres Selvstændighed skriver sig,

nemlig »Alfernes« Opførelse, slog jeg op i Overskous Lommebog og fandt at Alferne første Gang opførtes d. 29 Januar 1835; Deres Selvstændighed i Mening har altsaa den respectable Alder af 31 Aar. — Naar De nu fremdeles forklarer, at og hvorledes De kom til den Overbeviisning, at De kunde holde ligesaa gode Bordtaler som dem De havde hørt af Andre, da 5 skriver jeg dette paa en anden Regning, nemlig den: at De ved at færdes mellem saa mange og forskellige Mennesker overvandt den naturlige Sky for at tale offentligt. At holde Bordtaler er en Routinesag, høit regnet et lille Talent, nemlig til at gribe Øieblikket; man kan da komme ud af det med en ganske almindelig esprit, men ikke den esprit de l'escalier, som 10 f. Ex. jeg har. Og saa kommer De over til Deres Dom i Politiken, som De selv siger at De først nu har faaet. Det er underligt at vi To skulle komme til at tale om Politik; men De bruger nogle Udtryk, som om De vilde kæmpe imod »Følelser-Politik«. Jeg kan forstaae, at De har sat Dem op imod den Brandtske Retning, som De meget rigtig betegner med den 15 »drømmende Politik«. Dette Udtryk skulde indføres i Sproget i Stedet for hiint dumme: Følelser-Politik; thi at have og forsvare en god Følelse, saasom den nationale, er godt og rigtigt, og en Nation skal ligesaa lidt som Individet fornægte den af Klogskabsgrunde; men at tildrømme sig store Resultater blot af sin varme Følelse, det er sygeligt hos Individet og upolitisk 20 hos Staten. Jeg kan ikke troe, at vi To egenlig kunne være uenige om dette og om dets Anvendelse paa vor Sag — nemlig: at selv om vi tabte meer end Als o.s.v., skal vi kæmpe til det Yderste for vor Nationalitet, naar vi kun have Valget mellem dette og at blive Tydscklands Slaver. Men De sigter formodentlig til nogle Yttringer af den Bske drømmende Politik, saa- 25 som formodentlig Forhaabninger til Vestmagter etc. — ja der ere vi ganske enige; England især har lært os, hvad fagre Ord have at sige. —

Jeg har faaet de forskjellige Photographier fra Dem, jeg finder dem vellykkede. Jeg glæder mig til at see den mig tiltænkte Part af Bogpakken. Tak for Uleiligheden; hvis De ikke selv erindrer Navnet paa den Boghand- 30 ler i Amsterdam, med hvem De har confereret, kan jeg vel faae det at vide

hos Brandt; jeg ønskede nok at komme i Brevvexling med Manden . . .

I den senere Tid ere her ingen Breve til Dem ankomne; kun ligger her et fra en Skoledreng paa Landet, som beder Dem om at forære ham nogle af Deres Skrifter. Det Brev sender jeg ikke. Jeg længes nu efter at høre hvad
5 det bliver til med Portugal-Reisen. —

Jonas slider fra Morgen til Aften, og bliver vel neppe færdig før om en Maaned endnu.

Lev vel.

Deres

21/3 66.

E. Collin.

10 NB. Jeg aabner Brevet igjen; nu fik jeg Deres Leyden-Brev fra Hartmann.

Kjære Andersen Deres Breve til Edvard som i Reglen besidde den herlige Egenskab, ogsaa at være til mig, gjorde med sidste Post en Undtagelse, thi da jeg af gammel Vane bad om Brevet, fik jeg det Svar at »det kun var
15 til Edvard«. — Da den første Støthed havde sat sig noget, fandt jeg det dog ret naturligt, at De engang imellem tog Dem den Frihed at skrive udelukkende til Een og jeg gik saa vidt i min Ædelmodighed at jeg modtog denne lille ubeskrevne Side til Afbenyttelse. —

Jeg antager at E har sagt Dem at Alt er ved det Gamle her i Huset og
20 at det brændende Spørgsmaal inden for vore 4 Vægge, ganske naturligt er Jonæ Examen og Japan eller ikke Japan, Gid det snart var afgjort og gid han var hjemme igjen —

Nu faae vi vel snart Deres endelige Reise-Beslutning at høre, og saa kan jeg jo ogsaa begynde at glæde mig til at De er hjemme igjen. —

25

Deres

Jette Collin.

[I Margen af E. Collin:] Jeg aabner atter Brevet for at tilføie, at hele Touren til Japan er opgivet. Det er dog temmelig haardt for Jonas, som havde saa godt og grundet Haab.

526. *Til Henriette Collin.*

Haag den 22 Marts 1866.

Kjære Fru Collin!

I denne Formiddag reiser jeg fra Haag lige til Antwerpen og derfra over Brüssel til Paris, jeg tænker at naae derhen ved Udgangen af denne Maa-
 ned, saa at jeg kan tilbringe min anden April i Paris hvor jeg haaber i den 5
 danske Legation at finde Breve til mig fra de Venner og Veninder, som
 erindre sig mig og min Festdag. Fra Leyden skrev jeg til Hartmann og
 lagde i Brevet et Par Ord til Deres Mand at han, De og mine Venner i
 Familien kunde vide hvorledes jeg havde det. Han har vel faaet min Skri-
 velse. Jeg veed ikke om jeg i den fortalte en smuk Udflugt jeg med Knep- 10
 pelhouts gjorde til Dynerne ved Katwijk og der saae de storartede Sluser
 der føre Rhinen ud i Havet. Dagen derpaa besøgte jeg med van Kneppel-
 hout den store Skolebygning han har ladet opføre i sin Fødeby Leyden;
 der var for Øieblikket ikke færre en[d] 230 Piger og Dreng; de sang for
 mig fædrelandske Sange, om det »hollandske Blod« og »det hollandske 15
 Flag«. Professor Keiser viiste mig sin astronomiske Samling og Professor
 Schlegel førte mig om i Musæet. I Søndags Formiddag kom jeg her til
 Haag, hvor jeg allerede for den paafølgende Middag var indbudt hos Ba-
 ron de Wassenaer, Eier af Byen Catwijck hvor jeg havde seet Rhinens Slu-
 ser; om Aftenen her var stort Selskab hvor jeg gjorde Bekjendtskab med 20
 hele den fornemme Verden; der tiltaltes jeg paa Dansk af en gammel
 Herre, der for mange Aar siden havde været Minister i Kjøbenhavn og hed
 Schimmelpennig. Baron Bille-Brahe tog paa det hjerteligste imod mig,
 vilde præsentere mig for Dronningen, men mit Ophold er for kort; jeg maa
 see at naae Paris; han førte mig imidlertid ind i eet af de første Huse hos 25
 Baron Brienens, hvor jeg saae den unge Hertug af Oranien og Stadens for-
 nemste Damer, de vare i de meest udsøgte Toiletter, flere ønskede at tale
 med mig og jeg fandt venlige Mennesker; der blev opført paa fransk en
 Vaudeville, hvori Husets Herre, udførte Tjener Rollen. En Ven og Be-
 kjendt fra Sverrig Baron Wrede, som ofte har i Kjøbenhavn besøgt mig 30

og er særdeles yndet af den svenske Konge, er her i Haag ansat som svensk Minister; han har paa det meest hjertelige modtaget mig, bedet mig spise til Middag hos sig naar jeg intet bedre har, men først igaar kunde jeg gjøre Brug deraf og var med ham i hans Loge i Theatret at høre en ny fransk Opera. Igaar reiste Baronesse B-Brahe til Kjøbenhavn, hvor hun boer i Phoenix, jeg gav hende et Par Bøger jeg har faaet i Leyden og nu ikke kan lægge i Bogpakken der afgaaer fra Amsterdam; hun lovede at disse skulde blive sendt ind til Dem i Dronningens Tvergade; der ligger mellem Bøgerne en Penne-Visker i Form af en Fisk; Fru Kneppelhout har syet den og sendt den til mig med sin Mand der iforgaars med Banetoget tog herop for at sige Lev vel, vi sees imidlertid i Paris. Mellem Bøgerne Fru Bille Brahe bringer ligger et Exemplar af det hollandske Eventyr Kneppelhout har dediceret mig, jeg bad ham om det til Deres Mands Samling af *andersiana*, han vil finde sit Navn af mig skrevet ind deri. Meget glæder jeg mig til at han skal erholde de holbergske Lystspil, som jeg beder ham beholde som en Erindring om mit Besøg i Holland. Jeg skal senere opgive ham den Boghandlers Adresse i Amsterdam, hvor man oftest finder danske Bøger; der var ogsaa Holbergs Epistler, men jeg vidste ikke om han havde Interesse for disse. Jeg længes efter at høre fra Dem og Deres, vide hvorledes det gaaer Jonas med hans Examen og hvad Udsigt der er til at naae Japan. Her fra Holland gaae altid Skibe derhen, men det bliver en noget kostbar Reise. Fru Ingeborg Drevesen vil jeg haabe er nu i god Beddring, hils hende og hils Louise Lind med hjertelig Tak for det Brev jeg fik. Af Aviserne seer jeg nu skal Holst have sin *Gio[a]chinofrem, mine»Spaniere«* ere altsaa lagt aldeles hen. Jeg har skrevet Kranold et Par Ord derom i al Venlighed; men det er en Uret mod mig at Stykket ikke kommer frem og en Svaghed hos ham. Hvad De meddelte mig om Deres Bazar glædede mig meget og jeg har rundt om fortalt om Slesvigernes Gaver; her i Holland er stor Sympati for Danmark. Hvorledes jeg vil føle mig i Belgien har jeg ikke Forestilling om; i Holland er jeg bekjendt som nogen Digter kan være det, men

3 igaar kunde] *først skrevet* i Dag kan. 9 Fisk] *maaske* Fesz [ɔ: Fetz].

nu slipper vel dette Bekjendtskab naar jeg naaer over Antwerpen og Bryssel til Paris, derfra hører De om min Fart; maa jeg kun føle mig rask! de to sidste Dage har jeg lidt af Hovedpine og har en febril Fornemmelse om Aftenen, dog Intet er bedre mod det Febrile end at bytte Opholdsted og det er jeg nu ifærd med. Hils Deres Broder, Svigerinde, Børnene, hele 5 Theodors Søndags Selskab og ham selv med den »Engel«. Igaar maatte jeg sidde for den kongelige Photograph, om Billederne lykkedes veed jeg ikke, nu skal jeg afsted!

Hjerteligst

H. C. Andersen.

NB maa Fru Melchior faae vedlagte Brev.

10

527. Til E. Collin.

Antwerpen den 25 Marts 1866.

Kjære Ven!

Imorges, paa Sengen, modtog jeg Deres kjære, uventede Brev til Haag, Bille-Brahe sendte mig det. De er en fortræffelig Corespondent, men De vil ogsaa indrømme at jeg hører til de flittige Brevskrivere, i det mindste 15 maa De sige det. Deres Kone havde ogsaa givet mig nogle venlige Ord, men tillige den Meddelelse at De aldeles ikke havde ladet hende læse mit sidste Brev. Hvorfor ikke? Hvad jeg skriver til Dem maa hun altid læse! der kan umueligt have staaet Noget deri, hun ikke maatte høre. Før jeg forlod Haag talte jeg med Bille-Brahe om at faae fra den hollandske Re- 20 gjerling Anbefalings Breve til Japan, naar Jonas kom afsted; Bille-Brahe lovede at skaffe disse saasnart De, kjære Ven, lod ham vide om der blev Noget af Reisen. Nu mælder De at Reisen er opgivet, det gjør mig ondt for Jonas, jeg kan tænke mig hvormeget han har glædet sig til denne store Udflugt; men udsat er ikke opgivet og nu veed De at Bille-Brahe troer i 25 det hollandske Ministerium at kunne skaffe ham Brev. De har Ret i at Haag er kjedelig, men De vil i det Brev derfra, jeg sendte Deres Kone, og som hun vel tillader Dem at læse, see hvor vel jeg ogsaa her blev optaget;

den næst sidste Dag jeg var her maatte jeg sidde for Hofphotographen, han tog et Par Billeder, jeg fik igaar nogle Aftryk tilsendt, de synes mig ikke saa gode som dem der bleve tagne i Amsterdam, jeg sender imidlertid to forskjellige, det er altid et Bidrag til »Samlingen«. Hvad synes Deres Kone
5 om alle de hollandske Photographier? I forgaars kom jeg her til Antwerpen og fandt en venlig Modtagelse af vor Landsmand Good, der synes en meget riig Mand og boer endnu mere storartet end Brandt. Jeg spiiste der til Middag igaar, med en anden her i mange Aar bosiddende Landsmand Brockdorff, ligesaa var her en Hr Grove fra Kjøbenhavn, der reiser til
10 Engeland. Fru Good beklagede saameget at der ikke var mældt dem min Ankomst, da hun ønskede at jeg skulde have taget ind i deres Huus og blevet der; De seer saaledes at jeg indtil Dato modtages overalt gjestfrit og godt; da jeg imidlertid kun bliver her i Byen paa tredie Dag, har jeg ikke forladt Hotellet; jeg sidder nu og venter paa Hr Good der idag vil
15 føre mig omkring; iaften hører jeg i Theatret atter L'affricaine af Meyerbeer. Igaar besøgte jeg Belgiens store Maler Keyser, der kjender nogle af mine Skrifter, og hos hvem jeg ogsaa fik den hjerteligste Modtagelse; selv førte han mig om paa Musæet og han blev hilset af alle Kunstnerne der sad og malede, som var det en Konge der kom. Han arbeider nu paa at male
20 en stor Sal i Musæet, Billeder til Vægge og Loft, det bliver den hollandske Kunsthistorie og dens Forgreninger, der komme flere Hundrede Portræt Figurer i Legems Størrelse, det er et colosalt Arbeide, som han meente vilde tage en Tid af 7 til 8 Aar; jeg saae alle Skitserne, de ere meget interessante. Musæet har de bedste Billeder jeg endnu har seet af Rubens
25 og Van Dejk. Imorgen, om Gud vil, reiser jeg til Brüssel og tænker at naae Paris den 31 Marts, saa at jeg den anden April derfra kan sende mine Tanker til Hjemmet hvor Mange ville huske paa mig. Jeg har skrevet til Etatsraad Kranold, jeg vil haabe han har faaet mit Brev. Jeg har bedet ham om at [da] »Da Spanierne var her« ikke er blevet opført, efter bestemt
30 Løfte, hele Vintertiden, det da ikke maa komme frem i Mai, thi da er der

18 hilset] først skrevet hilset paa.

daarligt Huus og saa vil der kunde meget nemt blive sagt, »Ja der komme jo ingen Folk til det Stykke?« — Gioachino, gjør nok ikke ret Lykke, Heibergs Tycho Brahe, der nok for at fornøie Fru Heiberg bragtes paa Scenen, gjør nok heller ikke Lykke, skriver man. I intet af de Breve jeg faaer bliver nævnt Theodor. Hvorledes har han det? Han modelerer, promenerer, 5 lever for Theatret og Vappe, mig tænker han slet ikke paa. Hils ham, Deres Kone, Jonas, Louise Thybergs, Familien i Rosenvænget, ved Trekanten og i store Kongensgade. Boghandleren i Amsterdam, som De vil i Forbindelse med, fik jeg netop før jeg reiste, en Skrivelse fra. Han sagde at han stod i Forbindelse med Boghandler Hagerup i Kjøbenhavn og gjennem 10 denne kunde han sende Bøger derhen. Manden selv hedder Frederik Muller og boer i Amsterdam, paa Heerengracht, K. K. 130; man kan erholde hans Catalogues systemat: de livres anciens. Da jeg nu er kommet ind i Forretninger maa jeg erindre en Mand i Haag, en Slags Lærd, som jeg trafi en Club hvor jeg blev indført og hilset af Formanden med et stor Glas 15 Champagne. Der kom en Herre der arbejder paa et Værk over den hollandske Skole, hvad der findes af denne i Udlandet, især Malerier af P. Potter. Han vilde gjerne vide hvad der fandtes i Kjøbenhavn paa Maleri-Samlingen og i Moltkes Galleri, og bad om jeg ikke kunde skaffe ham Beskeed eller faae de respective Cathaloger, og tillige Opgivelse hvor 20 han da kunde betale for hvad disse havde kostet. Troer De ikke at Ludvig Møller tager sig af denne Sag[.] Manden opskrev sin Adresse saaledes T. van Westrheene, Wz. Veenlaan No. 11^e. Haag.

I Paris sendes Breve til mig under Adressen: la Legation de Danemarc.

Deres hengivne 25

H. C. Andersen.

528. *Fra E., Henriette og Theodor Collin.*

[*Fra Edvard Collin:*]

Jeg haaber, at dette Brev skal kunne naae Dem omtrent paa Deres Fødselsdag, som iaar falder sammen med 2^{den} Paaskedag. Altsaa: jeg gratu- 30

lerer! Og især ønsker jeg Dem til Lykke til, at De endnu selv betragter denne Dag som en Festdag; det røber en Ungdom i Sindet, som er misundelsesværdig, men som jeg — og mange der ere yngre end jeg — har tabt.

5 Det Anckerske Legat blev da bortgivet til: Ath. Schwartz, Schleisner, Emil Hornemann. (jun:). og Kolberg!! Det Sidste er et stærkt Stykke, og saa stærkt, at det skulde undre mig om det gaaer fri for den offentlige Kritik. Det er naturligtviis I., der har havt let ved at være stærk, da B. er saa svag.

10 Baronesse Stampe lader til at komme sig.

Jeg har nu et Par Gange spurgt, men ikke faaet Svar paa, hvad der bliver af Reisen til Portugal, og, hvis denne ryger i Lyset, hvilken da Deres Plan er.

Foreløbig Tak og mange Tak for de Hollandske Bøger. Jeg haaber at
15 Skibsfarten snart vil bringe dem. Saasnart jeg faaer Boghandlerens Adresse, skriver jeg til ham, da jeg gjerne vil have Epistlerne.

Lev vel og paa et glædeligt Gjensyn.

Deres

28/3 66.

E. Collin.

[*Fra Theodor Collin.*]

20 Fra Kranold skal jeg hilse Dig, hans første Ord, da jeg bragte en Hilsen til ham fra Dig vare: »nu skal vi meget snart have Prøver paa Spanierne« men Løgn bliver det nok. Det nyeste Theaternyt er at Berner gaaer sin Vei, ikke blot som Theatersecretair og Regisseur men ogsaa som Fuldmægtig paa Contoiret; den egentlige Grund veed jeg ei, Svagelighed angives. Gioachino gjør ikke megen Lykke 3 a 400 Rd. om Aftenen Ulfbjerg
25 trækker bestandigt. Bournonville er snart færdig med sin 2 Acts Ballet Ponte Molle. Renés Datter skal gaae med Fru Echardt —

Jette Pedersen gratulerer til Fødselsdagen.

Din

28/3 66.

Th. Collin.

[*Fra Henriette Collin:*]

Tillykke kjere Andersen! Gid De maa være glad ude og komme glad hjem.

De modtager rimeligvis altid og navnlig den 2^{den} April en saadan Masse Breve fra Hjemmet at Alt hvad der hører til Dagens brændende Spørgs- 5 maal, bliver fortalt Dem langt bedre end jeg kan gjøre det, jeg vil derfor holde mig til det der hører til vore egne brændende Spørgsmaal og tale om os selv. — Skibet gaar altsaa ikke til Japan da det antages for uforsvarligt at sende det bedste Skib bort naar den politiske Himmel er saa mørk som for Tiden. Jonas var temlig nede ved denne Skuffelse, men haaber paa 10 bedre Tider og læser tappert videre — Gud give den Examen var vel overstaaet, jeg er gruelig angst for Udfaldet. —

De faar upaatvivlelig Brev fra Ingeborg og Louise, saa at jeg vil lade dem selv tale og fra Gotliebs er Alt ved det Gamle . . .

De danske Aviser fortæller Dem jo Alt Theater-Nyt og hvad der gaar 15 for sig mellem Coulisserne er jo af den Natur at man godt kan renoncere paa at vide det — Theodor skal ud og skyde Snepper, han har det godt og glæder sig som vi Andre til Hellebek. — Nu bragte Postbudet et Brev fra Dem — jeg skal slutte naar det er læst. —

N° 2. [*Fra Edvard Collin:*]

20

Kjære Andersen. Nu kom Deres Brev fra Antwerpen. For det Første maa jeg da sige Dem, at Grunden, hvorfor jeg ikke lod Jette læse det omhandlede Brev, var den, at De ved Siden af en af Deres Betragtninger havde skrevet: »Hvad jeg her har skrevet bliver mellem os«. Saadant holder jeg mig strængt efterrettelig, selv om jeg ikke kan indsee Grunden. 25

Hvad nu angaaer Hr. Westrheene's Ønske, da er jeg villig til at opfylde det; det hjælper neppe noget at gaae gennem Ludvig; jeg vil gaae directe til Høyen og faae Anviisninger gennem ham. Hvad jeg da faaer optegnet skal jeg sende ham, paa Deres Vegne, til den opgivne Adresse.

Tak for Oplysningen om Boghandleren, jeg skal nu tale med Hagerup.

Det er ganske vist, at Tycho Brahes Spaadom ikke gjorde Lykke, men endnu vissere er dette om Gioacchino. Det er min Overbeviisning, at De kan være vel tjent med, at »Spanierne« ikke er kommet frem i denne Tid; thi med Undtagelse af det svenske Stykke have alle Comedier havt tomt Huus; vi ere opfyldte af Concerter og især af Italienerne, som hver Aften trække til sig alt hvad Casino kan rumme; desuden to store Carnevaler. De seer at Kjøbenhavn ikke har forandret sig.

Man siger jo om mig, at jeg synes godt om alle Photographier; jeg synes ialfald meget godt om alle dem, De har sendt mig.

Naar jeg saadan skriver til Dem til alle disse fremmede Steder, kryber det i mig; jeg mærker godt, at Reiselysten ikke saa let uddør hos mig.

Jeg staaer i denne Tid i Begreb med at gjøre en for Dem fordeelagtig Omsætning med nogle af Deres Penge, saa at De faaer en høiere Rente, og dog — det kan De stole paa — ligesaa sikkert og ligesaa let disponible for Dem. —

Atter, Lev vel.

28/3 66.

Deres

E. C.

[*Fra Henriette Collin:*]

Theodor beklager at Deres Brev ikke var kommet da han skrev, han skulle ellers have fortalt noget høist interessant om Vappe som nu lader sig nøie med at sende sin firbenede Hilsen.

Jeg gad gjerne spadsere med Dem kjere Andersen paa Paris's straalende Gader, det er dog en deilig By, især saalænge man glemmer al den Elen-dighed den gemmer indenfor sine store Mure.

Lev vel og glad

Deres Jette.

Louise hilser og lykønsker mange Gange og beder mig sige Dem at hun ikke bærer Nag fordi De glemte hendes Fødselsdag som er samme Dag som Scharffs! — Hun (Nu stikker Jonas Hovedet ind og siger »jeg gratu-

lerer! Alt hvad jeg kan! —«) ledte forgjæves efter sin Lykønskning i Deres Brev dengang, men det er nu saa længe siden og det Forsømte kan De jo gjøre Godt igjen ved at lykønske hende saameget mere den næste 20 Februar.

Hele Forhuset hilser ogsaa med deres bedste Ønsker. — 5

Nu skal De til at nyde Foraaret som kommer saa lifligt i Paris, medens vi her gaar i Mørke og Blæst, men det kommer jo ogsaa til os og jeg tror dog der er »deiligst i Danmark« — især naar man er saa lykkelig som vi at skulle til det henrivende Hellebek. —

Mon Kronprindsen virkelig snart skal hjem igjen for at være tilstæde ved 10
Dagmars Forlovelse med den anden Russer? Det troes jo her og den hele Sag vækker ingenlunde Glæde; Birkedal skrev forleden en lang Artikel i Fædrelandet om hendes Religions Forandring, det var godt og besindigt skrevet, men maa naturligvis have vakt stor Misfornøielse paa høiere Steder. Nu maa det være Alvor med mit Lev vel kjære Andersen 15

Deres
Jette C.

529. *Til E. Collin.*

Paris 2^{den} April 1866.

Kjære Ven!

Tak for Brevene! tak for Telegrammet, det har været en riig Dag; jeg 20
iiler med at skrive dette Par Ord. I Torsdagsaftes kom jeg her til, særdeles træt af Jernbanefarten; iforgaars lagde jeg mine Kort hos Kronprindsens Suite og skrev mit Navn ind i hans Bog og allerede samme Aften fik jeg en venlig Skrivelse fra den unge Grev Knuth til Knuthenborg at Prindsen næste Dag, (igaar) indbød mig at følge sig til Veddeløbene i Vincennes; 25
Prindsen med Grevinde Moltke, Grev Danneskjold og vor danske Minister i første Vogn. Jeg i anden Vogn, den bedste Plads, hos General Kaufmann og med Grev Knuth og Bille, i den tredie Vogn Baron Guldencrone Castenskjold og Grev Harald Moltke, vi havde fire Heste og Forriddere,

de smældede, vi foer som paa Stormvinden gennem Boulevarderne, Folk havde stillet sig i Række for at see Prindsen; da vi naaede Vincennes var een af Keiserens Staldmestere for at modtage Prindsen og føre ham til den keiserlige Balkon, der ligger isoleret og har et Værelse med Kamin, her
5 kom jeg da paa den meest udsøgte Plads og al Verden stirrede op paa os. Der vare en Mængde Loretter der ude, klædte som Prindsesser men sminke-ede i det utrolige; Een betragtede mig med et særdeles Blik og da hendes Vogn kom lige paa Siden af vor, i det vi foer til Paris, smilede hun saaa yndeligt, at jeg fornåm hendes Tanke: Det er vist en Guldfisk, den ældre Herre
10 i den kongelige Suite, hun anede neppe at det var en fattig Poet. Jeg spiiste til Middag hos Kronprindsen, der var saaa naturlig, saaa hjertelig og glad over at han havde bidraget til at jeg fornøiede mig; han havde Grevinde Moltke tilbords og jeg sad paa hendes anden Side; og hun havde lært lidt Dansk og var meget nydelig. Iaftes fik jeg Deres Brev med Bilag fra Deres
15 Kone, dernæst et Brev fra den trofaste Frøken Heinke i Breslau, der desværre er blevet aldeles lam i Fødderne. Imorges begyndte jeg Fødselsdagen med at besøge Maleren Frøhlich og saaa flere prægtige Udkast til Billeder for mine Eventyr; da jeg saaa kom i Legationen laae Breve til mig fra Hr og Fru Melchior, fra Frøken Bjerring i Aalborg, fra Hr og Fru Hen-
20 riques, fra Fru Serre; og mens jeg stod der kom endnu flere Breve, Telegraph-Hilsenen bragtes mig strax af Grev Leon Moltke; jeg blev ganske rørt derover. Strax tænkte jeg at telegraphere tilbage: Hjertelig Tak, men jeg syntes et Telegram sagde saaa lidt og besluttede heller at skrive; jeg kan nu ikke strax skrive til hver især der sendte mig Telegrammet, men lad
25 dette Brev, naar De og Deres Kone har læst det, komme ud til Drevsens og Linds, det er forud Hilsener og Tak, de skulle da senere hver erholde Brev. Middagen i Dag tilbringer jeg hos vor danske Consul Hr Calong, en riig og meget høflig Mand, der ved Indbydelsen tilføiede at han ønskede paa dansk Maade at drikke et Glas med mig paa min Fødselsdag.
30 Fra Amsterdam har jeg ogsaa i Dag faaet Breve, eet fra Fru Brandt og eet fra Georg Brandt, der ikke have glemt min anden April; i det fulgte

et Brev fra Digteren Tenkate, en Dom over mig saa deeltagende og smigrende, der er blevet udtalt i Anledning af at Brandt havde sendt ham Heibergs Digt: »en Sjæl efter Døden«, med Ønske at han skulde oversætte det paa Hollandsk, men Tenkate vilde det ikke, og tilføier, i Brevet til Brandt idet han sender tilbage Heibergs Bog: »Med Interesse gjorde jeg mig be- 5 kjendt med det deri gjorde Angreb paa Andersen. Da jeg ikke kjender de deri critiserede Dramaer, (Mulatten og Maurerpigen) kan jeg ikke dømme om Angrebets mere eller mindre Retfærdighed, men i alle Tilfælde finder jeg det uæstetisk at bringe en saadan Kritik ind i et Digt, som dette: »En Sjæl efter Døden«; det gjorde Goethe ikke i sin Faust[;] Goethes Pican- 10 teri mod Litteraire og Medlemmer af Samfundet, bragte han ikke ind i sit Digt, dertil havde han formeget Takt og Smag, han samlede i et aparte Digt Walpurgisnacht al sin Galde mod bestemte Personer. Hvorledes det end er saa har vor Ven Andersen dog senere paa en glimrende Maade hævnnet sig paa sine Modstandere ved hans Arbejder. Der er i Andersens 15 Begavelse noget saa barnligt, saa ægte naivt, saa godhjertet, saa ridderligt, som ikke alene beskjemmer hans Fjender, men vil sikkre ham Venner, saa længe der banke Hjerter endnu ufordærvede og aabne for Idealet, det vil sige for det Sande og Gode i Skjønhedens Rige!« — See der en Dom af Hollands største Poet! — kan jeg saa ikke sige jeg holder Fødselsdag? 20

Paris ud over Midnat.

Klokken var henimod elleve, da jeg kom hjem fra vor danske Consul Calong, det var et stort festligt Maaltid, han drak min Skaal og jeg havde flere Landsmænd om mig, da jeg saa kom hjem i mit Hotel, sad nede hos 25 Portneren en gammel Herre og skrev Brev til mig, han var saa seent paa Aftenen kommet med en stor smuk Bouquet »fra en Dame i Kjøbenhavn«, det var nemlig fra Fru Melchior, Manden havde imidlertid først ud paa Eftermiddagen faaet hendes Brev og nu havde han været i Forlegenhed med at finde min Bopæl; han havde imidlertid engang hørt at jeg under

5 Interesse] først skrevet Fornøielse. 15 hans] først skrevet senere. 16 Begavelse] først skrevet Talent.

et tidligere Ophold i Paris havde boet i Hotel Vallois i rue Richelieu, der spurgte han, men jeg var ikke der, da falder hans Øine paa Hotellet Louvois tæt ved og tilfældig spørger han der om mig og saa boer jeg der og jeg faaer virkelig Bouquetten paa min Fødselsdag, den staaer foran mig duf-
5 tende og smuk; gid jeg kunde dele den med dem hjemme.

Med Hensyn til Portugals Reisen er jeg endnu i Uvished; tilsøes gaaer jeg ikke og over Land, nu Varmen begynder, holder jeg det ikke ud at være 28 Timer i en spansk Deligense, men Jernbanen er fuldendt, dog er den ikke aabnet for Publicum, saasnt jeg kan erfare Noget om den, rei-
10 ser jeg fra Paris, syd eller nordpaa; thi Paris er ikke min By, og bliver det aldrig, ihvor godt jeg end i disse Dage har det. Operaen »Africanerinden« forfølger mig paa hele Reisen, Musiken staaer langt under Hugennerne og Robert; senest saae jeg den i Bryssel, men i den Grad Dandserinderne vare ikke klædt paa, grændsede næsten til det komiske. Der kommer et Re-
15 giment Negerind, Solodandserindensom anfører dem var imidlertid ikke Neger men for dog at vise sig sort, havde hun sorte Flors Svømmebeenklæder og langt flagrende sort Sløer, hun saa aldeles ud som en koft Reie under et sort Flor. Jeg havde nær raabt høit af Overtaskelse. Den røde Reie sprællede og sprang i det sorte Flor. —

20 Men nu er det saa seent paa Natten, jeg er meget træt. Lev vel kjære Ven! alle Kjære tak! uendelig Tak for i Dag! Hjerteligst

H. C. Andersen.

530. *Fra E. Collin.*

Haugnia 7 April 1866.

Jeg vil begynde med at copiere følgende idag ankomne Brev, som jeg
25 aabnede, da jeg strax kan kjende Skoledrenge- og Seminarist-Breve:

»Undertegnede agter om kort Tid paa eget Forlag at udgive et lille Antal Digte og beder Ds. Velb. om Tilladelse til at turde dedicere Bogen til Dem, som den jeg af Danmarks store Digtere skatter høiest.«

Underdanigst

Niels Pedersen

Skal jeg svare ham fra Dem, at De ikke har noget derimod, eller foretrækker De at ignorere Skrivelsen?

Igaar fik jeg Deres Brev. Det glæder os, at Telegrammet har fornøiet Dem. Deres Brev derom circulerer idag.

Idag er det 8 Dage siden, at vi fik den sørgelige Efterretning om at Ludvig David pludselig er død i Rom. Det er en umaadelig Sorg, som opvækker almindelig Deeltagelse. Jeg erindrer ikke, om De kjendte ham nøiere. Han var en opvakt fremadstræbende ung Mand, Forældrenes Glæde og Haab.

Jeg vender mig nu fra denne sørgelige Erindring til Noget som vil glæde Dem, hvorved jeg udtrykkelig maa bemærke, at Brevet, som vedlægges og er dateret d. 18de Marts først idag er ankommet, altsaa har været 3 Uger paa Veien fra Wien hertil. De vil deraf see, at De er udnævnt til Commandeur af den Mexicanske Guadeloupe-Orden. Jeg vil nu overlade til Dem, om De vil behandle Sagen fra Paris, i hvilket Tilfælde De vel confererer med Greve L. Moltke, eller om den skal gaae igjennem mig.

I sidste Tilfælde maa De altsaa tilbagesende mig Papirerne eller rettere: De underskriver Declarationen og sender denne fra Paris directe til Generalconsul Herzfeld i Wien med Anmodning om at han vil sende Insignierne og Diplomet directe til min Adresse (formodentlig gennem den herværende østerrigske Legation). Jeg skal da strax paa Deres Vegne indgive Ansøgning om at De maa anlægge og bære Ordenen.

Dernæst vil De jo bedst gennem Moltke faae at vide, hvorledes De passende ytrer Deres Tak til Keiseren, mulig ved en skriftlig Henvendelse til den mexikanske Gesandt i Paris. Vil De ikke benytte hans Hjelp til det foreløbige Skridt, som jo helst maa gjøres strax, kunde De jo skrive til Herzfeld omtrent som følger:

»Ewr. Hochwohlgeboren
geehrtes Schreiben, datirt Wien am 18ten März ist mir erst heute zugekommen. Derselbe ist, wie der Poststempel ausweist, erst am 1 April von Wien abgegangen und am 7ten in Kopenhagen angelangt.

Dieses musz ich ausdrücklich bemerken, damit die späte Beantwortung nicht einer Nachlässigkeit meinerseits zugeschrieben werden solle.

Ihr Brief hat mich freudig überrascht. Nichts war mir ferner als
5 der Gedanke, dasz selbst in einem entfernten Welttheil mein Name
einen so guten Klang habe und einer solchen Ehrenbezeigung würdig
gehalten werde.

In Betreff der Ueberlieferung der Insignien und des Diploms nehme
10 ich Ihr gütiges Anerbieten an, und bitte Sie daher dieselben an
meinen Freund und Bevollmächtigten in Kopenhagen Herrn Etatsrath
E. Collin zu übersenden. Diese Adresse ist vollkommen genügend,
er ist bekannt genug in Kopenhagen.

Sollten Sie irgend ein Bedenken dabei haben, werden die Sachen
15 unzweifelhaft durch die Dänische Legation in Wien an Herrn. Etatsrath
Collin übermittelt werden können.

Die von mir unterschriebene Declaration unterlasse ich nicht hie-
mittelst zu übersenden. Ew. Hochwohlgeboren ergebenster

H. C. A.«

Saa — nu maa det i Hast paa Posthuset.

Deres

20

E. Collin.

NB. »Spanierne« skal gaae i denne Maaned og sammen med Bournonville's nye Ballet: Pontemolle.

531. *Til Henriette Collin.*

Paris 8 April 1866.

Kjære Fru Collin!

25 Et Brev til Dem er ogsaa til Deres Mand, men Eiendoms Retten har
De. Nu er jeg kjed af Paris, det var jeg da næsten ogsaa før jeg kom, og dog
har jeg især ved vor Kronprindses store Velvillie og Opmærksomhed mod
mig glædet mig mere her end tidligere. Vi sees tidt og altid i Theatrene

hvor han har Plads i den keiserlige Loge, veed han at opdage mig og nikker venligt ned. Forleden sendte han mig Billet til eet af de store Baller, men jeg gik ikke, da jeg var for træt efter den italienske Opera. Jeg fik nok ikke fortalt i mit sidste Brev til Deres Mand, hvor jeg gav en kort Skildring af min Fødselsfest, hvorledes den feiredes hos den danske Consul, at jeg fik 5 Blomster sendt fra Fru Melchior, Familie-Telegrammet mange Breve og endelig en stor Mængde Besøg, men mellem disse var eet jeg sætter stor Priis paa, Kronprindsen selv kom ledsaget af General-Kaufmann for at gratulere mig. Var det ikke særdeles elskværdigt af ham. Han behager særdeles Pariserne, just for hans store Beskedenhed. Patti har jeg nu hørt, 10 hun har en mageløs deilig Stemme, men ikke stort dramatisk Talent, det har den lille Madems: Nielsen mere af, men Pattis Stemme er mere gri-bende. Her ere mange Land[s]mænd og evig altid møder jeg Maria Boye-sen, som har skrevet mig til, men jeg endnu ikke besøgt, vi mødes jo altid paa Gaden. I Dag, vor Konges Fødselsdag, var jeg hos Kronprindsen, 15 jeg tænker at han herfra, gjør en lille Reise i Spanien; jeg tænker og tænker ogsaa derpaa, men alle Efterretninger jeg faaer er at fra Madrid til Me-rida er Jernbanen vel istand, men aabnes ikke for Offentligheden før i Juli, og det er just heller ikke at stole paa; jeg har der med Coureren en Veilængde af 24 Timers Kørsel og skal saa strax paa Jernbane i 16 Timer, 20 det er jeg bange for at jeg paa denne Aa[r]stid ikke holder ud. Dampskibs-farten fra Bordeaux til Lissabon, den 25 i hver Maaned, varer tre Døgn, men tænk at være søsyg i 72 Timer? jeg er halv død ved Tanken; imidler-tid hvad er der at gjøre; jeg tænkte først at gaae til Schweitz og i en billig Pensjon vente paa Jernbane Aabningen, men om den nu ideligt udsættes. 25 Jeg har derfor taget den Beslutning at reise til Bordeaux der er jeg Spanien nærmere, kan see paa Fartøiet, kan høre om Reisen gennem Fastlandet, bedre end jeg kan det i det jagende Paris; derfra kan jeg, om Lissabon opgives besøge Pyrrenæerne og da i Juni, Juli være hjemme; gid at jeg aldrig havde faaet den Lissabons Indbydelse, jeg har egenligt mere Lyst 30 nu at reise hjem, da jeg kun ærgrer mig over hvad Ophold og Reise langt

over tidligere Beregning koster mig. Mit Program for Ugen er, i Dag Søndag til Bois de Bologne, Middag hos Fru Roberedo, i aften til Tryllefløiten. Mandag i Louvre, Middag hos Fröhlich, der har gjort smukke Billeder til mine nyeste Eventyr. Tirsdag, Vesitter, Middag hos Kronprindsen, 5 troer jeg, Aften i Theatret. Onsdag Louvre og Middag hos Leon Moltke. Torsdag reiser jeg om Gud vil, til Tours og Dagen derpaa naaer jeg Bordeaux, der hen, til vor danske Consul beder jeg om at alle Breve til mig sendes, indtil videre. Der skal Bestemmelsen tages om jeg skal drukne i den spanske Sø, faae Hjernebetændelse i Spanien eller reise nordpaa. Nu 10 kan jeg vælge. Siig til Deres Louise at jeg føler at jeg er et Afskum idet jeg ikke gratulerede til hendes Fødselsdag. Tak Jonas fordi han erindrede min. — Beed Theodor hilse Etatsraad Kranold, saa faaer jeg vist en Hilsen igjen om »Spaniernes« snarlige Opførelse. En Opera Bouffa med Musik af Offenbach: Barbe bleue; det gamle Eventyr om Rolf Blaaskjæg gjør 15 megen Lykke paa Varietés, Hovedrollen, Blaaskjægs 6te Kone bliver genialt glimrende udført af Madms: Schneider, det var et Stykke for Folke-theatret, jeg har sagt Scharff at han skulde gjøre Frøken Lange opmærksom derpaa, hun kan da sige det [til] sin Fader. Hils nu i Forhuset og i Rosenvænget og i store Kongensgade og glæd mig snart med Brev.

20

Hjerteligst

H. C. Andersen.

Midnat!

Endnu et Par Ord. Jeg spiste til Middag hos Fru Roberedo der boer hin Side porte l Etoile; jeg gik derud for at see de mange Eqvipager der 25 kom fra Veddeløbet, men da jeg naaede Porte l Etoile maatte jeg staae henved en Time for at slippe over Gaden, saa mange Vogne, 6 Side om Side foer forbi. Under Maaltidet blev det et Tordenveir der varede til Klokken elleve, Regnen skyllede ned, ingen Vogn var at faae, man tilbød mig et Værelse, men jeg vovede mig med et Par unge Diplomater ned og

vi gik henved en Time i Lyn og Skylregn, til jeg fik en Vogn og er nu havnet i Hotellet Klok $\frac{1}{2}$ 1.

[*I Margen.:*] Det er i de sidste Dage meget varmt, jeg har ophørt med at lægge i Kaminen.

532. *Til E. Collin.*

Tours den 14 April 1866. 5

Kjære Ven!

Igaar forlod jeg Paris og var inderlig glad derved uagtet dette Besøg ogsaa har sine Glandspunkter og maaskee ogsaa nogen Fremtids Betydning, om ikke i pecuniær, saa dog i min Berømmelse. Frøhlich førte mig til sin Boghandler, det betydelige Firma Hetzel, der har udgivet et større Hefte 10 af mine Eventyr og nu tænkte paa at udgive en Samling af flere af mine Skrifter, jeg opgav: Kun en Spillemand, De to Baronesser, nogle af de senere Eventyr, I Sverrig, I Spanien, Bazaren og af mine Comedier: Hyldemoer og Da Spanierne var her. Nu kan han vælge; han ønskede særligt at naa jeg skrev et nyt Værk, da at købe dette og have Ret over det et 15 heelt Aar, før det kom ud paa Dansk. Nok er det, De seer her af at mit Navn ogsaa begynder at have Klang i Frankerige. En fransk Vaudeville Digter, der har skrevet sammen med Scribe, bad mig om Tilladelse til at benytte i et dramatisk Arbeide min Idee med »Lykkens Kalosker«. Jeg læste et Brev til samme Mand fra den i dette Øieblik meest hædrede dra- 20 matiske Digter Jules Sandeau, der skriver. »De er lykkelig at skulle spise sammen med Andersen, han er saa riig paa Poesi, saa gratieus og livfuld, han er Poesiens Haydn«. Dagen før min Afreise skulde jeg have gjort Bekjendtskab med Georg Sand, men jeg fik Indbydelsen, seent om Aftenen da jeg kom hjem og da kunde der ikke blive noget af. Gamle Rosini ind- 25 bød mig til en Concert hjemme hos sig i næste Uge, men den har jeg da ogsaa maatte opgive; jeg fik af ham hans Portræt-Kort. Den af Alle som i Paris har meest viist mig Opmærksomhed er unægteligt vor Kronprinds,

1 henved] *Ms. har henvel.*

han har besøgt mig, jeg har et Par Gange spiist hos ham; kjørt ud med til Veddeløbene, han var selv saa glad derved og det fornøiede ham saa særdeles at saa mange Danske dagligt kom til ham. »Det var deiligt om de kunde finde ligesom et Hjem hos mig!« sagde han. Pariserne tale med
5 Henrykkelse om ham. Hans store Beskedenhed, den jevne Ligefremhed gjør et mægtigt Indtryk. To Gange ere vi trufne sammen i Theatrene og een Dag mødtes vi paa Gaden, Sligt er sjældent i den store By. Med Kammerherre Jessen sendte jeg i forgaars et Par af mine Bøger hjem til Dem, tidligere har jeg fra Haag sendt Bøger hjem med Fru Bille-Brahe, der vilde
10 boe i Hotel Phønix; Georg Brandt har vistnok sendt med Dampskib en større Pakke Bøger. I den er til Dem selv de omtalte »Holbergs Comedier« og Øhenschlægers Hakon Jarl, disse tilsammen beder jeg De vil modtage i Vennegave som en Erindring om mit Ophold i Holland; men lad mig vide om disse forskjellige Bogpakker ere naaede til Dem. Jeg glæder
15 mig ved Deres Fornøielse over Holberg. Det overraskede mig at Keiseren af Mexico, saa naadigt havde tænkt paa mig og sendt en høi Orden; jeg skrev strax til Consulen i Wien og underskrev det Vedlagte. Jeg haaber at De nu modtager Ordenen til mig. Det var smukt og betænksomt at De [vilde] give mig en tydsk Skrivelse med. Tak! — Med Moltke talte jeg
20 derom; han sagde at for Øieblikket var der ingen mexikansk Minister i Paris og her altsaa Intet at gjøre. Om Middag[en] spiiste jeg hos Kronprindsen, han og hans Omgivelse drak min Skaal som Commandeur af Notre Dame de Gaudeloupe. Jeg har seet Ordenen i Palaye royal; Baandet er ikke smukt, men derimod Ordenen selv; den er egentligt et stort
25 Madonnabilled. — Igaar altsaa, tidlig paa Formiddagen, forlod jeg Paris; Solen skinnede, det var meget varmt; overalt blomstrede Frugtræerne, det var som fløi jeg ind i det unge Foraar. Ud paa Eftermiddagen naaede jeg Tour, under et forfærdeligt Tordenveir; Regnen skyllede ned, Lyn fulgte paa Lyn; jeg kom i et godt Hotel, fik en god Middag, røg første
30 Gang i mit Liv ret med Fornøielse, næsten en heel Cigar og da jeg saa gik lidt ud i Byen var det igjen Kaulbachs Billed »Engelen«, fra mit Eventyr,

der i en Kunsthandlers Vindue hilsede mig; der var ogsaa Bøger at faae, jeg gik ind »har De noget Værk af Andersen?« spurgte jeg og man bragte mig strax »Livre d'images sans images«, men den er »traduit d'allemand«; jeg vil haabe Hetzel overfører mig directe. Iøvrigt morede det mig at fornemme hvor jeg kom, var jeg dog kjendt. Det er da vist, det være nu 5 Ret eller ikke, jeg er den berømteste af alle danske Poeter. Hvor forunderligt! jeg den overseete hjemme, den man traadte paa, og vist endnu gjerne traadte paa, jeg er den Vorherre lader bære ved Bogskrift, Navnet »Danmark og Dansk« saa vidt om i Verden. Jeg bliver ganske blød om Hjertet ved at tænke derpaa. Aldeles ikke fortjener jeg det! 10

Kjære Ven!

Bordeaux, Søndag den 15 April 1866.

Iaftes sildigt, Klokken var elleve, naaede jeg, temmelig træt, her til og tog ind i det samme Hotel hvor jeg har boet med Jonas, saa Meget erindrer mig her og hele Reisen her til, om ham og vort Samliv! hils ham. Gid han snart maa kunde flyve ud, det han ønsker og vil have Gavn af. — Her 15 er allerede meget varmt. Serinerne blomstre, alle Træer er grønne, men det er et underligt uroligt Veir, Tordenbyge paa Tordenbyge og jeg har en forunderlig Angest for at vove mig herfra ud paa Oceanet, idetmindste tre hele Døgn tumles om derude. Det skrækkelige Skibbrud, netop i den spanske Sø, som jeg læste om i Amsterdam, i Forening med Tanken om 20 Jette Wulffs Endeligt paa det brændende Skib, sætter mig i ganske febril Tilstand og dog raade Alle mig at gaae denne Vei[.] Jeg har i Dag været hos min Bankier Jürgensen, som tog meget glad imod mig og hos hvem jeg er idag til Middag, han raadede aldeles fra at gaae gennem Spanien, da Jernbanen mellem Madrid og Merida ikke er aabnet, og uagtet den 25 er færdig er det uvist om naar Offentligheden kan benytte den; jeg maa da i Deligense kjøre 24 Timer og i Merida skal ikke findes et eneste taaleligt Hotel; Varmen vil dertil være meget stærk, han siger derfor[:] gaae til-søes! — Jeg har en Skræk derfor! men før den 25 April gaaer intet Skib, jeg kan altsaa endnu overveie Sagen, nødigt vender jeg om! Et Brev fra 30

Dem kan, om De skriver strax, naae mig endnu i Bordeaux, sendt til vor danske Consul; mit næste Brev vil sige Dem hvilken Bestemmelse jeg har taget. Reisen tilsøes varer 3 Døgn og koster 106 Rdlr Dansk, over Land bliver det omtrent det samme. Hils dem nu hjerteligt Allesammen hjemme og naar De og Deres Kone have læst dette Brev da lad det læses af
 5 Drevsens og Linds. Inat drømte jeg meget om Fru Lind; det forekom mig at jeg var i Paris, netop i Begreb med at reise derfra, da traadte hun og Theodor ind i Stuen og hun sagde: »seer De Andersen jeg er ogsaa i Paris, 200 Rdlr har Lind givet mig til Reisen, de kunne vel nok holde ud i 14
 10 Dage, vi ville rigtigt more os! — Ja saa reiser jeg ikke! sagde jeg og iaften høre vi Madms. Nilson i Tryllefløiten!« i det samme vaagnede jeg og laae i min Seng i Bordeaux!

Det bedrøvede mig at høre om den unge Davids Død. De Danske i Paris som kjendte ham roste ham meget. Ogsaa gamle Puggaard er død, hører
 15 jeg; lad Sønnen og Sønnekonen hilse fra mig. General Kaufmann gav jeg nogle Reise-Planer for Spanien, jeg gad vide om de blive benyttede. Han ligesom Grev Knuth og Danneskjold have været meget venskabelige og opmærksomme mod mig. Alle Herrer som følge Kronprindsen have besøgt mig. Nu lev [vel]! hils Deres Kone, Jonas Louise og hele Fa-
 20 milien.

Hjerteligst

H. C. Andersen.

533. *Til E. Collin.*

Bordeaux den 24 April 1866.

Kjære Ven!

Altsaa fik jeg da slet intet Brev fra Dem her i Bordeaux, intet Brev fra
 25 Dem eller Deres Kone! nu venter jeg ikke at høre fra Dem før jeg er i Lissabon, dersom Vorherre forunder mig at komme der. Det er afgjort at jeg ikke reiser med Dampskibet som seiler imorgen, Hyllested er den eneste som er af min Mening, jeg bør ikke tage med, da jeg er saa søesyg og Veiret endnu uroligt; alle Andre have en modsat Mening og sige at

det vil blive en ganske forfærdelig trættende Reise over Land! men nu reiser jeg den! i Eftermiddag Klokken 3 gaaer jeg med Banetoget til Bajonne, næste Dag til St Sebastian; derfra veed jeg ikke ret hvorledes jeg skal dele Farten, men jeg maa nok kjøre først een heel Dag og dernæst fra 3 om Eftermiddagen til næste Morgen Kl 9, men det er med Jernbane, 5 senere har jeg 30 Timer med Deligense og i Portugal 14 paa Jernbane; gaaer det, saa er jeg seig! Igaar var det iøvrigt en meget anstrængende Dag, jeg var til stor Frokost hos et Par Kunstnere, Malere, Musikere etc. som vise mig stor Venlighed og Deeltagelse, derpaa med Kirsteins ude til Veddeløbene, Klokken 6 kom vi hjem, ihast klædte jeg mig om for at 10 spise hos Kjøbmand Jürgensen hvor jeg halv otte maatte skynde mig fra Bordet, i det Byens Commandant General Doumas, der har været med i Kampene ovre i Afrika og skrevet interessant derom, havde indbudt mig i sin Loge i Theatret og vilde selv afhente mig hvor jeg boede; da jeg kom hjem stod Generalen og ventede omringet af Husets Tyende da han 15 er en høist betydende Person her i Staden. Hans Loge i Theatret svarer aldeles til vor »Den Kongelige«[;] her sad jeg da og saae og blev seet; det er ganske morsom, at overalt er det de Bedste og Betydeligste der modtage mig. Jeg havde imidlertid slet ikke Lyst til at see Veddeløbene; jeg saae disse med vor Kronprinds, i langt større Stiil i Vincennes, men vor 20 Consul Kirstein trængte paa og sagde: De maa tage med mig og min Kone, det er dog Eget at see og jeg fandt da at uagtet jeg var meget træt jeg dog burde være saa høflig at kjøre med; ligesaa indbød han Lieutenant i Marinen Christiansen der er her i Bordeaux. Jeg kjørte baglænds[,] han sad paa Bukken og ude ved Løbene fik jeg ingen Plads at sidde paa, men 25 maatte staae og gaae i hele fire Timer, jeg var aldeles ødelagt og da jeg saa om Middagen spiiste med Christiansen hørte jeg at den Billet Kirstein gav ham, havde han 20 Frank at betale for; igaar spurgte jeg derfor Kirstein om jeg var i hans Gjæld. »Ja, 20 Frank for Veddeløbene«. Jeg betalte dem, og han var saa naiv at sige, jeg kan gjerne vente med Betalingen til 30 De kommer tilbage fra Spanien; jeg svarede, jeg afgjør helst øieblikkelig

Klatgjæld. — Det var aldeles at kaste 20 Frank ud af Vinduet og det har ærgret mig! hverken Christiansen eller jeg havde taget ud til den Stads havde vor Consul sagt »det er meget dyrt, 20 Frank«, men han sagde ikke [et] Ord derom. Jørgensen var ganske ærgerlig derover og da jeg fortalte
 5 et Par af de her Bohave[n]de i Bordeaux at det var en alfor stor Priis for Sligt, og de bleve meget forbauset, de Boesiddende betalte kun 5 Frank, Fremmede derimod 20. »Men De var jo med Deres Consul!« sagde man. Jeg maa sige: Det er dyrt at være i hans Selskab. Det var kjedelig nu synes jeg ikke om den Mand. — Jeg forlanger ikke at han skal indvitere mig, men
 10 han skal sige: vil De til Veddeløbene, da er der Plads i min Vogn; Priserne veed De ere 20 Frank. Nok derom! Jeg har mødt stor Hjertelighed hos mange Mennesker i Bordeaux, og vil blive fulgt paa Jernbane i Eftermiddag af de mange nye Venner. Jeg er lidt blød om Hjertet ved at forlade Frankerige, hvor jeg er kjendt og føler mig hjemme, nu gaaer det til et
 15 fremmed Land, en besværlig Reise, stor Varme og — men hvad der skal skee skeer! det er min Tro! — Nu Tak for alt Godt, Gud lad os mødes i Sundhed og Glæde! jeg ønsker i dette Øieblik at Besøget i Lissabon var endt og jeg var igjen i Frankerige. Iaftes hørte jeg Ristori som Medea, det var et mageløst Spil, hvilken Sandhed, hvilken plastisk Skjønhed. Igaar
 20 fik jeg Brev fra Fröhlich, Boghandler Hetzel havde faaet en Skrivelse fra Georg Sand, hun skjændte fordi han ikke havde bragt mig til hende, hele Dagen var hun blevet hjemme for min Skyld, men Indbydelsen fik jeg for seent; Hetzel bad mig skrive hende et Par Ord til, selv om det var paa Dansk, og det vil jeg! Hils nu alle Kjære! mine Photographier fra Paris
 25 ere daarlige, jeg sender Dem den, der meest ligner — Meyerbeer.

[*I Margen:*] De skriver jo nu til O Neill i Lissabon. Lev vel! Deres Ven
 H. C. Andersen.

8 Jeg maa sige] først skrevet Jeg siger. 8 efter Selskab] er først skrevet men igen udstreget jeg kunde unde ham.

534. *Til Henriette Collin.*

Sanct Sebastian den 26 April 1866.

Kjære Fru Collin!

Jeg er i Spanien! i denne Eftermiddag Klokken 3½, Fru Drevsen kalder det Formiddag, kom jeg her fra Bajonne. Ogsaa der fandt jeg ved et Brev fra Bordeaux, som een af mine franske Venner gav mig en hjertelig 5 Modtagelse og tilbragte Middagen i en mege[t] elskværdig Familie; i Aviserne i Bordeaux stod ved min Afreise »den Fremmede man har seet i Generalens Loge er den danske Digter etc.«—Jeg gik fra Bajonne med samme Tog som Dronningens Moder Christina, der var derfor Musik af baskiske Spillemand paa Banegaarden i Irun, den første Station i Spa- 10 nien, vi blev der en heel Time, hun tog her Dinée. Jeg bliver endnu imorgen over her i Sebastian hvor jeg har den meest fortryllende Udsigt fra mine Vinduer ud over Havet; det er blikstille, det er som om det vilde bebreide mig at jeg ikke turde betro mig til det. En Mængde Drengene ude at svømme, det er en Varme, saa at jeg gyser for Reisen videre frem. 15 I Bayonne sagde man at jeg vist neppe udholdt det, men nu maa jeg udholde det! jeg er anbefalet til en, som det synes, elskværdig Spanier her i St Sebastian, der igjen giver mig Brev til en Ven i Burgos og derfra naaer jeg i en Eftermiddag og een Nat Madrid, men her begynder Prøvelsen; 30 Timer, hører jeg nu, har jeg med Deligensen, en Kasse uden Fjedre; 20 enfin! nu er det saaledes engang bestemt. »La ila illala!« siger Tyrken og giver sig hen! De skal ikke sige til Blædel at jeg siger det samme. Paa hele min Reise, gjennem Tydskland, Holland og Belgien, ligesom ogsaa i Paris, saae jeg overalt i Vinduerne Kaulbachs Billede til mit Eventyr Engelen, det var som om jeg ligesom Bibelens Tobias havde min Skytsengel 25 med mig. I Bordeaux saae jeg ikke længer dette Billed, men imorges i en af Gaderne i Bajonne, hilser mig igjen fra Vinduet »Engelen«; jeg gik strax ind og købte dette Photographikort og saae at det var taget i Spanien. Jeg betragtede det som en godt Varsel at fra Spanien modtog mig igjen her, Engelen. Det Billed er blevet mig som »den røde Traad« for min 30 Digter-Berømthed; hvor Faae har Vorherre her forundet, selv af de Store,

de Evige, at see i deres Levetid deres Skrifter og Tanker saaledes baaret om; hvor jeg dog bliver ussel Lille i al den Naadegave! jeg maa græde der ved. Fortæl Fru Valia Lund dette, jeg troer hun derved vil forstaae mig bedre, og jeg skatter hende Meget. Hils hende! — Nu ruller Havet uden-
 5 for, det er Flod Tid og varm Sommeraften.

Burgos den 29 April 1866.

Igaar morges forlod jeg St Sebastian; var jeg fra Bordeaux gaaet med Dampskib da havde jeg i smukt Veir denne Aften naaet Lissabon, men hvem kunde forudsee det! Aldrig har jeg passeret saa mange og lange
 10 Tuneler som her i Pyrenæerne; Sneen laae paa Bjergene og den baskiske Luft var saa kjølig at jeg tog min Vinterfrakke paa, men nu begynder igjen Varmen. Den halve Vei havde jeg en tydsktalende Franskmand hos mig og da denne forlod mig kom en ung Spanier, der forunderlig her, talte særdeles godt Tydsk og Fransk, han med de andre Spaniere vare meget
 15 opmærksomme mod mig, men forudsagde mig en høist besværlig Deligense fart paa 30 Timer mellem Madrid og Badajos. Hotellet jeg boer i »fonda del Norte«, udmærker sig ikke ved Reenlighed, de forstaae ikke et Ord Fransk, men jeg hjælper mig som jeg kan; i Nat, vil Gud, kører jeg hele Natten over Valadolid og Escurial og venter imorgen tidlig at
 20 naae Madrid.

Madrid den 30 April 1866.

Nu er jeg her! Reisen var ikke saa trættende som jeg havde troet, men det var ogsaa koldt, saa at jeg ønskede at have min[e] Pelsstøvler, som jeg sendte hjem fra Amsterdam, eller min Kappe, som jeg lod blive i Bor-
 25 deaux, hvor Varmen var saa særdeles stærk. Jeg hører at iforgaars, to Timer efter at jeg var i Miranda, et stort Klippestykke er styrtet ned over Bane- gaarden, og endelig at en Deel af en Tunnel, jeg har passeret er gaaet itu. Endnu er jeg altsaa blandt de Heldige, men hvor længe. Denne Natreise var slet ikke behagelig og hele tre Gange har jeg i Spanien maatte aabne

min Koffert og lade dem rode om. Jeg er i Dag strax gaaet til vor danske Consul, en Spanier, Baron Haber, men han er i Paris, saa at jeg ligesom forrig[e] Gang jeg var her staaer uden al dansk Beskyttelse. Jeg fortryder nu aldeles at jeg ikke gik tilsøes, thi her hører jeg nu at Reisen til Badajos varer i 42 Timer, jeg kan ikke tro at jeg holder det ud, men nu vende om, 5 er ogsaa aldeles mod min Natur, jeg skal nu denne Vei, jeg gruer for den og giver mig aldeles hen. Gud har forundt mig saa meget godt at jeg maa tage mod hvorledes han ogsaa har bestemt at slutte Historien. Vær takket og velsignet for alt Godt hjemme! — Fru Roberedo i Paris gav mig Brev med til den portugisiske Gesandt i Madrid, han er nu min eneste Hjælp; 10 jeg har i Dag forgjæves søgt ham men hans Frue var meget elskværdig og sagde vel at det var en høist besværlig Reise over Land til Portugal, men det var den bedste Tid jeg gjorde den paa, at man antog Veien for sikker og at hendes Mand vist gav mig Brev til den portugisiske Consul i Badajos, at jeg der kunde have Een at holde mig til om jeg blev overanstrengt af 15 Reisen. —

Den første Mai.

Nu har jeg været hos den portugisiske Minister, og han lover mig al Beskyttelse, for saa vidt den kan loves; jeg har allerede i Dag taget Plads med Cureren som reiser Torsdag (3^{die}) om Aftenen, der er kun to Pladser 20 i Vognen; men i Dag har jeg faaet en ny Skræk; ved Frokostbordet blev jeg tiltalt af en Spanier, der spurgte om jeg talte Fransk og talte Noget om imorgen, jeg fik ud deraf at det er da en national Fest; da jeg senere talte med den svenske Gesandt Steding, sagde han mig at der taltes om Optøier, man var ikke vel stemt imod Franskmændene, jeg taler nu Fransk 25 og betragtes vist i Hotellet som saadan; fløtte hen hvor Steding boer i Hotel de Paris er vist nok ligesaa usikkert; jeg vil imidlertid haabe at her bliver Ro og Fred, at det er løs Snak, men at jeg er angst kan jeg ikke skjule og fortryder nu aldeles at jeg ikke gik til søes, men Guds Villie skee!

20 Cureren] *Ms. har Curerere.* 25 Optøier] *først skrevet Uroligheder.* 27 ligesaa usikkert] *synes rettet til lige sikkert.*

— Naaer jeg Lissabon da skriver jeg naturligviis strax. Gid at jeg var i Portugal, selv om Reisen er nok saa besværlig. Hils alle Kjære! naaer dette Brev er hjemme, vil jeg have prøvet det Værste antager jeg. — Mit Haab er at Alt bliver bedre end jeg frygter. Nu er der intet andet end at lade
5 staae til. Gud slipper os ikke! Lev vel

Deres trofaste

H. C. Andersen.

535. *Fra E. Collin.*

Nei, jeg skrev rigtignok ikke efter Deres forrige Brev, da jeg ikke var
10 sikker paa, at det kunde naae Dem, hvis De reiste; dernæst troede jeg
igrunden, at De vilde opgive Reisen. Men denne Betænkelse er jo nu,
som vel er, overstaaet, og jeg haaber at De skal have Fornøielse deraf. —
Den mexikanske Orden har jeg nu faaet, og jeg har paa sædvanlig Maade
ansøgt om Kongl. Tilladelse til at anlægge og bære den. Der er ikke stor
15 Stads ved denne Decoration; Baandet er nederdrægtig stygt.

Deres »Spaniere« gik da i forrige Uge sammen med »Nei«, men det har
ikke været nok til at lokke Publicum, som sætter de Penge, det har tilovers
fra Italienerne, overstyr paa Jødinden og de Nygifte. Paa Lørdag er det
ansat med Ponte molle, hvis Bournonville ikke faaer det smidt overende.
20 Men herom vil nok Kranold skrive til Dem. Jeg sender ham idag Deres
Adresse.

Jeg har en dunkel Anelse om at jeg kan huske Deres Vært; jeg har en
Erindring om toikkefuldvoxne Ynglingemed noget bruunlig Teint, mørkt
Haar og store ildfulde Øine. De kan nu spørge ham, om han vil kjendes
25 ved dette Billede. — Det glæder mig at De syntes godt om Ristori; hendes
Personlighed har paa en mærkelig Maade indpræget sig i min Erindring;
jeg saa hende blandt andet ogsaa som Medea. — Nu har De vel faaet nok
af Veddeløb; det var jo en flau Misforstaaelse, som De fortæller mig fra
Bordeaux.

Vi have deiligt Veir herhjemme og jeg tænker derfor stærkt paa snart at flytte til Hellebæk. Naar Vorherre vil lægge sin Velsignelse i dette Ophold, kan jeg jo have megen Glæde, da Jonas nu kan være stadig hos os. Han har nemlig i Lørdags absolveret sin Magister-Examen og føler sig fri som Fuglen i Luften. 5

d. 30te. Idag tager jeg mine Ord om det deilige Veir tilbage. Thermometret viste imorges 2 Grader. Det kan have lange Udsigter med vor Landliggen.

Vil De høre en lille »Historie«. En lille Pige skulde til sin Lærerinde skrive en Besvarelse af det opgivne Spørgsmaal: »Hvorledes Taalmodighed belønnes«. Hun skrev: Der var engang to Folk der vare gifte sammen, det var en Mand og en Kone; de vilde saa gjerne have nogle smaa Børn, men de fik ingen. Saa reiste Manden til Amerika og ventede i 10 Aar; og da han saa kom hjem, saa havde hans Kone faaet 8 Børn. Saaledes belønnes Taalmodighed. 15

Her var for nogle Dage siden en ung smuk Amerikaner, som vilde presenteres for Dem. Han medbragte en aaben Anbefalingskrivelse, en lille Seddel, fra Longfellow; han reiste Dagen efter. Tillige afleverede han en ny Bog af L. til Dem. Agter De at skrive til Longfellow og takke o. desl., kan jeg jo sende Dem Brevet eller afskrive de faa Ord i mit næste Brev. 20
Stop, det kan jeg gjøre strax:

My Dear Sir.

Cambridge near Boston March. 13. 1866.

May I so far trust to the magnetism of literary sympathie as to present the bearer, Mr Charles G. Falls, a student in our university, who is obliged to leave his studies for a while, on account of his health. 25
I should not like to have him pass through Copenhagen without calling to pay his respects to you. He brings you my last volume of poems, which I beg you accept as a mark of sincere regard and admiration
I remain, my Dear Sir, your[s] truly L.

Og hermed Lev vel!
30/4 66.

Deres 30
E. Collin.

536. *Fra Henriette Collin.*

[30/4 1866]

Kjere Andersen

Min bedste og interessanteste Nyhed tog Edvard da han fortalte Dem at Jonas har faaet sin Examen med Charakteren admissus. — Efter Alle
 5 Sagkyndiges Mening har han bestaaet den meget honorabelt og jeg som veed hvor hovedkulds Beslutningen kom og hvor kort Tid han havde til den egentlige Examens-Læsning, kan ikke andet end glæde mig ved den Tanke at han altsaa dog, uagtet al sin Skeleteren, ikke har glemt at studere, men har benyttet sin Tid bedre end vi trode. Alle Professorene have
 10 vist ham Velvillie og glædet dem over det lykkelige Resultat af den projecterede Japans Reise — som (Gudskelov) ikke kom istand. — I Torsdags modtog Peter Müller sin Guld-Medaille for en naturhistorisk Afhandling, saa at de to unge Venner nu kunne dele Glæden sammen.

Dette Brev modtager De altsaa i Lissabon, Maalet og Gjenstanden for
 15 saamange Grublerier, Længsler og Angster — Jeg blev glad over Deres Beslutning at gaa til Lands, Vandtouren stod som et Skræmselsbillede for min søsyge Phantasie, — Landtouren kan have Ubehageligheder og Besvær, men Vandtouren Qvaler og Lidelser, nu længes jeg meget efter Deres første Brev derfra.

20 Fra Familien har jeg kun at sige at Alt er vel . . .

Jeg har idag endt min Læsning af en dramatisk Digting af Henrik Ibsen, De har maaskee i Fædrelandet læst Clemens Petersens Anmeldelse af dette storartede Digterværk som har grebet mig ganske overordentlig — Bogen hedder »Brand« som er Navnet paa en Præst der med en bræn-
 25 dende Overbevisnings Kraft lever under Lovens hele Strængthed og glemmer derover Kjerligheden som Christendommens egentlige Kjerne; Op-løsningen er ikke tilfredsstillende, men i det Hele taget er det et høist mærkeligt og storartet Værk —

Om Theatret veed jeg intet at fortælle, jeg kommer der aldrig og de
 30 mange lave Lidenskaber der husserer bag Coulisserne og den megen Usandhed og Forræderi som har sit Spil mellem Personalet er sandelig

ikke værd at tænke paa, end sige sende til Lissabon hvor De nu lever midt i Sydens varme og rige Herlighed—Idag have vi hos os 3 Grader og Muffe og alslags Laadenskab er atter i Brug. Skoven staar og længes efter at springe ud og vi andre Planter længes efter dens Deilighed og Duft, men Varmen som skal stille alle di[s]se Længsler, den kommer ikke. — Og nu 5 Gud befalet kjere Andersen, lev vel og glad, det ønsker oprigtigt

Deres

Jette Collin.

537. *Til E. Collin.*

Lissabon den 6 Mai 1866.

Kjære Ven!

10

Jeg er i Lissabon, har fuldført Reisen over Land, men den var meget besværlig; jeg taler jo ikke Spansk og i to Dage og tre Nætter har jeg uafbrudt maatte reist og paa den sidste Nat nær været med Coureren, en lille Vogn, kun med to Pasageerpladse hvor det gaaer i Gallop over Stok og Steen; jeg ansaae denne Reisemaade for den eneste rigtige og er nu 15 forundret og glad over at jeg har kunnet holde dette ud. Mit Brev fra Madrid har De vist faaet, jeg følte mig der uhyggeligt, havde en Frygt for at Noget vilde skee og jeg være der eensom og forladt. Vor danske Consul var i Paris, heller ikke denne Gang havde jeg noget Tilhold der som Dansk; men Fru Roberedo havde givet mig Brev til den portugisiske Minister, 20 der i høi Grad tog sig af mig og lod sin Tjener føre mig med mit Tøi til Afreise Contoiret; min Medreisende var en portugisisk Læge, der kjendte O Neill og han var mageløs omhyggelig for mig, men han vilde og maatte gjøre hele Reisen paa eengang og saa lod jeg det staa til at gjøre det samme. Landet er saa lidt beboet, Ruiner og usle Barakker, hist og her et 25 Gensdarm Huus til Beskyttelse mod Røvere, som nu synes at være udryddede ved Spaniens gode Vei Poleti. Der var intet Sted at overnatte før ved den sidste Grændseby Badajos; jeg var træt, men, som sagt, jeg fandt

21 med] *skrevet 2 Gange.* 25 saa] *skrevet 2 Gange.* 25 usle] *Ms. synes at have usler.* 27 ved] *skrevet 2 Gange.*

det klogest at blive hos min portugisiske Reisekammerad og fulgte ham ogsaa den tredie Nat, da kom vi ind i Portugal og det var som at komme fra Middelalderen ind i Civilisation. Alt vel indrettet og i Nat fik jeg en udmærket Kop Thee og et stort Glas ægte Portviin. Imorges Klokken fem
5 var vi i Lissbonne, her forlod jeg min portugisiske Ven, der sørgede for at jeg kom i en Droske til et Hotel lige ved Siden af O Neills, der ikke boe i selve Byen, men paa Landet. Jeg havde først meldt min Ankomst til imorgen Aften og havde altsaa Ingen til at modtage mig. I Hotellet vare alle Værelser optagne, jeg maatte efter den lange Reise nøies med
10 at sidde paa en Stol, men op ad Formiddagen tog jeg en Vogn og kørte igjen, kørte en halv dansk Miil ud til Georgs O Neills hvor jeg blev omfavned og ret hjerteligt modtaget. Konen taler Engelsk og Fransk, begge Sønnerne Dansk; jeg er nu i mit Hjem i Portugal. O Neill havde for to Dage siden skrevet til sin gifte Søster i Madrid at sørge for mig, men jeg
15 var afsted før Brevet kom; han havde bestemt at reise mig imøde til Badajos, 12 Timer paa Jernbane, men lider af Rheumatisme i den ene Arm, saa at han ikke kan røre den; derfor havde han igaar telegrapheret der hen for at jeg kunde blive modtaget og sørget for, men jeg var afsted før Telegrammet kom og han var glad overrasket ved at see mig og som han
20 siger, see saa rask, og saa ung ud! Det er et stort Landsted, i en Egn, hvor for 20 Aar siden de værste Røvere huserede; fra Vandledningen udenfor nedstyrtede de deres Offere; Røverhovedsmanden spurgte man ved hans Henrettelse om han aldrig havde følt Samvittighed og han kjendte den ikke, men sagde dog at eengang, da han kastede i Afgrunden en lille Dreng
25 havde denne udstødt et saadant Skrig, at han havde en sær Fornemmelse derved. O Neill havde da forgjæves søgt mig ved det franske Dampskibs Ankomst, mit Brev om, at jeg gik overland var da endnu ikke indtruffet; her ligge en halv Snees danske Skibe; den Dag var her 14 a 15 og alle Capita[i]nerne havde i den Tanke at jeg var ombord heiset det danske Flag,
30 men jeg var ikke med Skibet. Jeg har i Dag sovet hele 4 Timer, derpaa spiist

til Middag, ryget min Cigar i Haven og skal nu tilsengs, men jeg kan ikke hvile før jeg har skrevet dette Brev at De kan vide at jeg har det godt. Lad Linds Drevsens og Jonna, læse Brevet; jeg har heller ikke her endnu fundet Brev fra Dem; altsaa ikke hørt et Ord fra jeg var i Paris; i Madrid fik jeg eet fra Henriques og Bournonville. Nu Gud velsigne og glæde Dem 5
Alle. Paa Grændsen af Spanien købte jeg Kaulbachs Billede til mit Eventyr Engelen den var mig som et godt Varsel. Deres Ven

H. C. Andersen.

Lissabon. Mandag Morgen den 7 Mai 1866.

Jeg har nu sovet og føler mig meget styrket. Inat har det blæst en Storm 10
og jeg hører Havet. Gud skee Lov at jeg er paa Landjorden. For en halv Time siden styrtede imidlertid Sengehimlen ned over mig i det jeg trak Gardinet tilside. Hverken jeg eller mit Uhr, som hang derinde tog Skade. Jeg skriver i hast disse Par Ord da O'Neill skal til Byen og dette Brev snarest med.

hjerteligst 15

H. C. Andersen.

538. *Fra E. og Henriette Collin.*

Saasnart jeg hørte, at Deres Afreise fra Bordeaux til Lissabon var bestemt, skrev jeg til Dem, jeg troer d. 7de Maii; i samme Brev skrev Jette, Theodor og Jonas. Dette Brev skulde ligge hos O'Neills, naar De kom der. 20
Jeg brugte samme Adresse, som tidligere har været god nok. Naar De nu melder mig, at De intet Brev har faaet, saa er dette meget ærgerligt; men jeg vil dog bede Dem undersøge, om Grunden ikke ligger i at O'Neills ligge paa Landet og om Brevet ikke ligger paa Posthuset i Lissabon; jeg kan ikke antage, at det er bortsnappet af de Røvere, som for 20 Aar siden 25
vare der i Eggen eller er gaaet under i det berømte Jordskjelv, som i Aaret
[Aarstallet er ikke indsat] ødelagde Lissabon.

Jeg fik altsaa Deres Brev, som nu er hos Louise Lind; tidligere fik jeg eet fra Madrid. Med Hensyn til dette vil jeg gjøre Dem opmærksom paa

en, som det efter min Erfaring synes, for de Romanske Folkeslag fælles Lyde, at de paatrykke Breve et: »insufficiente«, hvoraf Følgen er, at det ved Ankomsten igjen maa heelt betaales.

Af ankomne Breve findes her eet paa for tykt Papiir skrevet Kjærlig-
 5 hedsbrev fra en ung Mand, stud. phil. F. Bender i Heidelberg, som altid
 gaaer med Deres Billedbog uden Billeder i Lommen, har seet en Tegning
 af Dem i Agathes Album auf der Mauer, og nu selv har skrevet en Bilder-
 buch. Han sender sit Photographie (en ganske net Dreng) og indbyder
 Dem til at besøge hans Fader, en Lærer i Darmstadt. Vil De have dette
 10 Brev tilsendt? Jeg tænker nei.

Derimod sender jeg Dem, efter at have afkradset Seglet, et tyndt Brev
 fra L. Frølich, da dette vel skal besvares.

Spørgsmaalet: Krig eller Fred staaer endnu bestandig paa Dagsorde-
 nen. Det bliver vel det Sidste; herhjemme ønske vist de Fleste, at de Kjæl-
 15 tringer vilde æde hinanden op, saa at der kun blev Halen af een Preusser
 tilbage. Jeg haaber at den nationale Følelse vil reise sig igjen her hjemme,
 om ikke alene paa Grund af den sidste Beretning fra England om Kvæg-
 handelen, der lyder saaledes: »For nogle af de bedste danske Kroppe op-
 naaedes $6\frac{3}{4}$ d. pr. \mathcal{R} , foruden hvad Hud og Affald solgtes til«. Alene det,
 20 at vores »Affald« endnu er i Priis paa de europæiske Markeder, er meget
 lovende.

Jeg gad dog vide, om De heller ikke har faaet et Brev, som Kranold saa-
 vidt jeg mindes afsendte til Dem under samme Adresse. Den Historie, at
 et Brev bliver borte, kjeder mig meget.

25 Jeg venter ved Leilighed at høre nogen Beskrivelse af Deres Opholds-
 sted, om det er en varm tropisk Natur, frugtbar el. bjergig og hvordan
 Befolkningen forekommer Dem, samt hvorledes De fordriver Dagen. De
 bliver der vel, saalænge De befinder Dem vel; ialfald afventer De vel, om
 Europa kommer i Krig; da er Portugal vist sikkrere end Danmark.

30 20 Maii 1866.

Deres hengivne

E. Collin.

Uagtet jeg aldrig har været bange, paa Deres Vegne, kjere Andersen, naar Talen var om den lange Reise til Portugal, saa synes jeg dog nu godt om at vide Dem lykkelig i Havn og i Skjødet paa venlige, tildels dansk-talende Mennesker. — Hvad Varmen angaar, saa veed De jo nok at jeg har meget ondt for at gaa ind paa Klager over den, da jeg kun kjender 5 den som en Nydelse NB i det Frie, thi den Varme som Mennesker og en lukket Dellegense fremkalder er jo en ligefrem Qval. — Det er meget kjedeligt at vort Brev ikke var kommet før De, jeg veed af Erfaring hvor velgjørende det er, strax at blive modtaget af en Hilsen fra Hjemmet. — Jeg haaber ganske vist at De nu har faaet det og at De altsaa veed at Jonas 10 har faaet sin Examen meget honorabelt og igaar vistes der ham en Ære som ikke kunde andet end glæde mit forfængelige Moderhjerter, han blev nemlig anmodet om at være Censor i Zoologie ved Landbohøiskolens Examen. — Denne Tillid til hans Kundskaber er jo glædeligt ligesom den Omstændighed at Alle Professoren[e] vise ham stor Velvillie og Godhed . . 15

— Fra Theatret har jeg kun den Nyhed at Juliette Prise søger om sin Afsked da hun sandsynligvis aldrig kommer til at dandse efter sit Fald. — Fru Eckardt er nu vores Fru Heiberg og for Een der som jeg aldrig kommer paa Comedie kan hun jo være god nok. — At Kranold er bleven Konferentsraad, er ham neppe ubehageligt. — Edvard siger at jeg tør ikke 20 lægge mere Papir til Brevet altsaa maa jeg slutte uagtet jeg gjerne passiarede lidt endnu med Dem. — Alle her i For og Baghuus hilser Dem Gid De maa være glad ude og komme glad hjem

Deres

Jette C.

539. *Til E. Collin.*

Lissabon den 20 Marts [3: 20. Mai] 1866. 25

Kjære Ven!

Der hengaaer 8 til 9 Dage før et Brev fra Lissabon naaer Kjøbenhavn og om vendt altsaa samme Tid, jeg skrev strax Dagen jeg kom (den 6te) og sendte det afsted Dagen derpaa, jeg er meget begjærlig efter at vide

om det har naaet sin Bestemmelse, men jeg kan endnu ikke have Svar før om 3 a fire Dage. Det er lang Tid mellem at skrive og faae Svar. Brødrene O Neill husker saa tydeligt hele den collinske Familie og vide alle Fornavne, de spørge om Ingeborg og Louise. Joseph der var noget sentimental som Dreng og sværmede for Frøken Gottschalk, er endnu blød naar han taler om Danmark. Den første Dag loe og græd han veed Alt hvad jeg fortalte; han sagde mig ogsaa at han havde næsten følt en Angst ved at see mig, da saa mange Erindringer og mange sørgelige, saaledes Jette Wulffs og Christians Død, derved vilde stærkt fylde ham. Han husker

10 Dem, kjære Ven, saa tydeligt og beder mig erindre Dem om en Kasket De bar med en kolosal Skygge. Jozé lever et dolce farniente, tager slet ikke Deel i Forretningerne, men lever aldeles indesluttet; i Cintra har han et Landsted med en deilig Park, riig paa Blomster og Springvand, der skal jeg være nogle Dage hos ham naar jeg nu først har besøgt en tredie Broder,

15 jeg ikke kjender og som er bosat i Setubal. Georg O Neill, min Vert, er livsglad og prægtig, har en rar Kone og to prægtige Drengene, der ride, voltigere, musicere, tale Dansk, Svensk, Fransk, Engelsk, Tydsk og Portugisisk. Han husker i sær Gottlieb, der engang i Skolen tog hans Parti, der da han engang havde pryglet en Dreng som havde fornærmet ham, blev

20 paa Gaden passet paa af den Pryglede og to Andre. »Vil I tre gaae mod Een!« sagde Gottlieb, »skamme I Eder ikke! han prygler godt Een! —« Georg O Neill voltigerer, rider og skyder hver Morgen før han tager ind til Forretninger; de danske Capitainer rose ham meget og jeg troer neppe vi i noget Land har en saa dygtig, saa ægte dansk Consul, som vi her have

25 i Georg O Neill. Han ønsker at eie min Buste i Biscuit, vil De ikke, naar De har læst dette Brev, hos Bing lade kjøbe et Exemplar, ligesaa hos Reitzel, hvem jeg snart skriver til, faae et Exemplar af »Mit Livs Eventyr«, ligesaa den illustrerede Udgave af »Historier«, (ikke Eventyr og Historier) den koster 8 ₰ eller 10 ₰, dernæst et Exemplar af Allens Danmarks

30 Historie, som den unge O Neill gjerne vilde eie! Disse Bøger med Busten, beder jeg Dem faae pakket vel ind og have beredt til, om ikke længe, en

Skibskapitain, som Georg O Neill giver det i Comission, indfinder sig i Deres Huus eller sender Bud der hen, med et lille Brev fra mig hvori staaer »Overbringeren modtager Büsten og Bøgerne til Georg O Neill i Lissabon«; jeg vilde gjerne at Pakken kom her medens jeg endnu er her. Hvorlænge Opholdet bliver veed jeg endnu ikke, Varmen og Veiret, der bestemmer mit Befindende maa afgjøre det. — Forleden Dag blev jeg forestillet for Kongens Fader, Kong Fernando, der meget naadig modtog mig, det stod strax derpaa i Lissabons Hovedavis, hvor allerede strax efter min Ankomst var et Par venlige Ord om »poeta dinamarques«. Jeg har faaet flere venlige Indbydelser fra adskjellige af den høie Adel, saa at jeg slet ikke har fornummet til den Fornemhed, man har sagt var i dette Land, de ere alle mageløst elskværdige og gode mod mig; Ja Kong Fernando førte mig selv om i sin Have og ved Afskeden trykkede han min Haand. Fra den engelske Minister, Lytton, Digteren Bulvers Søn, der engang var i Kjøbenhavn, har jeg ogsaa faaet Indbydelse til Cintra, det Sted Byron besynger som »Foraarets Throne«, »det nye Paradiis«.

Jeg kunde ønske at Deres Svoger Drevsen var her og saae denne Blomsterprakt og tillige hvor dansk Naturen er og frem for alt hvor ægte dansk i Sind og Tanke H[uset] O Neill er; Georg erindrer ham godt fra Academiet. Men nu lev vel! hils Deres Kone, Louise etc.

Deres trofaste

H. C. Andersen.

20

540. *Til Henriette Collin.*

Lissabon den 29 Mai 1866.

Kjære Fru Collin!

I Dag er det 23 Dage siden jeg kom her til; strax samme Dag, den 6 Mai, skrev jeg til Deres Mand og det afsendtes Morgenen derpaa, et Brev behøver 8 til 9 Dage hjem og altsaa lige saa mange tilbage, det er en lang Tid og dobbelt lang naar man venter; jeg er nu ved at troe, at mit Brev

10 adskjellige] først skrevet flere. 19 H[uset]] Blækket forsvundet.

ikke er indtruffet og det foruroliger mig, da jeg veed og er forvisset om at De med Deeltagelse følger mig; det Brev jeg tidligere skrev fra Madrid, var vistnok meget forknøt, thi jeg husker godt i hvilken Stemning jeg da skrev og det er mig derfor piinligt om ikke min Skrivelse af 6 Mai fra Lissabon var indtruffet; jeg kan slet ikke tænke mig at De skulde have ladet saa mange Dage efter Modtagelsen gaae hen før jeg fik Brev igjen. O Neill vilde igaar at jeg skulde telegraphere, men det fandt jeg løierligt nu paa fjerde Uge efter min Ankomst; jeg har i den Tid skrevet 16 Breve hjem og mellem disse er den 21de Mai afgaaet eet til Jonas og til Deres Mand; de vide altsaa at jeg er i Lissabon, og det er jo egentligt det Vigtigste, men jeg længes efter at høre fra Hjemmet og har efter at jeg hidkom kun faaet et tidligere fra Deres Søn og Mand skrevet da jeg reiste ind i Spanien, dernæst et Brev fra Etatsraad Kranold; danske Aviser seer jeg nu ikke længer; jeg har skrevet til Bordeaux om »Dagbladet«, men endnu i Dag er ikke Dampskibet derfra indtruffet; det har i flere Nætter og Dage stormet voldsomt, ja her er Morgen og Aften saa koldt at jeg da gaaer med min tykke Vinterfrakke; dette er imidlertid saa usædvanligt at man ikke mindes Sligt. Jeg paastaaer derfor at Climetet her er som i Danmark; de true imidlertid med at jeg snart skal føle Varmens Magt. Jeg veed ikke om mit forrige Brev til Jonas nu er indtruffet; paa et vedlagt Blad til Deres Mand bad jeg om, hvad jeg her vil gjentage, at han vil lade kjøbe min Buste i Biscuit hos Bing, Fru O Neill ønsker den, dernæst kjøbe mine »illustrerede Historier« (ikke Eventyr og Historier) den koster 8 til 10 Ƴ , samt kjøbe Allens Danmarks Historie, lade Alt vel indpakke og have beredt, naar der kommer en Skipper, eller et Bud fra en saadan, og forlanger en Pakke til den danske Consul i Lissabon, da kommer samme her endnu medens jeg er her. Er dette ikke allerede besørget naar dette Brev indtræffer, maa da vedlagte lille Skrivelse blive sendt til Photographen Hansen, jeg forlanger hos ham 12 Portrætter af mig; disse ere de bedste dog af alle og her i Lissabon ere de meget slette og særdeles dyre; maaskee

22 Fru] først skrevet Hr (eller omvendt).

Deres Mand lægger disse Portrætkort med ind i Pakken. Vi have endnu ikke reist noget om, som Bestemmelsen var; det har været for stormende og regnfuldt, men nu synes det snart at maatte faae Ende og derfor følger Familien mig paa Løverdag til Setubal hvor jeg bliver, i den smukke

H. C. Andersen fotograferet af
Georg E. Hansen.

tropiske Egn, nogle Dage hos en tredie 5
Broder af O Neill og naar det senere
bliver meget varmt gaaer jeg til Cin-
tra hvor Jozé eier et stort Landsted
med en deilig Park. Vi boe her uden-
for Lissabon paa en gammel Gaard: 10
Pineiros 3: »Pinietræet«, med en viid
Udsigt til alle Sider; Kornmarker med
Olietræer, Haver med Orangetræer og
Landsby ved Landsby udfolde sig. Her
er Alt fortræffeligt, kun mangle vi 15
Vogn, de ride Alle, jeg maa altsaa,
naar jeg vil til Byen, leie en Hyrevogn
og disse ere til en saa latterlig op-
skruet Priis at jeg i Begyndelsen ikke
troede mine Ører; for at kjøre til Byen, 20
gjøre to Vesitter og igjen hertilbage,
noget over to Timer, maatte jeg for-
leden betale 2700 Reis, det er noget

over 5 Rdlr Dansk; for at barberes betaler jeg 200 Reis hver Gang; det er omtrent 2 ½; saa forunderligt opskruet ere enkelte Sager, derfor gaae og 25
ride Folk, derfor barberer man sig selv. Her er meget sikkert herude, siger man, men O Neill har dog et ladet Gevær altid hos sig i Soveværelset; glubske Hunde løbe om i Markerne; nær ved vor Villa har en Mand i sit Huus en Løve, som vi imellem høre brøle; et Par Gange har Abekatten, der springer i Haven, kiget ind af Vinduet til mig; naar det stormer om Nat- 30
ten knager det i hele Huset; jeg er et Par Gange staaet op og een Nat saae

jeg hen over Marken Folk gaae med Fakler, det er altsammen saare romantisk! mit Ophold her er smukt omtalt i Aviserne, selv i Provindsernes[.] Alle Mennesker komme mig venligt imøde Folket synes godmodigt og godt. Alt er i Udvikling og Fremgang. O Neills Familie er særdeles
 5 agtet; det ere ganske fortræffelige Mennesker, og min Vert og Ven, Georg er en sand Perle i Oplysning og Hjertelag. Han har dertil saa mange ridderlige Øvelser, voltigerer, springer, rider og det hver Morgen naar jeg endnu ligger i Sengen; den yngste af Sønerne Arthur har alt dette samme efter Faderen, den ældste Georg studerer derimod Naturvidenskab; Begge
 10 ere to prægtige Drengene, de tale Dansk og Svensk. Med Fru O Neill taler jeg Fransk, hun er en fortræffelig Kone og hendes Søster, er een af de betydeligste Sangerinder jeg har hørt, men hun synger ikke offentligt uden i eet eller andet godt Øiemed; Moderen synes meget formuende. De fleste Folk jeg her er kommet i Forbindelse med have i deres Liv noget
 15 særligt Romantisk; her er en gammel Dame, tydsk født, men som Barn gik hun med Forældre og Bedsteforældre fra Europa med et Skib, det forfeilede Coursen, den Ene efter den anden døde af Sult, hun havde siddet og sovet paa Forældrenes Liig, Matroserne gjorde Oprør og kastede Capitainen i Havet, han bad for sig; endelig strandede Fartøiet paa Portugals
 20 Kyster og den lille Pige kom saaledes her til og er nu en gammel Kone.

Klokken to paa Dagen.

I dette Øieblik kom fra O Neill i Lissabon et ridende Bud med Breve, det fra Dem og Eduard, samt et fra Fru Melchior; »Dagbladet« sendtes fra Kirstein i Bordeaux, Alt kom med det forsinkede Dampskib. Jeg er
 25 uendelig glad! Gud glæde og velsigne dem Allesammen! tak for Deres trofaste Venskab! hils hele Familien. Dette Brev sendes afsted imorgen, snart skriver jeg til Deres Mand. —[*fortsat i Margen:*] Lev vel! Deres trofaste, hengivne

H. C. Andersen.

Alle Breve har jeg nu! NB Lad mig endelig vide om Deres Mand har faaet Bøgerne fra Amsterdam. Naar jeg her præsenteres som illustre poeta dinamarques, il commendore Andersen, klinger det sidste ganske komisk.

541. *Fra E. og Henriette Collin.*

8 Maii [2: 8 Juni] 1866.

Nu nærmer sig den Tid, paa hvilken jeg pleier at blive ubehagelig lige- 5
overfor mine Medmennesker i det selskabelige Liv — nemlig Terminen.
Jeg skynder mig derfor med at skrive medens jeg endnu er behagelig. Først
melder jeg da, at jeg i en forfærdelig Hast maatte expedere Kassen med
Bøger og Buste, som jeg haaber at De rigtig modtager. Jeg har endnu ikke
hørt, om De senere fik det Brev fra mig, som jeg skrev inden Deres An- 10
komst til Lissabon. Idag har vi Fred — hvad har vi imorgen? Hver Time
vente vi at høre, at Uveiret er brudt løs og at de tydske »Brødre« slagte
hinanden — kunne vi blive udenfor dette? Lykkelige Portugal! som ikke
har Slesvigholstenere og ikke engang en 11 Junii Termin.

Under alle disse store Eventualiteter bære vi her hjemme os ad som om 15
der var Fred og ingen Fare; og hvad Andet skal man gjøre. Vi forberede
vor Udflytning til Hellebæk i næste Uge, naar jeg har endt Terminen;
endnu sysler jeg daglig med mit Bogliebhaberi. Derved falder det mig
ind, at der udkom i 1842 en Fortælling af Pseudonymen Johannes Jacobs,
(den hed »Konstnerfamilien«), hvortil De skrev en Fortale; erindrer De, 20
hvem denne Pseudonym er? Var det »Magnus«? Kunde De skaffe mig
den portugisiske Oversættelse af Kirkeklokken i Farum, og mulig af andre
danica, var det jo meget moersomt.

Kranold har forlangt sin Afsked; om det bliver til Alvor, vides ikke
endnu; man har nok ondt for at finde en Stedfortræder. Skulde de portu- 25
gisiske Aviser udsprede det Rygte, at jeg skal være hans Efterfølger, saa
kan De frit stole paa, at det er Løgn. —

d. 9de. Igaar Efterm. kom Deres Brev til Jette, dateret 29 Maii. Endelig

seer jeg da, at De har faaet noget Brev fra os, men ikke om De har faaet alle; dette skal være det tredie, som jeg har expederet til Lissabon.

Da Pakken med Busten etc. blev expederet samme Dag som jeg fik Deres Requisition, kan jeg nu ikke skaffe Photographier med den Leilighed. Jeg sender dog Deres sidste Seddel til Photograph Hansen, eller rettere: jeg skal idag bringe ham den og undersøge, om denne Bagatel ikke kan blive sendt Dem paa en anden billig Maade.

Jeg troer bestemt at kunne huske, at den Kaskjet, som O'Neill siger at jeg havde, saae saaledes ud:

10 De hollandske Bøger fik jeg rigtig. Har jeg ikke meldt Dem dette og takket derfor.

Idag begynder jeg Terminen, er derfor noget absent, men

bestandig Deres

E. Collin.

15 Det var jo et deiligt Brev kjere Andersen, og Deres gamle velbekjendte Reiselykke, har fulgt Dem, dennegang som altid — De kan rigtignok sige, som en fattig Skomagerkone med 11 Børn, imorges sagde til mig »Gud hvor Vor herre er yndig«! det var et Taknemligheds Udbrud over at hendes Datter som er blind paa det ene Øie, ikke ogsaa blev det paa det
20 Andet. — De er lykkelig og vel i den portugisiske Havn og denne Havn er et kjerligt og lykkeligt Familieskjød, det er Enden paa Deres mange Ængstelser og Bekymringer, som jeg iøvrigt ganske kunde gaae ind paa; Om nu end Solen skinner lidt stærkere paa Dem, end De holder af, saa søger De Hvile i Skyggen, og naar De saa kommer hjem og fryser med os
25 Andre, saa tænker De med Længsel paa Lisabons Solskin

Det bedste jeg idag har at melde Dem kjere Andersen, er at Alt er uforandret her og i Familien, Edvard længes som et Barn efter Hellebæk og jeg glæder mig stille til Livet langt fra den urolige By, hvor hele Avisen er fyldt med annoncer om Forlystelser af Alle Arter, især den Syngende.

— Det kraftigste Lokkemiddel synes Sangerinderne at være og denne ulykkelige Klasse af Væsner oversvømmer Byen — Forleden stod i Avisen »— 16 klare Nedderdele for Sangerinder, er tilkjøbs«. — Det forekommer mig sørgelig characteristisk. — I disse Dage er Aviserne opfyldte af Valgbetragtninger, og der siges naturligvis mange haarde Ord, De læser jo 5 Dagbladet, og faar altsaa Alt at høre, den stakkels Dagmar skal jo nu modtage 2 russiske Storfyrster, mon hun skal vælge? Keiseren kan jo vælge hvem hanselv vil til sin Efterfølger — Der fortælles at Napoleon vil at vor Kronprinds skal givtes med den svenske eneste Prindsesse, og naar han vil, saa vil vi vel ogsaa — NB Folket, Kronprindsen skal meget nødig ville. 10

For 14 Dage siden havde vi en Angst af en egen Natur her i Huset, Louise var syg, blev fuld af røde Pletter og Emil erklærede det for Kopper. — Vi indrettede strax hele Huset derefter og Vaagekonen og jeg vare de Eneste hos hende — men det viste sig snart Gudskelov! at det var en mere uskyldig Sygdom, og faae Dage efter var hun oppe igjen. 15

Nu er Papiret fuldt og jeg har kun Familiens Hilsner og mine egne gode Ønsker for Dem kjære Andersen — Lev vel, skriv snart! Deres
Jette C.

542. *Til E. Collin.*

Setubal den 11 Juni 1866.

Kjære Ven!

20

De seer at jeg er flink med at skrive, men det ligger saa nær, at Pennen kommer i Bevægelse der hen hvor Tankerne ville; og De kjære Ven er, ligesom Deres Kone trofaste og gode mod mig, det er en heel Fest naar jeg faaer Brev; jeg venter et saadant, efter min Beregning, allerede i Dag eller i morgen. Denne Skrivelse kommer imidlertid som Ledsager til et 25 Brev bestemt for Jonna, men jeg frygtede at det kom ikke den rette Vei naar jeg afsendte det her fra adresseret Præstø, jeg lægger ogsaa et Par Ord her til Deres Søster Louise. Paa Comtoiret har jeg bedet dem, baade

i Lissabon og her i Setubal at sørge for at hvert Brev tilfulde bliver betalt; lad mig ved Leilighed vide om andre end det ene Brev fra Madrid har faaet paatrykt »utilstrækkeligt«; jeg bringer altid selv mine Breve paa Posthuset, kun ikke hos O Neills, og altid forlanger jeg Brevene tilfulde
 5 frankeret, men der er i Syden, som De veed, en underlig Uklarhed hos Postvæsenet, tidt tage de vist Feil af Veilængden.

Jeg blev en Maaned paa Peniéros hos Georg O Neill og der er endnu mit Udgangspunkt; forrige Fredag fulgte han, hans Kone og begge Sønerne mig her til Setubal, eller som Engælænderne kalde det St Ubes;
 10 Carlos O Neill, en Broder til Georg boer paa en deilig Villa tæt op til et gammelt Kloster, hvor Munkene ere jagne bort. Han er gift med en Engælænderinde født og opvoxet i Lissabon; en meget dannet elskværdig Dame, deres sextenaars Datter, døde for 5 Maaneder [siden], de har nu tilbage kun en Søn Carlos, der er 18 Aar og lige saa lang som jeg; vi to ride sam-
 15 men om Aftenen op ad Bjergene, han synger sine spanske og portugisiske Viser, jeg vore danske, svenske og norske. Det er nu saa varmt, 28 Grader i Skygge, at jeg rider uden Vest og Halstørklæde, og gaaer aldrig ud mellem 10 og 4 om Dagen, det er ikke til at røre sig i. Det var Noget for Deres Kone og Louise! Udenfor mit Vindue løfter sig et stort Palmetræ, paa
 20 Terrassen nedenfor er den egentlige Have, der straalere i Blomsterprakt, selv Træerne prange med Blomster og i de store Vand-Basiner svømme Guldfisk under de blomstrende hvide Aakander; fra denne Have fører to brede Trapper ned til en heel Lund af Orange og Citrontrær, her er baade Blomster og Frugt og ud fra Muurrevnerne skyde blomstrende Cac-
 25 tus, røde og gule frem, her et Ukrudt, hjemme den deiligste Drivhuusplante. Naar nu om Aftenen Solen er nede, da svæver hen over den mørke Orangelund ligesom et Slør af Ild-gnister, det er lysende Fluere som give dette Fyrværkeri; et Stykke herfra skinne Lysene fra Husene i Setubal og bag ved aabner sig Havnen og det store Verdens Hav. Det er underligt i
 30 al denne Naturens Fred og Ro at huske paa at nu tænke Menneskene igjen

paa Krig og Ødelæggelse; det vil maaskee blive vanskeligt for mig at slippe hjem, hvor mon Krigen begynder og hvor ender den? Det vil ogsaa være en Umulighed i Sommer-Varmen at reise over Land til Frankerige, da Reisen til Madrid kun kan gjøres i 60 Timer og ikke lader sig dele, Varmen vil give Feber eller Hjernebetændelse, jeg maa altsaa ud paa 5 Oceanet og det har jeg ikke stor Lyst til, dog endnu tænker jeg ikke paa Hjemreisen. Hvor jeg er har jeg det fortræffeligt som De seer. Det vilde være en Natur for Adolph Drevesen at see disse mærkelige mange danske Blomster og Planter her groe, Kongelys, Gaaseurter, Bonderoser og saa det Flor af tropiske Væxter; (lad ham læse dette Brev.) Var han og Jonna 10 her og saae alt dette, hørte det danske Sprog den Begeistring for Danmark, saae vort Flag vaie, de fik Portugal kjær. Jeg har en Fornemmelse af at være hjemme og dog langt fra Danmark. Georg O Neill har fortalt mig flere Træk fra sidste Krig der ret viser hans danske Hjerte. Han har da ogsaa faaet Danebrog, men det har ikke Carlos! — alle danske Capi- 15 tainer synes meget lykkelige ved det O Neillske Huus og det tyder ogsaa paa dansk Sind at Faderen lod 3 af sine Sønner opdrage i Danmark og Sverrig, længst i Danmark. St: Ubes, eller Setubal, som det her kaldes, laae før ovre paa Sand-Istmen, der nu viser et Billed af vor jydsk Vestkyst med Sanddyner, under disse graver man frem en heel By fra Phønicerne- 20 Romernes Tid, med al fresko-Billeder, et forsvundet Pompeij, een af Aftenerne seile vi derover, det var en Tour for Jonas. Hils ham. Han er tidt i min Tanke, mit Brev har han vel faaet, fik jeg eet igjen, jeg blev glad [;] nu kan han gjøre som han har Sind til. De ere vel nu alle fløttede paa Landet, har, som jeg, Havet for Dem, vi boe altsaa ved den samme store Lande- 25 vei, kun lidt fjernt fra hinanden. Rygtet har fortalt mig at De skal være Theaterdirecteur, det er ikke meget fornøieligt! De vil faae stor Plage og den Directeur er endnu ikke født som kan fyldestgjøre Personalet, Bladene og Publicum. Seer De Kranold da hils ham fra mig. Beed Jonas at skaffe mig at vide om Scharff er reist med Eckardt til Udlandet? Beed ham sige 30 til Viggo og Einar at de ere to rare Fyre, som aldrig skrive et Ord til mig.

Ude af Øie, ude af Sind. Nu de hjerteligste Hilsener til Deres Kone, som jo læser dette Brev, til Louise, Jonas og hele Familien.

Deres hengivne

H. C. Andersen.

5 [I Margen tilføjet ved S. 312. L. 27.:] saa bliver vist Maurerpigen opført?

543. *Til Henriette Collin.*

Setubal den 22 Juni 1866.

Kjære Fru Collin!

Endelig kom da Brev fra Dem og Deres Mand, jeg længtes meget der-
 efter, der var gaaet 23 Dage siden jeg sidst hørte fra Dem; iøvrigt har jeg
 10 vist modtaget alle Breve; sidst jeg skrev, den 12 Juni, fik Deres Mand Skri-
 velsen, i Dag faaer De den og deler samme med hinanden. I Dag er jeg
 netop fjortende Dagen paa Dos bonicos, saaledes hedder Carlo O Neills
 Villa; Varmen er fra 9 om Formiddagen til 6 om Eftermiddagen aldeles
 voldsom, men saa blæser Vinden saa kjølig at jeg har taget min tykke Vin-
 15 terfrakke paa; O Neill kaster ogsaa sin Kappe om sig, saa vandre vi over
 til det nærliggende øde Kloster eller gaaer under Orangerne og vor Nabo
 en Propri[e]tair Martino gjør Vesit og jeg taler Portugisisk med ham, thi
 han kan intet andet Sprog, jeg gjør mig dog forstaaelig, men det er heelt
 lysteligt at høre. Aviserne kaster jeg mig ogsaa over, for at vide hvad der
 20 skeer ude i Verden; vi have kun portugisiske Aviser; den 28 i Maaneden
 faaer jeg derimod »Dagbladet« sendt fra Bordeaux, men det er længe at
 vente. Krigen begynder ellers at forurolige mig, jeg veed ikke hvilke Di-
 mentioner den kan antage. Hvorledes kommer jeg vel hjem? At reise i
 Sommertiden gennem Spanien, naar ikke Jernbanen heelt er aabnet, vil
 25 være at paadrage sig Feber og Hjernebetændelse; dele Reisen, som Deres
 Mand engang meente jeg kunde, lader sig ikke gjøre, der er ikke et taale-
 ligt Sted at overnatte og med Coureren findes kun to Pladse, saa at man
 altsaa maa holde paa den man har faaet og endogsaa længe forud sikkre

sig den. Jeg har altsaa kun Oceanet! jeg har kun at gaae til Søes fra Lissabon til Bordeaux. Men hvorledes kommer jeg fra Paris hjem? Gaae til England, derfra til Norge hjem; det er noget Forfærdeligt at tænke paa; jeg maa ikke tænke derpaa sige Georg og Carlos O Neill, »bliv hos os saa længe Krigen varer; prøv en Vinter her!« Det vil jeg ikke! men see Tiden 5 lidt an. Nu lever jeg i en idyllisk Ro, og gjør flere Toure til Æsels. Een af de større var forleden op til den gamle Festning Pamela, hvorfra jeg nød en Udsigt mod Syd over Setubal og Oceanet, mod Nord hen over en uhyre Pinieskov, der for 8 a 10 Aar siden aldrig blev bereist uden Escorte, saa usikker var den; Tajo, Lissabon og Cintras Bjerge laae foran. Igaar 10 reed jeg noget over tre Timer, men det var den meest halsbrækkende Vei jeg endnu har prøvet; det var egentligt slet ikke Vei; jeg reed paa Bjergskrænten, hvor Regnskyttet havde gjort Steengrunden nøgen; den unge Carlos O Neill var tilfods med sin Bøsse paa Nakken, han trak Æselet hvor det ikke godvilligt gik, og jeg kan ikke nægte at jeg et Par Gange saae til 15 den runde Aabning paa Bøssesepiben af det ladte Gevær, naar denne kom i Retning mod mit Hoved, mens han gik over rullende Steenknolder. Udsigten var storartet, vild og eensom, tilsidst kom vi til en Pinieskov hvor der slet ikke kunde rides, vi maatte da et langt Stykke Vei for at betro en Hyrde Æselet og saa vandrede vi begge to, da han dog gjerne vilde have 20 Skud. Jeg blev meget træt og han foreslog mig at blive liggende ved en Bæk, han vilde komme om et Qvarteers Tid. Det var ganske underligt at sidde her i denne Eensomhed, med den Forvisning at jeg aldeles ikke i Landets Sprog kunde klare for mig, om noget hændede. Øm i Lemmerne og kogt som i Dampbad naaede jeg hjem; men det var dog den interesan- 25 teste Tour jeg her har gjort. Den Vegetation, den Rigdom af Blomster jeg saae, kan man ikke forestille sig. Myrterne blomstrede, Krusemyrterne duftede, de vilde Roser og de deiligste Ericer voxte som Ukrudt. Skyerne hang ned om Bjergene, der var en Alvor og Storhed i det Hele, som aldrig glemmes. Paa den anden Side Bugten er ret interessant; der, 30

i Sandklitterne ligger en heel romersk By Troja begravet, man finder gamle Mynter og mange Levninger af Huse; saaledes nyligt et alfresko malet Badekammer. Vor Villa er indrettet med al engelsk Comfordt, Lof-
 tet i den store Sal bæres af to Marmorsøiler, her er et godt Bibliothek, her
 5 er Badekammer, selv rusisk; og efter min Ankomst er fuldført lige under mine Vinduer et stort Basin hvor Vandet springer; Palmetræet kneiser lige oven over og Stjernerne skinne med en Pragt, som hos os ved Juletid. Jeg plages imidlertid af Fluerne, de jage mig ud af Sengen og i sidste Nat er jeg meget bidt af Muskitter, det brænder som Ild. — Vort Huusliv her
 10 er saaledes. Jeg faaer Klokken 8 Kaffe, Klokken 10 samles vi alle til Frokost; Fisk, Æggekage Kjød, Frugt, Viin og Kaffe. Klokken 6½ faae vi en stor Middag og altid, hvad der her er sjeldent, en god kraftig Suppe. Den almindelige Viin kunde godt, med lidt Sukker paa, gaae for Portviin. Til Aften drikkes Thee, jeg for[e]trækker Ost, Figen, Brød og Viin.
 15 Hver anden Dag kjører jeg ind til Byen, for at barberes og paa Comtoiret at see Fremmede, thi her paa Villaen kommer ikke Selskab, siden den unge Datter nyligt døde. Fru O Neill taler Engelsk og Fransk, Sønnen Carlos lige saa, Hr O Neill taler Dansk-Svensk. Paa Comtoiret er en Svensker Fryxcel, i Slægt med Historieskriveren. Saa snart Jozé O Neill der
 20 i de sidste Dage har lidt af Podagra, tager ud til Cintra, reiser jeg derhen. Han skal have en udmærket Have og Cintra beskrives som eet af [de] deiligste Steder. Derhen tyer ogsaa hele den fornemme Verden, nu at Heden tager til. I Brevet jeg fik fra Dem igaar seer jeg at Deres Mand har faaet Bogpakken fra Holland, altsaa ogsaa mine Reisetøvler; men jeg
 25 veed ikke om de Bøger jeg sendte med Baronesse Bille Brahe fra Haag og de med Kammerherre Jessen fra Paris ere bragte. Den portugisiske Oversættelse af Kirkeklokken i Farum skal jeg gjøre mig Umage for at faae. Dette mit Brev modtager De rimeligviis i Taarbek, vi ere altsaa nu ved den samme store Landevei: Havet, bare jeg ikke kommer til at fare den for
 30 meget. Jonas og Louise hilses meget, alle Nyheder hjemme fra modtages

med stor Taknemlighed. De skriver at vor Kronprinds skal giftes med den svenske Prindsesse, her siger mandet er med den nederlandske. Kranold bliver vel ved Theatret? — Fra Grevinde Friis havde jeg nyligt Brev[;] hun talte med stor Deeltagelse om Frøken Ilia Fibiger og glædede sig ved at hun ved Cultusministeren, forstaaer jeg, har skaffet hende en lille 5 Sum; hun besøger nok ogsaa Frøken Fibiger og seer Børnene. Hils Deres Broder, Broderkone og Børnene. Seer De Edgar Collins da hils de unge Folk; af et Brev fra Watt hørte jeg at Edgar ikke var rask; Theodor som jeg omfavner, vil bringe Hultmann og hans Kone min Hilsen! Scharff veed jeg ikke hvor er! Eckardt er nok i Wien. Fra Bournonville fik jeg et 10 varmt begeistret Brev, hvori han rigtig nok siger mig at jeg er meest mangeløs, naar jeg er borte; men det er nu godt meent; og skal ikke misforstaaes.

[*I Margen:*] Hils Deres Mand og hele den collinske Slægt. Breve til mig gaae under den sædvanlige Adresse. Lev hjertelig vel og skriv snart

Deres hengivne 15
H. C. Andersen.

Georg O Neils Frue hører jeg har igjen faaet Brev fra Fru Buttensøn! hils hende fra mig!

544. *Fra Henriette og E. Collin.*

Hellebæk 28 Juni 1866.

Jeg veed rigtignok slet ikke hvad den lille Jette Collin skal skrive fra 20 Fiskerleiet Aalsgaard, til den store H C Andersen i Portugals Hovedstad; Naar jeg har takket Dem for Deres sidste rare Brev og fortalt Dem at vi Alle have det ved det Gamle, saa veed De Alt hvad jeg egentlig har at sige i et Brev; sadde vi derimod Ansigt til Ansigt i vor Dagligstue i Dr Tvergade — hvor vi med Guds Hjelp skal komme til at sidde endnu mange 25 Gange — ja saa har vi da endnu aldrig manglet Stof endskjønt vi nu have talt adskillige Gange sammen i de 30 Aar vi kjende hinanden. — Dagens brændende Spørgsmaal ude i den krigende Verden følger De jo

ligesaa hurtigt som vi og de hjemlige Interesser, Forfatningssagen og Dagmars Forlovelse ere jo begge lykkelig (maaskee) tilendebrogte — I Dag er Gotlieb kommet ud for at tilbringe et Par Dage hos os medens Elna er i Rosenvænget og Helga i Nøddebo hos Prices — Fra Fr: Bøgh har jeg
 5 mange Hilsner til Dem, han er meget lykkelig over at have sin Examen, det har været ham en sand tortur at tage den — hans haud kan vel nytte ham ligesaa meget eller ligesaa lidt som et laud da ingen af Delene kan hjælpe ham til nogen Ansættelse, i disse Tider da Tusinde gaa og vente. — Nu er han Candidat og »Brød kan man da sagtens faae« som en berømt
 10 Mand engang sagde. — Blædels reiste forleden Dag til et Bad i Schveits, Præsten er meget lidende, rimeligvis rent ud af Overanstrængelse og Leversyge.

I Madrid er jo atter foranstaltet et lille Forsøg paa Oprør, jeg veed ikke hvorfor det slet ingen Indtryk gjør, men Ingen tror paa det — De kan ikke
 15 tro hvor underlig delt man er herhjemme med Hensyn til Krigen, de Danskes Sympathi for den italienske Frihed, kommer bestandig i Strid med Ønsket om at Østrig maa holde sig mægtig for at kunne tugte og beseire det lumpne Preussen. — Det er ordentlig uhyggeligt at læse de mange forskellige Proklamationer hvori Vor Herre uafsladelig paakaldes for at støtte
 20 den »retfærdige Sag«? — Aften

Det er egentlig kun for at sige Dem God Nat at jeg nu Kl: 11 sætter mig til Skrivebordet, De faar rimeligvis en saadan Masse Breve at De kan have ondt nok med at faa dem besvarede — Hvad mon De har skrevet paa denne lange Reise — ikke af Breve — men af Bøger, vist ingen Eventyr?
 25 desværre. Fortæl mig lidt herom i Deres næste Brev. —

Jeg maa dog fortælle Dem at min Broder i de sidste 8te Maaneder har havt det ualmindelig godt, de store Anfald af Krampen ere rent ophørte, han gaar ud hver Dag, kører i Dyrehaugen med sin Familie og har bestilt sig 50 visit Kort, hvoraf han ganske vist aldrig agter at udgive et Ene-
 30 ste, men for at see sit Navn i den oprindelige danske Skrivemaade som min Farfader, der var en Bondesøn fra Tybjerg, vistnok skrev det — »Kri-

stian Tybjerg — Arkitekt.« — Han bruger en nye Medicin som paa flere Patienter har gjort en vidunderlig Virkning. — Jonas er i Byen i disse Dage — han skriver næste Gang — Vahlia og Gotlieb som ere vore Gjester i disse Dage, og Louise hilser Dem saa mange Gange. —

Lev vel kjere Andersen —

Deres 5
Jette C.

Kjære Andersen. Tak for det sidste rare Brev; jeg seer at De har det rigtig godt og fredeligt; dette Sidste er i vor Alder en meget vigtig Ting. At jeg sætter saamegen Priis derpaa, er allerede Grund nok til at antage for givet, at jeg aldrig vilde modtage en Theaterdirecteurs Post; derhos fore- 10 kommer den nuværende Besætning mig som et Fad Slikkeasparges, hvor næsten alle Hovederne ere faldne af. Qui bene latuit bene vixit stod i Faders Signet, det er nu ogsaa min Politik. Vi have det yndigt her i Hellebæk, og kun her kunde jeg udholde c: 40 Graders Varme. Jeg arbejder — maa- skee lidt for stærkt for min 58aarige Ryg — paa min Kilde. Jeg har kun een 15 Gang kiget ind i Kjøbenhavn, som var mig modbydelig; Vorherre holde Cholera fra os, den er nærved og enkelte betænkelige Tilfælde ere forekomne. — Endelig have vi da Udsigt til at komme ud af vore forkvaklede Forfatningsforhold; det er altid noget. Dagmar er da blevet forlovet med den nye russiske Thronfølger. 20

Men Menneske bruger De da slet ingen Penge? Jeg har kun een Gang betalt til Privatbanken. Posthistorien med det insufficiente Brev har ikke gjentaget sig med Dem; fra Rom har jeg en lignende Historie. Jonas er stærkt optaget af nogle litteraire Beskæftigelser, han skriver Abildgaards (Veterinaires) Biographie. Jeg seer gjerne, at han ikke altid roder i 25 Snegle. De følger vel daglig med Begivenhederne i det enige Tydskland. Sympathien for Italien er her mærkelig dalet, efter at det er gaaet sammen med Preussen. Nu Lev vel.

Hellebæk. 29/6 66.

Deres
E. Collin.

545. *Til E. Collin.*

Pinhieros ved Lissabon den 12 Juli 1866.

Kjære Ven!

Nu er jeg igjen paa »Pinhiéros« hos Georg O Neill, efter at have tilbragt en heel Maaned paa Dos bonecas hos hans Broder Carlos; mit Brev derfra til Deres Kone har hun faaet og hendes og Deres Svar derpaa fik jeg her i forgaars. Det er en Glæde for mig, begriber De nok, at faae Brev fra Dem. Nu have vi da faaet Varme som de ikke kjende den hjemme; der ligger jeg om Sommeren med to Tepper over mig, her har jeg nok af et Lagen. Klokken 7 spise vi her til Middag og først en Time efter kan man gaae ud i Haven, men saa er her ogsaa deiligt, saa blik stille, saa stjerneklart, jeg gaaer da ikke engang med Hat paa Hovedet. Der var friskere nede ved Setubal, og vi have der, siden jeg skrev sidst, gjort flere Toure, iblandt andet een der tog omtrent en heel Dag; vi roede i Baad med fire Mand ud fra Setubal, langs den bjergfulde maleriske Kyst, hvor Klostre og Casteller ligge paa Høider; vi kom udenfor Bugten paa det aabne Ocean, det var Ebbetid, vi vare, vistnok komne en Time for seent afsted, der stod en stærk Brænding over Sandrevlerne, saa at vi, efter et Par Timers Roning opgav at komme ind i den fortryllende Drypsteenshule her findes i Sjerra Arabida; det forladte Trapistkloster saae jeg ligge paa Bjerghøiden; vi styrede nu til den af Phønicier og siden af Romere beboede Stad Troja, et heelt Pompej, af hvilket dog kun et Par Huse ere gravne op af Sandet. — Jeg har ogsaa i Setubal været til en Tyrefægtning, men her i Portugal er det en Lov at Tyrene møde med omviklede Horn for ikke at rive Hesten op; men Tyren kan dog give ordenlige Stød; en Banderilleros blev kastet af Tyren og kom under den, saa Mennesket blev som død baaret bort og maatte aarelades. Setubal er den portugisiske Digter Bocages Fødeby, de tænke der at reise et Monument for ham. I Byens Avis stod ved min Ankomst en venlig Hilsen til poeta dinamarques ved hans Ankomst til Bocages Fødeby. Før min Afreise plantede jeg nordfor O Neills Villa, ud til Landeveien, et nordisk Fyrretræ, som nu Gartneren

skal pleie og passe at det maa groe, som dets Nabo, en stor Palme indenfor Havemuren. Carlos O Neill og Søn fulgte mig til Lissabon, hvorfra jeg alene kjørte her ud til Pinheiro. Deres Kone spørger mig om hvad jeg har skrevet og jeg maa svare ikke Meget; jeg har største Delen af en Historie om »Portnerens Søn«, den rører sig i Kjøbenhavn. Jeg har skizzeret 5 to Eventyr: Diamanten i Frøens Hoved, ligesom ogsaa »Kløverblomsten«, men de maa gjennearbejdes, og saa har jeg skrevet to, tre Smaadigte, her har De det største, men det maa ikke trykkes før jeg tager Bestemmelse. Det kaldes:

Danske Poeter i Bouquet.

10

En Mindets Urtekost Du her skal faae,
 Den bringer Dig i Tanke Danmarks Skjalde;
 En Blomst, en Green, et Blad, et sjældent Straa,
 Ei meer fra hver og selv ei fra dem Alle.
 — Her har Du Kjæmpevisens friske Maigrønt, 15
 Her er Sancthansurt groet i Kloster Krogen,
 Her Holbergs Grangreen, paa hvis Pile kjønt
 Vor Daarskab sees som Blomst, saa frisk som nogen.

Ambrosius Stub gav denne Rosenknop,
 Og Kingo, Brorson Psalmens Lillieblade. 20
 Her en Passionsblomst, den har lukt sig op
 Ved Evalds Taare. Her er fra den glade
 Fa'er Wessel Humleblomsten frisk og sund;
 Schack Staffel[dt] blaae Violer; Øehlschlæger
 En Rose mystica, saa blød og rund, 25
 Du seer de svundne Tider i dens Bæger.

I denne Æbleblomst Du finde kan
 Den danske Duft og Biens Braad og Honning

Fra Baggesen. Her er fra Ingemann
 Den hvide Lothusblomst, Skovsøens Dronning.
 Og her et Egeblad med Runer paa
 Fra Grundtvig. Kløverblostm fra Christian Winther.
 5 En duftfyldt Asters Du fra Hauch skal faae,
 Saa farvefrisk, som Ungdoms Hyacinter.

Og her har Heiberg, Hertz og Hostrup bragt
 Den danske Scenes rige Blomsterranke;
 Et Blad fra hver, der er i det nedlagt
 10 Humeur, Spøg, Poesi og Alvors Tanke.
 En Paaske-Urt fra Boyes Blomsterløg,
 I Müllers Blomst en Sjæl i Skjønheds Kjolen.
 En belmansk Hvidtjørn sender Erik Bøgh,
 Fra Søren Kirkegaard er Natviolen.

15 See Kaalunds Kornblomst! Her Convolvoli
 Groet under Krigens Tid om Hegnets Pile;
 Her Krussemynt fra Bredals Poesi,
 Her Hyldeblomst fra Blicher, Brosbøll, Thiele.
 Og som et Silkebaand det friske Græsstraa
 20 Saa dansk, saa blødt og skarpt, i Ynde vaier
 Med Plougs og Holsts og Richards Navne paa.
 — Tryk til Dit Hjerte den Bouquet Du eier.

Den er saa stor, saa riig, en Deilighed!
 Og dog har Du ei faaet fra dem Alle;
 25 Maaskee Guldregnen hænger til os ned
 Just i den nye Slægt af danske Skjalde.

H. C. Andersen.

Lad mig vide hvad De og Deres synes om dette Digt. Varmen er for stærk til at lægge Vei gennem Spanien, Jernbanen er ikke fuldført, det er ikke et Land at reise i[;] jeg nødes at gaae tilsøes, ud paa Oceanet, jeg har en Gru derfor. O Neill siger at jeg maa ikke tænke paa Hjemreisen, jeg skal see Begivenhederne i Tydskland an, ja om jeg vil — overvintre her, 5 men det gjør jeg meget nødigt; gennem Tydskland er det endnu ikke Tid at reise, men naaer jeg først Paris, saa synes jeg dog halv at være hjemme. Overmorgen reiser jeg med José og Georg O Neill til Coimbra Portugals gamle Universitetsby, siden til Cintra, men alle Breve til mig sendes under den sædvanlige Adresse til Georg O Neill i Lissabonn. Glød mig snart med 10 Brev; jeg antager at der er eet til mig underveis fra Jonas. Deres Frue læser jo dette Brev, hils hende, Louise Jonas og Alle i Familien.

Hjerteligst

H. C. Andersen.

546. *Fra Henriette og E. Collin.*

15

Kjere Andersen

Jeg kunde fristes til at begynde mit Brev dennegang ligesom sidst, at jeg ikke veed hvad jeg fra min henrivende skjønne Afkrog skal skrive til Dem hvis Tilværelse har en saa forskellig Character fra vores. — Vi ere Alle raske, og nyde hver paa sin Maade Livet i Hellebæk — Edvard, Theo- 20 dor og Jonas tilbringe det meste af Dage[n] ude ved et Kildeanlæg, som De vist af Omtale kjender og som nu formelig spiller en Rolle herude, Vandet begynder at gjøre Vidundere og en døv Skomagersvend som forleden drak deraf, fik strax sin Hørelse!!! — Jeg tænker den kommer til at hedde St Edwards Kilde. — Her vrimler nu af Kjøbenhavnere, mere end jeg øn- 25 sker, men det var jo Synd om ikke saamange som mulig kom til at nyde den fortryllende Natur herude. — Louise Lind har i 8te Dage været vor Gjæst, Gotlieb har ogsaa besøgt os i flere Dage, og vi have altid vor Gjæste- seng belagt. —

Hos Juliane har været en Frøken Hallager, Photographinde, som har leiet Striglers Attelier paa Hjørnet af Østergade og Kongens Nytorv, hun vilde gjerne have Professor Andersen som Leier til 2 smukke Værelser paa 3^{die} Sal, og flytter formodentlig ind i August. — Jeg har svaret at De ikke
5 binder Dem til Noget før De kommer hjem og selv kan vælge . . .

Om Politik, veed jeg ikke mere end De og vel neppe saa meget, for hvær Seier paa Preusernes Side, sukker hele Danmark dybt, og hvordan skal det gaae os naar Preusen skal beherske Europa — men det skeer vel heller ikke og Frankrigs Keiser hedder vel ikke Napoleon for Intet. —

10 Dagmars Forlovelse med no 2, er gaaet ganske ubemærket hen, Man har jo længe væntet det; Jeg har hverken hørt ondt eller godt om ham, og det anseer jeg for gode Tegn, var der noget ondt at sige, var det nok kommet frem. —

Og hermed Lev vel og Gud befalet kjere Andersen — Saasart De har
15 lagt en Plan for Deres Hjemreise saa faae vi den vel tilskrevet.

Hellebek 17de Juli

Deres

Jette Collin.

Den lille tiloversblevne Plads skal indeholde min Hilsen, kjære Andersen. Jeg befinder mig inderligt vel i Hellebæk, fjernt fra den larmende Verden og især fra Aviser; jeg læser ikke meer de politiske Efterretninger, Alt
20 gaaer imod mit Haab og mit Ønske; Overmodet og Løgnen har jo Held med sig overalt, Nemesis er forsvundet fra Skuepladsen. Jeg antager, at ogsaa De nyder Deres idylliske Ro. Literatur, Theater og Kunst sove nu aldeles her hjemme; den mellemste, som er forladt af Kranold, skal efter
25 Sigende nu ophjelpes af Etatsraad Linde, som efter lang forgjeves Søgen er blevet fundet. Vor Herre har hidtil befriet os for Cholera, som baade er Nord og Syd for os. Den frygter jeg meer end Krig. Juliette Price har nu efter Ansøgning faaet sin Afsked. Bournonville skriver Kunstner-Bio-

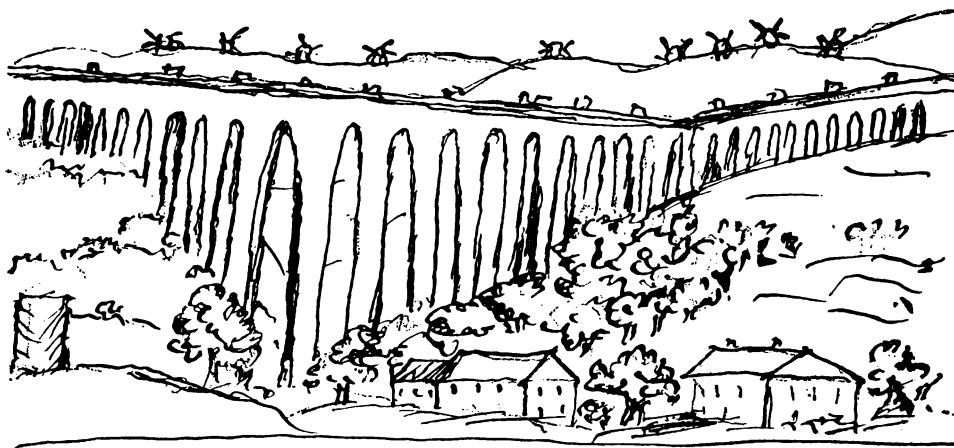
graphier til det nye Ussingske biographiske Lexicon. Jeg studerer, corrigerer og supplerer Molbechs Ordbog. Nu et hjerteligt Lev vel

18/7 66.

Deres
E. Collin.

547. Til Henriette og E. Collin.

Pinhios den 24 Juli 1866. 5

Kjære Fru Collin!

De veed, at jeg aldrig har lært at tegne, heller ikke øver mig deri, men tidt faaer jeg dog Lyst til [at] ridse paa Papiret hvad jeg ikke troer at kunne give i Ord. H. C. Ørsted, der rigtig nok ikke var Maler, viiste jeg engang nogle af mine Skizzer fra Italien og han meente at var jeg ikke blevet Dig- 10 ter var jeg blevet Maler. Jerichau viiste jeg engang een af samme Tegninger og for at blive roest tilføiede jeg! »jeg har aldrig lært at tegne«! — »Ja det seer man sgu' strax!« var hele hans Svar; De vil imidlertid see med Ørstedes Øine og da har De Billedet for Dem af den store Vandledning over Alcantaredalen, seet fra vor Have-Terrasse paa Pinhios. Det var 15 fra denne Aqvaduct, som jeg i eet af mine første Breve fortalte Dem, at Røveren styrtede sine Offere ned. Paa Høiden bagved seer De en Masse

Veirmøller, her fra Haven seer man vist hen ved hundred. Jeg har tegnet dette i Dag da jeg imorgen endelig skal til Cintra og neppe kommer mere end en enkelt Dag tilbage til Pinhieros; jeg har bestemt min Hjemreise og vil Gud, da bliver den om ikke længe; men jeg indseer at den bliver
 5 mindre end behagelig. — Jernbanen gennem Spanien vil neppe blive aabnet i dette Aar og nu i denne varme Aarstid at kjøre 60 Timer fra Lissabon til Madrid holder jeg ikke ud; desuden er for Øieblikket ikke behageligt at reise der, jeg maa altsaa tilsøes. Kun een Gang om Maaneden gaaer Dampskib her fra til Bordaux, den 12—14, eftersom Fartøiet indtræffer
 10 fra Rio, det er en Fart paa 3 til 4 Døgn ud paa Oceanet, over den spanske Sø og det er ideligt stormende Veir i dette Aar; O Neill siger han har aldrig oplevet Sligt; jeg antager imidlertid at Veiret er bedre i August end i September og vil derfor med Skibet i næste Maaned, det vil sige, om der er Plads, thi det hænder som oftest, at alle Pladser ere optagne og da maa
 15 jeg vente endnu en Maaned. — Hvorledes jeg senere maa lægge Reisen gennem Tydskland ved jeg ikke, men nu vil jeg være glad ved at have naaet Bordeaux, uagtet jeg ikke veed hvorledes det staaer sig der med Colera. —

Pinhieros 25 Juli.

20 Heller ikke i Dag blev der noget af Reisen til Cintra, men ganske vist imorgen, siges der. Det er nu sagt over i tre Uger; det er den kjære Hr José, som aldrig kan bestemme sig; mit Ophold derude bliver altsaa istedetfor en Maaned, kun 8 Dage, da jeg vil være en Ugestid før Afreisen inde i selve Lissabon og kjende den Stad lidt mere end jeg gjør, da Vogn derind og
 25 tilbage altid er mig en Udgift af 5 Rdlr. Siden jeg sidst skrev Deres Mand til, (den 12 Juli) har jeg med Georg og José gjort en større Reise der var mig noget anstrængende; først til Aveiro der ligger heelt oppe ved Oporto, der havde Georg Forretninger; det var en kjedelig By, i en aldeles flad, sumpet Egn, der mindede om Holland; her var imidlertid det første Sted
 30 i Portugal hvor jeg saa flere smukke Fruentimmer, men de gik med en

kolosal Mandfolkehat, en stor ulden Kuske-Kappe med Slag og dertil bare Been, der vare meget snavsede. Vi havde en vaad ubehagelig Taage hele Dagen. Udbyttet af Reisen var imidlertid for mig at komme til Universitetsbyen Coimbra; desværre bleve vi der kun et Døgn, men det er det smukkeste og meest interessante Sted jeg endnu har seet her i Landet. 5

Byen ligger høit op af Klippen, saa at det ene Huus seer ud over det andet; Floden Mondego breder sig neden for mellem friske grønne Haver; dernede var det at Ignés de Castro blev myrdet og her risler endnu Kilden, som Camões besynger. Studenterne gaae i sorte Kapper og nedhængende Huer, saa man maa tænke paa Faust og Paracelsus. De spille Comedie 10

engang om Maaneden for Venner og Bekjendte; det var smukke Mennesker jeg saa, Professoren i tydsk Literatur søgte mig strax op og med ham saa jeg næste Formiddag een af Studenterne erholde Doctorhatten. Det var imidlertid en saadan Skylregn at jeg kom hjem vaad til Skindet, dog dette Regnveir skaffede mig at see Bønderne i deres Regnkapper af Straa- 15

halm, aldeles vore Rugstraae der ere syede sammen. Eggen hjemad, var paa mange Steder aldeles dansk; siden jeg kom hjem fra denne Tour, hvor jeg har forkjølet mig og ligget mindre godt om Natten føler jeg mig ikke saa rask som før og Tanken om Søreisen hjem opfrisker ikke Sindet; men hvad man skal igjennem maa man igjennem! Før min Afreise, om 20

den bliver midt i August, skriver jeg endnu engang, indtil da er det bedst at alle Breve endnu vedblive at sendes her til Georg O Neill i Lissabon, under den sædvanlige Adresse. Jeg haaber at jeg endnu i Dag har Brev fra Dem, Deres Mand eller Jonas, det er nu 16 Dage siden jeg sidst modtog en Skrivelse hjemme fra. Hartmann hører jeg aldrig fra, han er aldeles 25

forsvundet for mig — i Roeskilde. Scharff og Eckardt har jeg længe ikke skrevet til, da jeg veed fra ifjor at Breve der sendtes dem [i] Ferie Tiden i Kjøbenhavn, skulle blive der til Hr Eckardt kommer fra Landet, det ifjor fra mig blev saaledes en Maaned gammelt og saa kan det jo ikke 30

hjelpe at skrive. Af sig selv har kun Frederik Bøgh, Maleren Block og den unge Hammerik glædet mig med Brev. Hils nu Deres Mand, Jonas, Louise

og hele Familien. Jeg vilde jo nok leve og komme hjem igjen — men »Ingen veed hvad imorgen skeer!« har jeg selv sjunget. Nu Gud glæde og velsigne Dem. Tak for alt Godt.

Deres hengivne

H. C. Andersen.

5

Pinhieros den 25 Juli 1866.

Kjære Ven!

Mit Brev til Deres Kone er ogsaa til Dem, veed De; men her endnu et lille Bilag. Mine Breve ere dog nu alle frankerede lige til Stedet? Har De modtaget de forskjellige Bog-Pakker til Dem og mig? Jeg sendte fra Amsterdam Holberg, Øehlenschläger etc. — Jeg sendte fra Haag, senere fra 10 Paris og senest fra Bordeaux. Siig i et Par Ord om disse Sager ere komne. Mine Portrætkort ere indtrufne, derimod ikke Skibet med min Büste. Sommeren her er saa afvexlende og stormende som man ikke kjender den; her regner kun i Vintermaanederne; iaar strømmer det ned og Vinden 15 rusker i Huset; dog have vi sædvanligt 30 Grader Reamur i Skyggen. — Til Jonas har jeg samlet nogle Snegle, der see ud som de boede i mauriske Huse. — Fra Fru Serre hører jeg ikke, men veed fra Frøken Heinke at Fru Serre er meget lidende; hun er i Dresden, og vover sig ikke ud paa sit Gods der ligger paa Krigs-Skuepladsen; hun skal være dybt betaget og 20 spøtter desuden Blod. Vi sees neppe i denne Verden! — Hun var en kjærlig, god Natur. —

Fra Drevsens og Jonna hører jeg aldrig! hils dem hjerteligst og vær selv hilset

Deres hengivne

H. C. Andersen.

25 548. *Fra E. Collin.*

Da jeg af Deres igaar ankomne Brev seer, at De bereder Dem til Hjemreisen, vil jeg skynde mig med at skrive endnu een Gang til Dem. — Vi leve her paa Aalsgaard som sædvanligt, meget tilfredse, skjøndt ikke just

saameget i Ro, som jeg kunde ønske for Jettes Skyld. Igaar fik vi Underretning om at Brandt med Kone fra Amsterdam ville besøge os her. — Herfra kan jeg ikke besvare Deres Spørgsmaal om de ankomne Bøger etc.; disse ere strax lagte tilside i Dagligstuen for ikke at blandes med mine egne Bøger; jeg har neppe faaet Alt hvad De har skrevet om, men dette 5 maa forbeholdes en nærmere Revision.

Nu om det tilsendte Digt, da De vil høre min Mening. Min Mening er da først, at det maa gjennearbejdes betydeligt, da det er altfor godt i sit Indre til ikke at faae den bedst mulige Paaklædning. Det er en egen Sag med denne Slags Characteristiker i bunden Stiil og paa samme fort- 10 løbende Melodi; det overstiger menneskelige Kræfter at faae Alt som man vilde have det, naar man ikke bruger den Form, som De har benyttet i Deres Vignetter, eller dog en lignende — jeg kan godt begribe, at De ikke vilde bruge ganske densamme. Hovedsagen i Digtet, nemlig det Træffende i Blomster-Betegnelsen, er udmærket i det Meste; saameget meer træder 15 det frem, naar det habler (det staaer ikke hos Molbech) med en Enkelt, navnlig da med Paludan-Müller (som uheldigviis reduceres til Müller). Mindre væsenligt er det, at nogle ere komne med og Andre ikke, naar man dog ikke kan tage Alle; Aarestrup og L. Bødtcher, foruden Andre som jeg nu ikke husker, ville undres over at være tilsidesatte for Erik Bøgh og Bros- 20 bøll; men det maa de finde dem i. — Men naar De selv ikke er med, hvilket er rigtigt, burde da ikke Overskriften strax betegne dette ved at hedde: Dansk Digter-Bouket, bundet af H. C. Andersen? Det er ikke for at give Dem en Forsmag paa en Dagblads-Kritik at jeg skriver dette, men fordi dette Arbejde interesserer mig, og fordi det bør have en blivende Plads i 25 Litteraturen. At De ikke kan forandre Planen, kan jeg nok begribe, men en Revision kan Digtet nok fortjene, og den vil saaledes formeentlig i de smukke Linier om Hauch vælge et andet Epitheton end »duftfyldt« til en Aster. (Stjerne, ikke Asters).

De maa prise Dem lykkelig, at De i saa urolige Tider som disse har havt 30 et fredeligt Hjem, hvor De uforstyrret kan sysle med Poesien; vi her hjem-

me have vel ogsaa den ydre Fred, men fuld af Spænding under Begivenhedernes Gang. Denne har nu taget en saadan Retning, at jeg opgiver alle Ønsker og Forhaabninger i politisk Henseende. Men hvilket Virvar i Tydskland! Den samme Nemesis, som har hjulpet Mestertyven, har nu
5 straffet Hælerne.

Dersom De kommer til at gjøre Søreisen nu, er dette jo en heldig Aars-tid. Det har jo ogsaa sin Interesse at have pløiet Verdenshavet inden man vender hjem til sine smaa Farvande. Nu lev vel og paa et glædeligt Gjen-syn.

Deres

10 Aalsgaard. 4 August. 1866.

E. Collin.

[*Herpaa Paaskrift af Jon. Collin junr.*]

549. *Til E. Collin.*

Cintra den 7 August 1866.

Kjære Ven!

Allerede er jeg nu paa tolvte Dag i Cintra, her er ganske paradisisk! det
15 er som om al Natur Skjønhed fra Verdens forskjellige Lande samlede sig paa denne Plet, her er Alpernes Fjeldblokke, her er Rhinens Ridderborge og de spanske mauriske Casteller. Jozé O Neills Have er i den Grad dansk, med store Elmetræer, Forglem mig ei og Skovens Kjølighed og Skygge, at jeg troer at være paa Frijsenborg eller i Nord Sjælland. Det store Ocean
20 seer jeg foran mig og den vide Omegn minder mig om Roms Ca[m]pagne. Nylig kjørte den engelske Minister Lytton, en Søn af Bulver, jeg kjender ham fra Kjøbenhavn, en smuk Tour med mig til Montserat som eies af en umaadelig riig Engelænder, der kun er i Portugal to Foraarsmaaneder; en mere tropisk Have har jeg aldrig seet; Bregnerne nærmede sig Palme-træet i Størrelse; Vandplanter bredte deres Kjæmpeblade ud over de friske
25 Basiner; Græsplainerne vare friske, grønne som i England, Luften fyldt med en Duft, saa det var Alfor meget af det gode; Slottet selv kunde tjene

26 Basiner] *først skrevet* Baciner.

til Vignet i Tusind og een Nat; Solen skinnede ind i den tætte Korkskov, rundt om, og sænkede sig derpaa i det umaadelige Ocean. Ogsaa Fru Roberedo, født Zahrtmann, er her med sine to Børn; jeg spiiste med hende igaar hos Comte de Almeida som boer i en gammel maurisk Gaard, der tilhører Hertugen af Pombal. Springvandet pladskede i Spisestuen; vi 5 røg Cigarer paa Terrassen der skygges af et stort Viinløvs Tag; Musikken fra det gamle, kongelige Slot klang over til os. Gid De og Deres kunde engang besøge Cintra. Imorgen forlader jeg imidlertid denne Deilighed og gaaer til Pinhiero, men kun een Dag, da tager jeg til Lissabon og bliver i et Hotel, for at vente paa Dampskibet fra Rio, det kommer kun engang 10 om Maaneden, og bliver da en halv Dag i Lissabon før det gaaer til Bordeaux, men det er ubestemt om det bliver den 12 eller 14de, det kan ikke beregnes og jeg maa da være parat i Byen. Jernbanen til Madrid bliver ikke aabnet før næste Aar, det er sikkert; før hen i October vilde jeg ikke for Varmens Skyld kunde reise gennem Spanien og der er ikke hyggeligt 15 der; jeg veed ogsaa hvor besværlig Reisen er med Coureer; 60 Timer i Fart. Allerede i September begynde Stormene; August er den bedste Maaned, men sikker er den dog ikke, for at gaae over »spanske Sø«; jeg vælger derfor denne Tid og denne Vei, men har Frygt for denne Reise, jeg vil blive meget søesyg, jeg vil tænke om Natten paa Jette Wulff i det 20 brændende Skib og vente samme Skjæbne; men der er nu Intet at snakke om, Intet at udsukke i Breve, jeg maa! og saa maa jeg! gid jeg nu finde Plads paa Fartøiet, thi O Neill forbereder mig paa at der kan være saa mange Pasagerer at jeg ikke kommer med, men maa blive. Er det Tilfældet da skriver jeg strax til Dem her fra Lissabon, eller om Gud vil jeg 25 naaer til Frankerige, vil De efter den 17de erholde en Skrivelse fra Bordeaux; tre til fire Døgn er nok Søreisen. Gaaer nu alt dette heldigt af, da bliver jeg nogle Dage i Bordeaux, gaaer saa til Paris, hvor jeg bliver idet mindste for at faae Klæder paa Kroppen, thi jeg er nu aldeles afslidt og i Lissabon er Alt umaadeligt dyrt; saa vil det vise sig hvorledes jeg, hen i 30

1 tætte] først skrevet sorte eller store. 15 der] først skrevet det.

September, kan lægge Veien hjem gjennem Nord-Tydskland og er det overstaaet og jeg naaer Kjøbenhavn, da var det jo prægtigt om de Værelser paa Kongens Nytorv, hos Photographinden, som Deres Kone skriver om, stode mig an; men før første October vil jeg ikke kunde leie dem; jeg vil ogsaa nok see dem først og ønsker at vide om de ere meubelerede eller ikke og hvad der forlanges maanedligt. Af de to Værelser maa det ene være ud til Torvet. Dog endnu er jeg i Cintra og Vorherre ved hvorledes han ordner Reise og Hjemfart. Fra den portugisiske Digter Castilho, der ansees for den betydeligste for Øieblikket, fik jeg iforgaars et udklippet Blad med den trykte portugisiske Oversættelse af Boyes Digt »Kirkeklokken i Farum«, som jeg har til Dem, og dernæst mange Hilsener til Boyes Enke; vil De give disse. Meget har jeg at fortælle Dem om dette smukke Land, som jeg kun har seet Lidet af og dog saa Meget. Gjerne blev jeg her Vinteren over; men jeg husker altid det gamle nordiske Ordsprog: »Kjær Gjæst bliver kjedeligt, naar han sidder for længe i fremmed Huus«. — Jeg har endnu ikke Grund til [at] anvende det, men heller ikke til at forkaste det. Reise omkring i Landet, tilbringe i Hoteller flere Maaneder blev for dyrt, da heller overvintre i Paris om Krigen byder det, men allerhelst hjem til Danmark! O Neills ere elskværdige Mennesker; hver af Brødrene høist forskjellige, høist udprægede Characterer. George, Carlos og José kjender jeg nu saa temmeligt. Det portugisiske Folk er godmodigt, Sproget rigt som det danske og høist melodieust; jeg begynder at kunne finde Meningen ud af en portugisisk Avis. I Coimbra vil vist nok Improvisatoren og flere af Eventyrene snart blive oversatte. Den danske Natur vil tidt erindre mig om Opholdet i Cintra og paa Pinhjeros; selv den danske stærke Blæst har jeg fundet her; og i Cintra har den, efter 30 Grader i Skygge ganske artigt forkjølet mig og leveret en god dansk Snue.

No 2.

Pinhieros den 9 August. 1866.

Kjære Ven!

Iaftes kom jeg her; i Dag pakker jeg sammen for imorgen tidlig at fløtte ind til Lissabon og være parat naar Dampskibet om nogle Dage kommer og da, hvis der er Plads, at følge med. Det har voldsomt stormet i Nat, 5 endnu ryster det i Huset, gid der nu maa komme lidt Hvile i Veiret naar jeg skal ud paa det verdensaabne Hav! I dette Øieblik har jeg skrevet i Fru O Neills Album:

»Naar, om Gud vil, snart jeg vandrer
 I den danske Bøgesal, 10
 Vil min Tanke ofte flyve
 Til det skønne Portugal.
 Dvæle længst da paa Pinhiero
 Hvor jeg fandt mit danske Hjem.
 Jeg staaer atter paa Terrassen, 15
 Alle Syner flyve frem,
 Aqvaducten og Palmella,
 Cintras Bjerger, hver en Ven.
 Sødt at mødes, tungt at skilles!
 Mon I huske mig igjen? —« 20

Gid at jeg nu ikke maa have det Værste af Reisen tilbage. Naar De skriver mig til beder jeg Dem at Brevene sendes til Bordeaux til vor danske Consul Kirstein; skulde jeg ikke komme der, da skriver jeg ham til om at Breve, der ere indtrufne sendes til Lissabon; jeg vil saaledes altid og snarest faae dem. Det belovede Brev fra Jonas fik jeg ikke; men han og 25 De have nok meget travlt med den ny Kilde? Skal den kaldes St Edwards eller Jonas Vældet? Gid jeg, før Aaret ender, lædske min Tørst i det rislende Vand. Siig til Deres Kone at jeg i Cintra har iaftes plukket en stor grøn Citron, Gud veed om jeg kan bringe den frisk hjem til hendes Huus-

holdning, den er allerede med noget Blomsterfrø pakket ind i min Hat-
 æske. — Jeg har lidt Feber i Dag, jeg har dertil Reise-Uro og imorgen skal
 jeg sige Lev vel her i Huset og kommer maaskee dog ikke afsted; det er en
 egen Situation. Fra Henny Kock, som er i fransk Tjeneste, fik jeg forleden
 5 Brev fra Toulon; han har længe der ligget syg af Feber han samlede sig i
 Conchinchina. Han er henrykt over Ceylons Natur-Skjønhed og skriver at
 han kan godt forstaae at man der henlæg[g]er det gamle Paradis, Edens
 Have. Hils Deres Kone, Louise, Jonas, Theodor og alle gode Venner.

Hjerteligst

10 [I Margen:] NB Skriv meget snart!

H. C. Andersen.

550. Til E. Collin.

Lisboa 13 August 1866.

Kjære Ven!

I Fredags morges forlod jeg Pinhiero, efter først at have sendt Brev til
 Dem om min Afreise. Georg O Neill sagde at det var mueligt at Damp-
 15 skibet fra Rio allerede kom Løverdag-Formiddag og da, nogle Timer
 efter gik til Bordeaux, jeg maatte altsaa være parat. Jeg ønskede at boe i
 Hotel Cirkel, der ligger nede ved Tajo, O Neill protegerer en Mand oppe
 i Byen og overtalte mig til heller at boe der og tilføiede at det blev umaade-
 ligt dyrt i »Cirkel«, jeg troer nu det bliver lige dyrt; men nok, nu er jeg her
 20 og er det eneste Menneske i hele Hotellet, den første Reisende det har;
 jeg har ogsaa foræret Manden mit Photograph[ie] Kort at hænge op, der-
 som mit Besøg er god Handsel. Skibet kom imidlertid ikke i Løverdags,
 heller ikke igaar og endnu i Dag, mod Aften, viser sig ikke »Navarro« som
 jeg skal med; det er hele fire Dage jeg har været i Lissabon, altid ventende
 25 paa Skibet, saa at jeg ikke tør kjøre ud omkring. Jeg sidder som Fange
 fire Dage i min Stue, med lukkede Vindueskudder. Det er i Solen 41 til
 44 Grader Reaumur og i Skygge 25 til 28. Jeg er kogt! Ingen besøge mig
 og jeg har kun, vil jeg see Nogen, at tage min Paraply og langs med Hu-
 senes Skygge snige mig, i en Baggerovns Hede, hen til O Neills Contoir.

Min skikkelige Vert trøster mig med at det er dog bedre end at være paa Søen, hvor der altid er Ulykke, og at nyeligt eet af de største Dampskibe forgik med alle Pasagerer. Det er fornøieligt at høre naar man selv venter paa at komme derud. Dette mit Brev slutter jeg i Bordeaux, om Gud vil at jeg kommer der. Skal jeg blive flere Dage i Lissabon, da bliver jeg til-⁵ visse syg af Varme og Kjedsomhed; jeg gidder ikke læse, ikke skrive, dette Stykke Brev kommer paa Papiret under Aftenens første Luftning fra Balkonen. Kassen med min Buste og Bøgerne, indtraf netop igaar. Hjertelig Tak for Deres Omhu.

Bordeaux den 18 August 1866. ¹⁰

Gud være lovet at jeg er her! det er som om jeg nu var aldeles hjemme; den Vei er saa kort og beqvem synes mig. Dampskibet kom først Tirsdag morgen fra Rio; allerede Klokken 5 om Morgen[en] blev jeg underrettet derom at Fartøiet igjen vilde afsted samme Formiddag Klokken 10. Georg O Neill, sagde at han vilde give sit Æresord paa at jeg ikke blev søesyg[,] ¹⁵ det var den bedste Aarstid og det bedste Veir, den stærke Blæst var kun Kystvind, og paa en Time var jeg udenfor den. Capitainen kom iland hos Georg O Neill og sagde at det havde været en mindre heldig Reise at de i de sidste 8 Dage havde haardt Veir og at Søen derude gik høit; men jeg maatte jo nu ombord! Det var det største Fartøi jeg har været paa, henved ²⁰ 100 Pasagerer gik i Land i Lissabon, men der var endnu over 200 tilbage. Det var som et stort svømmende Hotel, og var tilvisse saalangt som Hotel D'Angleterre i Kjøbenhavn; en uhyre Spisesal, der til begge Sider havde Vinduer ud til to lange Gallerier med Tag over, der om Aftenen naar Løgterne tændtes saae ud som lange Stræder. Det var et særdeles blandet ²⁵ Selskab, fine Folk og grove Folk; der var to i hver Kahyt, jeg fik een for mig alene men saa langt forude at Bevægelsen var for voldsom til at blive der, desuden Køjen for kort—, jeg laae derfor uafklædt, for Træk gjennem de aabne Vinduer, i tre Nætter paa Sophaen i Spisestuen, og fik ikke skiftet

¹⁰ Bordeaux] *understreget med 2 Streger.*

Klæder, ikke engang Støvler. Saasnart vi kom ud af Tajoffloden, fornam jeg alt de store Bølger, men satte mig dog tilbords, hvor Alt var bundet fast og Snore dragne mellem Flasker og Glas at disse ikke skulde styrte; De vil begribe at jeg ved den første Skefuld Suppe var saa søsyg at jeg
5 maatte ud paa Galleriet og nød Intet den Dag og Aften; nu kom Natten, den første Nat. Store Bølger løftede sig, men saa phosphorskjønne; det var som foer vi over Ild og Flamme, Vinden susede; hver ny Lyd forskrækkede mig, jeg foer om Natten ud paa Galleriet; Alt knagede og bragede; vi holdt os langt fra Kysten; næste Dag var Søen noget roligere, men altid
10 Nordvest-Vind, jeg var om Morgenstunden syg efter at have taget en Mundfuld Kaffe, men det var dog sidste Gang. »Det bliver værre i den spanske Sø!« sagde man[;] ogsaa Capitainen meente at bedre blev det ikke; paa den næste Morgen saae vi Cap Finisterre, vi kom i den berygtede biskaiske Bugt, der har slugt saa mange og med eet blev Søen stille, ja ud
15 paa Formiddagen som et Speil. Det var en Fornøielsestour fra 6 om Morgen til 6 om Aftenen; da kom Skyer, lidt Regn og nogen Vind, men, Søen var ikke slem; det Allerværste Stykke var blevet det Bedste og der blev sjunget spillet Claveer hele Aftenen; Natten som kom tilbragte jeg dog endnu oppe i Spisesalen, og et Par Gange slingrede Fartøiet temme-
20 ligt og det tudede i Tougværket, jeg gik ud paa Galleriet og saae det deilige rullende Hav, det var venligt og godt; jeg følte mig Gud saa taknemlig! — Igaar aftes Klokken 6, efter 80 Timers Fart naaede vi saaledes Bordeaux hvor jeg tog ind i Hotel Richelieux og blev hjerteligt modtaget lige fra Vert til Portner. Hvor det var deiligt at komme iseng iaftes. Jeg
25 kunde ikke sove, saa deiligt nød jeg det at ligge godt. I Dag har jeg søgt Kirstein men han er med Frue i Schweiz ogsaa Hyllested er reist, min Landsmand Kjøbmand Rasmussen og ligesaa Jørgensen ere de eneste Landsmænd her ere i Byen og af de mange franske Venner finder jeg nok kun General Doumas. Hvor jeg har Meget at fortælle Dem om denne
30 Reise, Meget jeg ikke har Lyst at nedskrive; om Spanien antydede jeg

kun det mindre behagelige jeg denne Gang fornåm her; jeg syntes jeg gik paa en Vulkan, den brød da ogsaa løs, nogle Uger efter at jeg havde været i Madrid; De har i eet af Deres Breve berørt »Urolighederne« men yttrede at det var nok ubetydeligt! Det var blodigt, skrækkeligt hedte det i Breve og Aviser der kom til Portugal. Det vilde have været uhyggeligt at komme 5 der paa den Tid og uhyg[g]eligt igjen at gjøre samme Reise; det er i Aars-tiden ogsaa aldeles umueligt, Varmen er for voldsom. Jernbanen vil ikke aabnes før næste Aar og Dampskib til Bordeaux fandt jeg ikke før 14 Sep-tember og da begynde alt Stormene, altsaa maatte jeg tilsøes, og det er overstaaet, gaaet godt; jeg har ført igjennem, ved Guds Hjælp, at naae 10 Lissabon over Land og hjemad over Ocean og baskisk Havbugt, der begge stode saa truende for mig; jeg er glad ved at have ført det igjennem, hvad der vist vil være en ringe Ting for de fleste andre. Ombord var der en stak-kels Dame, som Dagen efter at vi forlod Lissabon, opdagede at hendes Køjekammerat, en Dame fra Rio, der var gaaet i Land i Lissabon, havde 15 stjålet hendes Braceletter, alt Guldtøi og Creditivet. Der blev nu igaar strax herfra Bordeaux telegrapheret til Politiet i Lissabon og i Madrid, hvorhen Damen agtede sig, hun havde et Pas der lød paa at hun var en Consulfrue, men man antog det var et falsk Pas. Dette Brev jager jeg ned, (der maa ikke trykkes noget deraf). Hils Deres Kone, Børn, Familie og 20 glæd mig snarest med et Brev i Paris sendt til den danske Legation.

Deres trofaste

H. C. Andersen.

551. *Fra E. Collin.*

Dersom jeg ikke havde medfølgende Brev fra Frøken Clara Heinke, 25 (hendes Navn som »Absenderin« stod uden paa den forseglede Convolut) havde jeg neppe skrevet idag, da jeg intet har at melde, undtagen den al-

1 mellem her; og jeg syntes] er først skrevet men overstreget: det var høist ubehageligt! 8 fandt jeg] først skrevet fandtes. 20 ikke] understreget med to Streger.

deles prosaiske Efterretning, at vi have det ved det Gamle. Vi ere endnu paa Hellebæk undtagen Theodor, som er taget ind til sit Theater. Jeg arbejder paa min Kilde, som først og fremmest indbringer mig Sundhed, god Appetit og Nattesøvn og dernæst et sentimentalt Digt i et Brev fra
 5 Pseudonymen Therese Werner; men jeg har tillige opnaaet en Contusion ved at en Steen væltede over min ene Fod, saa at jeg gaaer og hinker. En meget værre Ulykke er hændet en anden stakkels Mand, den gamle Toldcontroleur Etatsraad Kjerulf (Broder til afdøde Overpræsident), som i Lørdags blev overkjørt af en Sporvogn og knust, saa han døde $\frac{1}{2}$ Time
 10 efter.

Linde er endnu interimistisk constitueret Theaterchef; man taler om, at han skal afløses af »Schwartzkopf«; jeg venter med det Første at see Tjernenesten sat til Licitation. Literaturens Mark er aldeles øde, men derfor kan den jo gjerne gjemme Frøkorn, som senere spire; dette har De jo ogsaa
 15 hentydet til i Deres lille Digt. Med vor Politik staaer det endnu paa det samme uvisse Standpunkt m. H. til Slesvig, om Afstemning eller ikke. Keiser Napoleons Ubegribelighed i Forholdet til Preussen er Dagens Æmne

Naa — jeg haaber, at dette Brev nu træffer Dem i god Behold efter vel
 20 overstaaet Reise over en Deel af Verdenshavet; det er dog morsomt ogsaa at have gjort dette med.

Jette og Børnene hilse.

Deres
 E. Collin.

Jeg har idag atter betalt 500 fr. for Dem.

25 Kbhvn 22 August 1866.

552. *Til Henriette Collin.*

Bordeaux 23 August 1866.

Kjære Fru Collin!

Endnu er jeg i Bordeaux og bliver her til først i næste Uge, men til den Tid faaer jeg neppe noget Brev fra Dem, Deres Mand eller Jonas, have

De skrevet, ere disse vistnok gaaede til Paris; derhen ville mine Venner i Bordeaux ikke gjerne at jeg reiser og bliver, idet Coleraen endnu daglig forlanger 160 Personer. I Dag fik jeg derom et lille Brev fra Fröhlich, der boer ude paa Landet og skriver at Sygdommen er i aftagende men dog meget ondartet (foudroyante). Jeg bliver altsaa neppe længer i Paris end 5 en Nat og vil neppe da erholde de Breve som ere indtrufne til mig i Legationen; send derfor ingen derhen; jeg maa nu undvære disse indtil videre. Over Cøln og Hanover haaber jeg at naae Hamborg og saaledes i Løbet af 14 Dage at være i Danmark; om jeg bliver et Par Dage paa Basnæs eller flyver lige til Byen veed jeg ikke. Groserer Melchio[r]s afhente mig med 10 Vogn naar de veed jeg indtræffer paa Banegaarden og saa bliver jeg en 10 a 12 Dage hos dem paa »Rolighed« hvorfra jeg dog snarest tænker at flyve en Dag ud til Hellebek. Dog saa langt frem tør jeg endnu ikke tænke; det Hydra af Colera ligger imellem; jeg haaber jo rigtignok at jeg ikke skal blive dens Mundfuld, derfor blev jeg vel ikke bevaret paa den spanske 15 Sø, som jeg besøgte med ikke synderlig Tillid. Denne Reise gaaer rigtignok gennem Ild og Vand; har jeg nu ikke faret hen over den vulkanske, revoulutionaire spanske Jordbund, gynget paa det atlantiske Ocean og gaaer nu gennem Colera og megen Besvær. Jeg drømmer derfor endnu ikke om Hjemkomsten: Bouquetten for den hele Reise, som en bekjendt 20 Poet har kaldt den. I aften skal jeg i Theatret og høre Mdms: Schneider fra Paris i »Barbe bleu«, jeg saae hende deri da jeg var i Paris; hun er høist genial, men det er ikke Noget for Kjøbenhavns strænge Moralister; thi selv Franskmændene hernede i Bordeaux finde det for stærkt; skade at den mageløse Genialitet Mdms Schneider besidder ikke anderledes be- 25 grændses; dog forekommer det mig at i hvor overraskende dristig, for at bruge et smukt Ord, Fremstillingen er, kommer den dog aldrig udenfor det Skjønnes Grændse. Paa Søndag er jeg af Consul Kirstein indbudt paa Landet hos hans Svigermoder; een af de første Dage i Ugen, begynder jeg da Hjemfarten og glæder mig usigeligt til at see alle Kjære og opfatte 30

19 megen] først skrevet meget.

dem i deres hele Elskværdighed. Jeg antager at Eftersommeren bliver smuk, jeg er da deels paa Rolighed, deels paa Basnæs og maaskee hos Fru Neergaard i Søllerød, kunde jeg da faae to nette Værelser, for rimelig Betalning paa Kongens Nytorv, da var det jo deiligt; Meget har jeg at fortælle Dem om dette Ophold ude, om Familielivet i Portugal, om Meget som der var mig nyt og eiendommeligt; i Aviserne læser jeg at netop den første Nat jeg var paa Atlanterhavet, og Søen gik saa høit, forulykkede et Dampskib mellem Bordeaux og Havre. Det maa være et skrækkeligt Øieblik saaledes, med Bevidsthed at synke ned mellem de uhyre rullende Søer og fornemme det tunge Tryk og Mørket idet man forsvinder; jeg havde ombord et Par Minutter saa levende en Forestilling om det at jeg troer næsten jeg fornam Dødsangsten og tænkte, saa heller døe i Land af Colera, men det siger man ikke naar man er i Land, der siger man heller ædes af »Crittikken«, tykkes, krammes og knases og dog føle sig en retskaffen Borger.

See det var nu en lang Snak, den faaer De mere af, naar Gud vil vi mødes. Her er varmt i Bordeaux, dog ikke som i Lissabon, der var jeg de sidste Dage ved at tabe Veiret. Nu Hilsener og Omfavnelser, selv til Hvappe, der vel finder stor Smag i den nye Kilde.

Deres hengivne

H. C. Andersen.

20

553. *Fra E. og Henriette Collin.*

24 August. Hellebæk. 1866.

Iovergaars expederede jeg fra Sparekassen til Dem et lille Brev med Indlæg fra Fräul: Heincke, da jeg kom hjem i Tvergaden, fandt jeg Deres sidste Brev, som er begyndt i Lissabon og endt i Bordeaux. Jeg skriver derfor paany for at ønske Dem til Lykke til den overstaaede Søreise. — Efter Deres Brev at dømme (da De ikke omtaler det) har De neppe faaet mit sidste Brev til Lissabon, i hvilket ogsaa Jonas havde skrevet. Ogsaa i Deres sidste Brev til mig bemærker De udtrykkelig, at jeg ikke maa lade Brevet

trykke, noget der aldrig kunde falde mig ind; men jeg maa deraf slutte, at det er med Deres Samtykke, at der stundom staae Breve fra eller Efterretninger om Dem i Bladene, og saa har jeg gjort Vedkommende Uret. —

Angaaende Leiligheden hos Frøken Hallager paa Kongens Nytorv afgjøre vi altsaa intet, da De selv først vil see den; men den kan jo unægtelig 5 være leiet bort inden den Tid. — Kommer De snart? Herom vente vi snarest at høre fra Dem. Farten staaer jo nu aaben overalt, og De agter formodenlig at flyve gennem Tydskland uden at komme i Berøring med gamle Bekjendte. Hvilket Virvar i den korte Tid af Deres Fraværelse — Hannover, et heelt Kongerige — revet overende og incorporeret! Og saa 10 Napoleons seneste Frem- og Tilbagetræden! Hvad skal Enden blive paa dette? Indtil videre maa vi her hjemme være glade ved at være forskaaede for saavel Krig som Cholera.

Vi sees vel altsaa snart!

Deres

E. Collin. 15

Det forekommer mig naturstridigt at lade et Brev flyve afsted til Dem kjere Andersen, uden ogsaa at have min Smule Paategning — De er altsaa atter vendt tilbage til den civiliserede Verden, (hvortil jeg mellem oss sagt ikke kan henregne Spanien og Portugal) og vi kunne snart begynde at tænke paa den Dag De kommer til Hellebek og drikker af »Collins un- 20 derfulde Kilde« — Saa er den Sommer tilbagelagt og vi tage atter fat paa den mørke lange Vinter, der har saa mange Glæder for den Glade og Rige, saamegen Nød for Fattige og Mørke og Kulde for os Alle. — Jeg glæder mig til Alt hvad De har at fortælle os og til at hjælpe Dem til at indrette Dem et hyggeligt og godt Vinterhjem

Deres

Jette Collin. 25

[Paaskrift af Jon. Collin jun. og Henr. Scharling].

554. *Til Henriette Collin.*

»Rolighed« den 15 Sept: 1866.

Kjære Fru Collin!

Det var en smuk Middag for mig forleden, her paa Rolighed, den havde været det endnu mere om De og Jonas havde været med. Særdeles længes jeg efter at tale med Dem begge to, men særligt nu at see Dem, kjære Fru Collin. Det var min Plan imorgen, Søndag, at komme til Hellebek; men jeg er bedet om endelig at blive her i Huset, da der komme nogle af Huusvennerne som saa gjerne ønske at samles med mig; jeg maa da, indseer De, blive. Nu vilde jeg Mandag kjøre til Helsingør, men netop da skal Professor Scharling begravnes; De veed min Ulyst til at følge Liig, men her, da Ørsteds Familie veed at jeg er i Byen, vilde man maaskee lægge nogen Vægt paa om jeg tog bort og ikke fulgte, altsaa er ogsaa Mandag optaget. De kommer ind paa Tirsdag, sagde Deres Mand, er det vist? Da sees vi i Byen Onsdag, men er det ikke vist, da lad mig til Mandag-Eftermiddag vide det, thi kaldes jeg ikke til Kongen og det er nogenlunde Veir, da vilde jeg paa Tirsdag kjøre til Hellebek, tale med Dem og see »Eduards Kilde«, som jeg er meget nysgjærrig efter at see og »smage«. Deiligt var det imidlertid om De virkelig fløttede ind paa Tirsdag, jeg bliver her hele næste Uge. Jeg har besøgt Frøken Hallager, det er to ganske nætte Værelser; men hun forlanger 20 Rdlr for disse uden Meubler, jeg havde, paa anden Sal, tre Værelser meubelerede for samme Priis hos Fru Anholm. Jeg har derfor endnu ikke sluttet Accord, men har nok Lyst at fløtte ind, men mere end 25 Rdlr, godt meubeleret synes jeg dog ikke det er Værd at give; jeg har en Skræk for at kjøbe selv Seng og Meubler, tænk hvormeget jeg da har at fløtte naar jeg en Gang vil ud at aande »Verdens Luft«. Jeg vil nok tale med Dem om Huus Arrangementet, dersom Frøken Hallager vil vente saalænge. Jeg har faaet et Brev fra Odense; mine Venner der ville, i det Huus de antage for mit Fødehuus nu lade indmure en Steen hvorpaa bliver at læse at jeg er født der; det er meget venligt, men

jeg synes dog det er bedst at udsætte det til efter min Død. Fra Luzia Scavenius fik jeg iaftes Brev hvori hun mælder mig sin Forlovelse med Lieutenant Carstenskjold til Borreby; De husker ham: Helten ved Dyp-pel, der stod der med Lieutenant Ancker. Hils Deres Mand og Louise! beed Jonas besøge mig paa Rolighed, han kan jo tage sin Middag der en 5 Dag naar han ikke har andet Sted. — Hils »Kilden« og glæd mig snarest med et lille Epistel.

Deres hengivne

H. C. Andersen.

555. *Fra Henriette Collin.*

Aalsgaard Søndag [16/9 1866]

Kjere Andersen Tak for Brevet og Tak fordi De har Lyst til at komme 10 herud — hvis Veiret er godt vil jeg vente Dem paa Tirsdag. Onsdag er Edvard i Byen, Torsdag pakker jeg ind og Fredag flytte vi — Om Gud vil — ind og dertil glæder jeg mig, dog med noget blandet Følelse, da Naturen endnu er saa deilig og saa grøn herude, men Huset er kun til godt Veier og jeg er bange for Følgerne af megen Træk som er uundgaelig i en 15 Bygning som denne der synes ligefrem at være bygget til Menneskeslæg-tens Ødelæggelse.

Jeg glæder mig meget til at see Dem og tale med Dem kjere Andersen og jeg synes det er noget tidligt De begynder at tale om den Tid De atter skal ud og trække »Verdensluft« — Jeg synes vi vare enige om at nu skulle 20 De begynde at føle Dem som »en ældre Mand« men dertil mærker jeg endnu intet og det er de samme Sommerfugle Manere og den samme Storketale som altid! —

— For ikke at skrive mig hidsig saa at jeg bliver ubehagelig vil jeg slutte med et hjerteligt Levvel fra

Deres

25

Jette Collin.

556. *Til E. Collin.*

Holsteinborg ved Skjelskjør den 30 Sept 1866.

Kjære Ven!

Dette Brev kommer først afsted imorgen tidlig, det er i Morgenstunden at Posten gaaer herfra. Jeg forlod da igaar Melchiors, hvor jeg har nydt
5 stor Gjæstfrihed og utrolig Opmærksomhed. Den sidste Middag, som desvære ikke Jonas tog Deel i, var særdeles livlig; jeg havde faaet Lov at indbyde Rasmus Nielsen; hans Bekjendtskab havde Melchiors stor Lyst til at gjøre, han, med hans Frue bleve indbudte og Nielsen var høist underholdende og livlig, ogsaa Redacteur Bille med Frue var der; min Skaal
10 blev udbragt af Melchior og Rasmus Nielsen gav et livligt, for mig smigrende Bilag. Block, der kom noget syg, blev rask og livlig, det var en smuk Middag og Aften. Igaar Formiddags fulgte Fru Melchior mig til Banegaarden og halv fire naaede jeg, om Eftermiddagen, Sorø, hvor en lukket Vogn fra Holsteinborg, ventede paa mig med Blomster og Druer, jeg foer strax
15 afsted, derimod maatte Toget vente, i det et Tog med Gruus og Materiale var kommet ud af Skinnerne og standste, for en Tid, Godstoget. Lidt efter 6 havde jeg kjørt de fire Miil og kom til Middagsbordet som ventede mig. To Danebrogs Vimpler vaiede ved Huusdøren, Greven, hans gamle Moder og Børnene toge mod mig, Grevinden var desvære syg, havde Feber
20 og maatte derfor lægge sig tilsengs, i Dag har Lægen været her, han siger at hun en 8 Dage maa blive tilsengs, Greven tager i Forretninger ind til Byen Onsdag morgen; jeg har derfor bestemt at jeg allerede Tirsdag (den 2^{den} Oct:) tager over til Basnæs og da senere, naar jeg reiser tilbage til Kjøbenhavn, kommer herover til Holsteinborg en 8 Dages Tid, det vil
25 sige, dersom Grevinden, som vi haabe, bliver saa vel til den Tid. Dersom altsaa Breve indtræffe til mig, gaae de strax til »Basnæs ved Skjelskjør«. Veiret er i Dag deiligt, som ogsaa glæder mig for Drevsens der i Dag ere paa Christinelund. Min Dagligstue støder op til Kirken her paa Holsteinborg; medens jeg skriver dette lyder Orgelet ind til mig. Jeg har nyligt,
30 gjennem den halv aabne Dør, hørt Prædiken af Fenger. I Dag er her stor

Confirmation. Ude er der en Sol og Farvepragt. Bladene ere grønne, gule og røde. Skovene ovre paa Øerne synes at svømme paa Vandet. Frugttræernes Grene bøie sig under den modne Frugt; Pragtblomster jeg kjen-
der fra Lissabon, hilse paa mig og selv i min Stue har jeg det deiligste Blom-
sterbord med duftende Roser og det fine hængende Venushaar. Hils De- 5
res Kone, Jonas, Louise, Theodor og Thybergs Hjerteligst

H. C. Andersen.

557. *Fra Henriette Collin.*

Fredag i stor Hast [5/10 1866]

Kjære Andersen! Jeg synes at en Komode passer bedre for »en lille Jom-
fru« — end for »en stor Mand«. — Skal vi ikke hellere vælge en Secretair 10
da Frøken Hallager ganske vil gjøre efter Deres Ønske? — Lad mig vide
om De har andre Møbler end en Gyngestol (som De saavidt jeg husker
aldrig sidder i) — Skal vi hænge Billederne op inden De kommer? — jeg
mener det er bedst De gjør det selv. — Jeg finder Deres Leilighed smuk
og standsmæssig, at De har en lille Entrée vil være Dem særdeles behage- 15
ligt, saa kan da Hartmann ikke tage Dem paa Sengen! —

Igaar besøgte Edvard og Jeg Melchiors og fandt den venligste Mod-
tagelse. —

Deres

Jette Collin.

558. *Til Henriette Collin.*

Basnæs ved Skjelskjør den 7 October 1866. 20

Kjære Fru Collin!

Tak for Brevet jeg modtog iaftes og tak for al den Uleilighed De paa-
tager Dem for min Skyld, De er rigtignok velsignet og god, næsten kunde
jeg have Lyst til her at nedskrive Frøken Fibigers: Tilegnelses Ord; jeg
husker paa disse, det er kun for et Øieblik siden jeg læste samme i Bogen 25
paa Fru Scavenii Bord. — Det var egenlig et Forretningsbrev De forundte

25 samme] først skrevet disse.

mig, jeg kommer her med eet i samme Stiil. De har seet paa mine nye Værelser og finder disse »standsmæssige«, nu seer jeg hvor høit De sætter mig: »i tredie Etage«. Skade at jeg kun faaer de to smaa Værelser, men Udsigten er god, og naar man har gode Udsigter med nogle Minutters
5 Morgensol maa man være taknemlig! — De har Ret i at en Secretair vil tage sig bedre ud end en Komode, den sidste har mig noget »pigeagtigt«, Secretairen er mere mandig. Altsaa er jeg nu saa vidt at jeg holder Secretair, men glem derfor ikke Klædeskabet. Jeg kommer ikke til Byen før efter den 20de, nærmere skal jeg sige Dagen og ønsker da, at mit Tøi hos
10 Fru Kock, ved et paalidelig Bud, der kan leie en lille Haand-Fløtte Karre og en Medhjælper og saaledes bringe mine Sager afsted, maa være sat hen i de standsmæssige Værelser. Vil min Huusfrøken da have slaaet det større Gulvteppe fast i Salonen og sat de Meubler der ere nødvendige thi jeg har kun en Leenstol, som jeg aldrig sidder i. Den lille Reol kommer paa samme
15 Sted, hvorimod den større anbringes i Soveværelset, maaskee Vis a vis Vinduet og alle de løse Bøger stilles som de bedst kunne i Reolerne, for ikke at ligge paa Gulvet, der mener jeg det løse Gulvtæppe kan ligge og de flere Kufferter og Kasser henstilles, det er ikke værd at de sættes paa Brændekammeret før de ere tømte. Det er sandt, da vi nu ere paa Brände-
20 kammeret, tør jeg da komme med et Spørgsmaal? Vil det være betids nok at vente med at købe Brænde til jeg kommer eller synes De at jeg skulde lade Frøkenen købe mig en Favn god tør Bøgebrænde, (saves, hugges og bringes op paa Loftet maa den) og De faaer hos Deres Mand Penge til forud at betale Frøkenen. Jeg beder ogsaa at hun netop den 20de maa
25 erholde de 25 Rdlr Huusleie for Maaneden. Men nu igjen til Huus Arrangementet; Skilderierne blive alle stillede paa Gulvet op til en Væg indtil jeg kan selv hænge dem op; det lille Skraabræt i Vindueskrogen for Göthe-Schiller Statuen ønskes opslaaet i »Salonen«. Med Hensyn til Sengen, den »formalidide Seng«, som De, min Frue, har indført og som nu bestemt
30 bliver min »Dødsseng«, den løber ideligt rundt i mit Hoved; De kan forstaae hvilken Hovedpine jeg da maa have. Jeg ligger næsten godt i alle

Senge paa Reise; derimod mindre godt i Senge der høre til Privatlivet og nu maa jo vist min egen Seng regnes her til. Paa Basnæs, hvor Alt er ellers godt, er min Seng (unter uns, tilgiv jeg taler Tydsk), aldrig ganske som jeg ønsker den og det som især generer er »den skraa Hoved-Madrass«, jeg har i Nat ogsaa kastet den langt hen af Gulvet og beder derfor at De ogsaa vil kaste den bort, det vil sige afbestille samme, dersom det endnu lader sig gjøre, jeg kan heller, om det behøves, faae en anden lille Pude for den. Overdynen, (»den til Fødderne«) beder jeg om maa blive meget let, varm og saa lang som mueligt, thi det begynder jo at være forfærdelig koldt. —

10

Mellem os — ja nu bliver De forfærdet! — jeg havde mere Lyst at reise ud i Verden, end at fløtte ind! — Jeg vil imidlertid nu for i Vinter være »den ældre Mand«, som De saa smukt har benævnet mig. Som den Ældre og Besindige har jeg nu ogsaa her paa Landet været saare flittig. De veed at jeg ude paa en Herregaard, hvor jeg ugeneert kan give mig hen til mig selv, bestiller mere i een Uge, end i Byen i en Maaned; jeg har saaledes nu fra min Dagbog samlet og nedskrevet hele Besøget ved Setubal, altsaa een Maaned af Reise-Opholdet i Portugal. Jeg har dernæst, næsten fuldendt Historien om »Portnerens Søn«, den jeg begyndte paa ved Penieros. jeg haaber De vil synes om den. Paa Holsteenborg, hvor jeg slet ikke fik Grevinden at see, da hun maatte ligge tilsengs, og hvor Greven i et Par Dage maatte tage til Byen, netop paa en Tid hvor Fru Scavenius ogsaa var borte fra Basnæs, levede jeg meest i Haven og paa mine to hyggelige Stuer, hvor jeg næsten skrev hele Dagen, dette vil blive det samme omtrent paa Basnæs og saa trækker jeg igjen Luft naar jeg kommer til Kjøbenhavn. Igaar var det Fru Scavenii Fødselsdag, her var Familien fra Borreby, jeg saae de unge Forlovede og de synes meget lykkelige. Brølluppet bliv[er] til Sommeren, Luzia medbringer aarligt 8000 Rdlr, de ville kunne leve meget »standsmæssig«. Otto skal være Student iaar og bliver myndig i det næste Aar, da overtager han Basnæs og Fru Scavenius vil tilbringe

20

25

30

den længste Tid i Kjøbenhavn. Veiret herude er endnu smukt, men koldt; jeg fryser og det vækker Længsel efter »de varme Lande!« — Om Forladdelse! Paa Løverdag have vi stor Jagt, jeg er med til at spise Dyret, men ikke til at skyde det! Hils Deres Mand, Louise og Jonas. — Theodor har
 5 det vel godt; send ogsaa ham og Deres Broder med Familie min varme Hilsen og da De selv er den, som Frøken Fibiger benævner saa rigtig, saa vil De vise Deres »Elskelighed« i ret snart at glæde mig med et Brev, der groer lidt ud over den fortræffelige, nyttige Forretnings Stiil, ind i »den venskabelige Skrivelse«, med lidt Nyheds Blomster og godt Humeurs
 10 Convolvoli! Deres taknemlig hengivne

H. C. Andersen.

559. *Til E. Collin.*

Basnæs ved Skjelskjør den 9 Oct: 1866.

Kjære Ven!

For et Par Dagesiden skrev jeg en Slags Forretnings Brev til Deres Kone,
 15 der er saa elskværdig at tage sig lidt af mit ny Huu[s]væsen, i Dag kommer jeg med en lignende Slags Brev til Dem, men det slutter sig mere til den endte Reise. Jeg antager at De nu saa temmeligt er igjen i den gamle Orden med Alt hjemme og at Deres Kone kan og vil give Oplysning hvor De ikke har Besked. Jeg ønsker nemlig at vide lidt Mere end jeg veed om
 20 de hjemsendte Pakker. De har faaet, sagde De mig, en saadan hvori var til Dem »Holbergs Comedier og Øehlenschlægers Hakon Jarl«, denne har den yngre Kjøbmand Brandt besørget ved Kjøbmand Hengel, hvis Skibe gaae til Kjøbenhavn; med samme Pakke lod jeg følge et Par saa godt som ny, vel fodrede Støvler, som naaede mig heelt op over Knæerne; jeg har
 25 efter min Hjemkomst spurgt her om, De vidste ikke da Beskeed, men vil da nu have den, da jeg gjerne snarest skriver til den yngre Brandt, der ikke har hørt fra mig siden jeg var paa Udreisen; ere Støvlerne ikke fulgte med Pakken, det jeg dog maa tro, da vil jeg skrive om disse og af ham, eller fra Kjøbmand Hengel, faae en Forklaring. Søofficeren Christian-

sen (?), en Svigersøn til Hvidt tog hjem fra Bordeaux en Pakke-Bøger; han lovede mig fornyelig at sende Dem disse, ere de ikke komne maa da et Bybud, paa min Regning, afhente samme; i den Pakke er en Reisebog for Holland, ligesom ogsaa en fransk Oversættelse af baskiske Folkesange; for disse to Bøger har jeg Brug, dog er det ikke værd at sende samme til mig paa Landet, kun at jeg har dem, saasnart jeg kommer til Kjøbenhavn. Kammerherre Jessen, ligesom ogsaa Fru Bille Brahe, fik hver en lille Pakke Bøger til Dem, ere disse i Deres Hænder? Hos Consul Kirstein i Bordeaux traf jeg paa min Hjemreise en dansk Koffardicapitain Michelsen, der førte sit eget Skib; kjender De ham? Han fik ogsaa en Pakke Bøger, under Deres Adresse, desuden min blaa Reisekappe; det er nu over sex Uger siden! Veed De Intet herom? Jeg vil haabe at De er rask og glad, som da De arbejdede ved Deres Kilde i Hellebek; jeg er meget flittig nu; hele Dagen næsten, tilbringer jeg ved Skrivebordet og samler saaledes paa Papiret de spredte Optegnelser jeg har fra min Reise; det er nu om at finde en Form for samme; imidlertid er det godt at faae det Hele som i en Gyldning. Jeg har ellers en Deel Vrøvl og Pine med mine Tænder og Alt kommer fra det kunstige Apparat Bramsen har givet mig; i Nat laae jeg ganske søvnløs, og det er aldeles ingen Fornøielse. De og Deres Kone skulde dog gaae op til Block, nu han boer Dem saa nær, og see det herlige Billede han har malet til Melchiors, ligesom ogsaa »Maria Besøg hos Elisabeth«, og endeligt, den storartede Fremstilling af Niels Ebbesen der dræber Grev Geert. Mellem de Breve De senest har sendt mig er eet fra Hr Berg paa Bogø, det er en Mindelse om at betale mit Bidrag til den unge Svend Møller, (Søn af Ludvig Møller som dimiterede mig). Før jeg reiste veed jeg at have bedet Vedkommende sende Anvisningen til Dem, det er ikke skeet og jeg staaer altsaa som Skyldner af 6 Rdlr, vil De være saa venlig at lægge denne Sum i vedlagte Skrivelse til Hr Berg paa Bogø over Stubbekjøbing. — NB Jeg tænker Hr Berg er Lærer. Jonas vilde overraske mig glædeligt

1 Hvidt] først skrevet With. 23 og 28 Hr Berg] begge Steder først skrevet Hr (Skolebestyrer) Schneekloth.

om han skrev mig til, Louises Breve kan jeg desværre ikke læse! hils dem
begge to! hils Deres Kone og Dem selv fra

Deres Ven

H. C. Andersen.

Efterskrift.

5 I det jeg har sluttet Brevet til Dem, falder det mig ind at det ikke kan
være rigtigt med Angivelsen at jeg skylder for to Aar (3 Rdlr aarligt), thi
jeg tager bestemt ikke fejl deri, at jeg før min Afreise i Januar dette Aar
var hos en Boghandler i Kronprindsens Gade, Navnet paa Manden har
jeg glemt, men han boer nær ved Kjøbmagergade, paa høiere Haand fra
10 denne. Jeg betalte ham 3 Rdlr, fik vistnok ogsaa en Qvittering, men Gud
veed hvor den er! ham bad jeg at man, i Tilfælde at jeg blev længere Tid
borte, man da vilde henvende sig til Hr Etatsraad Collin; jeg kan altsaa
ikke skylde for to Aar; — synes De at jeg skal vente med at svare Hr Berg,
eller sende vi ham strax de sex Rigsdaler og senere, naar jeg kommer til
15 Byen, søger Boghandleren og forhører om det ikke har sin Rigtighed at
jeg har betalt for forrige Aar og altsaa nu alene har at levere 3 Rdlr? Det
er ikke for Pengene, men kun for en Orden og det er mig ukjært at det skal
see ud som om jeg i to Aar ikke har tænkt paa at gjøre min Skyldighed.

Deres

20

H. C. Andersen.

560. *Fra Henriette Collin.*

10de Octb: 66.

Kjære Andersen Dersom De havde seet mig i mine Bestræbelser for at
finde en Seng efter mit Hoved og Deres Person, havde De været endnu
mere overbevist om min Fortræffelighed, eller rettere sagt om min Lyst
25 til at De skal have det godt og sove sødeligt, end De nu er — Sagen er at
man i Norden aldeles ikke forstaae hvad en Seng vil sige og allermindst
vide at give den sin rette Størrelse. — Jeg tror nu at have faaet den saa
stor som nogen i Danmark men om den er stor nok til den store Andersen,

det ville vi faae at see — Jeg skal en af Dagene med Fru Melchior op i Deres Værelser, hun har Lyst til at see dem. —

De har forlangt et godt humeurs Brev med Nyheder — kjere Andersen hvor kan De være saa ubillig og stille saadanne Fordringer. — Godt humeur har jeg mellem os sagt ikke og Nyheder veed jeg ingen af — havde 5 jeg det første kunde jeg dermed lave det Sidste — men De ønsker sagtens Sandfærdige Nyheder — og disse ere i Reglen gamle inden de naae ind i min Afkrog.

Min stakkels Broder som nu i næsten 1 Aar har været fri for sin ulykkelige Sygdom, har atter havt et Anfald, saa nu er det Haab tilintetgjort, 10 Han er iøvrigt ret flink og resignert som altid under det svære Kors der er lagt paa ham — Jeg glæder mig meget til »Portnerens Søn« og det forekommer mig uhyre længe siden jeg læste noget af Andersen — De mener vel at jeg burde læse det Gamle, men dertil er jeg for forvænt — I Familien er Alt uforandret, dog har de i Rosenvænget den Sorg at Valdemars Kone 15 Pauline, er kommet syg herved og har det temlig daarligt. —

Om Dagmar fortælles og skrives saa meget, men da De er Hofluften langt nærmere end jeg, saa veed De sagtens meget mere end jeg. Alt stemmer deri at hun er sød og ligefrem og da hun til Festforestillingen i Theatret, efter først at have modtaget Russernes begeistrede Hilsen, nikkede 20 op til de danske Matroser som havde faaet Plad[s] i Galleriet, blev man først rigtig henrykt over hende

God Nat kjere Andersen — Jonas bringer mig i dette Øieblik en underlig Gjenstand som Indlæg i Brevet — en Snegl — det ligner ham!

Deres 25
Jette C.

561. *Fra E. Collin.*

Af Convoluter har jeg udtaget ikke mindre end 5 tykke portugisiske Photographi-Portraiter, som De vel kan afsee indtil De rykker ind og lægger Dem i Deres egen Seng. De vil nok komme til at holde saameget af 30

den, at De ikke meer reiser udenlands; thi ingensteds er Dunene saa bløde etc. See nu har Theatret da faaet en Bestyrelse som har vasket sig. Igaar var jeg til Bryllup og hørte mange Taler; jeg kan endnu ikke komme mig rigtig derefter. De seer vel af Aviserne, at Edgar roder sig ind i literaire
 5 Feider; det skulde han efter min Mening lade være. Jeg lider nu overhovedet ikke dette Wattske Feuilleton-Skribentvæsen; men jeg er maa-skee noget gammeldags heri, som jeg upaatvivlelig er i Musiken, hvor jeg mindre og mindre kan følge med den herskende Smag. Vi have idag Brev fra den grønlandske Slægt som først naaede Grønland efter c. 2½ Maanedes
 10 Reise; det maa være lumsk kjedeligt.

Nu vil jeg gaae lidt ned til Hartmanns. Farvel.

Deres

10/10 66.

E. C.

Deres nye Frøken skal faae sine Penge i rette Tid af mig, naar hun kræver dem; dette skal jeg lade hende vide.

15

11/10

Nu fik jeg Deres Brev; der forefindes hos os: 3 Natsække. 1 Hatæske. 1 Frakke. Vademecum fra Amsterdam, deri Breve o. desl. 2 Faner, som nok have siddet paa en Kage. 1 Gruß an H. C. Andersen paa Noder. Nepveu. holl. Overs. af Gadelygten m. m. do. Bertha Coppier. do. Studie
 20 en Uitspanning II Deelen. Hollandsk Psalmebog. Eene Familie-Legende. Deres Levnet paa Hollandsk. Les Catholiques et les libertés. En Pennevisker. Kneppelhout: Geschriften 9de D. De Jeugd. van beroemde Mannen. De Muschjes en Bloedzuiger. Heije Aschepoester. Winde-Kelken af Hasebrook. het boek Job. Fra Australien af Bob. Longfellow Tales og Pakken
 25 fra Lieut. Christiansen. Der findes ingen Støvler og altsaa ere de ikke komne.

Efterskrift

Boghandler Schönberg erindrer godt, at De har været hos ham i sidste Vinter, men kan nu ikke sige, om Bidraget var for en forløben Tid. Han
 30 lader Berg vide, at han kan tale med ham derom, naar B. snart kommer

til Byen, samt at Pengene — hvad enten det er 3 el. 6 Rd. — strax kunne faaes hos mig. De behøver derfor ikke at bekymre Dem om at skrive til B.

11/10 66

Deres

E. Collin.

562. *Til E. og Henriette Collin.*

Basnæs den 18 October 1866. 5

Kjære Ven!

Tak for Optegnelserne De gav mig, disse vise mig Deres Forretning[s]-dygtighed som vi Alle kjende, og Deres Orden og Nøiagtighed men jeg seer desværre deri at jeg ikke har faaet mine udmærkede Støvler; jeg bandt dem i Amsterdam sammen med den holbergske Bogpakke og kan ikke forstaae at den ene Deel er kommet og ikke den anden; De har vel ikke Erindring om ved hvem den Bogpakke bragtes, jeg tænker mig, at muligtviis Støvlerne ere blevne paa Toldboden, da de saae aldeles ny ud paa Skafterne; men ere de blevne der som toldbare, uagtet de ere reiste ud fra Kjøbenhavn, saa maatte det jo være blevet sagt. Jeg har nu skrevet til Hr Georges Brandt om at han vil give mig Besked, ja forhøre sig hos Afsenderen, Hr Kjøbmand Hengel; nødigt mistede jeg det udmærkede varme Fodtøi, der vil være godt ved en Julereise. Tak for Underretningen fra Schönberg; det er isandhed alfor megen Uleilighed De har for min Skyld, hvad skal jeg gjøre igjen, besyngte Collins Kilde, som Pram besang Emilies. Jeg længes efter at læse for Dem min Reise i Portugal, Halvdelen er bragt paa Papiret, men jeg har ogsaa skrevet fra Morgen til Aften. Gud veed om De har Lyst til at høre den Læsning! nei! — ja det kan ogsaa være at det er mindre morsomt! det ligner slet ikke mine tidligere givne Skildringer, mindst »I Sverrig« og »I Spanien«, jeg veed ikke, det har sat sig anderledes paa Papiret, jeg selv bliver jo ogsaa med Aarene anderledes, jeg gad vide om det er til det Bedre. — O Neills vilde at jeg skulde have blevet Vinteren over i Portugal, mon det ogsaa havde været bedre?

jeg fik med eet igjen Bisselæderet i Skoene, Trækfugls Naturen, det vil sige mod Vintertid drager den til Syd, jeg gaaer nordpaa! De skrev om min nye Seng: at »ingensteds er Dunene saa bløde« o s v, men der er jo Høe i den ene Madrasse, og Krølhaar i den anden, jeg faaer slet ikke med
 5 Duun at gjøre! — Lad mig nu finde Dem frisk og glad som i Hellebæk, saa skal jeg nok besyngne Kilden.

Deres hengivne

H. C. Andersen.

Kjære Fru Collin!

Basnæs den 18 October 1866.

De er rigtig nok mageløs god mod mig, De tager Dem af mig og min
 10 Flytten i Huus som om jeg var Deres yngre Broder, for ikke at sige den Ældre. Imorgen naar De modtager dette Brev er det netop Dagen før jeg begynder min Leietid hos Frøken Hallager; jeg er vant til nøiagtig at betale forud og beder Dem derfor at De vil være saa elskværdig den 20de October at erholde hos Deres Gemal 25 Rdlr og udbetale samme til Frøken
 15 nen for October—November. Den paafølgende Mandag (den 27de), mener jeg at Indflytningen kan skee; maa da en p[a]alidelig Mand, for honet og billig Betaling, bringe mine Bøger og andre Sager fra Fru Kock til Frøken Hallager, vil da ogsaa Frøkenen sørge for at Gulvteppet lægges og Alt paa det bedste meubeleres, Gardiner hænges op etc. — kun at Bøger
 20 og Kufferter, samt Malerier henstaae i mit Soveværelse til jeg selv ordner disse. — Paa Løverdag den 20de tager jeg fra Basnæs til Holsteinborg, hvor jeg vilde blive til Onsdag morgen, men man er saa venlig at beklage sig over at det er for kort et Besøg. Jeg kunde gjerne blive herude paa Basnæs og Holsteinborg til Julen, men nu vil jeg dog ind da jeg har Huus og egen
 25 Seng. Jeg maa imidlertid en Dag eller to besøge Fru Ingemann, i det jeg reiser ind og saaledes kommer jeg vel neppe før Søndag Formiddag den 28, men fra den 25de ønsker jeg dog at være ventet hos Frøken Hallager. Brænde kjøbt, skaaret og baaret op ønskede jeg ogsaa, men lader det sig ikke arangere, beed hende da at have kjøbt et Sæk Brænde til mig, thi
 30 jeg fryser og har allerede i Kakkellovnen. Af Mad og Drikkevarer er det

kun nødvendigt at der er kjøbt f Ex nogle halve Flasker bayrisk Øl, thi kommer jeg om Søndagen er Boutikkerne lukket[.] Sukker og Kaffe er endnu ikke værd at købe, jeg kan den første Morgen drikke nede hos Conditoren. Ogsaa Lys maa være kjøbt. See nu troer jeg at have lettet mit Hjerte, gid nu kun at mit Brev ikke maa falde tungt paa Deres Hjerte, 5 ligesom Deres Omhu for mig maa trætte Dem formeget. Hils Deres Broder og hans Kone, hils Jonas og Louise. Brev til Deres Mand staaer paa den anden Side.

Deres taknemlige

H. C. Andersen.

[*I Margen.*] Det tykke Brev Deres Mand igaar sendt[e] mig var et fra 10 Frøhlich og et fra Georg Sand, hvis Haandskrift aldeles er Louises.

563. *Fra Henriette Collin.*

Fredag [19/10 1866]

Kjære Andersen!

Havde jeg vidst, hvad jeg af Deres Brev idag fik at vide at De ikke kommer før — 25de tidligst, saa havde jeg ikke behøved at skrive Dem det ubehagelige hovedkuls Brev til og sparet Dem for den Harme som jeg er vis paa at det fremkaldte. — De tror naturligvis kjære Andersen at jeg »med min sædvanlige Ødselhed« har kasseret Deres »gode og store« Gulvtæppe — men De gjør mig Uret — Om dets Størrelse kan jo ikke disputeres — der vil komme til at mangle næsten 2 Alen rundt om og saa er der midt paa, 20 de store Huller, som De maaskee ikke kjender, men som i Reglen fremkomme ved Udbankningen om Foraaret som altid skeer med en — tildeels nødvendig — Voldsomhed. Nu er det efter modent og sparsomt Overlæg, mit endelige Forslag til Dem at vi lade Saddelmageren reparere det saa godt som muligt og lægge det da midt paa Gulvet, fastslaaet med smaae 25 usynlige Søm. — I Sovekamret er det jo ikke nødvendigt og maaskee holder De ikke deraf.

Paa Deres Brændekammer ligger en Favn godt Bøgebrænde som vores

Karl har besørget og for Cocks vil Deres Frøken nok sørge, som hun i Et og Alt synes at have stor Lyst til at De skal blive tilfreds. Baiersk Øl faaes hos Aporta til almindelig Pris, jeg antager naar det kjøbes af hendes Pige — ikke naar det drikkes af Dem i Condittoriet — Hvis De har ondt ved
 5 at læse min Skrift saa er det fordi jeg er daarlig og mine Hænder iskolde — Fru Melchior var her nu for at vi sammen skulle tage Deres Værelser i Betragtning, men jeg tør ikke gaae ud, hun var her temlig længe og jeg tror vi morede os godt ved at tale sammen, hun er vist baade forstandig og hjertens god.

10 Der er intet at fortælle fra Familien uden at Pauline fremdeles er lidende og jeg frygter for et alvorligt Onde. —

Lad mig saa høre Deres endelige Beslutning kjære Andersen saa skal Alt skee paa bedste Maade. — Jeg gruer lidt for at see Dem første Gang efter at De har taget Deres Seng i Brug, Madradser ere som Støvler, de
 15 maa bruges en liden Stund inden de blive behagelige — Fru M og jeg bleve enige om at vi gjerne vilde have et paalideligt Menneske til at »lægge den til« for Dem!

Farvel nu gaar jeg i Seng

D[eres] Jette C.

564. *Til Henriette Collin.*

Holsteinborg den 21 October 1866.

20 Kjære Fru Collin!

Alt hvad De gjør for mig er fortræffeligt, det er betænkt til mit Vel, min Oekonomi, min Velværen i det nytorvelige Hjem; jeg er taknemlig i høieste Grad, jeg har Intet at bede om eller ønske anderledes; gjør i Alt som De vil! Jeg vilde være et Skarn om jeg sagde andet.

25 Igaar forlod jeg Basnæs, hvor man saa gjerne havde beholdt mig længer, hvor man i høi Grad ogsaa pleiede og hyggede om mig; det havde Alt været deiligt havde vi ikke de to sidste Dage havdt Besøg af den gamle Kammerherre Scavenius, han er der endnu i Forretninger, som Formynder! hvor hans Nærværelse forstener Alt, hvor er han fornem og bevidst.

Mig siger de han holder af, han gav mig ogsaa Haand til Afsked, slattet Haand; Konger og Prindser trykke anderledes fast, kunde jeg have sagt ham, men jeg sagde det ikke, jeg gad ikke. Paa Veien til Holsteinborg igaar, kom hele Husets Ungdom mig imøde tilvogns og til Hest, selv den lille sexaars Elisabeth var til Hest, de kastede Blomster ind i min Vogn ⁵ og da jeg kom paa Gaarden, vaiede ved Døren to Danebrogs Vimpler, den unge og den gamle Grevinde kom ud at tage mod mig og jeg er igjen i mine to hyggelige Stuer tæt op til Kirken, hvor Orgelet i dette Øieblik bruser ind til mig. De kan ikke tro hvor opmærksomme og gode man er imod mig, var jeg et Grevebarn af Slægten jeg kunde ikke behandles bedre ¹⁰ og naturligviis er Folkene, som Herskabet. Jeg tænker tidt, meest i gode Dage, hvor mageløs meget Godt der forundes mig fremfor Tusinder, og De kan tro jeg bliver ydmyg og skamfuld. Jeg bliver slet ikke fordærvet ved det meget Gode! det troer De heller ikke, thi ellers vilde De jo vide at De selv i fuldt Maal bidrog der til. Deres to Breve, fra Torsdag og Fre- ¹⁵ dag fik jeg iaftes; jeg skal svare strax! der er ikke andet at svare, »gjør i Alt som De selv vil!« jeg bliver her paa Holsteinborg til Fredag-Morgen, reiser saa til Sorø hvor Fru Ingemann venter mig; hun kan nu see og er glad derover! der kan jeg ikke blive kortere end Fredag og Løverdage, jeg indtræffer altsaa, om Gud vil, Søndag, med Morgen eller Middagstoget; ²⁰ vil De underrette Frøken Hallager derom. Sine Penge har hun jo faaet; ogsaa for Brænden, eller har De besørget den? Vil De da lade Deres Gemal udbetale samme, ligesom hvad der er gaaet med ved Flytningen. Jonas fik jeg et rart Brev fra, det har glædet mig meget og jeg skriver et Par Ord til ham som jeg her lægger ved. Igaar sluttede jeg en ny lille Historie ²⁵ »Moster«. Den er morsom. Idag skriver jeg vist ned et Eventyr »Ædelstenen i Frøens Hoved«, jeg har i mit Hoved baaret dette Eventyr, der ikke er nogen Ædelsteen, fra jeg gik i Alkantaredalen og ved Setubal. Det meeste af Reisen er nu ogsaa paa Papiret, men skal jo skrives om, beaandes

1 slattet] *maaske rettet til slatten.* 2 trykke] *først skrevet trykker.* 17 som De] *vistnok rettet fra hvad man.*

og poleres; saa at De vil see at Landlivet herude har aldeles været Arbeidstid, som den aldrig er det i Kjøbenhavn. Jeg behøver egenlig for at digte: et »stort Hjem med Mad og Kakkellovns Varme«, jeg er født »i det Smaa«, for at leve »i det Store«. Derfor er det at jeg stadigt venter den store Lod
5 i Lotteriet. Hils Deres Mand og Louise; har De sagt hende at Georg Sand skriver ogsaa paa Frøken Collins Maade, den jeg ikke gaaer nok forover til at kunne efterligne og saa er min Skrift mere tydelig, spørg Louise!

Deres hjerteligt hengivne

H. C. Andersen.

10 565. *Til E. Collin.*

Basnæs ved Skjelskjør den 25 December 1866.

Kjære Ven!

Kun et Par Ord, en hjertelig Hilsen i Julen og Tak for det gamle Aar! siig det, fra mig, rundt i Deres huuslige Omgivelse. Jeg kom da afsted
15 igaar Morges; hele Natten laae jeg i en skjør Søvn for at vaagne betids, halv fem var jeg paaklædt, men Vognen indtraf først Klokken 6, da jeg saa var et Stykke oppe i Gaden, opdagede jeg at min Reisetaske, ikke, som jeg troede, var bragt ned i Vognen og maatte altsaa igjen tilbage og i Mørke rave op af Trapperne, det var en Deel besværligt med de store Pelsstøvler om Benene; betids kom jeg dog til Jernbanen og 9¼ vare vi alle-
20 rede paa Slagelse Banegaard, her var kun en lille Fyr til at ordne Alt fra Poststuen og vi maatte da døse her i fem Qvarter og derpaa snegle afsted næsten tre Timer før vi naaede Skjelskjør, her var Vogn efter mig. Man havde i forgaars sendt samme til Slagelse, i det man troede at jeg kom med Søndags Middags Toget og vilde nu ikke at jeg skulde overnatte
25 der eller tage Extrapost; det var meget betænksomt, men dog kjedeligt at det skete. Iaftes havde vi Juletræ, Familien fra Borreby var her, ellers ingen. Jeg fik en smuk Photographi af Lucie Scavenius, i Fløiels Ramme, en Erindring om den sidste Juul vi ere sammen her paa Basnæs. Fru Sca-

venius gav mig en lille, elegant Fodpose, som jeg ingen Brug har for. Inat sov jeg første Gang ordenligt i otte Nætter, men der er dog endnu en Luftning af Tandpine tilbage, den kan lægge sig, men ogsaa igjen blæse op i Storm. Paa Fredag er her stort Bal; den anden Januar ere vi Alle indbudte til Gaunø, men jeg tager ikke med. De glæder mig jo med Brev. De 5 sagde at jeg, som hvert Nytaar, skulde faae en Opgivelse af min Formues Omstændighed ved Udgangen af December, det er mig om at gjøre at vide hvor Meget jeg har over 10000 Rdlr, det jeg har derover regner jeg til at kunne, om jeg vil, benytte til at reise for. Hils Deres Kone, Louise, Jonas og Thybergs. Veiret er graat og vaadt, ligesaa i Kjøbenhavn tæn- 10 ker jeg. Gid at nu et godt nyt Aar rulle op for os alle sammen. Hils Theodor!

Deres hjerteligt hengivne

H. C. Andersen.

566. *Fra E. Collin.*

Glædeligt Nytaar og alt hvad som godt er! 15

Deres igaar ankomne Brev iler jeg med at besvare — uagtet jeg har meget ondt i Maven. Hovedsagen er jo Regnskabet, som herved følger. — Det egenlige Resultat af dette er:

at De ult: forrige Aar eiede.....	12079.84	
men ult d. A. eier.....	12506.87	20
	<u> </u>	
Fremgang c.	427 R.	

uagtet der af Deres Conto hos mig er anvendt til Reisen c. 800 R.

Dette synes at være et meget godt Resultat, og da Deres Hovedspørgsmaal er: hvad De har meer end 10,000 R., sees altsaa let, at De har c. 2500 R. Overskud at disponere over, og disse staae saaledes, at De kan faae 25 dem hvilken Dag De vil.

Men De har meer at disponere over. En gammel Aagerkarl vilde glæde sig over den Smaalighed, hvormed jeg i en Række af Aar har frugtbargjort Deres Aars-Indtægter, uden nogen Risico, men kun ved aldrig at

spilde nogen Dags Rente, og det er utroligt, hvor umærkeligt dette i Aarenes Løb æder sig frem til at blive en Capital; det har derhos moret mig, at lade Renten henstaae og atter give Rentes Renter o. s. v., indtil det kunde naae en Sum, der var værd at snakke om. Og da De nu vil vide, hvad
 5 Dei det Hele kan disponere over, saa opgiver jeg Dem herved, at De udenfor alt Ovenstaaende har en i Sparekassen opsparet Rente af 966 R. 87 β. som lagte til de omstaaende c. 2500 »
 viser, at henved 3500 Rdl
 er den Capital, som De nu har over de 10,000 Rdl. —
 10 Tillige sender jeg et Brev fra Dronningen. Den Lakai eller Gyldenlak, der bragte det, underrettedes strax om at De var paa Landet. — Jette hilser. Var dette ikke et interessant Brev? Deres

27/12 66

E. Collin.

	Indtægt.		Udgift.
15	1866.		Jan. Hofskræder
	Deres Beholdning d.		Rasmussen . . . » R. 64 β
	31 ^{te} Decbr 1865 . . . 6579 R. 84 β		Contant 500 »
	Gage for hele Aaret . 1000 »		Febr. Bustetil Scharff 4 »
	Renter fra mig 100 R.		April Kjøbt 5000 R.
20	» fra		Creditbeviser . 5006 » 24 »
	Stampe 50 »		Junii Jacob Lund for
	» Kgl.		Bøger 8 » 92 »
	Obliga-		Musikforenin-
	tion . . . 80 »		gen 1 » 48 »
25	» Credit-		Bing for Buste
	beviser		og Kasse 4 » 48 »
	½ Aar. 125 »		Novbr. Leveret Jette
	<u>355 »</u>		til Indkjøb . . . 75 »
	Contant har De betalt		Sidste Bidrag
30	mig:		for en Dreng . . . 3 »
	6 Novbr . . . 300 R.		Den unge Jør-

12 Decbr. 200 R.

500

gensen f. Mid-
delfart. 5 R.Decbr. 4 Skattebillet-
ter. 36 »Illustreret Ti-
dende. 8 » 5Omkostn. i Anl.
af den Mexi-
canske Orden. 1 » 33 »

Betalt Privatbanken 10

18 April. . . 219 R. 90

Juli. . . 185 » 90

Aug. . . 183 » 90

Septbr. 183 » 90

773 » 72 » 15

6427 R. 93 β

pr. 31 Decbr. 1866.

Saldo Dem tilgode. 2006 » 87 »

Ball: 8434 » 84 »

S. e. & o. 20

E. Collin.

8434 R. 84 β

567. Til E. og Henriette Collin.

Holsteinborg ved Skjelskjør den 31 December 1866.

Kjære Ven!

Jo tilvisse, Deres Brev var, som De selv skriver, et meget »interessant 25 Brev«, det klang af Guld og rede Penge, og endnu mere, det klang af Deres trofaste Hjertelag for mig. Inderlig Tak!—Jeg kan altsaa om jeg har Sundhed og Ungdom der til flyve ud igjen, lidt i denne Vaar eller denne Sommer; selv alene at vide det: jeg kan flyve ud, er at kjende Veien til »Ung-

domskilden«. Med mit Befindende gaaer det saa, saa! jeg har faaet saa meget Gigt, at den halve var nok for en honet Familie. De 35 Graders Varme i Portugal, som aabnede alle Porer, og vist nok ikke har lukket dem forsvarligt igjen, staaer i alfor grel Modsætning til vort Climats Isvind fra de russiske Stepper, jeg er endnu ikke sikker for den piinlige Tandsmerte; jeg holder mig meget inde, er særdeles forsigtig, men det murrer endnu. Igaar da Familien fra Basnæs kjørte til Espe tog jeg her over til Holsteinborg hvor jeg bliver i hyggelig Ro indtil den 4 Januar, da vender jeg, efter Løfte, igjen nogle Dage tilbage til Basnæs. Min Nytaars aften feirer jeg altsaa paa Holsteinborg og skrider der ind i det nye Aar. Det kongelige Brev De sendte mig var fra Kronprindsen, jeg havde sendt ham, paa Fredensborg, mine seneste Eventyr, men ikke seet ham siden hans Hjemkomst fra Petersborg; jeg fik nu fra ham et egenhændigt hjerteligt Brev, som ret glædede mig, De skal faae det at see. Gjør Jonas opmærksom paa at der i »Figaro«, det Nummer som udkom igaar, findes en meget velvillig Anmeldelse af »Fra Pjazza del Populo«, beed ham hilse Bergsøe fra mig. Nu Lev vel, et godt velsignet Nytaar, for Dem, Deres og det hele Land!

Hjerteligst

H. C. Andersen.

20

Holsteinborg ved Skjelskjør den 31 December 1866.

Kjære Fru Collin!

Ogsaa De maa have en Morgen-Hilsen i det nye Aar, hvad det senere vil bringe hver af os og os Allesammen, ja det hører til Gaaderne, der ligge løste næste Nytaars-Aften, Tak for Deres trofaste Venskab i det gamle Aar, Deres Omhue for mig, lige til at jeg kunde eie mit eget Dødsleie, den dyrekjøbte Seng—Hvem skal jeg dog testamenntere den? i mit Testament er den endnu ikke indlagt! — Julen er nu allerede nu afsted, Juletræerne fløttede paa Loftet eller ud i den aabne Gaard til Skræmsel for Spurve og Krager, der ikke lide Rester af flaggende Guldpapir. Anden Juledag var stort Bal paa Basnæs: 94 Fremmede; mellem disse Familien paa Gaunø

30

og General Kaufmann med Frue, Familien fra Espe og med den Sehested Juul, der endnu maa gaae paa Krykker; Carstenskjolds fra Borreby og hele deres Slægt etc. — ogsaa Dr Steenbuch var der, han fortalte mig at han havde indbudt Jonas til i Sommeren at besøge sig og haabede at han kom. Igaar tog Fru Scavenius med alle sine Gjæster til Espe, anden Nyts 5 aars Dag gaaer det til Gaunø, jeg er ogsaa indbudt men jeg foretrækker at leve i stille Hyggelighed her paa Holsteinborg, og vender først tilbage til Basnæs den 4 Januar, naar der bliver mere Ro. Hils nu Deres Mand, Børn og Broder med Familie. Hils den kjære Theodor, og den øvrige Familie fra

Deres taknemlig hengivne 10

H. C. Andersen.

5 tog] først skrevet reiste.

FR. BAGGES KGL. HOFBOGTRYKKERI
AKTIESELSKABET DE FORENEDE PAPIRFABRIKKER
F. HENDRIKSENS REPRODUKTIONS-ATELIER